

**PROGRAMMA
SOCIALE STIJGING
€ 420,2 MILJOEN**

**PROGRAMMA
LEEFBAARHEID
€ 172,9 MILJOEN**

**PROGRAMMA
VESTIGINGSKLIMAAT
€ 215,9 MILJOEN**

**PROGRAMMA
BESTUUR
€ 83,5 MILJOEN**

Overzicht

Inleiding

Bouwen aan een krachtige en toekomstgerichte stad waarin de mens centraal staat is het fundament waarop onze begroting van 2016 stoelt. Duurzaamheid, Participerende overheid en 'Terug naar de bedoeling' zijn voor ons de leidende principes de komende jaren.

Zoals ons coalitieakkoord al stelt, hanteren wij de Duurzaamheidsbalans als kompas voor ons beleid. In ons denken en doen zie je de drie P's van people, planet en profit dan ook steeds terug. Welvaart, welzijn, welbevinden zijn voor ons gekoppelde thema's die wij in het verlengde van elkaar willen zien.

Participerende overheid betekent voor ons de kracht van initiatieven buiten de overheid beter benutten en de invloed van burgers op de ontwikkeling van de stad vergroten. Wij hebben inmiddels al een aantal lessen geleerd. In de manier van organiseren, leiderschap en het omgaan met verantwoording zal steeds nadrukkelijker doorklinken dat wij een participerende overheid willen zijn.

Op basis van bovengenoemde leidende principes leggen wij bepaalde accenten, die terug te zien zijn in de afzonderlijke programma's en activiteiten van deze begroting.

Sociale Stijging

Met 'Terug naar de bedoeling' zetten wij de mensen weer centraal en niet de systemen die wij in de loop der jaren allemaal met elkaar bedacht hebben. Het gaat om hun kracht, om hun dromen, hun talenten en hun perspectief. We willen een inclusieve stad zijn voor alle burgers. Daarbij is onze inzet er op gericht om de bewoners zo lang mogelijk te laten meedoen in de samenleving en passende ondersteuning te bieden aan hen die het nodig hebben. Of het nu gaat om hulp in het huishouden, van werk naar werk of talentontwikkeling. We doen dit met algemeen beleid voor iedereen, met daarbij aandacht voor specifieke groepen en het mogelijk maken van maatwerk in de breedte. Dit zal niet vanzelf gaan en moet ook terug komen in de afspraken die wij maken met organisaties in de stad. Daarnaast vraagt het dat wij ook anders moeten sturen door bijvoorbeeld schotten tussen budgetten weg te halen.

De aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt blijft voor ons een speerpunt, waarbij innovatie, internationalisering, talentontwikkeling en leven lang leren centraal staan. Dit komt terug in de Lokale Educatieve Agenda, waarbij we streven naar een onderwijsveld dat meebeweegt met de behoefte van werkgevers en recht doet aan de talenten van leerlingen en studenten. Met onze initiatieven zoals de scholingslening en de jeugdwerkloosheidsvrije zone geven we hieraan invulling.

Vestigingsklimaat

Het zijn en blijven van een aantrekkelijke stad bepaalt het vestigingsklimaat. Met onze stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt werken we aan randvoorwaarden waardoor ondernemers in de stad kunnen opstarten, innoveren en groeien. Nieuwe afspraken over aanleg en herstructurering van bedrijventerreinen moeten ons blijvend in de gelegenheid stellen bedrijven vestigingsmogelijkheden te bieden, zonder een overcapaciteit te creëren. Cultuur blijft een belangrijke factor voor de aantrekkelijkheid van de stad. In samenwerking met partijen uit de stad werken we onze investeringen uit de impulsagenda verder uit.

Bij gebiedsgerichte uitwerkingen komen veel van onze ambities samen, of het daarbij nu gaat om de actieplannen voor de wijken dan wel de plannen voor de grote gebiedsontwikkelingen. De ontwikkelingen in de Spoorzone, Veemarktkwartier, Centrum en Piushaven zijn van grote betekenis als visitekaartje van de stad.

Leefbaarheid

Het thema duurzaamheid bepaalt onze inzet voor de leefbaarheid van onze stad in belangrijke mate. Wij werken toe naar meer groen en water in de stad, het behoud en hergebruik van cultureel erfgoed en het energiezuinig maken van de woningvoorraad. In de wijken houden wij de sociaal-culturele positie van onze bewoners scherp in de gaten. Daarbij moet er voldoende ruimte zijn voor alle leeftijden om te kunnen spelen en sporten.

Onze zorg voor leefbaarheid uit zich ook in de actieve bestrijding van onveiligheids- gevoelens waarbij wij kiezen voor de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Bestuur

We vinden het van belang dat we voor het bereiken van onze doelen voortdurend de samenwerking zoeken met andere overheden en stakeholders op alle schaalniveaus, van onze eigen inwoners tot Europa. Dit op een manier die past bij onze stad en regio en aansluit bij onze kracht. Deze eigenheid is vervat in Social Innovation waarmee we onze stad en regio karakteriseren.

We plaatsen onze stad nadrukkelijk in de ontwikkelingen die we zien op regionaal, provinciaal, landelijk en internationaal niveau. Juist nu we zien dat de toestroom van vluchtelingen uit oorlogsgebieden Europa, en daarmee Nederland, voor een forse opgave stelt, stellen wij ons als stad daarin gastvrij op.

Overzicht

Financieel beeld

De Programmabegroting 2016-2019 is gebaseerd op de uitgangspunten zoals opgenomen in de door de raad op 4 juni 2015 vastgestelde Perspectiefnota 2016. Daarbij is ook besloten om bij het opstellen van de Programmabegroting 2016 een meerjarig sluitend financieel beeld te borgen.

Financieel meerjarenbeeld

De uitgangspositie voor het financieel beeld is de vastgestelde Programmabegroting 2015 en de reeds genomen besluiten bij de Jaarrekening 2014 en de Tussenrapportage 2015.

Uitgangspunten

Ons bestaand beleid is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De decentralisaties worden uitgevoerd met de middelen die hiertoe overkomen.
- De interne omslagrente bedraagt 3,5%.
- Het verschil tussen de interne rentevoet en de berekende omslagrente komt structureel ten gunste van de exploitatie.
- De prijsgevoelige budgetten worden geïndexeerd met de BBP-index. Er vindt nacalculatie plaats voor de voorafgaande twee begrotingsjaren.
- Voor de loongevoelige budgetten hanteren we ontwikkelingen inzake de CAO en sociale lasten. Ook hier vindt nacalculatie plaats voor de twee voorafgaande begrotingsjaren.
- De opbrengst OZB wordt geïndexeerd met de BBP-index.
- De kosten van kwijtschelding worden m.i.v. het jaar 2015 verrekend in de woonlasten. De effecten voor de totale woonlasten worden in 2015 en 2016 gedempt via inzet van de egaliseringsreserve Afvalstoffenheffing. Vanaf 2017 zien we lagere verwerkingskosten als gevolg van een nieuwe aanbesteding van het contract.
- Bij de zogenaamde gebonden tarieven (afvalstoffenheffing, rioolheffing, bouwleges) gaan we uit van 100% kostendekkendheid.
- Met betrekking tot de hondenbelasting zijn in de jaren 2012 t/m 2015 extra verhogingen doorgevoerd, waardoor de kostendekking boven 100% uitkomt.
- De overige tarieven van leges en belastingen worden verhoogd met de BBP-index.
- Meerjarige accessen gemeentefonds nemen we voor 50% mee.

In deze begroting nemen we daarnaast de navolgende ontwikkelingen en voorstellen mee:

Uitkering Gemeentefonds

De raming van het gemeentefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2015. Belangrijke ontwikkelingen zijn bijstelling accessen, herverdeling 2e fase (groot onderhoud) gemeentefonds en plafond BCF. Verder is tranche 2019 in verband met de lagere apparaatskosten (opschaling) verwerkt.

Conform de huidige systematiek zijn ook de diverse maatstaven, zoals aantal inwoners en aantal bijstandsgerechtigden, voor het jaar 2016 geactualiseerd.

Voor nieuwe en vervallen taken gaan we uit van evenredige budgetbijstellingen. Met betrekking tot de decentralisaties is uitgegaan van de huidige beleidslijn "we voeren de decentralisaties uit met de middelen die hiertoe overkomen". Dit houdt in dat de effecten neutraal verwerkt zijn. Ook de mutaties met betrekking tot de overige integratie- en decentralisatie-uitkeringen zijn neutraal verwerkt.

Ontwikkeling en maatregelen BUIG

Op basis van de publicatie van het voorlopig budget 2016 (d.d. 1 oktober 2015) zijn de lasten en baten in relatie tot de BUIG geactualiseerd. Het verdeelmodel BUIG is voor het jaar 2016 op een aantal parameters aangepast, die voor Tilburg een voordelig effect hebben. Ondanks de hogere inkomsten bedraagt het tekort op de BUIG in 2016 € 2,5 miljoen oplopend tot € 4,8 miljoen in 2019 (incl. BUIG-maatregelen).

Verschuivingen zijn reeds getroffen dan wel zijn in voorbereiding om te komen tot een besparing op de uitkeringslasten. Deze acties worden ondersteund door de bevindingen uit het onderzoek dat wij hebben laten uitvoeren naar kansrijke maatregelen in dit kader. De meest relevante maatregelen zijn: intensiveren begeleiding naar werk bij de begeleidingsorganisaties, volledige uitnutting van het participatiebudget, intensivering van gerichte handhaving, screening bestand op alleenstaande ouders, vergroten aandeel parttime werk en versterken verbinding werkgeversdienstverlening en -begeleiding.

Bij het inschatten van de mogelijke extra besparing houden we rekening enerzijds met het effect van maatregelen, anderzijds ook met het absorptievermogen van de arbeidsmarkt. Ook gezien de doelgroep waar we mee werken. We gaan daarom uit van een extra uitstroom van circa 400 uitkeringen in de periode 2015-2017.

Dit betekent dat we in 2016 een bedrag van € 1,0 miljoen kunnen besparen en in 2017 een bedrag van € 3,7 miljoen. Vanaf 2018 is de besparing becijferd op € 5,5 miljoen.

Deze besparing is taakstellend in de begroting opgenomen. Wanneer de besparing niet haalbaar is, is bijsturing noodzakelijk en worden alternatieve maatregelen uitgewerkt. Hierdoor is er nu nog geen risico voor het begrotingssaldo en wordt er geen beslag gelegd op bestaande reserves.

Overzicht

Financieel beeld

Invoering Individueel Keuzebudget (IKB)

De invoeringsdatum van het IKB is uitgesteld naar 1-1-2017. Tilburg is geen pilotgemeente en zal het IKB dus invoeren per 1-1-2017.

Dit betekent dat in 2016 de bedoelde éénmalige extra last van 7 maanden vakantiegeld ontstaat (€ 3,5 miljoen). In de begroting (en jaarrekening) 2016 zal daarom de extra last van deze 7 maanden moeten worden opgenomen.

Herijkingen

Van jaar op jaar worden de begrotingsposten geactualiseerd.

Hierbij wordt uitgegaan van de spelregels "Budgetbijstelling, zo doen we dat in Tilburg" zoals vastgesteld in de raad van 13 december 2013. Het betreft onder meer de effecten van loon- en prijsontwikkelingen en aanpassing van budgetten gekoppeld aan het aantal inwoners en aantal woningen.

Daarnaast zijn nog een aantal specifieke herijkingen verwerkt: in het bijzonder de verlaging van het dividend Enexis en de rentederving TWM vanwege het feit dat er door TWM € 19 miljoen vervroegd is afgelost op de verstrekte lening.

Organisatiekosten/strategisch HRM

Om naar de toekomst toe structureel te komen tot een duurzame financiering van de organisatiekosten en tegelijkertijd een organisatie te hebben die flexibel kan meebewegen met de opgaven die er zijn, is het nodig structureel te investeren in strategisch HRM en tegelijkertijd de loonkosten realistischer te ramen. Dit wordt gecombineerd met strakke sturing, zoals o.a. beperking van de flexibele inhuur. Zonder deze investering zullen de organisatiekosten verder uit de pas gaan lopen en zal de noodzakelijke beweging en investering in de organisatie niet tot stand komen. Tegenover de hogere kosten is een taakstellende bezuiniging op de organisatiekosten opgenomen oplopend van € 1,6 miljoen in 2016 naar € 2,3 miljoen in 2019.

Nieuw beleid

Onder nieuw beleid zijn formatieuitbreidingen opgenomen voor in totaal 9,17 fte. Het betreft o.a. formatie voor inbedding Gebouwen op orde (2,0 fte), professionalisering en versterking opdrachtgeverschap vastgoedprojecten (1,67 fte), projectleiding invoering nieuwe omgevingswet (1,0 fte), capaciteit ondernemersadvies (2,5 fte), uitbreiding management (1,0 fte) en de functie van privacy adviseur (1,0 fte).

Andere voorstellen hebben betrekking op onder meer de aanpak van verwilderde zwerfkatten, bijdrage aan de Cobbenhagensummit, bestedingen ROI, terugdringen hybride eigendomssituaties sport, extra handhaving hondenoverlast, beheer siervijvers en diverse investeringen ten laste van Voorziening Herstructurering. Verder zijn nog een aantal technische voorstellen opgenomen zonder budgettaire effecten.

Bezuinigingen

Het financiële beeld is positiever dan geschetst bij de Perspectiefnota 2016. Dit komt met name door de positieve effecten van de septembercirculaire gemeentefonds 2015 (voordelig € 3,0 miljoen) en de positieve effecten als gevolg van de voorlopige verdeling van de bijstandsbudgetten 2016 d.d. 1 oktober 2015 (voordelig € 2,8 miljoen). Ondanks het positievere beeld blijft het toch noodzakelijk om een aantal structurele bezuinigingsmaatregelen door te voeren. De tekorten zijn te omvangrijk om deze met incidentele maatregelen af te dekken. Tevens zitten in de geldstromen vanuit het Rijk zoals hierboven vermeld, nog aanzienlijke risico's. Tenslotte is in de achterliggende jaren sprake geweest van sterke fluctuaties in de circulaire van het Rijk. Door structurele bezuinigingen door te voeren blijft Tilburg een solide basis houden om de gecalculeerde tekorten, risico's en schommelingen op te vangen.

Bij het zoeken naar bezuinigingsopties is ook de onderuitputting met betrekking tot diverse budgetten in beeld gebracht. Hierdoor kan een bedrag van € 1,1 miljoen structureel vrijvallen. Ook kunnen een aantal bestemmingsreserves vrijvallen (€ 2,2 miljoen): deze incidentele vrijval wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Verder worden voor een bedrag van € 0,7 miljoen financieel technische maatregelen genomen; zoals het anders bekostigen van 4,25 fte capaciteit en het niet toekennen van prijscompensatie op programmabudgetten. In totaal worden hierdoor structurele bezuinigingsmaatregelen tot een bedrag van € 1,8 miljoen genomen. Deze bijstellingen raken de burgers, bedrijven en instellingen in de stad niet.

Terug

Vervolg

Overzicht

Financieel beeld

Op basis van bovengenoemde ontwikkelingen presenteren wij een begroting die voor de komende jaren het volgende financiële beeld laat zien:

(bedragen x € 1 miljoen)

(N = nadeel, V = voordeel)	2016	2017	2018	2019
Uitkomst Programmabegroting 2015	V 1,9	V 0,2	V 0,8	V 0,8
Structurele effecten Jaarrekening 2014	N 0,1	N 0,1	N 0,1	N 0,1
Structurele effecten Tussenrapportage 2015	N 1,6	N 2,7	N 1,3	N 0,3
Uitgangspositie Programmabegroting 2016	V 0,2	N 2,6	N 0,6	V 0,4
Ontwikkeling Gemeentefonds	V 7,3	V 4,3	V 5,4	V 5,7
Ontwikkeling BUIG	V 2,2	N 1,6	N 4,3	N 4,3
Invoering Individueel Keuzebudget (IKB)	N 3,5	- -	- -	- -
Herijkingen	N 2,6	N 1,7	N 1,8	N 1,9
Subtotaal	V 3,6	N 1,6	N 1,3	N 0,1
Organisatiekosten/strategisch HRM	N 5,6	N 5,7	N 5,9	N 5,7
Taakstellende bezuiniging op organisatiekosten	V 1,6	V 1,8	V 2,1	V 2,3
Voorstellen nieuw beleid	N 1,3	N 1,0	N 0,9	N 0,9
Maatregelen BUIG	V 1,0	V 3,7	V 5,5	V 5,5
Bezuinigingen	V 1,8	V 1,8	V 1,8	V 1,8
Actueel financieel beeld	V 1,1	N 1,0	V 1,3	V 2,9
Toevoeging/onttrekking Algemene reserve i.v.m. incidenteel nadeel in 2017	N 1,0	V 1,0		
Begrotingsbeeld 2016-2019	V 0,1	0	V 1,3	V 2,9

Verevening begrotingsresultaat 2017

Ons begrotingsbeeld voor de komende jaren laat een structureel sluitende begroting zien. Het incidentele nadeel in 2017 van € 1,0 miljoen dekken we af door dit bedrag in 2016 toe te voegen aan de algemene reserve.

Normering algemene reserve

De huidige normering van de algemene reserve bedraagt 8% van de uitkering Gemeentefonds (excl. integratie-uitkering Sociaal Domein) en opbrengst OZB.

Voor 2016 zijn de bandbreedtes:

Bovenbandbreedte 9%	€ 24,9 miljoen
Norm 8%	€ 22,2 miljoen
Onderbandbreedte 7%	€ 19,4 miljoen

Overzicht

Financieel beeld

In de begroting valt voor een bedrag van € 2,2 miljoen aan bestemmingsreserves vrij. Deze vrijval wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast wordt in 2016 € 1,0 miljoen toegevoegd om het nadelige begrotingsaldo in 2017 af te kunnen dekken. De verwachte stand van de Algemene reserve bedraagt ultimo 2016 € 23,2 miljoen. Deze stand ligt ruim boven de norm van 8%.

De verwachte stand ultimo 2017 loopt terug tot € 22,2 miljoen. Omdat de uitkering Gemeentefonds in 2017 daalt, dalen ook de bandbreedtes. De stand ultimo 2017 ligt nog boven de norm 2017 van € 21,7 miljoen.

Gezien de huidige verwachte stand ten opzichte van de normstelling is het op dit moment niet noodzakelijk om de systematiek van de normstelling te herijken. Wel willen wij in het kader van ons financieel beleid de systematiek van de normstelling opnieuw bezien in relatie tot ons weerstandsvermogen en in relatie tot de geïnventariseerde risico's.

Materieel evenwicht

Een belangrijk uitgangspunt voor het provinciaal toezicht is een reëel sluitende begroting voor 2016. Dit houdt in dat de begroting in evenwicht is, waarbij de jaarlijks terugkerende lasten zijn gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Het is uiteraard wel mogelijk om in de begroting in één of twee jaren een deel van de reserves in te zetten voor de eenmalige uitgaven waarvoor ze zijn bestemd. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van de in de begroting 2016 verwerkte incidentele baten en lasten.

(bedragen x € 1 miljoen)

(N = nadeel, V = voordeel)	2016	2017	2018	2019
Begrotingsbeeld 2016-2019	V 0,1	0	V 1,3	V 2,9
Saldo incidentele baten en lasten	N 6,6	V 0,1	N 0,2	N 0,3
Saldo structurele baten en lasten	V 6,7	N 0,1	V 1,5	V 3,2

Wanneer we het incidentele saldo verrekenen met het totale saldo van de Programmabegroting, kunnen we concluderen dat (met uitzondering van een saldo van € 80.000,- in 2017) onze structurele lasten gedekt worden door structurele baten.

Financiële status en weerbaarheid

Omdat het van belang is dat we inzicht hebben in de financiële status (hoe financieel gezond zijn we) en financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden) van onze gemeente hebben we in paragraaf 4.1 een aantal financiële kengetallen opgenomen van onze gemeente. Deze "(status) foto" geeft in een beknopt overzicht aan waar we als gemeente staan. Het is een goed instrument om de ontwikkelingen te volgen.

Uit het overzicht concluderen we dat de gemeente Tilburg op de genoemde indicatoren in ruime mate voldoende scoort. De hieruit naar voren komende indicatoren die nadere aandacht behoeven, zijn bekend en hier wordt, waar mogelijk, actief op gestuurd.

Formatieve gevolgen

De gevolgen voor de ambtelijke formatie voortkomende uit de in deze begroting verwerkte voorstellen (herijkingen en nieuw beleid) leidt tot een toename van de formatie met 12,54 fte in 2016. De formatiewijzigingen in relatie tot nieuw beleid (+ 9,17 fte) zijn hiervoor al genoemd.

De overige belangrijkste formatieve wijzigingen betreffen formatie stadswinkels (+ 2,66 fte) en intensivering controle kamerverhuur op brandveiligheid (+ 1,0 fte).

Woonlasten

Op basis van de waarde van een gemiddelde woning bedragen de woonlasten in 2016 € 556,63. Ten opzichte van 2015 betekent dit een stijging van € 0,92 ofwel 0,2%.

In paragraaf 4.5 Lokale heffingen is een nadere toelichting opgenomen. Naar verwachting blijven we, conform onze doelstelling, in de onderste regionen voor wat betreft de hoogte van woonlasten van de grote gemeenten in Nederland.

Overzicht

Kerngegevens

	1 januari 2015	1 januari 2016 (prognose)
Sociale structuur		
Inwoners	211.657	213.268
0 tot en met 19 jaar	46.182	45.541
20 tot en met 64 jaar	132.474	133.979
65 jaar en ouder	33.001	33.748
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden		
WWB	6.542	6.878
IOAW	295	244
IOAZ	16	17
Werkgelegenheid		
Aantal bedrijfsvestigingen	16.390	17.711
Aantal werkzame personen	108.000	Niet bekend
Fysieke structuur		
Aantal woningen (o.b.v. CBS statistiek)	95.264	95.914
Personele kengetallen		
Personeelsformatie	1.778 fte	1.783 fte
Waarvan leidinggevend	123 fte	123 fte
Financiële structuur		
Totaal lasten begroting	€ 861,4 mln.	€ 892,5 mln.
Waarvan:		
Sociale stijging	€ 420,2 mln.	€ 420,2 mln.
Vestigingsklimaat	€ 180,6 mln.	€ 215,9 mln.
Leefbaarheid	€ 178,4 mln.	€ 172,9 mln.
Bestuur	€ 82,2 mln.	€ 83,5 mln.

Overzicht

Kerngegevens

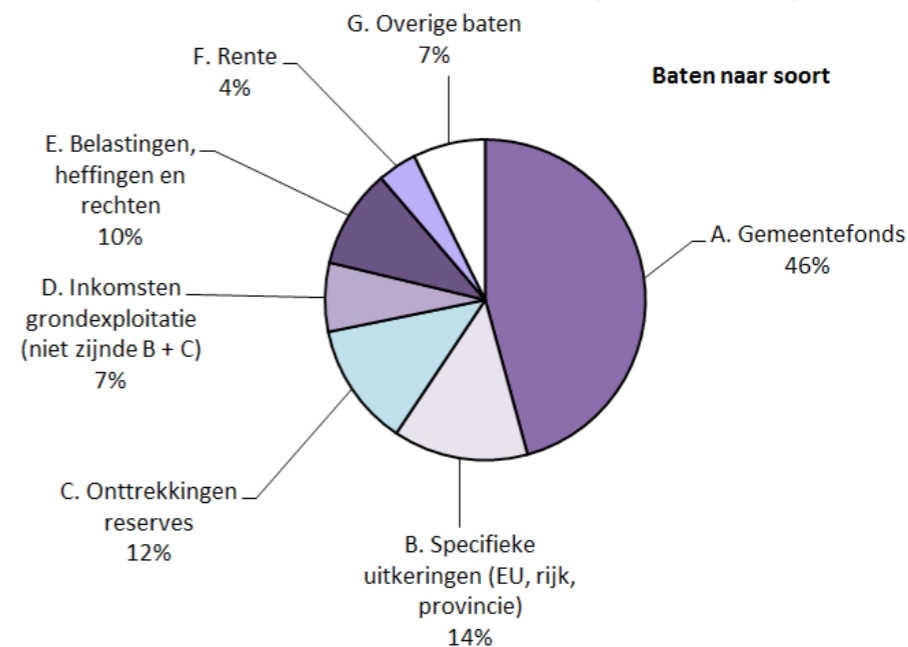
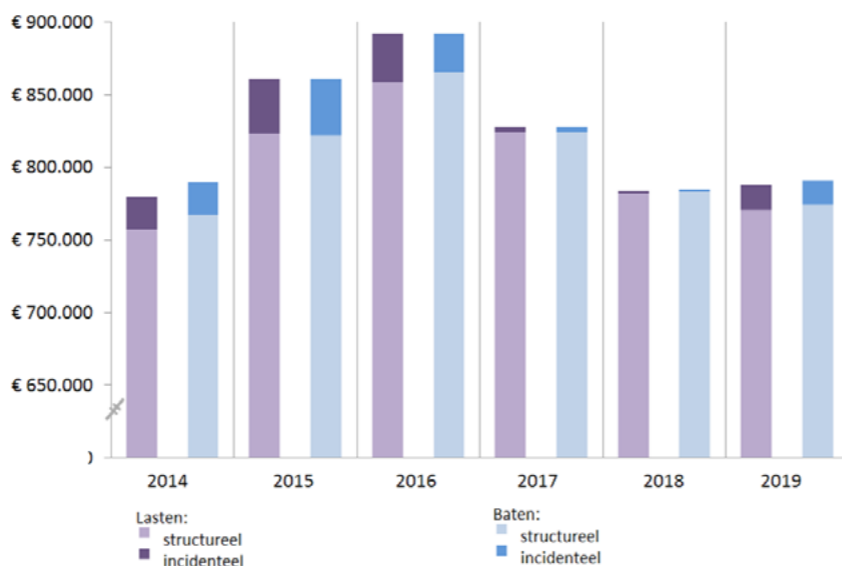
	1 januari 2015	1 januari 2016 (prognose)
Totaal baten begroting	€ 861,4 mln.	€ 892,6 mln.
Waarvan:		
A. Gemeentefonds	€ 396,2 mln.	€ 408,3 mln.
B. Specifieke uitkeringen (EU, rijk, provincie)	€ 117,9 mln.	€ 121,6 mln.
C. Onttrekkingen reserves	€ 77,7 mln.	€ 110,9 mln.
D. Inkomsten grondexploitatie (niet zijnde B + C)	€ 57,3 mln.	€ 62,1 mln.
E. Belastingen, heffingen en rechten	€ 87,7 mln.	€ 89,1 mln.
F. Rente	€ 58,5 mln.	€ 35,4 mln.
G. Overige baten	€ 66,1 mln.	€ 65,2 mln.
Structurele/incidentele lasten en baten		
Incidentele Lasten	€ 38,0 mln.	€ 33,5 mln.
Structurele lasten	€ 823,4 mln.	€ 859,0 mln.
Incidentele Baten	€ 39,0 mln.	€ 33,5 mln.
Structurele baten	€ 822,4 mln.	€ 859,0 mln.
Saldo structurele lasten en baten	N € 1,0 mln.	V € 6,7 mln.
Totaal reserves per 1 januari	€ 801 mln.	€ 749 mln.
Waarvan:		
Algemene reserve (cat. A)	€ 23 mln.	€ 20 mln.
Vrij inzetbare reserves (cat. B)	€ 75 mln.	€ 47 mln.
Bestemde reserves (cat. C)	€ 77 mln.	€ 63 mln.
Niet direct inzetbare reserves (cat. D en H)	€ 379 mln.	€ 383 mln.
Niet inzetbare reserves (cat. E en G)	€ 146 mln.	€ 136 mln.
Dekkingsreserve kapitaallasten (cat. F)	€ 101 mln.	€ 100 mln.

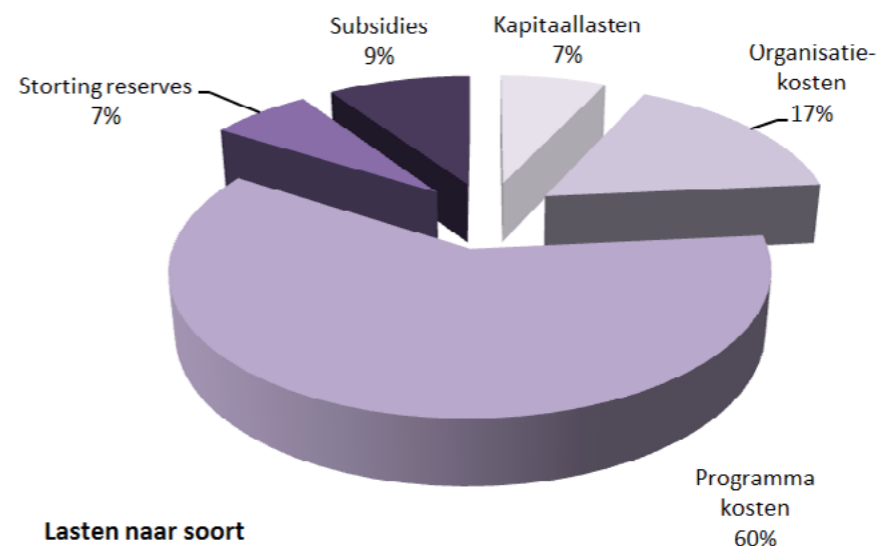
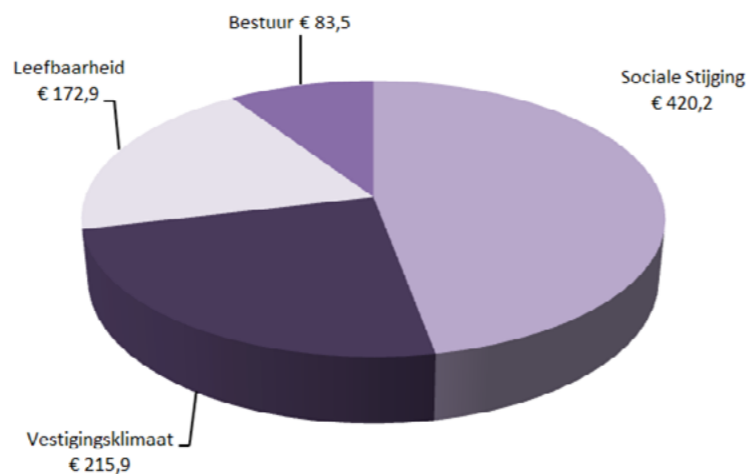
Overzicht

Kerngegevens

Lasten en baten structureel / incidenteel meerjarig (x € 1.000)

Lasten per programma

Leeswijzer

Voor u ligt de Programmabegroting 2016. De opzet volgt de indeling van de programma's te weten: Sociale stijging, Vestigingsklimaat, Leefbaarheid en Bestuur.

Indeling van de begroting

Deze Programmabegroting kent de navolgende onderdelen:

Inleiding, Financieel beeld en kerngegevens

Dit hoofdstuk beschrijft waar we staan en welke zaken er op ons afkomen. Het actueel Financieel beeld wordt op hoofdlijnen gepresenteerd waarna een toelichting volgt op enkele (externe) ontwikkelingen en de uitgangspunten die van invloed waren bij het opstellen van het Financieel beeld.

Programma's

In hoofdstuk 2 komen de programma's aan bod. Daarbij hebben wij aangegeven welke doelen zijn geformuleerd, wat de stand van zaken nu is en welke activiteiten de gemeente daarom in 2016 wil gaan ondernemen. Per product zijn de financiële gegevens opgenomen zodat doelen, activiteiten en middelen overzichtelijk bij elkaar staan.

Bedrijfsvoering

Hoofdstuk 3 bevat de paragraaf Bedrijfsvoering. Net als in de Programmabegroting 2015 hebben wij de ontwikkelingen en de activiteiten in een zelfde opzet weergegeven als de programma's.

Specifieke onderwerpen

Hoofdstuk 4 behandelt een aantal belangrijke aspecten binnen de gemeentelijke begroting en geeft extra informatie over de financiële positie op korte en langere termijn. Het hoofdstuk begint met de paragraaf Inzicht financiële status en weerbaarheid. Deze paragraaf is een uitwerking van de stresstest zoals deze is ontwikkeld door de 100.000+ gemeenten. In de paragraaf Grondbeleid geven wij informatie over het grondbeleid op portefeuilleniveau alsmede het totale financiële overzicht. In de paragraaf Subsidies wordt aangegeven wat het subsidiebeleid voor 2016 is en welke bedragen binnen de programma's voor subsidies zijn opgenomen. In de paragraaf Algemene dekkingsmiddelen wordt een integraal overzicht gegeven van de middelen die de gemeente in kan zetten voor eigen beleid (algemene uitkering, belastingen, dividenden etc.). Verder worden de lokale heffingen, de financiering van de gemeentelijke activiteiten, het gemeentelijk weerstandsvermogen en inzicht in risico's, de verbonden partijen en het onderhoud van kapitaalgoederen als specifieke onderwerpen aan de orde gesteld.

Bijlagen

Bijlage 1 geeft een overzicht van alle begrotingsvoorstellen zoals verwerkt in het Financieel beeld.

Bijlage 2 geeft het budgetoverzicht naar producten weer.

Bijlage 3 toont het verloop van de reserves en voorzieningen.

Bijlage 4 geeft een nadere toelichting op de investeringen.

Bijlage 5 is het overzicht van incidentele lasten en baten.

Bijlage 6 toont de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Bijlage 7 bevat de projectformulieren van de verschillende grondexploitaties.

Bijlage 8 is het overzicht van de afgesproken servicenormen.

Bijlage 9 verschaft inzicht in het onderzoeksplan van de doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken.

Bijlage 10 is de afkortingenlijst.

Raadsbehandeling

De Programmabegroting 2016 zal samen met de tariefvoorstellen op 9 november 2015 (algemene beschouwingen) en op 12 november 2015 (beraadslagen en vaststelling) in uw raad worden behandeld.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën +

Inleiding programma Sociale stijging

Iedereen doet naar vermogen mee in de samenleving. Of het nu via werk, opleiding of participatie is. Dit is de kern van het programma Sociale Stijging. De mens staat centraal, niet onze eigen systemen. Daarom moeten we terug naar de bedoeling.

De bedoeling is dat mensen zo lang mogelijk kunnen meedoen in de samenleving en dat wie het nodig heeft passende ondersteuning krijgt. Het is ook de bedoeling dat we dat betaalbaar houden en daar met elkaar voor zorgen. Nu en straks, voor onze ouders en voor onze kinderen. Door alle systemen die we als samenleving met elkaar bedacht hebben, zijn we steeds verder verwijderd geraakt van dat waar het eigenlijk om draait. We hebben onze eigen complexiteit georganiseerd, waardoor we soms de meest logische oplossingen uit het oog verliezen.

De transformatie geeft ons de kans om het complexe sociaal domein te vereenvoudigen. Om de mens, het gezin, weer centraal te zetten. Zodat iedereen zo lang en zelfstandig mogelijk thuis kan wonen, dat jongeren prettig, gezond en veilig opgroeien en dat wie kan werken ook werkt. Het is een kans om de ondersteuning van kwetsbare mensen opnieuw vorm te geven. Liefst al voordat de problemen zich voordoen. Minder gericht op beperkingen en op wat mensen niet (meer) kunnen. Maar gericht op hun kracht, hun dromen en talenten en hun perspectief. Op een samenleving waarin ieder meedoet en meetelt.

Innovatie en betaalbaarheid zijn daarbij belangrijke voorwaarden. Innovatie is nodig om tot andere aanpakken te kunnen komen. Aanpakken die dicht bij de mens staan en betaalbaar zijn. De in het programma Sociale Stijging genoemde activiteiten om te komen tot een andere manier van werken, om te komen tot een betaalbare zorg en arbeidsmarkt zijn steeds ingegeven vanuit de bedoeling.

We zoeken daarbij enerzijds naar een betere verbinding tussen maatwerkvoorzieningen jeugd, WMO en arbeidsmarkt. En anderzijds een betere verbinding tussen de specialistische ondersteuning en de sociale basisstructuur. Dit is ook een van de belangrijke activiteiten binnen de doorontwikkeling van de Toegang, en onderwerp van de Transformatieagenda 2016.

Alle inwoners moeten de mogelijkheid hebben om in hun eigen kracht mee te doen. Daarbij is het nodig om het belang van emancipatie te blijven benadrukken en integratie te bevorderen.

Met de Lokale Educatieve Agenda 2015-2018 (LEA) werken we samen met onze partners aan talentontwikkeling van alle kinderen en jongeren, zodat ze opgroeien tot burgers die er bij horen en meedoen. Daarbij is een aantal belangrijke afspraken gemaakt, gericht op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (herijking RMC, pilot entreeafspraken), aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt (op zoek naar nieuwe vormen van samenwerking), verhogen

doelgroepbereik voorschoolse educatie en onderwijshuisvesting (het opstellen van een stedelijk plan voor voorzieningen voor kinderen in de wijk). De mogelijkheden en behoeften van kinderen en gezinnen moeten centraal staan in de Jeugdhulp. Dit vraagt om processen sterk te vereenvoudigen. Ook de acties in het geactualiseerde uitvoeringsprogramma Armoede zijn gericht op meer maatwerk, dicht bij de mens, terug naar de bedoeling.

Om de werkloosheid terug te dringen zetten we ook in 2016 een aantal initiatieven en instrumenten in. Het Vertrouwensexperiment en de Jeugdwerkloosheidsvrije zone zijn hiervan voorbeelden. Initiatieven waar op een innovatieve manier wordt gezocht naar andere mogelijkheden om mensen aan werk te helpen. Daarnaast is de verbetering van NOMA een continu proces dat in 2016 wordt voortgezet.

We werken aan één totale opgave voor het Tilburgse sociale domein. Realisatie hiervan zal niet vanzelf gaan en zal nadrukkelijk tot uiting moeten komen in de wijze van contractering alsmede de wijze waarop wij sturing geven in het sociaal domein. Onderwerpen die deel uitmaken van de Transformatieagenda 2016 net als de doorontwikkeling van de toegang, bekostiging en werkgeversdienstverlening. Daarnaast gaan we aan de slag met een Agenda sociaal domein die helder maakt welke strategische opgaven er voor de gemeente liggen binnen het sociale domein en wat dit betekent voor onze lobbyagenda.

We moeten meer sturen op (maatschappelijke) resultaten en effect, minder op output, rapportages en budgetten. Minder sturen op cijfers, aantallen en eenheden betekent natuurlijk niet dat we 'op ons gevoel' af kunnen gaan. We moeten nog steeds verantwoording afleggen en daarvoor is het nodig om de juiste meetinstrumenten te bepalen. De raad heeft hiertoe een voorzet gegeven en zes waarden benoemd, die zij als 'thermometer' wil gebruiken om de voortgang van de transformatie te meten en de dialoog te voeren. Deze waarden staan dan ook centraal bij het bevorderen van zelfredzaamheid, maatschappelijke ondersteuning, jeugd- en arbeidsmarktbeleid.

Overzicht -

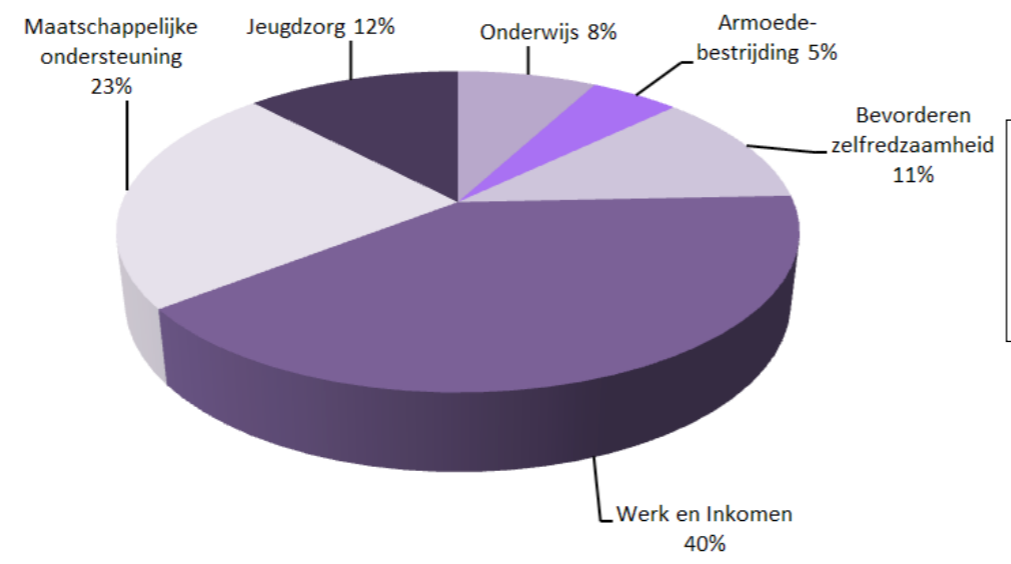
Overzicht Programma Sociale Stijgingen

Onderwerpen +

Financiën +

(bedragen x € 1 miljoen)

	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016
Onderwijs	33.058	-7.734	25.324
Armoedebestrijding	21.156	-335	20.821
Bevorderen zelfredzaamheid	48.061	-1.401	46.660
Werk & Inkomen (incl. participatiewet)	168.742	-99.297	69.445
Maatschappelijke ondersteuning	98.186	-4.629	93.557
Jeugdhulp	50.982	0	50.982
Totaal Sociale stijging	420.185	-113.396	306.789

- Actuele kadernota's:**
- Lokale educatieve agenda 2015-2018
 - Beleidskader aanpak armoede 2013-2017
 - Frontlijn en lichte ondersteuning
 - Uitvoering participatiewet (incl. NOMA)
 - Regionaal beleidskader Jeugdhulp 2015-2018

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt**
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
 - Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
 - Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
 - Jeugdhulp

DOELEN

- Talentontwikkeling en internationalisering inclusief toeleiding voorschoolse educatie
- Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt inclusief aanpak kwetsbare jongeren
- Doorgaande leerlijnen en integrale locatieplannen

STAND VAN ZAKEN

Aanpak kwetsbare jongeren
 Organisaties voor kinderopvang, onderwijsorganisaties en gemeente Tilburg zijn gezamenlijk opdrachtgever en eigenaar van de Tilburgse Educatieve Agenda 2015 - 2018 'Tilburg brengt je verder'. In de Tilburgse Educatieve Agenda hebben we onze ambities ondergebracht in vier programmalijnen, waaronder de aanpak van kwetsbare jongeren. Hiermee blijft de bestrijding van VSV een speerpunt van het onderwijsbeleid. Niettemin stellen wij vast dat de lichte stijging van het aantal VSV-ers van het schooljaar 2013-2014 achterblijft bij de verwachtingen en de landelijke trend. Wij voeren momenteel een analyse uit op de VSV-cijfers om samen met het onderwijs de nodige verbeteringen in de aanpak te realiseren.

Het rijk heeft eind 2014 aangekondigd dat vanaf augustus 2016 de aanpak kwetsbare jongeren het huidige VSV-convenant zal vervangen. Het Rijk beoogt met deze aanpak jongeren in een kwetsbare positie tegemoet te komen wanneer het gaat om het voltooien van een opleiding of hun entree op de arbeidsmarkt. Dit om ook jongeren aan de "onderkant" kansen te geven om te blijven participeren in een veeleisende, dynamischer onderwijs- én arbeidsomgeving die steeds meer vaardigheden en kennis vragen. De minister kondigt 3 maatregelenpakketten aan: Het verbeteren van de aansluiting tussen vmbo, praktijkonderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, extra ruimte bieden voor maatwerk in de entreeopleidingen en op mbo-2 niveau en een sluitend vangnet in de regio creëren met werkgevers. Dit heeft gevolgen voor de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Het schooljaar 2015-2016 treft het RMC voorbereidingen om, naast het verscherpen van de vsv-bestrijding, klaar te zijn voor de verbreding van de wettelijke taak en de kwetsbare jongeren aanpak. Zie ook Verbetering aansluiting Onderwijs - Arbeidsmarkt.

**Toelichting op de indicator:
 In de periode 2012-2015 hanteert het ministerie van OCW een meet- en bekostigingssystematiek waarin schoolinstellingen het percentage VSV-ers (ten opzichte van het aantal deelnemers) niet mogen laten oplopen boven een vastgesteld maximum per onderwijscategorie (onderbouw, bovenbouw vmbo, bovenbouw havo/vwo, mbo1, mbo2, mbo 3/4). De procentuele normen (uitgezonderd onderbouw) worden ieder jaar strenger. Voor het schooljaar 2015-2016 gelden de volgende maximumnormen per onderwijscategorie als onze streefwaarden:*

Onderbouw	1,0%	
Bovenbouw vmbo	4,0%	
Bovenbouw havo/vwo	0,5%	
Entreeopleiding	22,5%	(voorheen MBO1)
Basisberoepsopleiding	10%	(voorheen MBO2)
Vakopleiding, middenkaderopleiding en specialistenopleiding	2,75%	(voorheen MBO 3 en 4)

Wanneer het gaat om de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen: het aandeel van de niet westerse VSV-ers, zou op grond van het aandeel in de Tilburgse onderwijsdeelnemers, een percentage van 23% niet mogen overschrijden. Boven dit percentage is er sprake van oververtegenwoordiging.

Aanpak kwetsbare jongeren
 Naast de voorstellen die we doen om te voorkomen dat jongeren uitvallen, herijken we de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (verantwoordelijk voor het opsporen en doorverwijzen voor VSV-ers) en schuiven hen prominent naar voren als zichtbaar element van de gemeentelijke en regionale verzuim- en uitvalbestrijding voor 18+-jongeren. In 2016 vormen we de RMC om binnen de volgende kaders:

- RMC moet een zichtbare, zelfstandige unit zijn met duidelijke regie op scholen en leerlingen;
- Er dient een duidelijke lijn te zijn met de Toegang en ketenpartners;
- De aansluiting met Werk en Inkomen moet er komen voor een integraal zicht en aanpak als verwoord in de nota Vaststellen Hoofdlijnen Uitvoeringsprogramma Jeugdwerkloosheidsvrije zone Midden Brabant d.d. 14 juli 2015. Het gaat dan vooral om een integraal dashboard, het toegankelijker maken van opleidingen en de aansluiting op de arbeidsmarkt, het bereiken van de unreachable's en zorg dragen voor de oriëntatie op de loopbaan.

Om op tijd gereed te zijn voor de nieuwe aanpak en te versnellen op het vergroten van kansen van jongeren in de laagste categorie van het beroepsonderwijs, start de gemeente in samenwerking met de Onderwijsgroep Tilburg een pilot op de Entreeopleiding. Het doel om de pilot is om de doorstroom van de jongeren van de Entreeopleiding naar de arbeidsmarkt in zowel kwantitatief als kwalitatief opzicht te bevorderen. Met deze pilot willen we leren welke interventies we voor deze diverse populatie duurzaam kunnen implementeren met betrekking tot de doorstroom naar de arbeidsmarkt.

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

STAND VAN ZAKEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Afname oververtegenwoordiging niet-westerse allochtonen t.a.v. schooluitval	*	167	152
	Zie toelichting op de indicator	(40%)	(39%)
Percentage doelgroepkinderen dat voorschoolse educatie geniet	150%	155%	120%

Organisaties voor kinderopvang, onderwijsorganisaties en gemeente Tilburg zijn gezamenlijk

Indicator Voortijdig Schoolverlaten

Realisatie 2013	deelnemers	vsv'ers	% vsv	norm
VO onderbouw	5.628	15	0,3%	0,2%
VMBO bovenbouw	2.292	31	1,4%	1,5%
HAVO/VWO bovenbouw	2.474	13	0,5%	0,1%
MBO niveau 1	195	67	34,4%	32,5%
MBO niveau 2	992	145	14,6%	13,5%
MBO niveau 3 + 4	3.155	133	4,2%	4,25%

Realisatie 2014	deelnemers	vsv'ers	% vsv	norm
VO onderbouw	5.667	27	0,5%	0,2%
VMBO bovenbouw	2.433	47	1,9%	1,5%
HAVO/VWO bovenbouw	2.559	13	0,5%	0,1%
MBO niveau 1	199	73	36,7%	27,5%
MBO niveau 2	979	130	13,3%	11,5%
MBO niveau 3 + 4	3.212	125	3,9%	3,5%

bovenbouw hava/vwo, mbo1, mbo2, mbo 3/4). De procentuele normen (uitgezonderd onderbouw) worden ieder jaar strenger. Voor het schooljaar 2015-2016 gelden de volgende maximumnormen per onderwijscategorie als onze streefwaarden:

Onderbouw	1,0%	
Bovenbouw vmbo	4,0%	
Bovenbouw hava/vwo	0,5%	
Entreeopleiding	22,5%	(voorheen MBO1)
Basisberoepsopleiding	10%	(voorheen MBO2)
Vakopleiding, middenkaderopleiding en specialistenopleiding	2,75%	(voorheen MBO 3 en 4)

Wanneer het gaat om de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen: het aandeel van de niet westerse VSV-ers, zou op grond van het aandeel in de Tilburgse onderwijsdeelnemers, een percentage van 23% niet mogen overschrijden. Boven dit percentage is er sprake van oververtegenwoordiging.

Naast de voorstellen die we doen om te voorkomen dat jongeren uitvallen, herijken wij voor het opsporen en voorkomen als zichtbaar element van de leerloop voor 18+-jongeren. In 2016 wordt er meer lokale regie op scholen en wordt er meer partners; er wordt een integraal zicht op de uitvoeringsprogramma's van 2015. Het gaat dan vooral om de aansluiting op de arbeidsmarkt en voor de oriëntatie op de arbeidsmarkt.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht	+
Onderwerpen	-
Onderwijs	
Talentontwikkeling	
Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt	
Leerlijnen / integrale locatieplannen	
Armoedebestrijding	
Meer Tilburgers met perspectief	
Inkomensondersteunende/participatieregelingen	
Bevorderen zelfredzaamheid	
A. Sociale basis	
B. Allocatie van hulp	
C. Samenhang sociaal domein	
D. Eén gezin, één plan	
E. Verwijsgedrag Toegang	
F. Inkoopbeleid	
G. Klanttevredenheid	
Werk en inkomen	
Afname werkloosheid	
Maatschappelijke ondersteuning	
Zelfredzaamheid en participatie	
Vangnet en coördinatie	
Jeugdhulp	
Financiën	+

STAND VAN ZAKEN

Verbetering aansluiting Onderwijs - Arbeidsmarkt
 De aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt is een speerpunt in de Lokale Educatieve Agenda, waarbij we streven naar een onderwijsveld dat meebeweegt met de behoefte van werkgevers en recht doet aan de talenten van leerlingen en studenten. Dit geldt ook voor de kwetsbare jongeren, waarvoor het instrumentarium ten gevolge van de participatiewet en de aanstaande aanpak voor kwetsbare jongeren (zie Verminderen voortijdig schoolverlaten (VSV) zonder startkwalificatie) het kader vormen.
 De LEA, de stimuleringsagenda economie en arbeidsmarkt, de Hoger Onderwijsagenda en de Jeugdwerkloosheidsvrije zone vormen de vier pijlers waarlangs we noodzakelijke versterkingen aanbrengen tussen de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt. De centrale thema's in deze agenda's zijn 1) innovatie, 2) internationalisering, 3) talentontwikkeling en 4) leven lang leren.
 Daarnaast heeft het college in juli het besluit genomen vanaf 1 oktober 2015 scholingsleningen te verstrekken. De scholingslening wordt ingezet als overbrugging van de periode tot landelijke invoering van het Levenlanglerenkrediet per 1 september 2017.

Verbetering aansluiting Onderwijs - Arbeidsmarkt
 Vanuit de stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt is € 860.000,- beschikbaar om de aansluiting vorm te geven. Vanuit de programmalijn aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt LEA is in totaal € 1,5 miljoen gereserveerd. Gemeente, scholen voor het voortgezet onderwijs, het Praktijkcollege en de Entreeopleiding werken aan een structuur om jongeren zo vroeg mogelijk in de schoolloopbaan in de mogelijke beroepspraktijk te introduceren. Ook zoeken onderwijs, gemeente en bedrijfsleven naar ruimte en innovatieve veranderingen op de werkvloer die zowel de jongeren als de werkgever ten goede komen en die leiden tot meer passende arbeidsplaatsen voor jongeren. Nieuwe vormen van samenwerking horen hier ook bij. We leggen daarbij een verbinding met Midpoint om ook voor de arbeidsmarktproblematiek van kwetsbare jongeren de mogelijkheden en het netwerk van Midpoint te benutten.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen**
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

Doorgaande leerlijnen- integrale locatieplannen
 De basis voor het versterken van doorlopende leerlijnen vinden we in het werken aan integrale locatieplannen. In 2015 hebben de dertig locaties voor het eerst een integraal locatieplan opgesteld. Voor het eind van 2015 hebben onderwijs en kinderopvang opdracht gegeven om te komen tot een werkwijze waarmee alle locaties gefaciliteerd worden op basis van een brede database aan gegevens (schoolgegevens, gegevens over de wijk, gezondheid, welzijn) om te komen tot een integraal locatieplan.

In 2013 zijn we gestart met pilots Integrale Kindcentra. Een IKC is een middel om doorgaande leerlijnen tussen kinderopvang en primair onderwijs te bevorderen vanuit één gezamenlijke pedagogische visie, gericht op een brede ontwikkeling van kinderen tussen de 0 en 12 jaar. In 2015 hebben we deze pilot geëvalueerd en besloten om de pilot in aangepaste vorm voort te zetten. De ervaringen die we daarin op doen helpen de locaties verder om -voortvloeiend uit een integraal locatieplan - de keuze te maken voor een passende organisatievorm. Een kindcentrum in Tilburg kan daarbij verschillende verschijningsvormen hebben. De ervaringen die we op dit moment opdoen in Klemtoon op Taal, met name de samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs in het kader van VVE, nemen we hierin mee.

Met het programma Klemtoon op Taal dat ingezet wordt op de voor- en vroegschoolse educatie verstevigen we de taalkundige, emotionele en motorische basis van kinderen.

In een werkgroep van het primair en voortgezet onderwijs worden de overgangen van leerlingen gemonitord en zo nodig een plan van aanpak opgesteld dat er aan bijdraagt dat leerlingen op het geëigende niveau onderwijs volgen. Scholen voor het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs werken met elkaar samen om een zo soepel mogelijke overgang te creëren. Ook in de overgang van het VO naar het MBO monitoren wij met de scholen de overgangen en zorgen wij ervoor dat alle jongeren de overstap ook daadwerkelijk maken. Ook voor de havisten die jaarlijks de overgang naar het MBO maken, is er een programma opgesteld in het convenant VSV.

Doorgaande leerlijnen en integrale locatieplannen
 Organisaties voor kinderopvang, onderwijsorganisaties en gemeente Tilburg zijn gezamenlijk opdrachtgever en eigenaar van de Tilburgse Educatieve Agenda 2015 - 2018 'Tilburg brengt je verder'. In de Tilburgse Educatieve Agenda hebben we onze ambities ondergebracht in vier programmalijnen, waaronder doorgaande leerlijnen en integrale locatieplannen. Betrokken partners hebben daarin autonome verantwoordelijkheden. We hebben afgesproken om o.a. te onderzoeken of het haalbaar is om kindcentra te vormen waar opvang en onderwijs van 7 tot 7 uur en 52 weken per jaar wordt geboden. Het primair en voortgezet onderwijs werken aan een zorgvuldige overdracht van leerlingen, persoonlijk en warm. Onderwijs en betrokken partners ontwikkelen programmalijnen voor bewegen, natuur en milieueducatie, techniek, financiële zelfredzaamheid en gezondheid. Daarin staan duidelijke doelen, leerlijnen en een heldere ondersteuningsstructuur voor scholen. In 2016 werken alle locaties vanuit een integraal locatieplan. De gemeente faciliteert vooral door te werken aan ontschotting van beschikbare gemeentelijke budgetten. Het product schoolloopbaanbegeleiding in de huidige vorm voldoet niet meer aan de behoeften van het onderwijs. De verantwoordelijkheid voor de doorontwikkeling ervan is sinds dit jaar belegd bij het primair en voortgezet onderwijs. Met de onderwijsinstellingen worden afspraken gemaakt om schoolloopbaanbegeleiding met de scholen zelf te organiseren. Voor het primair onderwijs gebeurt dit vanuit een integraal locatieplan.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen**
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

Toeleiding voorschoolse educatie
 Organisaties voor kinderopvang, onderwijsorganisaties en gemeente Tilburg zijn gezamenlijk opdrachtgever en eigenaar van de Tilburgse Educatieve Agenda 2015 - 2018 'Tilburg brengt je verder'. In de Tilburgse Educatieve Agenda hebben we onze ambities ondergebracht in vier programmalijnen, waaronder talentontwikkeling en internationalisering inclusief toeleiding voorschoolse educatie.

In 2012 zijn afspraken gemaakt tussen de gemeente en het Rijk om te investeren in de kwaliteit van voor- en voerschoolse educatie (VVE) en in verlengde leertijd voor jonge kinderen. Deze afspraken zijn samen met de kinderopvang en het primair onderwijs vertaald naar Tilburg in het lokale actieplan Klemtoon op Taal. Dit actieplan omvat zes domeinen:

1. de uitbreiding en verhoging van de kwaliteit van VVE,
2. de samenwerking tussen betrokken partijen op dit gebied en doorgaande informatiestromen.

Daarnaast is er specifieke aandacht voor:

3. de professionalisering van beroepskrachten,
4. het versterken van ouderbetrokkenheid,
5. de meetbaarheid van het taalniveau en
6. de effectieve inzet van interventies.

In 2014 heeft de Inspectie van het Onderwijs een nieuwe bestandsopname gemaakt van de voor- en voerschoolse educatie in Tilburg. Daaruit is gebleken dat de gemeente op koers ligt en er aandachtspunten zijn voor uitvoerders van VVE. In het implementatieplan Klemtoon op taal 2013 hebben we acties opgenomen om de voor- en voerschoolse educatie en meer in het bijzonder de taalprestaties van peuters en basisschoolleerlingen structureel te verbeteren.

Het actieplan zou oorspronkelijk aflopen eind 2015. Het ministerie van OCW heeft eind juni 2015 laten weten dat de middelen die verbonden waren aan het actieplan ook nog in 2016 mogen worden ingezet waarbij de doelstellingen van de bestuursafspraken leidend zijn. In 2016 volgt een totale landelijke herverdeling van Rijksmiddelen ten behoeve van bestrijding van onderwijsachterstanden.

In 2015 heeft de gemeente samen met de GGD en de kinderopvangorganisaties het verwijsprotocol voor doelgroepkinderen aangescherpt met als doel niet alleen het bereik maar ook het gebruik van VVE te vergroten. De eerste resultaten verwachten we in 2016. De toename van het aantal asielzoekers leidt mogelijk tot een groter beroep op voor- en voerschoolse educatie en de schakelklassen. We zullen hierover uiteraard tijdig in overleg treden met kinderopvangorganisaties en onderwijs.

In de Tilburgse Educatieve Agenda hebben we afgesproken om de instrumenten die de afgelopen periode binnen Klemtoon op Taal zijn ontwikkeld, te borgen.

Toeleiding voorschoolse educatie
 In 2016 zijn alle inspanningen erop gericht om de afspraken vastgelegd in de LEA 2015 - 2018 'Tilburg brengt je verder' uit te voeren. Het gaat bijvoorbeeld om:

- het uitwerken van concrete interventies die ertoe bijdragen dat nul tot vierjarigen zo sterk mogelijk instromen in het primair onderwijs
- het borgen van instrumenten die de afgelopen periode binnen Klemtoon op Taal zijn ontwikkeld
- te werken vanuit integrale locatieplannen.

Recent heeft het Rijk besloten de bestuursafspraken te verlengen tot en met 2016. Met onderwijs en kinderopvang bekijken we waar we acties uit Klemtoon op Taal kunnen intensiveren of versterken.

Afhankelijk van de uitkomsten van de discussie op Rijksniveau nemen we een besluit over de inzet van middelen voor onderwijsachterstandenbestrijding en de wijze waarop verschillen tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk kunnen worden weggenomen (harmonisatie).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

Hoger Onderwijs
 Met het hoger onderwijs is een uitvoeringsprogramma opgezet met meerdere pijlers: de ontwikkeling en positionering van Tilburg als (internationale) studentenstad, het stimuleren van ondernemerschap, het versterken van de arbeidsmarkt voor hoger opgeleiden en kennisamenwerking. Die activiteiten vloeien voort uit de agenda's van het hoger onderwijs waar, bijvoorbeeld in het kader van valorisatie, meerdere initiatieven worden ontplooid die ook een stevige betekenis hebben voor de regionale arbeids- en ondernemersmarkt. Die ontwikkeling heeft belangrijke raakvlakken met een stedelijk vestigingsklimaat waarin zowel mensen als de kennis- en creatieve economie zich kunnen ontwikkelen.

Hoger Onderwijs
 De agenda's van het hoger onderwijs en de gemeente op deze terreinen zullen de komende periode zo nauw mogelijk op elkaar worden afgestemd, voorzien van een geactualiseerde uitvoeringsagenda. Die beoogt studenten naar de stad te trekken en - als afgestudeerde - waar mogelijk voor de stad te behouden: als bewoner, werknemer of ondernemer.
 Een bijzonder punt van aandacht daarbinnen vormt het verder stimuleren van techniek- en wetenschapseducatie, in alle fases van een lerend leven - binnen, maar ook buiten het reguliere onderwijs (zie ook: aansluiting met arbeidsmarkt). Dat met het oog op talentontwikkeling enerzijds en de groeiende vraag naar technisch-, maar ook breed opgeleide mensen anderzijds. Dat betekent aandacht voor het stimuleren van de belangstelling voor techniek - en de rol die techniek speelt in maatschappelijke ontwikkelingen - zo vroeg mogelijk, op vernieuwende manieren die aansluiten bij de vragen uit het onderwijs en het bedrijfsleven.
 Met dat oogmerk wordt de komende jaren een bijdrage geleverd aan de komst van een contextrijke leeromgeving, waarin de triple helix vertegenwoordigd is. Met het Platform Promotie Techniek wordt gewerkt aan zo'n omgeving -werktitel Ontdekstation- naar Eindhovens voorbeeld. De inzet is dat er door samenwerking en door bundeling van voorzieningen een permanent aanbod ontstaat dat zowel onderwijs-, bedrijfs- als ook leisuredoelstellingen dient. In 2016 wordt daarop al voorgesorteerd met tijdelijke programma's. Ook wordt in 2016 in triple helix verband een plan de campagne gemaakt waarin wordt uitgewerkt hoe een permanente voorziening voor techniek en wetenschap (gamma & beta) in Tilburg gerealiseerd zou kunnen worden. In de onderwijs investeringsagenda en in de stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt zijn hiervoor middelen gereserveerd.
 Met de instellingen voor hoger onderwijs worden, mede in dat licht, regionale kennisamenwerkingsprogramma's ontwikkeld, met werkvormen als bijvoorbeeld academische werkplaatsen (met ziekenhuizen al in ontwikkeling), studentenateliers (modellen zijn al uitgetest, in het academisch jaar 2015-2016 worden zes tot tien nieuwe labs gelanceerd in het kader van de Night University), onderzoek scholingslening, kennisvouchers en Summer schools (opleveren gemeenschappelijke business case).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

Onderwijshuisvesting
 In 2002 is in samenspraak met de schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs (PO en VO) een 'Integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijshuisvesting gemeente Tilburg' opgesteld. De looptijd van dit plan was van 2003 tot en met 2014. In het kader van dit IHP en de daarop volgende jaarlijks vastgestelde huisvestingsprogramma's onderwijs is veel geïnvesteerd in onderwijshuisvesting in Tilburg. De schoolgebouwen in het primair en voortgezet onderwijs in Tilburg zijn hierdoor inmiddels grotendeels goed op orde. Per 1 januari 2015 is de taak en het budget voor het buitenonderhoud en aanpassingen aan schoolgebouwen in het primair onderwijs door de Rijksoverheid van de gemeente overgeheveld naar het bevoegd gezag in het primair onderwijs.

Hiermee is de situatie in het primair onderwijs voor schoolgebouwen gelijkgeschakeld met de situatie in het voortgezet onderwijs. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen in het PO en VO en voor het onderhoud en aanpassingen aan gymnastiekaccommodaties in het primair onderwijs. In juni 2015 is de nieuwe Lokale Educatieve Agenda 2015-2018 vastgesteld. Dit is de gezamenlijke agenda van de besturen van de kinderopvangorganisaties in Tilburg, de besturen van primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in Tilburg en de gemeente Tilburg. In deze LEA liggen de ambities voor het onderwijs in Tilburg voor de komende periode van vier jaar vast. Voor onderwijshuisvesting zijn de volgende zaken relevant:

In 2018 zal voor alle onderwijslocaties in het primair onderwijs in Tilburg een integraal locatieplan zijn opgesteld. Daarnaast gaan T-primair, kinderopvang en de gemeente samen werken aan een stedelijk plan voor voorzieningen voor kinderen in de wijken. In het voortgezet onderwijs zal de gemeente samen met de schoolbesturen komende LEA-periode de mogelijkheden voor doordecentralisatie van onderwijshuisvesting verkennen.

Onderwijshuisvesting
 Belangrijke fysieke projecten op het gebied van onderwijshuisvesting in 2016 zijn de voorbereidingen voor het realiseren van vervangende huisvesting voor het Vakcollege Tilburg op de onderwijscampus Stappegoor en 2College Jozefmavo en de afronding van de renovatie en uitbreiding van het Odulphuslyceum en het Theresialyceum. Een belangrijke opgave de komende jaren is het realiseren van vervangende huisvesting voor De Nieuwste School.

We geven uitvoering aan de LEA, dat betekent dat in 2016 samen met de schoolbesturen in het primair onderwijs en kinderopvang de eerste stappen worden gezet voor het opstellen van een integraal stedelijk plan voor voorzieningen (scholen en schoolomgeving) voor kinderen in de wijk. Daarnaast wordt in 2016 samen met de schoolbesturen in het voortgezet onderwijs een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor doordecentralisatie van onderwijshuisvesting in het voortgezet onderwijs.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen —

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
- Inkomensondersteunende/participatieregelingen**
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

DOELEN

Meer Tilburgers met perspectief
 * Aandeel huishoudens met een minimuminkomen is maximaal 10%.

Toename gebruik inkomensondersteunende/participatieregelingen en Meedoenregeling
 * Bijzondere bijstand 57%
 * Collectieve ziektekostenverzekering minima 55%
 * Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 53%
 * Meedoenregeling 40%

STAND VAN ZAKEN

Meer Tilburgers met perspectief
 Het aandeel huishoudens met een minimuminkomen is in 2014 11,9%. Dit is een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. Het ligt voor het eerst boven de 11%. De toename kan deels verklaard worden doordat we twee extra bestanden hebben gebruikt om het aantal huishoudens met een minimuminkomen te bepalen. We hebben hiermee dus meer zicht gekregen op de doelgroep. Het betere zicht draagt bij aan het vergroten van het bereik van de doelgroep en gebruik van inkomensondersteunende regelingen. Toename is ook gerelateerd aan economische omstandigheden. Er is een voorzichtig eerste herstel van de economie te zien maar dit resulteert nog niet in groei van de werkgelegenheid.

Meer Tilburgers met perspectief
 We blijven onverminderd uitvoering geven aan de acties zoals vastgelegd in het beleidskader en uitvoeringsprogramma aanpak armoede.
 In het vierde kwartaal van 2015 is de actualisatie van het uitvoeringsprogramma vastgesteld. Daarin zijn een aantal acties opgenomen die zich met name richten op toename van het gebruik van inkomensondersteunende/participatieregelingen (zie hieronder) en het bieden van meer maatwerk hierin. Deze acties komen bovenop de inzet zoals vastgelegd in het beleidskader en uitvoeringsprogramma aanpak armoede. Daarin hebben we o.a. afgesproken de deskundigheid van professionals en vrijwilligers te vergroten, de Meedoenregeling te verruimen en op te hogen, de draagkrachtregeling voor bijzondere bijstand en de regeling voor leenbijstand te herzien en de inzet van schuldhulpmaatjes te vergroten.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
- Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Aandeel huishoudens in Tilburg met een minimuminkomen	<10%	11,9%	10,9%
Percentage wat gebruik maakt van inkomensondersteunende regelingen			
- Bijzondere bijstand	>57%	49,8%	52,2%
- Collectieve ziektekostenverzekering	>55%	42,5%	47,7%
- Kwijtschelding	>53%	51,8%	51,4%
- Meedoenregeling	>40%	43,2%	34,6%

STAND VAN ZAKEN

Het aandeel huishoudens met een minimuminkomen is in 2014 11,9%. Dit is een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. Het ligt voor het eerst boven de 11%. De toename kan deels verklaard worden doordat we twee extra bestanden hebben gebruikt om het aantal huishoudens met een minimuminkomen te bepalen. We hebben hiermee dus meer zicht gekregen op de doelgroep. Het betere zicht draagt bij aan het vergroten van het bereik van de doelgroep en gebruik van inkomensondersteunende regelingen. Toename is ook gerelateerd aan economische omstandigheden. Er is een voorzichtig eerste herstel van de economie te zien maar dit resulteert nog niet in groei van de werkgelegenheid.

In het vierde kwartaal van 2015 is de actualisatie van het uitvoeringsprogramma vastgesteld. Daarin zijn een aantal acties opgenomen die zich met name richten op toename van het gebruik van inkomensondersteunende/participatieregelingen (zie hieronder) en het bieden van meer maatwerk hierin. Deze acties komen bovenop de inzet zoals vastgelegd in het beleidskader en uitvoeringsprogramma aanpak armoede. Daarin hebben we o.a. afgesproken de deskundigheid van professionals en vrijwilligers te vergroten, de Meedoenregeling te verruimen en op te hogen, de draagkrachtregeling voor bijzondere bijstand en de regeling voor leenbijstand te herzien en de inzet van schuldhulpmaatjes te vergroten.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +
Onderwerpen -
Onderwijs
Talentontwikkeling
Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
Leerlijnen / integrale locatieplannen
Armoedebestrijding
Meer Tilburgers met perspectief
Inkomensondersteunende/participatieregelingen
Bevorderen zelfredzaamheid
A. Sociale basis
B. Allocatie van hulp
C. Samenhang sociaal domein
D. Eén gezin, één plan
E. Verwijsgedrag Toegang
F. Inkoopbeleid
G. Klanttevredenheid
Werk en inkomen
Afname werkloosheid
Maatschappelijke ondersteuning
Zelfredzaamheid en participatie
Vangnet en coördinatie
Jeugdhulp
Financiën +

STAND VAN ZAKEN

Toename gebruik inkomensondersteunende/participatieregelingen en Meedoenregeling
 Dankzij de verhoging van het budget en uitbreiding van de doelgroep is het bereik van de Meedoenregeling vergroot en het streefcijfer behaald.

De deelname aan de Collectieve Zorgverzekering Minima blijft achter. Dit kan mogelijk worden verklaard doordat er tot en met 2014 één gelijkwaardig pakket werd aangeboden bij twee verschillende verzekeraars. Dit pakket werd ten opzichte van een reguliere ziektekostenverzekering als duur ervaren. Daarbij speelt ook een rol dat in het algemeen mensen niet snel geneigd zijn om over te stappen naar een andere verzekeraar. Vanaf 2015 vergroten wij de keuzemogelijkheden en kunnen inwoners kiezen uit zes pakketten bij twee verzekeraars en is de gemeentelijke bijdrage voor huishoudens met een inkomen tot 110% verhoogd. Met ingang van 2015 is er meer keuze in pakketten (van 2 naar zes pakketten). We verwachten dat dit leidt tot een toename in gebruik van CZM.

Het gebruik van (gedeeltelijke) kwijtschelding blijft iets achter (51,8%) op het streefcijfer. Tilburg hanteert wat betreft kwijtschelding de maximale inkomens- en vermogensgrenzen die het Rijk toe staat. Dit betekent dat inwoners met een inkomen tot 100% van het sociaal minimum een beroep kunnen doen op kwijtschelding. We kennen deze regeling zoveel als mogelijk automatisch toe.

Het percentage huishoudens met een minimuminkomen dat in 2014 van bijzondere bijstand gebruik heeft gemaakt (49,8%), is wederom gedaald. Het streefcijfer van 57% is daarmee niet gehaald. De daling van de bijzondere bijstand kan mogelijk verklaard worden doordat per 2013 door het Rijk besloten is dat voor medische kosten de basisverzekering samen met de Wet langdurige zorg een toereikende voorliggende voorziening is. Via de Collectieve Zorgverzekering Minima worden ook veel medische kosten vergoed, waardoor een deel van de aanvragen die voorheen vanuit de bijzondere bijstand werden toegekend, wordt afgevangen. Een andere mogelijke verklaring is dat het Rijk steeds minder mogelijkheden biedt om bijzondere bijstand categoriaal toe te kennen waardoor betrokken inwoners individueel een aanvraag moeten indienen. We weten dat dit drempelverhogend werkt.

Voortvloeiend uit het uitvoeringsprogramma is halverwege 2014 de draagkrachtberekening bijzondere bijstand en de regeling voor leenbijstand aangepast om het gebruik en bereik van bijzondere bijstand te vergroten. Met name werkende armen en AOW-ers zonder vermogen zouden hiervan moeten profiteren. Het is nog te vroeg om de gevolgen hiervan terug te zien in de cijfers. De verwachting is dat dit in de cijfers van 2015 zichtbaar is.

Toename gebruik inkomensondersteunende/participatieregelingen en Meedoenregeling
 In de actualisatie van het uitvoeringsprogramma is voorgesteld om:

- extra in te zetten op compensatie voor onvermijdelijke persoonlijke uitgaven door de hoogte van de jongerentoeslag te koppelen aan de bijstandsnorm voor 21 jarigen en de gemeentelijke bijdrage in de premie van CZM bij alle pakketten te verhogen. Ook verruimen we de inkomensnorm om voor een bijdrage in de premie CZM in aanmerking te komen van 110% naar 130% van het sociaal minimum en verhogen we de individuele inkomensnorm voor echtparen met kinderen met € 20,- per maand.
- extra in te zetten op onze ambitie dat alle inwoners de inkomensondersteuning hebben gevraagd waar ze recht op hebben en de subsidie aan de Tilburgse Voedselbank structureel te verhogen en de subsidie aan het Tilburgs Ondersteuningsfonds t.b.v. individuele noodhulp structureel te maken.
- extra in te zetten op de ambitie om inwoners te laten participeren op het maatschappelijke, sportieve of culturele vlak door de subsidie aan stichting Leergeld structureel te verhogen zodat alle kinderen in Tilburg kunnen meedoen (inclusief fietsen voor AMV's). Daarnaast via een meervoudige openbare subsidieprocedure middelen ter beschikking te stellen voor een voorziening die per 1 januari 2016 de functies goedkope maaltijdvoorziening en sociale ontmoeting combineert en een structurele subsidie aan stichting Mens, die en nood beschikbaar te stellen voor een breed toegankelijke voorziening voor minima met medische kosten voor zieke huisdieren.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
- A. Sociale basis
- B. Allocatie van hulp
- C. Samenhang sociaal domein
- D. Eén gezin, één plan
- E. Verwijsgedrag Toegang
- F. Inkoopbeleid
- G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

1. Sociale Basis: versterken zelfoplossend vermogen van inwoners, buurten en de samenleving

- * Aantal verzoeken om ondersteuning in de Toegang
- * Aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorziening/arrangementen/uitkeringen
- * Intensiteit van de maatwerkarrangementen
- * Publieke gezondheid: Terugdringen gezondheidsproblemen die leiden tot verlies aan zelfredzaamheid
- * Sociaal werk: Ondersteunen en versterken van het vrijwilligerswerk en informele zorg
- * Mantelzorg: voorkomen uitval mantelzorgers
- * Meedoen & Sociale stijging: Stimuleren zelfredzaamheid en zinvolle maatschappelijke deelname van kwetsbare burgers

2. Allocatie van Hulp: op tijd, terecht en effectief

- * Verhouding aantal vragen Toegang/aantal afgegeven beschikkingen voor maatwerkvoorziening per kwartaal

3. Samenhang sociaal domein in één totale opgave voor het Tilburgse sociale domein

- * Op cliënt niveau: Eén gezin, één plan, één regisseur
- * Op sturing door bekostiging: Facilitering door contracten
- * Op sturing door verantwoording: Facilitering door beleid

4. Eén gezin, één plan, één coördinator

- * Beschrijving gehele gezinssysteem in individuele plannen van aanpak
- * Ondersteuning via één samenhangend pakket waarover de coördinator het overzicht bewaakt
- * In individuele plannen van aanpak benoemen wie coördinator is

5. Verwijsgedrag Toegang: van "zorgen voor" naar "zorgen dat"

- * Aantal inwoners met doorverwijzing na nieuwe aanvraag uitkering/ toeleiding reïntegratietraject
- * Aantal inwoners met doorverwijzing na nieuwe aanvraag Wmo-maatwerkarrangement
- * Aantal inwoners met doorverwijzing na nieuwe aanvraag Maatwerkvoorziening Jeugdzorg

6. Inkoopbeleid: op verantwoorde wijze middelen besteden

7. Klanttevredenheid nut én effect ondersteuning

De volgende doelen zijn hiermee vervallen:

Gezondheidsbevordering

- * Terugdringen sociaal economische gezondheidsverschillen
- * Terugdringen overgewicht bij de jeugd
- * Verminderen alcoholgebruik bij jongeren
- * Versterken opvoedvaardigheden

Sociaal werk

- * Opzetten en ondersteunen van collectieve organisatie van burgers (samenredzaamheid) zonder deze te professionaliseren of onnodig lang te ondersteunen
- * Erop-af-aanpak, mobiele presentie
- * Bevorderen van zelfredzaamheid van groepen en individuen
- * Participatie bevorderen van niet-participerenden via dialoog, interactie en motivatie
- * Schakelen met de frontlijn
- * Ondersteunen en versterken van het vrijwilligerswerk, zowel stedelijk als op wijkniveau.
- * Delen van kennis en expertise met maatschappelijke organisaties

Meedoen & sociale stijging

- * Het realiseren van een effectieve en efficiënte stedelijke organisatiestructuur ter ondersteuning van kwetsbare burgers

Toegang & lichte ondersteuning

- * De ondersteuningsvraag van de burger met voldoende zelf oplossend vermogen wordt door de burger zelf of met behulp van lichte ondersteuning opgelost

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Waarde/Doelen	Streefwaarde	Realisatie 2016	Realisatie 2015
1. Sociale Basis			
• (Een reductie van) het aantal verzoeken om ondersteuning in de Toegang;	nvt	nvt	nvt
• (Een reductie van) het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen/arrangementen en uitkeringen;	nvt	nvt	nvt
• (Het ontzorgen en verminderde) intensiteit van de maatwerkarrangementen	nvt	nvt	nvt
• Publieke gezondheid: Terugdringen gezondheidsproblemen die leiden tot verlies aan zelfredzaamheid			
• Sociaal werk: ondersteunen en versterken vrijwilligerswerk en informele zorg			
• Mantelzorg: voorkomen uitval mantelzorgers			
• Meedoen & Sociale stijging: concreter doel formuleren			
2. Allocatie van hulp			
• Verhouding aantal vragen Toegang/aantal afgegeven beschikkingen voor maatwerkvoorziening per kwartaal.	80-20%	nvt	nvt
3. Samenhang sociaal domein			
• Niveau 1. Een gezin, een plan, een coördinator			
• Niveau 2. Contracten			
• Niveau 3. Beleid			
4. Een gezin, een plan, een coördinator			
• In de individuele plannen van aanpak staat het gehele gezinssysteem beschreven.			
• De ondersteuning die wordt geboden bestaat uit één samenhangend pakket, waarover de coördinator het overzicht bewaakt.			
• In de individuele plannen van aanpak staat benoemd wie de coördinator is, en daarmee verantwoordelijk voor het resultaat.			
5. Verwijsgedrag Toegang			
• Aantal inwoners met doorverwijzing bij een nieuwe aanvraag uitkering/toeleiding re-integratietraject	Reductie 30%	nvt	nvt
• Aantal inwoners met doorverwijzing bij een nieuwe aanvraag Wmo-maatwerkarrangement	Reductie 30%	nvt	nvt
• Aantal inwoners met doorverwijzing bij een nieuwe aanvraag Maatwerkvoorziening Jeugdzorg	Reductie 30%	nvt	nvt
6. Inkoopbeleid			

...heidsverschillen

TABEL

...organisatie van burgers (samenredzaamheid)

...open en individuen
...renden via dialoog, interactie en motivatie

...villigerswerk, zowel stedelijk als op wijkniveau.
...chappelijke organisaties

...ënte stedelijke organisatiestructuur ter

...et voldoende zelf oplossend vermogen wordt door
...dersteuning opgelost

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

1 Sociale basis

Bij de Sociale Basis gaat het om alle ruim 210.000 inwoners die samenleven in dorpen en wijken, hier leren, werken, wonen en ontspannen, kortom het "gewone leven". De ambitie is om het zelfoplossend vermogen van inwoners, buurten en de samenleving te versterken.

Publieke gezondheid

Op het terrein van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) hebben in 2015 de volgende ontwikkelingen plaatsgevonden:

- Het nieuwe basispakket Jeugdgezondheidszorg is ingevoerd. Binnen dit nieuwe pakket is meer ruimte voor risicogericht werken en maatwerk binnen de decentralisaties;
- De JGZ is integraal onderdeel geworden van de Toegang;
- Gezondheidsbevordering: uitvoering van de projecten die voortkomen uit de huidige beleidsnota zoals JOGG, wijkgezondheidswerk, loopt volgens planning
- Er wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen van een nieuwe nota publieke gezondheid 2016 - 2019. Dit wordt een regionale nota.

Sociaal Werk

De decentralisaties zijn een feit. Dit heeft geleid tot nieuwe verhoudingen tussen de organisaties in de sociale basisstructuur en de Toegang.

Er is een nieuw registratiesysteem voor het sociaal werk ingevoerd. Leidend zijn niet meer de activiteiten, maar de burgers, vrijwilligers, burgergroepen en -initiatieven, relevante plekken in de wijken en buurten en de te behalen resultaten met de relevante doelgroepen. Hierdoor wordt gestuurd op dat wat nodig is in de wijken en buurten. Er is een start gemaakt om met behulp van pilots te experimenteren met alternatieve vormen van exploitatie en/of beheer dan wel het overdragen van centra aan wijkorganisaties.

Mantelzorg

Mantelzorgers en zorgvrijwilligers worden op verschillende manieren ondersteund o.a. door activiteiten van ContourdeTwern en het Expertisecentrum Familiezorg (bijeenkomsten, familiegesprekken, scholing, etc.). In 2015 hebben deze organisaties extra ondersteuning ingezet i.v.m. de decentralisaties. Verder reiken sinds 2015 niet alleen loket Z, maar alle Toegangsm medewerkers mantelzorgwaardebonnen uit aan mantelzorgers als blijk van waardering. De Toegangsm medewerkers hebben aandacht voor de situatie van mantelzorgers en betrekken hen bij het gesprek. Ook aan de gecontracteerde zorgaanbieders begeleiding vragen wij om aandacht te hebben voor mantelzorgers.

Meedoen en sociale stijging

2015 is aangewezen als overgangsjaar waarin de beleidsuitvoering in handen is van 13 Volt, MST, Feniks en SNV. Er is een programma van eisen Meedoen en sociale stijging voor kwetsbare burgers 2016 t/m 2018 vastgesteld. We hebben besloten de subsidie voor de periode 2016 t/m 2018 te verlenen via een meervoudig onderhandse subsidieprocedure.

1 Sociale Basis

Het fundament voor het sociale domein wordt gevormd door een sterke sociale basisstructuur. Deze bestaat onder meer uit sociaal werk, jongerenwerk, vrijwilligersondersteuning, informele zorg, sport, cultuur, ondersteuning onderwijs, meedoen en sociale stijging en het gezondheidsbeleid. Zij richten zich op het realiseren en faciliteren van een sociale structuur in de wijken. Hierbij staat het ondersteunen van het eigen initiatief en zelf oplossend en organiserend vermogen van alle burgers (individueel en in groepen) centraal. Verder hebben zij een signalerende en verwijzende rol voor de burger die ondersteuning nodig heeft.

Publieke gezondheid

Uitvoering geven aan de nieuwe nota publieke gezondheid waarbij een deel van de ambities regionaal zal worden opgepakt en een deel lokaal. Het voorstel zal zijn om voor wat betreft gezondheidsbevordering grotendeels de thema's uit het huidig beleidskader door te zetten (overgewicht bij kinderen, sociaaleconomische gezondheidsverschillen, verbeteren zwangerschapsuitkomsten).

Informele zorg: mantelzorg en zorgvrijwilligers

In 2016 continueren we de ondersteuning van mantelzorgers en zorgvrijwilligers. Wij starten in 2016 een onderzoek naar de ervaringen en kwaliteit van mantelzorgondersteuning. Afhankelijk van de uitkomsten worden er dan al aanpassingen in het beleid voorgesteld.

Sociaal werk

Wij gaan aan de slag met innovatieve instrumenten om het wijkgericht sociaal werk en het vrijwilligerswerk effectiever en efficiënter te maken. Daarbij baseren wij ons onder meer op de eerste ervaringen met de decentralisaties en de resultaten van het nieuwe registratiesysteem. Het PvE Sociaal Werk 2016 zal nog sterker worden toegespitst op de transformatieopgave binnen het sociale domein en een preventieve werking richting intensieve ondersteuning.

Meedoen en sociale stijging

Anders dan voorgaande jaren brengen wij de uitvoering van het beleid onder bij één effectieve en efficiënte stedelijke organisatie, met uitzondering van het perceel 'informatie en ondersteuning asielzoekers bij de toelatingsprocedure en begeleiding nieuwkomers en vluchtelingen'. Dat wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van SNV.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen —

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

2. Allocatie van Hulp
 Hulp dient op tijd, terecht en effectief te zijn. Ondersteuning moet licht zijn waar dat kan en zwaarder waar het moet. Met andere woorden: we streven naar substitutie en ontzorgen. Tegelijkertijd moeten we voorkomen dat burgers onvoldoende worden ondersteund. Dit vraagt om een goede balans die alleen kan worden gerealiseerd door goede Toegangsprofessionals.
 In 2015 wordt er veel aandacht besteed aan deskundigheidsbevordering en coaching on the job.

 Zie voor het overige onder punt 5.

2. Allocatie van Hulp
 Ook in 2016 faciliteren we door middel van deskundigheidsbevordering de professionals van de Toegang bij de nieuwe manier van werken, t.w. meer een beroep doen op het zelfplossend vermogen van de inwoner/gezin en zijn omgeving en indien nog tijdig, passende ondersteuning aanbieden.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein**
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

3. Samenhang sociaal domein
 Het afgelopen jaar stond primair in het teken van de transitie: het overnemen van taken van de rijksoverheid, zorgkantoren, etc.
 De samenhang binnen het sociale domein komt in 2015 vooral tot uitdrukking in de Toegang. Hier kunnen inwoners met al hun hulpvragen over werk/inkomen, zorg en jeugd terecht en wordt integraal en systeemgericht gewerkt. Dat betekent 1 gezin, 1 plan, 1 coördinator.
 Voor de samenhang in de inkoop wordt een gezamenlijk sturings- en bekostigingsmodel ontwikkeld. Zie verder onder 6.

Er zijn nog uitvoeringsvraagstukken die aandacht vragen. De optimalisatie van informatiesystemen is hierbij één van de belangrijkste opgaven.

Convenant zorgverzekeraars, CZ en VGZ
 Het convenant met de zorgverzekeraars loopt eind 2015 af. De resultaten uit de gezamenlijke pilots op het gebied van samenwerking met de huisartsen en wijk-verpleegkundigen, de samenwerking bij het realiseren van de transities zijn positief. Met beide verzekeraars is afgesproken een nieuw, mogelijk een regionaal, convenant voor de periode 2016-2018 af te sluiten.

3. Samenhang sociaal domein
 De samenhang tussen de verschillende decentralisaties (kortweg 3D) landt in één totale opgave voor het Tilburgse sociale domein.
 De samenhang in 3D -en daarmee het bevorderen van de zelfredzaamheid- wordt door de raad op 3 niveaus onderscheiden. Realisatie hiervan gaat niet vanzelf en zal nadrukkelijk tot uiting moeten komen in de wijze van contractering alsmede de wijze waarop wij sturing geven (w.o. subsidiëren/inkopen) in het sociaal domein. Hiertoe gaan wij in het najaar van 2015 met inwoners en het maatschappelijk middenveld in gesprek op basis van onze visie en randvoorwaarden voor de majeure ontwikkeltrajecten. Na consultatie in de stad zullen we in 2016 het sturing- en bekostigingsmodel toepassen in de subsidie- en inkoopcontracten vanaf 2017.

Convenant zorgverzekeraars, CZ en VGZ
 In 2016 sluiten we met de zorgverzekeraars CZ en VGZ een nieuw convenant af met de looptijd 2016-2018. Hierin zullen versterking samenwerking 1e lijn (huisartsen, POH GGZ en Toegang), psychiatrie keten, keten kwetsbare ouderen en de leeftijdsgroep 16-27 jaar, werkwijze 1 gezin, 1 plan, 1 coördinator naar alle waarschijnlijkheid centraal komen te staan.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

4. Eén gezin, één plan, één coördinator
 De bedoeling is om binnen het sociaal domein de inwoner en het gezin centraal te stellen. Dat doen we ook, dat betekent dat we binnen de Toegang dichtbij, op maat en integraal werken. Met als effect dat ondersteuning binnen het huishouden of gezin maximaal op elkaar is afgestemd. Dit toetsen we in 2015 door 50 klantdossiers kwalitatief samen met de inwoner/gezin en de betrokken professionals te bespreken.

4. Eén gezin, één plan, één coördinator
 1 gezin, 1 plan en 1 coördinator, loopt door het gehele sociale domein, zowel bij de Toegang, als bij de zorg- jeugd en re-integratie aanbieders, maar ook bij het Zorg- en veiligheidshuis en de vangnettrajecten. In de arrangementen die we inkopen bij de zorg- en jeugdhulpaanbieders zal ook het uitgangspunt zijn dat zij werken volgens dit principe. Op het moment dat er sprake is van ondersteuning die niet door de gemeente gefinancierd wordt, is het lastiger om afstemming af te dwingen. In het nieuwe convenant met de zorgverzekeraars willen we hier afspraken over maken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +
Onderwerpen -
Onderwijs
Talentontwikkeling
Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
Leerlijnen / integrale locatieplannen
Armoedebestrijding
Meer Tilburgers met perspectief
Inkomensondersteunende/participatieregelingen
Bevorderen zelfredzaamheid
A. Sociale basis
B. Allocatie van hulp
C. Samenhang sociaal domein
D. Eén gezin, één plan
E. Verwijsgedrag Toegang
F. Inkoopbeleid
G. Klanttevredenheid
Werk en inkomen
Afname werkloosheid
Maatschappelijke ondersteuning
Zelfredzaamheid en participatie
Vangnet en coördinatie
Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

5. Verwijsgedrag Toegang
 Ook voor de professionals in de stad is het een omschakeling om van "zorgen voor" naar "zorgen dat" te gaan. In de nieuwe werkwijze staan de mogelijkheden en vragen van de inwoner en het gezin centraal en van daaruit wordt bekeken of er aanvullende ondersteuning nodig is. Niet gericht op standaardoplossingen, maar op de meest passende en logische oplossingen.

De Toegang en haar professionals zijn in januari 2015 aan de slag gegaan. Meteen vanaf het begin wisten de inwoners van Tilburg de Toegang goed te vinden. Dat bleek uit het grote aantal vragen dat gesteld werd. Een belangrijk deel van de vragen in de eerste maanden had ook betrekking op de veranderingen in alle regelgeving, denk bv aan de wijzigingen PGB en de moeite die het SVB had om haar nieuwe taken uit te voeren. Langzaamaan is er voor de inwoners meer duidelijkheid gekomen en is binnen de Toegang meer routine ontstaan in de nieuwe manier van werken en is de Toegang op onderdelen versterkt.

In de tweede helft van 2015 vindt de omvangrijke herindicatie van overgangsklanten Jeugd en WMO (2.000 personen) plaats.

Bij de invulling van de Toegang is nadrukkelijk niet gekozen voor een nieuwe structuur, maar voor het versterken van de bestaande structuur. Het is voor het eerst dat de vier organisaties (gemeente Tilburg, MEE, IMW en GGD) zo intensief en integraal samenwerken. Ze hebben in de Toegang dezelfde werkwijze en aanpak en werken volgens dezelfde mindset. Afgesproken is dat in de praktijk de verdere doorontwikkeling en versterking van het samenwerkingsverband plaats vindt.

5. Verwijsgedrag Toegang
 Doorontwikkeling Toegang en Lichte ondersteuning
 Vanuit de bedoeling om het sociaal domein betaalbaar te houden, is het zaak dat vanuit de Toegang gestuurd wordt op het ontzorgen, inzet van het netwerk of van ondersteuning uit de sociale basisstructuur (informele zorg, sociaal werk). Hiervoor is het van belang dat we de goede prikkels inbouwen bij de opdrachtverstrekking aan de Toegang, zodat er niet meer dan nodig naar specialistische ondersteuning toegeleid wordt. De doorontwikkeling van de Toegang vindt dan ook plaats onder de kapstok van het totale sturings- en bekostigingsmodel van het sociale domein.

De doorontwikkeling richt zich in 2016 op:

- Opdracht, sturing (prikkels), organisatie en bekostiging Toegang vanaf 2017 maximaal afgestemd op de gewenste resultaten (vermindering zorgkosten, maatwerk en 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen —

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

6. Inkoopbeleid
 Om de samenhang binnen het sociale domein te versterken wordt een nieuw overkoepelend sturings- en bekostigingsmodel voor het sociale domein opgesteld. De transformatie vraagt van alle onderdelen binnen het sociaal domein een doorontwikkeling. Het sturings- en bekostigingsmodel, dat eind 2015 vastgesteld wordt, biedt hiervoor de uitgangspunten en criteria waarmee de samenhang 3D op het gebied van resultaten, inkoop, bekostiging en verantwoording, geborgd wordt.

6. Inkoopbeleid
 In de subsidie- en inkoopcontracten borgen we dat maatschappelijke middelen op een verantwoorde wijze worden besteed. Daarom gaan we in 2016 voorstellen doen t.a.v. het maximale percentage overhead, organisatiekosten, vastgoedlasten, etc. die gelden voor inkoop.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid**
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

7. Klanttevredenheid nut én effect ondersteuning
 In de Toegang wordt de klanttevredenheid over 2015 o.a. ingebracht bij het kwalitatief onderzoek bij 50 klantdossiers. Pas eind 2015 zal door VWS een landelijk klanttevredenheidsonderzoek sociale domein beschikbaar worden gesteld dat in het voorjaar 2016 uitgevoerd kan worden.

De stand van zaken en aanvullende doelen van de afzonderlijke onderdelen, t.w. maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en werk en inkomen wordt bij deze onderdelen apart toegelicht.

7. Klanttevredenheid nut én effect ondersteuning
 Het Ministerie van VWS heeft toegezegd dat in 2016 een landelijke monitor klanttevredenheid sociale domein ter beschikking staat, een gezamenlijke monitor voor cliënten WMO/Jeugd en arbeidsmarkt. Afhankelijk van de wettelijke verplichting, kwaliteit en inhoud van deze monitor wordt bekeken of we als gemeente Tilburg hierbij aansluiten. Voordeel van een landelijke monitor is dat we de resultaten kunnen vergelijken met andere gemeenten.

Agenda Sociaal Domein
 In de Perspectiefnota 2016 hebben we aangegeven dat naast onze uitvoerende rol op het sociale domein, een eigen integrale visie noodzakelijk is. Een overkoepelende agenda op het sociale domein voor de middellange termijn is noodzakelijk. Daarom stellen we in 2016 een agenda Sociaal domein op, waarbij we de stad zullen betrekken. Op welke wijze we dat zullen doen werken we in 2015 uit in een procesaanpak.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN DOELEN

Afname werkloosheid
 Door een duurzame economische ontwikkeling en groei werken we aan een goed functionerende arbeidsmarkt en participatiekansen voor iedere Tilburger.

Afname werkloosheid
 In 2014 nam de werkloosheid toe in Tilburg en was er slechts een hele lichte daling in de jeugdwerkloosheid te bespeuren. Tilburg scoorde daarmee beter dan de gemiddelde stijging/daling van de (jeugd)werkloosheid van de B5 gemeenten. 2015 is het jaar waarin in Tilburg en Midden-Brabant een voorzichtig eerste herstel van de economie is te zien. Dat resulteert nog niet in daadwerkelijke groei van werkgelegenheid. Ook de komende jaren verwachten we nog weinig banengroei. Met name in het middensegment van de zakelijke dienstverlening en in laagopgeleide banen in de zorg hebben we de komende jaren nog met een krimp situatie te maken. Het Zorgakkoord 2015 dat voor deze regio is gesloten moet in ieder geval een deel van de werkgelegenheid in de zorg zien te behouden.

In 2015 is gewerkt aan een verscheidenheid aan thema's voor de arbeidsmarkt van zowel werkenden als niet-werkenden. Zo is hard gewerkt aan verbeterlagen in de implementatie van NOMA om de re-integratie van bijstandgerechtigden te optimaliseren. Maar ook de ontwikkeling van nieuwe beleidsthema's en instrumenten hebben een rol gespeeld. Hierin is steeds de verbinding met de andere decentralisaties gezocht. Voorbeelden hiervan zijn het experiment arbeidsmatige dagbesteding, de ontwikkeling van een integrale toegang in de frontlijn en een verbeterde aanpak WAJONG in het praktijkonderwijs.

Belangrijk aandachtspunt blijven de teruglopende budgetten re-integratie. Opvallend is het gegeven dat het Rijk via ingewikkelde constructies (sectorplannen, Regionaal Werkbedrijf, Werkakkoorden kwetsbare jongeren) toch nieuwe middelen het arbeidsmarktsysteem in pompt. Het ontsluiten van deze middelen heeft in 2015 eveneens veel extra aandacht gevraagd.

De nieuwe stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt geeft aan waar we de komende jaren extra willen investeren. Langs drie lijnen willen we de werking van de arbeidsmarkt verbeteren. Zo ontwikkelen we een Transfercentrum om de mobiliteit beter te ondersteunen. Voor de arbeidsmarkt van werkzoekenden besteden we meer aandacht aan specifieke doelgroepen en stimuleren we de groei van banen in deze regio door Reshoring. Ook willen we investeren in een eigentijdse arbeidsmarktinfrastructuur. Door de samenwerking met publieke partners te verbeteren willen we overbodige uitvoeringsstructuren in de regio verminderen zodat meer middelen naar werkgevers en werkzoekenden ingezet kunnen worden. Hierin speelt de in 2015 ontwikkelde strategie Diamantgroep eveneens een belangrijke rol. Het bedrijf zal de komende jaren minder WSW-medewerkers van werk voorzien, maar wel meer en meer mensen met een uitkering begeleiden in hun traject naar werkinschakeling. Een stevigere positie van het bedrijf als samenwerkingspartner met andere publieke en private partners is hierin essentieel.

Afname werkloosheid
 Op het snijvlak van adequate uitkeringsverstrekking en effectieve re-integratie willen we, onder voorbehoud van experimenteerruimte in de Participatiewet, in 2016 starten met het vertrouwensexperiment. Dit experiment wil in een aantal jaar onderzoeken of mensen met minder regels eerder en beter passend werk vinden.

Het Ondernemersakkoord gaat in 2016 een belangrijke fase in. Door meer sectorspecifieke accenten te leggen verwachten we een groter effect op de netwerkvorming en betrokkenheid van ondernemers. Deze toenemende betrokkenheid hangt samen met het leveren van andersoortige bijdragen door ondernemers (van reactief naar meer initiatief). Doordat het label Ondernemersakkoord lokaal, regionaal en landelijk meer en meer landt, gebruiken we het steeds vaker als belangrijke communicatielijn naar ondernemers.

Het Regionaal Werkbedrijf krijgt in 2016 meer vaste vorm en stuurt een groter aandeel in de regionale gezamenlijke werkgeversdienstverlening. We schatten in dat 2016 vooralsnog te vroeg is om de schakel tussen arbeidsbepikten en de reguliere arbeidsmarkt via minder uitvoeringsorganisaties te realiseren zodat meer geld beschikbaar komt voor bedrijven en burgers in plaats van instituties. Het Werkbedrijf is echter één van de drijvende krachten achter verdergaande regionalisering en zal hierin wel belangrijk voorbereidend werk verrichten. Het masterplan Zorgakkoord geeft via een aantal activiteiten vorm en inhoud aan het behoud van werkgelegenheid in de zorgsector. Op basis van de Human Capital Agenda Techniek vragen we meer aandacht voor de Techniek in deze regio en dragen we bij aan voldoende technisch vaardige arbeidskrachten voor deze regio.

De Diamantgroep vertaalt de bepaalde strategie nadrukkelijk in een gebalanceerd dienstverleningspakket voor verschillende doelgroepen en weet hierin tevens de strategie te vertalen in keuzen welke bedrijfsvoeringaspecten en infrastructuur (zoals bijvoorbeeld Groen BV) worden afgestoten en welke worden ontwikkeld (al dan niet in samenhang met partners en mede afhankelijk van de invulling van eenduidig opdrachtgeverschap vanuit de gemeente Tilburg). Een gezonde exploitatie en het behouden en creëren van werkgelegenheid voor de doelgroepen zijn daarin belangen die voortdurend worden meegewogen.

In een Kennisbank zoeken we de samenwerking met Midpoint Brabant en TIU nadrukkelijker op om een gunstigere omgeving te creëren om innovatieve arbeidsmarktinstrumenten te ontwikkelen. Deze op te richten stichting zal met name ook een bijdrage leveren aan het terugverdienen van geïnvesteerde publieke middelen. Zodoende verwachten we sneller en goedkoper nieuwe instrumenten als bijvoorbeeld de Startersbeurs te ontwikkelen voor de bedrijven en burgers in deze regio.

Overzicht +
Onderwerpen -
Onderwijs
Talentontwikkeling
Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
Leerlijnen / integrale locatieplannen
Armoedebestrijding
Meer Tilburgers met perspectief
Inkomensondersteunende/participatieregelingen
Bevorderen zelfredzaamheid
A. Sociale basis
B. Allocatie van hulp
C. Samenhang sociaal domein
D. Eén gezin, één plan
E. Verwijsgedrag Toegang
F. Inkoopbeleid
G. Klanttevredenheid
Werk en inkomen
Afname werkloosheid
Maatschappelijke ondersteuning
Zelfredzaamheid en participatie
Vangnet en coördinatie
Jeugdhulp
Financiën +

STAND VAN ZAKEN

We maken ons nog steeds zorgen over de financiële beheersbaarheid van de uitkeringen. Inmiddels weten we dat het tekort door de herverdelingssystematiek de komende jaren - bij gelijkblijvend beleid - fors oploopt. Een pakket aan maatregelen zal een deel van dit tekort opvangen. Verder blijven we de samenwerking met andere steden opzoeken om de lobby naar het Rijk over deze nieuwe systematiek te continueren.

Door de gestelde criteria vanuit het Ministerie SZW is het op dit moment vrijwel onmogelijk om burgers die niet vanwege een eerdere WSW-indicatie in het doelgroepenregister zijn opgenomen voor een baanafpraak in aanmerking te laten komen. Om de baanafpraak wel te realiseren wachten we de aanpassingen van de ministeriële richtlijnen niet af en hebben we inmiddels de volgende maatregelen in gang gezet:

- Casusoverleg tussen gemeente en UWV;
- Tijdelijk Banen Model voor 50 uitkeringsgerechtigden met een WSW-indicatie (instroom in 2015: 20).

We willen zicht krijgen in de mate van verzilvering van de loonwaarde. Daarom is een 0 meting uitgevoerd naar de gemiddelde prijs per uitkering.

We realiseren tevens grotere inzet van uitkeringsgerechtigden op vrijwilligerswerk. Enerzijds door de discussie over waarde van werk in de stad te agenderen, anderzijds door de mogelijkheden voor inzet van uitkeringsgerechtigden op vrijwilligerswerk beter te ondersteunen.

2016 is verder het jaar waarin na zorgvuldige voorbereiding de eerste concrete stappen worden gezet in het bereiken van een jeugdwerkloosheids vrije zone. Het onderliggende programma stuurt op tal van activiteiten die gelijktijdig, dan wel volgtijdelijk worden ingezet. We noemen hier bijvoorbeeld de lancering van 'een social enterprise' die jongeren inzet op laaggekwalificeerde arbeid en de inzet een jongerenloket die de verbroken verbinding met jongeren herstelt.

Ook starten we in 2016 de voorbereiding voor een transfercentrum mobiliteit. Dit transfercentrum koppelen we aan het Leerwerkloket. Zodoende zetten we een goede ondersteuningsstructuur voor met ontslag bedreigden neer. We onderzoeken in de inrichting naar mogelijkheden voor een publiek-private opzet, de wijze van financiering en juiste aansluiting bij bestaande en bewezen initiatieven.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

Nieuw ondersteuningsmodel arbeidsmarkt (NOMA) en Participatiewet
 Na een lastige start vanwege de reorganisatie bij de afdeling Werk & Inkomen (W&I), de invoering van de Participatiewet, de verhuizing naar het gezamenlijke kantoor aan de Burgemeester Brockxlaan en de invoering van het Nieuwe Werken, zien we dat we met elkaar steeds beter in staat zijn de context van de burger leidend te laten zijn in de ondersteuning naar betaald werk.

We realiseren ons ook dat we nog een flinke klus met elkaar te klaren hebben de komende periode. We hebben daarom recent de volgende afspraken gemaakt:

- Versnelling in de doorgeleiding als burgers niet zelf binnen 6 maanden een baan vinden;
- Communicatie-offensief waarbij we alle klanten van W&I uitnodigen om zich aan te melden als ze nog niet actief worden geholpen bij het vinden naar werk terwijl ze daar wel behoefte aan hebben.

Tevens hebben we een aantal proceswijzigingen doorgevoerd. Zo hebben we weer de koppeling klant-medewerker ingevoerd, ook binnen het aanvraagproces. Hierdoor heeft de klant weer één aanspreekpunt, is er sprake van minder overdrachtsmomenten en kunen we eerder een besluit nemen, zodat de klant weet waar hij/zij aan toe is.

Het aanbrengen van focus houdt ook in dat alle medewerkers doordrongen zijn van het gegeven dat zij een belangrijke rol hebben bij het tot stand brengen van de optimale verbinding tussen werkzoekende en werkgever. Als deze visie/werkwijze het uitgangspunt van ons handelen wordt, zullen we met elkaar in staat zijn de resultaten te behalen op alle (nieuwe) onderdelen van onze dienstverlening.

De deelnemende partners van de nieuwe dienstverlening hebben het model geëvalueerd en met elkaar ook aanbevelingen voor de korte en lange termijn geformuleerd. De aanbevelingen voor de korte termijn zijn hierboven al aan bod gekomen. De aanbevelingen die nog uitwerking of nadere analyse behoeven worden met u gedeeld in de evaluatierapportage eind 2015.

Ondanks de hogere inkomsten met betrekking tot de BUIG zal bij gelijkblijvend beleid het tekort op de BUIG naar verwachting oplopen. Verschillende maatregelen zijn reeds getroffen of zijn in voorbereiding om te komen tot een besparing op de uitkeringslasten. Zo sluit de doelmatigheidsmedewerker, verantwoordelijk voor het stimuleren van het zelfzoekgedrag van de meest kansrijke klanten, inmiddels aan bij het poortprogramma, heeft er een versnelling plaatsgevonden in de doorgeleiding van burgers als zij niet zelf binnen 6 maanden een baan vinden. Ook zal het in kaart brengen van de arbeidsmogelijkheden van het zittende bestand versneld gaan worden. Deze acties zien wij ook bevestigd in het recent uitgevoerde onderzoek door Hiemstra & De Vries. Inclusief de maatregelen bedraagt het tekort op de BUIG in 2016 € 2,5 miljoen oplopend tot € 4,8 miljoen in 2019.

Tilburg scoort beter dan het kringgemiddelde van gemeenten in grootteklasse 150.000 - 250.000 inwoners als het gaat om de bestandsontwikkeling Participatiewet. De gemiddelde volume index BUIG van de kringgemeenten is 110, die van Tilburg 108 (stand juli 2015). Het kringgemiddelde betreft het gemiddelde BUIG volume van de aan de Divosa benchmark deelnemende gemeenten met grootteklasse 150.000 - 250.000 inwoners afgezet tegen de stand van 1 januari 2013 (1 januari 2013 = 100).

In 2016 zullen de resterende klanten instromen in het Tijdelijk Banen Model zodat uiteindelijk 50 klanten deelnemen. Ook zullen we dit jaar voor het eerst het verzilveren van de loonwaarde ten opzichte van de 0 meting uit 2015 in beeld brengen.

Nieuw ondersteuningsmodel arbeidsmarkt (NOMA) en Participatiewet
 De werking en eventuele verbetering van NOMA is een continu proces. Op basis van de evaluatie eind 2015 voeren we in de eerste helft van 2016 wijzigingen door.

De acties om te komen tot een besparing van de uitkeringslasten zetten we voort. Deze acties, onder meer de intensivering van de re-integratie van alleenstaande ouders en het versnellen van de conversie van het zittend bestand, moeten leiden tot een extra bestandsdaling van 150 uitkeringen ten opzichte van de landelijke trend.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Bestandsontwikkeling WWB/IOAW	Bestandsontwikkeling Participatiewet is maximaal het kring 1 gemiddelde van de benchmark Divosa	Gemiddelde volume index BUIG kringgemeenten = 112. Tilburg: 109	-
Daling werkloosheidspercentage Tilburg	Het werkloosheids-percentage daalt in Tilburg jaarlijks sterker dan de B5gemeenten	13,12% (+1,41% tov 2013)	11,71%
Daling jeugdwerkloosheidspercentage Tilburg	Het jeugdwerkloosheids-percentage daalt in Tilburg jaarlijks sterker dan de B5gemeenten	4,13% (-0,07 tov 2013)	4,20%
Verzilveren loonwaarde	Bepalen op basis van resultaten 0 meting 2015	nvt	nvt

In 2015 is gewerkt aan een verscheidenheid aan thema's voor de arbeidsmarkt van zowel werkenden als niet-werkenden. Zo is hard gewerkt aan verbeterlagen in de implementatie van NOMA om de re-integratie van bijstandgerechtigden te optimaliseren. Maar ook de ontwikkeling van nieuwe beleidsthema's en instrumenten hebben een rol gespeeld. Hierin is steeds de verbinding met de andere decentralisaties gezocht. Voorbeelden hiervan zijn het experiment arbeidsmatige dagbesteding, de ontwikkeling van een integrale toegang in de frontlijn en een verbeterde aanpak WAJONG in het praktijkonderwijs.

Belangrijk aandachtspunt blijven de teruglopende budgetten re-integratie. Opvallend is het gegeven dat het Rijk via ingewikkelde constructies (sectorplannen, Regionaal Werkbedrijf, Werkakkoorden kwetsbare jongeren) toch nieuwe middelen het arbeidsmarktsysteem in pompt. Het ontsluiten van deze middelen heeft in 2015 eveneens veel extra aandacht gevraagd.

De nieuwe stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt geeft aan waar we de komende jaren extra willen investeren. Langs drie lijnen willen we de werking van de arbeidsmarkt verbeteren. Zo ontwikkelen we een Transfercentrum om de mobiliteit beter te ondersteunen. Voor de arbeidsmarkt van werkzoekenden besteden we meer aandacht aan specifieke doelgroepen en stimuleren we de groei van banen in deze regio door Reshoring. Ook willen we investeren in een eigentijdse arbeidsmarktinfrastructuur. Door de samenwerking met publieke partners te verbeteren willen we overbodige uitvoeringsstructuren in de regio verminderen zodat meer middelen naar werkgevers en werkzoekenden ingezet kunnen worden. Hierin speelt de in 2015 ontwikkelde strategie Diamantgroep eveneens een belangrijke rol. Het bedrijf zal de komende jaren minder WSW-medewerkers van werk voorzien, maar wel meer en meer mensen met een uitkering begeleiden in hun traject naar werkschakeling. Een stevigere positie van het bedrijf als samenwerkingspartner met andere publieke en private partners is hierin essentieel.

Communicatielijnen naar ondernemers.

Het Regionaal Werkbedrijf krijgt in 2016 meer vaste vorm en stuurt een groter aandeel in de regionale gezamenlijke werkgeversdienstverlening. We schatten in dat 2016 vooralsnog te vroeg is om de schakel tussen arbeidsbepikten en de reguliere arbeidsmarkt via minder uitvoeringsorganisaties te realiseren zodat meer geld beschikbaar komt voor bedrijven en burgers in plaats van instituties. Het Werkbedrijf is echter één van de drijvende krachten achter verdergaande regionalisering en zal hierin wel belangrijk voorbereidend werk verrichten. Het masterplan Zorgakkoord geeft via een aantal activiteiten vorm en inhoud aan het behoud van werkgelegenheid in de zorgsector. Op basis van de Human Capital Agenda Techniek vragen we meer aandacht voor de Techniek in deze regio en dragen we bij aan voldoende technisch vaardige arbeidskrachten voor deze regio.

De Diamantgroep vertaalt de bepaalde strategie nadrukkelijk in een gebalanceerd dienstverleningspakket voor verschillende doelgroepen en weet hierin tevens de strategie te vertalen in keuzen welke bedrijfsvoeringaspecten en infrastructuur (zoals bijvoorbeeld Groen BV) worden afgestoten en welke worden ontwikkeld (al dan niet in samenhang met partners en mede afhankelijk van de invulling van eenduidig opdrachtgeverschap vanuit de gemeente Tilburg). Een gezonde exploitatie en het behouden en creëren van werkgelegenheid voor de doelgroepen zijn daarin belangen die voortdurend worden meegewogen.

In een Kennisbank zoeken we de samenwerking met Midpoint Brabant en TIU nadrukkelijker op om een gunstigere omgeving te creëren om innovatieve arbeidsmarktinstrumenten te ontwikkelen. Deze op te richten stichting zal met name ook een bijdrage leveren aan het terugverdienen van geïnvesteerde publieke middelen. Zodoende verwachten we sneller en goedkoper nieuwe instrumenten als bijvoorbeeld de Startersbeurs te ontwikkelen voor de bedrijven en burgers in deze regio.

ACTIVITEITEN 2016

e willen we,
 starten met het
 f mensen met minder

 ctorspecifieke accenten te
 heid van ondernemers.
 ortige bijdragen
 ernemersakkoord
 sker als belangrijke

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Het beleidskader Vitaliteit en Veerkracht 2011-2015 is in 2015 afgerond. Tilburg kiest ervoor geen nieuw beleidskader Wmo op te stellen. De doelen waarop we ons de komende periode richten zijn immers al vastgesteld in sociaal-domein breed verband, zoals de 6 waarden van de raad en de uitgangspunten van de T-aanpak. Dat betekent dat we voor de Wmo (gericht op ondersteuning die geboden wordt door professionals) ons - in aanvulling op de 6 waarden zoals vermeld bij het onderdeel Bevorderen zelfredzaamheid richten op de volgende twee doelen:

Zelfredzaamheid & participatie: Bevorderen van de zelfredzaamheid van inwoners (nieuw)

- Percentage gerealiseerde Plannen van Aanpak die in de Toegang samen met inwoner zijn opgesteld. (nieuw)

Vangnet en coördinatie: Snelle doorgeleiding van de Vangnet doelgroep naar passende zorg en ondersteuning (nieuw)

- % mensen dat bij een 'licht' vangnettraject binnen 6 weken is doorgeleid naar adequate zorg/ondersteuning
- % mensen dat bij een 'zwaar' Vangnettraject binnen 3 maanden zijn doorgeleid naar adequate zorg/ondersteuning

STAND VAN ZAKEN

Maatschappelijke Ondersteuning

Per 1 januari 2015 is de nieuwe Wmo feitelijk van start gegaan. Voor dit jaar hebben we een grote vernieuwingsslag gemaakt richting het nieuwe Sociaal domein. De bedoeling is dat de processen rondom de Wmo zo eenvoudig mogelijk zijn voor onze inwoners. Dit hebben we gedaan door het PGB beleid te vereenvoudigen waardoor het eenvoudiger is voor burgers om zelf regie te voeren op het behalen van beoogde resultaten en door arrangementen te contracteren bij instellingen. Met deze arrangementen krijgen zij veel ruimere mogelijkheden om de zorg en ondersteuning binnen een gezin te coördineren, 1 gezin, 1 plan, 1 coördinator.

Toch is 2015 ook deels een overbruggingsjaar omdat veel burgers overgangsrechten hebben vanuit de AWBZ, die wij ook als zodanig hebben gecontracteerd. Hierdoor is voor vrijwel alle burgers bij de start van 2015 hun zorg bij de huidige zorgaanbieder gecontinueerd. Geleidelijk worden de overgangsklanten herbeoordeeld. Dit vindt plaats door middel van een gesprek waarbij de mogelijkheden en beperkingen van de inwoner/het gezin en de daarbij behorende ondersteuning opnieuw bekeken wordt.

Het eerste half jaar van 2015 hebben we ons gericht op de optimalisering van de uitvoeringsprocessen, training en opleiding van de medewerkers in de Toegang en het afstemmen van de werkwijzen. Met deze aanpak willen we de kwaliteit van zorg zoveel mogelijk waarborgen en de financiële risico's beperken. Het eerste half jaar van 2015 stond ook in het teken van onderhandelingen over budget en budgetbeheersing. Voor vrijwel alle onderdelen van de Wmo geldt dat de middelen die wij krijgen vanuit het rijk voor de uitvoering van taken ter discussie staan met name in relatie tot verdeelmodellen. Helder is dat er sprake is van forse bezuinigingen die de komende jaren gerealiseerd dienen te worden. Een duurzaam betaalbare Wmo blijft daarom op de agenda staan.

Met de maatwerkarrangementen (die verder doorontwikkeld worden) denken we op een goede manier vorm te geven aan een kwalitatieve en betaalbare Wmo.

Maatschappelijke Ondersteuning agenda

In 2015 (en voorgaande jaren) hebben we al nadrukkelijk de koers ingezet voor de transformatie, vertaald in de T-aanpak. Het gaat om een samenhangende ontwikkeling van de Toegang, de maatwerkarrangementen voor maatschappelijke ondersteuning, de innovatie rondom hulp aan huis en de Vangnettrajecten. Het komende jaar zetten we dan ook in op doorontwikkeling en optimalisatie van het beleid.

Bij de optimalisatie gaat het om een betere verbinding tussen de maatwerkvoorzieningen Jeugd, WMO en arbeidsmarkt (3D, horizontale verbinding) en een betere verbinding tussen de specialistische ondersteuning en de sociale basisstructuur, toegang en lichte ondersteuning (verticale verbinding). Voor het programma Maatschappelijke ondersteuning betekent dit dat we nadrukkelijk -in beleid, contractering en uitvoering- inzetten op het verbreden van arrangementen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016
Zelfredzaamheid en participatie	
- % gerealiseerde plannen van aanpak	nvt
Vangnet en coördinatie	
% mensen dat voor een 'licht' vangnettraject aangemeld wordt en binnen 6 weken doorgeleid wordt naar passende zorg/ondersteuning	60%
% mensen dat voor een 'zwaar' Vangnettraject aangemeld wordt en binnen 3 maanden doorgeleid wordt naar passende zorg/ ondersteuning.	60%

STAND VAN ZAKEN

De volgende doelen en indicatoren zijn komen te vervallen:

Doel: Transitie begeleiding AWBZ naar Wmom, bijbehorende indicatoren:

- Realiseren decentralisatie AWBZ
- Vergroten zelfredzaamheid chronisch zieken en burgers met een beperking
- Wmo financieel duurzaam houden

Reden: Nu de transitie is voltooid is dit doel achterhaald.

Het doel vangnet en coördinatie is in de formulering aangescherpt en zijn de volgende indicatoren komen te vervallen:

- % mensen dat na een traject een nieuw traject nodig heeft
- % mensen dat opnieuw ernstige overlast of onveiligheid veroorzaakt

uitvoering van taken ter discussie staan met name in relatie tot verdeelmodellen. Helder is dat er sprake is van forse bezuinigingen die de komende jaren gerealiseerd dienen te worden. Een duurzaam betaalbare Wmo blijft daarom op de agenda staan.

Met de maatwerkarrangementen (die verder doorontwikkeld worden) denken we op een goede manier vorm te geven aan een kwalitatieve en betaalbare Wmo.

de raad en
ns - in aanvulling op

Agenda

en we al nadrukkelijk de koers ingezet voor de ak.
 ontwikkeling van de Toegang, de
 schappelijke ondersteuning, de innovatie rondom
 n. Het komende jaar zetten we dan ook in op
 n het beleid.

betere verbinding tussen de maatwerkvoorzieningen
 (horizontale verbinding) en een betere verbinding
 ing en de sociale basisstructuur, toegang en lichte
 .

like ondersteuning betekent dit dat we nadrukkelijk -in
 nzetten op het verbreden van arrangementen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +
Onderwerpen -
Onderwijs
Talentontwikkeling
Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
Leerlijnen / integrale locatieplannen
Armoedebestrijding
Meer Tilburgers met perspectief
Inkomensondersteunende/participatieregelingen
Bevorderen zelfredzaamheid
A. Sociale basis
B. Allocatie van hulp
C. Samenhang sociaal domein
D. Eén gezin, één plan
E. Verwijsgedrag Toegang
F. Inkoopbeleid
G. Klanttevredenheid
Werk en inkomen
Afname werkloosheid
Maatschappelijke ondersteuning
Zelfredzaamheid en participatie
Vangnet en coördinatie
Jeugdhulp

STAND VAN ZAKEN

Beschermd wonen en vangnet
 Bij het Beschermd Wonen staat de betaalbaarheid eveneens onder druk. Mede hierom zijn we voor 2016 en 2017 een nieuw inkooptraject gestart en bekijken we kritisch het toegangs- en verwijzingsproces. Ook de hervorming van de Vangnettrajecten moet bijdragen aan het betaalbaar houden van de Wmo.

Hulp aan huis
 Landelijk is er sprake van een taakstelling op het budget voor hulp aan huis. Tilburg heeft de afgelopen jaren hier al een grote innovatieslag gemaakt (alfa- en dienstencheques). Door deze innovatie ramen we dat deze ondersteuning in 2015 en 2016 met het huidige beleid betaalbaar blijft. De tevredenheid van burgers over deze ondersteuning is al enkele jaren goed. In 2015 zijn we gestart met de "huishoudcheques". Hiermee is het ook voor particulieren mogelijk om tegen een redelijke vergoeding hulp aan huis te ontvangen. Inmiddels maken 200 inwoners van Tilburg gebruik van deze cheques. Het project wordt gefinancierd door de Rijksoverheid en het doel is tweeledig:

- Behoud werkgelegenheid thuiszorgsector
- Creëren van nieuwe banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt

Beschermd wonen en vangnet
 Samen met de regio Hart van Brabant maken we een plan over het Beschermd Wonen en de aansluiting hierbij op lokale ondersteuning. We onderzoeken tevens de mogelijkheden het sturings- en bekostigingsmodel op regionaal niveau te hanteren waardoor er meer mogelijkheden ontstaan voor samenwerking bij inkoop van ondersteuning.

In de loop van 2016 zal blijken of het huidige beleid (vertaald naar contracten) gecontinueerd kan worden of dat er in de zomer van 2016 nieuwe aanbestedingen gestart worden. Dit geldt ook voor het PGB-beleid op dit terrein.

Hulp aan huis
 Het project "huishoudcheques" wordt in 2016 uitgevoerd. Daarbij wordt de Universiteit en het ministerie van VWS betrokken. De resultaten worden gemonitord en in 2016 wordt onderzocht of de methodiek van de "huishoudcheques" voor 2017 e.v. geborgd kan worden. Verder zal in 2016 mede i.v.m. rijksbezuinigingen op het budget hulp aan huis nieuw beleid voor 2017 e.v. ontwikkeld worden.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Bij vaststelling van het Regionaal Beleidskader Jeugdhulp 2015 -2018 hebben de raden van de gemeenten in Hart van Brabant onder meer de beleidsdoelen geformuleerd. De volgende doelen nemen we nu op in de begroting:

Gebruikers van het jeugdhulpaanbod zijn tevreden over de ondersteuning

* % gebruikers jeugdhulp dat het nut/effect van de hulp als voldoende beoordeelt (nieuw)

De aangeboden ondersteuning is passend en effectief

* Uitval Jeugdhulp: voortijdig afgesloten eenzijdig door de cliënt dan wel aanbieder (nieuw)

Minder jeugdigen krijgen een maatregel op last van de kinderrechter

* Aantal door de rechter opgelegde maatregelen (nieuw)

Er is afgesproken dat de raden aan de hand van deze beleidsdoelen de effectiviteit van hun gezamenlijke beleid - zoals in het beleidskader geformuleerd - zullen meten.

STAND VAN ZAKEN

Transitie Jeugdhulp

Per 1 januari 2015 is de nieuwe jeugdwet van kracht en is de organisatie van de regionale jeugdhulp feitelijk van start gegaan, waarbij Tilburg als gastheergemeente optreedt.

Zeker voor de jeugdhulp geldt dat deze in het verleden erg complex georganiseerd was waardoor vaak de meest logische oplossingen uit het oog werden verloren.

De transformatie geeft ons de kans om het complexe sociaal domein te vereenvoudigen. Om de mens, het gezin, weer centraal te zetten, zodat jongeren prettig, gezond en veilig opgroeien.

De uitgangspunten van het "Regionaal beleidskader jeugdhulp 2015 - 2018" en het Uitvoeringplan Jeugdhulp 2015 zijn daarbij de leidraad. In 2015 stond de continuïteit van hulpverlening en een 'zachte landing' voorop, zodat kinderen/jongeren de hulp krijgen die zij nodig hebben. Het jaar 2015 was een overbruggingsjaar. De komende periode gaan we over naar de daadwerkelijke vernieuwing binnen de jeugdhulp (transformatie).

Met de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Hart van Brabant en de installatie van de bestuurscommissie Jeugd is in 2015 het gezamenlijke opdrachtgeverschap voor de uitvoering van de bovenlokale taken voor de jeugdhulp bekrachtigd. De regio heeft gekozen voor een gastheermodel. Gemeente Tilburg is de gastheergemeente en voert de bovenlokale taken uit namens de negen regiogemeenten. De bestuurscommissie Jeugd monitort de voortgang op inhoud en proces en houdt bestuurlijk toezicht op de uitvoering.

Ook voor 2016 is het budget voor de Jeugdhulp door het Rijk meerjarig neerwaarts bijgesteld. Transformatie van de jeugdhulp is noodzakelijk om ook in de toekomst de hulp te kunnen leveren die nodig is aan gezinnen terwijl de daaraan verbonden kosten afnemen. De komende jaren willen we toegroeien naar vernieuwing. Vernieuwingen zoals inzet van de methodiek van de netwerkinnovatie en productgerichte inkoop te vervangen door resultaatgerichte inkoop via arrangementen. Hiermee zijn we in 2015 al begonnen. Daarbij zijn ouders, jongeren en organisaties betrokken via "Samen voor de jeugd" ontmoetingen in 2015. Deze zijn gericht op het delen van de ervaringen en het verzamelen van ideeën. Ideeën van onder andere aanbieders, jongeren (ervaringsdeskundig in jeugdhulp, maar ook andere jongeren), cliëntvertegenwoordigers, beleidsmedewerkers en bestuurders krijgen. Daarnaast is lokaal het initiatievenfonds jongeren gestart en kunnen verenigingen en vrijwilligers die met jongeren werken ondersteuning om het pedagogisch klimaat binnen hun vereniging te versterken.

Transitie Jeugdhulp

De mogelijkheden en behoeften van kinderen en gezinnen staan in de Jeugdhulp centraal. Dat betekent dat we de processen voor de gezinnen sterk moeten vereenvoudigen. Verder moet in de inkoop de nadruk veel meer komen te liggen op het sturen op (maatschappelijke) resultaten en effect en minder op output, rapportages en budgetten. Kortom, in 2016 zetten we in op het verder optimaliseren van de uitvoering, de transformatie door inzet van innovatietrajecten en invulling te geven aan inkoop via arrangementen en bereiden we ons voor op de contractering 2017.

Arrangementen Jeugdhulp

In het Regionaal Beleidskader is reeds vastgelegd om op termijn over te gaan op arrangementen jeugdhulp. In overleg met de aanbieders gaan we in 2016 invulling geven aan de arrangementen. Arrangementen maken het mogelijk om beter aan te sluiten op een veranderende zorgvraag en teruglopende budgetten en geven meer ruimte om vorm te geven aan 1 plan, 1 gezin en 1 coördinator. De arrangementen worden bepaald op basis van leefdomeinen en/of de meest voorkomende problematiek en klantgroepen. Hierbij is resultaatgestuurde contractering een essentieel onderdeel. In de contractering voor 2017 worden de resultaten hiervan meegenomen en aangesloten op de situatie in de gemeenten in Hart van Brabant.

Nieuwe inkoop en sturings- en bekostigingsmethodiek

Parallel aan dit traject werken we een nieuwe sturings- en bekostigingsmethodiek en de inkoop van jeugdhulp voor 2017 uit. Uiteraard betrekken we, net als in 2015, zoveel als mogelijk jongeren (ervaringsdeskundigen in jeugdhulp, maar ook andere jongeren), (pleeg)ouders en cliëntvertegenwoordigers om ervaringen te delen en nieuwe ideeën te verzamelen voor de beleidsvorming en optimalisering van de uitvoering. Enerzijds formeel via de Sociale Raad. Anderzijds op verschillende wijzen met Zorgbelang Brabant en met diverse initiatieven die hierop in de samenleving zijn ontstaan (bijvoorbeeld het platform cliëntenondersteuning Tilburg, pleegzorgouders en het innovatienetwerk).

Overzicht +

Onderwerpen -

- Onderwijs
 - Talentontwikkeling
 - Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt
 - Leerlijnen / integrale locatieplannen
- Armoedebestrijding
 - Meer Tilburgers met perspectief
 - Inkomensondersteunende/participatieregelingen
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - A. Sociale basis
 - B. Allocatie van hulp
 - C. Samenhang sociaal domein
 - D. Eén gezin, één plan
 - E. Verwijsgedrag Toegang
 - F. Inkoopbeleid
 - G. Klanttevredenheid
- Werk en inkomen
 - Afname werkloosheid
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Zelfredzaamheid en participatie
 - Vangnet en coördinatie
- Jeugdhulp

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016
% gebruikers jeugdhulp dat het nut/ effect van de hulp als voldoende beoordeelt	
Uitval jeugdhulp: voortijdig afgesloten eenzijdig door de cliënt dan wel aanbieder	
Aantal door de rechter opgelegde maatregelen	

STAND VAN ZAKEN

Aan de hand van de beleidsdoelen is een beleidsmonitor opgesteld, met van toepassing zijnde indicatoren. Hiervoor zal een 0-meting uitgevoerd worden in 2015. Op basis van de 0-meting wordt een voorstel voor de streefwaarden voorbereid.

Om de mens, het gezin, weer centraal te zetten, zodat jongeren prettig, gezond en veilig opgroeien.

De uitgangspunten van het "Regionaal beleidskader jeugdhulp 2015 - 2018" en het Uitvoeringplan Jeugdhulp 2015 zijn daarbij de leidraad. In 2015 stond de continuïteit van hulpverlening en een 'zachte landing' voorop, zodat kinderen/jongeren de hulp krijgen die zij nodig hebben. Het jaar 2015 was een overbruggingsjaar. De komende periode gaan we over naar de daadwerkelijke vernieuwing binnen de jeugdhulp (transformatie).

Met de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Hart van Brabant en de installatie van de bestuurscommissie Jeugd is in 2015 het gezamenlijke opdrachtgeverschap voor de uitvoering van de bovenlokale taken voor de jeugdhulp bekrachtigd. De regio heeft gekozen voor een gastheermodel. Gemeente Tilburg is de gastheergemeente en voert de bovenlokale taken uit namens de negen regiogemeenten. De bestuurscommissie Jeugd monitort de voortgang op inhoud en proces en houdt bestuurlijk toezicht op de uitvoering.

Ook voor 2016 is het budget voor de Jeugdhulp door het Rijk meerjarig neerwaarts bijgesteld. Transformatie van de jeugdhulp is noodzakelijk om ook in de toekomst de hulp te kunnen leveren die nodig is aan gezinnen terwijl de daaraan verbonden kosten afnemen. De komende jaren willen we toegroeien naar vernieuwing. Vernieuwingen zoals inzet van de methodiek van de netwerkinnovatie en productgerichte inkoop te vervangen door resultaatgerichte inkoop via arrangementen. Hiermee zijn we in 2015 al begonnen. Daarbij zijn ouders, jongeren en organisaties betrokken via "Samen voor de jeugd" ontmoetingen in 2015. Deze zijn gericht op het delen van de ervaringen en het verzamelen van ideeën. Ideeën van onder andere aanbieders, jongeren (ervaringsdeskundig in jeugdhulp, maar ook andere jongeren), cliëntvertegenwoordigers, beleidsmedewerkers en bestuurders krijgen. Daarnaast is lokaal het initiatievenfonds jongeren gestart en kunnen verenigingen en vrijwilligers die met jongeren werken ondersteuning om het pedagogisch klimaat binnen hun vereniging te versterken.

Arrangementen Jeugdhulp

In het Regionaal Beleidskader is reeds vastgelegd om op termijn over te gaan op arrangementen jeugdhulp. In overleg met de aanbieders gaan we in 2016 invulling geven aan de arrangementen. Arrangementen maken het mogelijk om beter aan te sluiten op een veranderende zorgvraag en teruglopende budgetten en geven meer ruimte om vorm te geven aan 1 plan, 1 gezin en 1 coördinator. De arrangementen worden bepaald op basis van leefdomeinen en/of de meest voorkomende problematiek en klantgroepen. Hierbij is resultaatgestuurde contractering een essentieel onderdeel. In de contractering voor 2017 worden de resultaten hiervan meegenomen en aangesloten op de situatie in de gemeenten in Hart van Brabant.

Nieuwe inkoop en sturings- en bekostigingsmethodiek

Parallel aan dit traject werken we een nieuwe sturings- en bekostigingsmethodiek en de inkoop van jeugdhulp voor 2017 uit. Uiteraard betrekken we, net als in 2015, zoveel als mogelijk jongeren (ervaringsdeskundigen in jeugdhulp, maar ook andere jongeren), (pleeg)ouders en cliëntvertegenwoordigers om ervaringen te delen en nieuwe ideeën te verzamelen voor de beleidsvorming en optimalisering van de uitvoering. Enerzijds formeel via de Sociale Raad. Anderzijds op verschillende wijzen met Zorgbelang Brabant en met diverse initiatieven die hierop in de samenleving zijn ontstaan (bijvoorbeeld het platform cliëntenondersteuning Tilburg, pleegzorgouders en het innovatienetwerk).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

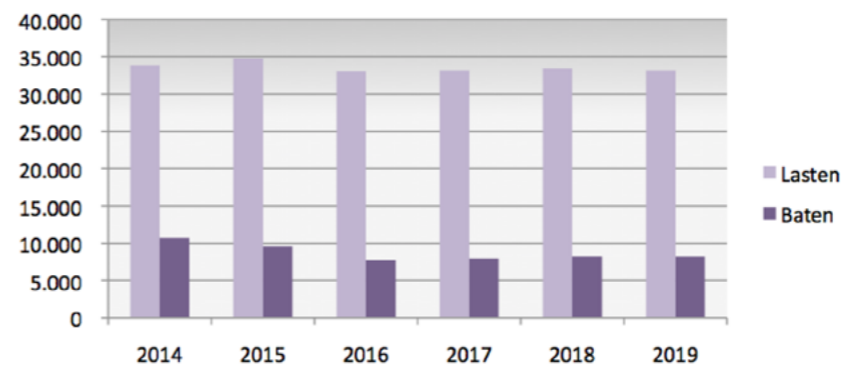
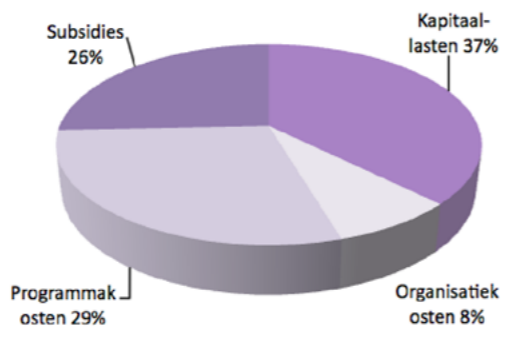
Onderwerpen +

Financiën -

- Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	33.825	34.763	33.058	33.155	33.433	33.150
Baten	-10.710	-9.557	-7.734	-7.925	-8.194	-8.184
Netto lasten	23.114	25.206	25.324	25.230	25.239	24.966
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
1. Nominale bijstelling leerlingenvervoer			-3	-3	-3	-3
Nieuw beleid						
2. Cobbenhagen Summit			-8	-8	-8	-8

Overzicht	+
Onderwerpen	+
Financiën	-
Onderwijs	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Armoedebestrijding	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Bevorderen zelfredzaamheid	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Werk en inkomen	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Maatschappelijke ondersteuning	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Jeugdhulp	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	

1. Nominale bijstelling leerlingenvervoer

Voor de voorziening leerlingenvervoer (LLV) wordt net als bij het WMO-vervoer de NEA-index van het voorgaande jaar gehanteerd (-0,2%). Dit resulteert in een voordeel van € 3.000,- voor 2016 en verder.

2. Cobbenhagen Summit

De UvT Sociëteit heeft in 2014 en 2015 in samenwerking met partners (waaronder de gemeente) de Cobbenhagen Summit georganiseerd. De Cobbenhagen Summit is bedoeld om in het kader van de triple helix een forum te bieden voor het Brabantse ondernemerschap, openbaar bestuur en hoger onderwijs en onderzoek, waarbij een strategie voor de Brabantse economie en samenleving op middellange termijn wordt ontwikkeld. De gemeente heeft in beide jaren een bijdrage (=subsidie) geleverd. Deze bijdrage is telkens incidenteel gevonden in werkbudgetten. Gelet op het structurele karakter die het Cobbenhagen Summit heeft gekregen, is het voor de hand liggend in de begroting hiertoe een specifiek budget te oormerken.

Dekking wordt gevonden in de werkbudgetten onderzoek en hoger onderwijs. Beiden voor € 7.500,-. Zie ook voorstel nr. 89.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal beschikkingen leerlingenvoer	756	686	900	900

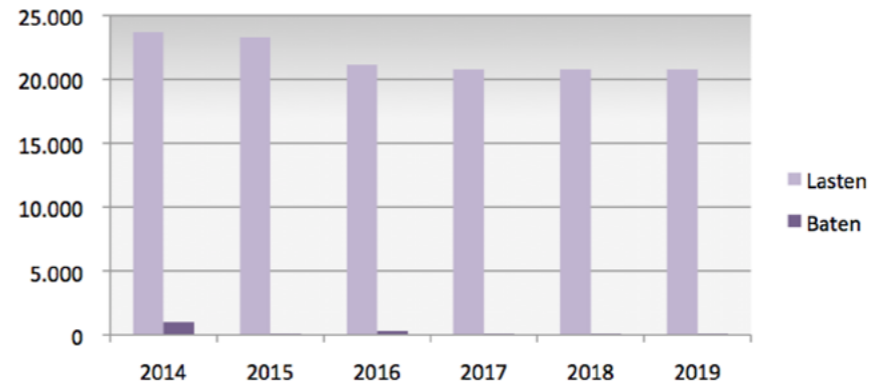
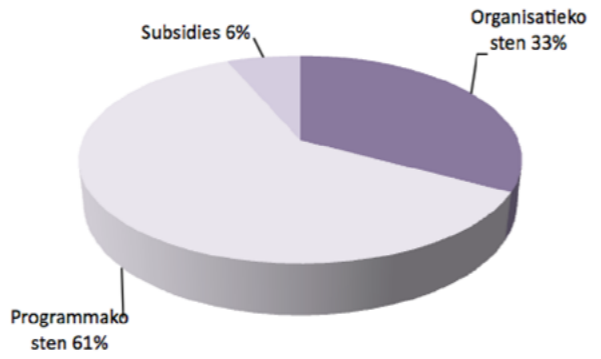
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Hoger onderwijs activiteiten	120	84	84
Brede school 4 - 12 jaar	1.616	893	851
Vve	4.861	11.704	3.804
Vsv	694	507	511
Rmc/leerplicht	284	287	0
GOA/ schakelklassen	206	977	1.229
Volwasseneneducatie		1.065	1.073
Peuterspeelzaalwerk	180	982	990
Totaal	7.961	16.499	8.542

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	23.683	23.290	21.156	20.753	20.753	20.753
Baten	-1.009	-130	-335	-130	-130	-130
Netto lasten	22.674	23.160	20.821	20.623	20.623	20.623
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
3. Nominale bijstelling Bijzondere Bijstand			22	22	22	22
4. Nominale bijstelling Individuele Inkomensvoet			10	10	10	10
5. Bijstelling kwijtschelding gemeentelijke belastingen			292	292	292	292
6. Nominale bijstelling Meedoenregeling			12	12	12	12
Bezuinigingen						
7. Onderuitputting/Vrijval restantbudget na keuze voor scenario C voor het armoedebeleid			-277	-289	-289	-289

Overzicht	+
Onderwerpen	+
Financiën	-
Onderwijs	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Armoedebestrijding	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Bevorderen zelfredzaamheid	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Werk en inkomen	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Maatschappelijke ondersteuning	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Jeugdhulp	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	

3. Nominale bijstelling Bijzondere bijstand

Het budget bijzondere bijstand wordt geïndexeerd op basis van een verhouding van 80% prijsgerelateerd en 20% loongerelateerd.

4. Nominale bijstelling Individuele Inkomensvoet

Het budget Individuele Inkomensvoet wordt geïndexeerd op basis van een verhouding van 80% prijsgerelateerd en 20% loongerelateerd.

5. Bijstelling kwijtschelding gemeentelijke belastingen

De kwijtschelding gemeentelijke belastingen wordt geïndexeerd op basis van de mutatie in de tarieven voor 2015 ten opzichte van 2014, in combinatie met het aantal toekenningen per heffingssoort in het (fiatterings)jaar 2014. Dit resulteert in een stijging van de lasten met € 292.000,- (ca. 9,9%). Het nadeel van € 292.000,- (structureel) wordt voornamelijk veroorzaakt door de forse toename in het aantal toekenningsregels afvalstoffenheffing in 2014 en de tariefstijging van de afvalstoffenheffing.

6. Nominale bijstelling Meedoenregeling

De Meedoenregeling wordt geïndexeerd op basis van de ConsumentenPrijnsindex (CPI). Totaal een nadeel van € 12.000,- voor 2016 en verder.

7. Onderuitputting/Vrijval restantbudget na keuze voor scenario C voor het armoedebeleid

In 2014 heeft het Rijk de landelijke regelingen WTCG/CER (Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en Gehandicapten/Compensatie Eigen Risico) afgeschaft. Een deel van de voormalige WTCG/CER middelen zijn naar gemeenten overgeheveld. Voor de gemeente Tilburg gaat het vanaf 2015 om een structureel budget van € 3,1 miljoen, bedoeld om chronisch zieken en gehandicapten op maat tegemoet te komen in de extra kosten die zij door ziekte/handicap hebben of maken.

In de actualisatie van het uitvoeringsprogramma armoede is voorgesteld om een groot deel van deze middelen in te zetten voor een verhoging van de gemeentelijke bijdrage in collectieve zorgverzekering minima (CZM), de inkomensnorm te verruimen van 110% naar 130%, de individuele inkomensvoet voor echtparen te verhogen, het Tilburgs Ondersteuningsfonds structureel te ondersteunen en middelen beschikbaar stellen voor een voorziening die de functies goedkope maaltijdvoorziening en sociale ontmoeting combineert.

De instemming door college en raad met deze actualisatie (scenario C) leidt tot vrijval van het restantbudget van structureel € 289.000,-. Dit heeft geen directe gevolgen voor inkomensondersteunende maatregelen of subsidies aan instellingen.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

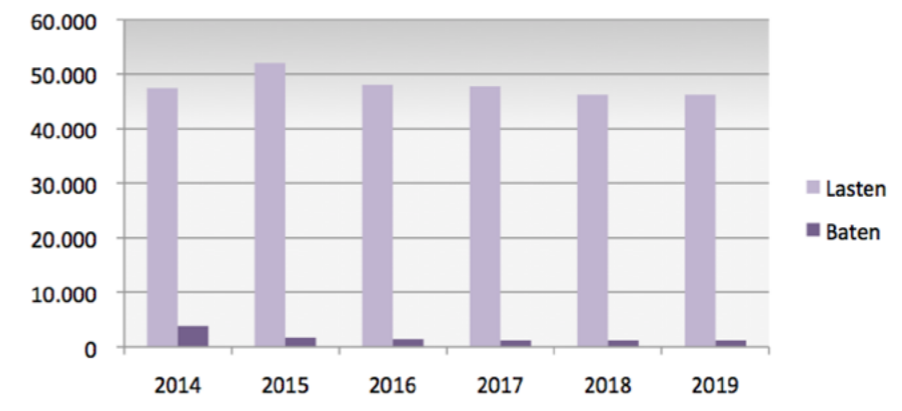
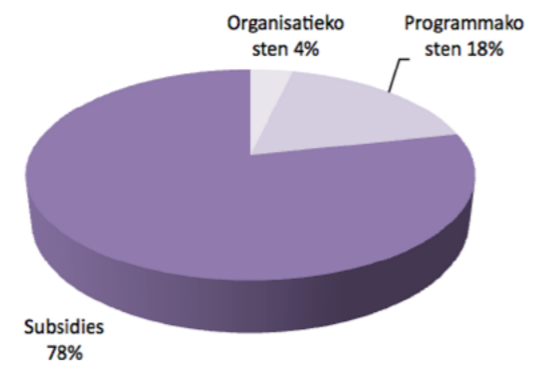
Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aanvragen bijzondere bijstand	7.550	8.335	8.000	7.500
Aanvragen langdurigheidstoelage	4.063	4.068	4.500	4.500
Aanvragen kwijtschelding	8.274	8.959	8.200	8.500

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Bijzondere bijstand armoedebeleid programmakosten	923	1082	1.091
Noodfonds armoede	184	-	-
Schuldhelpverlening algemene uitvoeringskosten	10	-	-
Totaal	1.117	1.082	1.091

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	47.464	51.990	48.061	47.791	46.274	46.274
Baten	-3.898	-1.681	-1.401	-1.178	-1.178	-1.178
Netto lasten	43.566	50.309	46.660	46.613	45.096	45.096
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
8. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :						
• Maatschappelijke opvang			243	474	474	474
• Vrouwenopvang			-28	143	11	11
• WMO			35	76	76	76
Bezuinigingen						
9. Onderuitputting op zorg- en ouderenbeleid algemeen			-156	-156	-156	-156
10. Onderuitputting algemene voorzieningen niet-geïndiceerde dagopvang			-181	-181	-181	-181
11. Onderuitputting stelpost toegankelijkheid gebouwen			-9	-9	-9	-9

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

8. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. Voor maatschappelijke opvang is sprake van een gewijzigde verdeelsleutel: in 2016 de helft op basis van de historische budgetverdeling en de helft op basis van de objectieve verdeelsleutel en in 2017 geheel objectief. Voor Tilburg leidt dit tot een hoger budget.

De toevoeging van AWBZ-middelen vrouwenopvang wordt in 2016 en 2017 gewijzigd in een historische verdeling. Vanaf 2018 is wel sprake van een verdeling volgens het objectieve verdeelmodel. Dit leidt ook tot een hogere uitkering. De integratie-uitkering WMO is gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen en door de definitiewijziging van de maatstaf woonruimten.

9. Onderuitputting op zorg- en ouderenbeleid algemeen

Vanwege onderuitputting kan een gedeelte van het budget zorg- en ouderenbeleid algemeen vrijvallen (met name het restant van de voormalige AWBZ-pakketmaatregel middelen dat geen structurele bestedingsrichting kende). Deze middelen werden voorheen vooral incidenteel ingezet voor de opbouw van de Toegang.

10. Onderuitputting algemene voorzieningen niet-geïndiceerde dagopvang

In 2014 is door het college besloten de subsidierelatie met De Wever, Zonnehof en Bijsterstede - stammend uit de periode van vóór de decentralisatie van taken uit de oude AWBZ - te beëindigen vanaf 2016. Deze algemene voorzieningen, het bieden van niet-geïndiceerde dagopvang, komen hiermee te vervallen. Waar het om extramuraal begeleiding gaat kunnen de activiteiten onderdeel worden van een arrangement Wmo-begeleiding. De vrijkomende middelen worden als bezuiniging ingezet.

11. Onderuitputting stelpost toegankelijkheid gebouwen

De stelpost toegankelijkheid gebouwen kan op basis van historisch gebruik worden teruggebracht van € 24.000,- naar € 15.000,-. Hiermee kunnen we nog steeds de taken (een subsidiebijdrage toekennen voor het beter toegankelijk maken van publieke gebouwen voor gehandicapten) uitvoeren.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal aanvragen WMO	6.401	6.715	6.400	6.400

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Zorg- en ouderenbeleid algemeen	3.537	3.004	3.011
Ouderenbeleid	2.457	2.498	2.524
Vrouwenopvang	5.409	4.943	4.422
Gehandicaptenbeleid	162	185	177
Maatschappelijke opvang	6.870	13.389	7.748
Verslavingszorg	1.628	1.650	1.659
Oudereninstellingen	549	561	385
Rechtswinkel	317	320	322
Maatschappelijk werk	3.720	4.399	4.229
Vrijwilligersbeleid	807	802	790
Uitvoeringsprogramma multiculti	1.580	1.419	1.430
Jongerenwerk	3.357	3.475	3.500
Waardering mantelzorgers	-	146	202
Cliëntondersteuning (mee)	-	2.715	2.802
Opzetten Sociale teams in de wijk	-	116	0
Beleidsontwikkeling gezondheidszorg	12	23	24
Gezondheidszorg	395	771	1.003
Jeugdzorg	4.326	3.587	3.615
Totaal	35.126	44.003	37.843

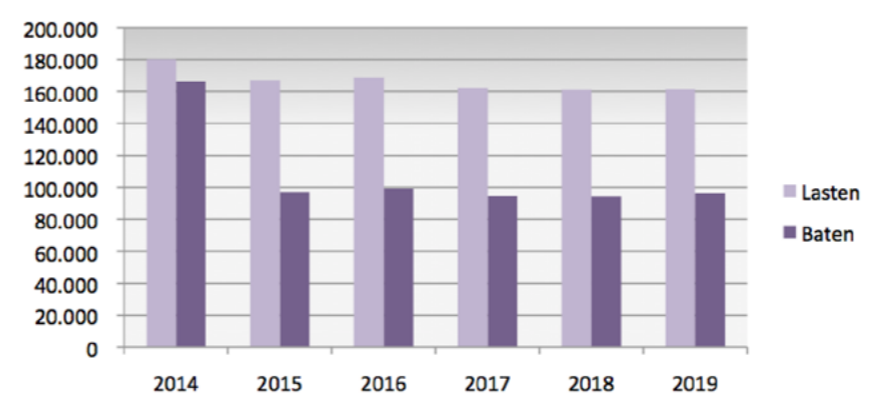
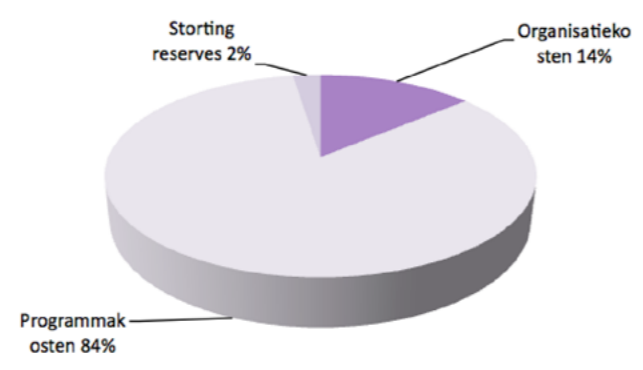
- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	180.174	166.916	168.742	162.409	161.083	161.446
Baten	-166.233	-97.221	-99.297	-94.543	-94.322	-96.251
Netto lasten	13.942	69.695	69.445	67.866	66.761	65.195

Hierin zijn verwerkt:

Herijkingen						
12. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering:						
• Re-integratiebudget			101	-56	-214	60
• WSW			110	110	185	-1.686
• DU Jeugdwerkloosheid			100	0	0	0
• Uitvoeringskosten wet Taaleis WWB/ Participatiewet			43	86	86	86
• Uitvoeringskosten Lijfrenteopbouw			124	156	188	219
13. Ontwikkeling BUIG (inc. Vangnetregeling)			-2.255	1.584	4.319	4.319
14. Administratieve bijstellingen			455	455	455	455
Bezuinigingen						
15. Onderuitputting budget kinderopvang			-300	-300	-300	-300
16. Taakstelling BUIG			-999	-3.688	-5.451	-5.451
Nieuw beleid						
17. Werkbudget coachingstrajecten			135	135	135	135
18. Capaciteit ondernemersadvies			203	203	203	203

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
- Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

12. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. Daarnaast ontvangen we middelen voor een tweetal taakmutaties.

Het overgangstraject van het onderdeel re-integratie van participatie is verwerkt. Bij participatie zijn gegevens geactualiseerd; voor 2015 de realisatie Wsw en voor 2016 de blijfkansen Wsw en de basisgegevens voor het onderdeel re-integratie.

In het kader van de Aanpak Jeugdwerkloosheid ontvangen we als centrum-gemeente in (2015 en) 2016 € 0,1 miljoen voor de uitvoering van regionale plannen om meer jongeren met een kwetsbare arbeidsmarktpositie actief naar werk te bemiddelen. Op 1 januari 2016 treedt de Wet taaleis Participatiewet in werking. Deze wet regelt dat bijstandsgerechtigden die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en daardoor worden belemmerd bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt, de verplichting wordt opgelegd om de Nederlandse taal te leren. De verplichting geldt vanaf 1 januari 2016 voor de nieuwe instroom in de bijstand en vanaf 1 juli 2016 voor alle bijstandsgerechtigden. Vanaf 2016 ontvangen gemeenten een compensatie voor uitvoeringskosten.

Verder ontvangen we een compensatie voor de uitvoeringskosten die voortvloeien uit het wetsvoorstel Vrijlating lijfrenteopbouw en inkomsten uit arbeid en bevordering vrijwillige voortzetting pensioenopbouw. Met het wetsvoorstel wordt in het kader van de Participatiewet geregeld dat lijfrenten binnen zekere grenzen niet als vermogen worden aangemerkt, met als gevolg een toename van de bijstandspopulatie.

13. Ontwikkeling BUIG (incl. Vangnetregeling)

Op basis van de publicatie van het voorlopig budget 2016 (dd. 1 oktober 2015) zijn de lasten en baten in relatie tot de BUIG geactualiseerd. Het verdeelmodel BUIG is voor het jaar 2016 op een aantal parameters aangepast, die voor Tilburg een voordelig effect hebben. Ondanks de hogere inkomsten bedraagt het tekort op de BUIG in 2016 € 2,5 miljoen oplopend tot € 4,8 miljoen in 2019 (incl. BUIG-maatregelen, zie voorstel nr. 16).

14. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaal budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

15. Onderuitputting budget kinderopvang

Uit het budget Kinderopvang worden de volgende zaken betaald:

- de vergoeding voor kinderopvang (KOV) voor WWB-cliënten met een Sociaal Medische Indicatie (SMI) en
- de eigen bijdrage voor KOV voor WWB-cliënten met een re-integratietraject of parttime werk.

Een gedeelte van het budget wordt al enkele jaren op rij niet benut.

Deze onderuitputting wordt als bezuiniging ingezet.

Wellicht ten overvloede: deze maatregel raakt tienermoeders niet omdat zij vanuit hun relatie met De Bocht onder de Sociaal Medische Indicaties vallen.

16. Taakstelling BUIG

Verschillende maatregelen zijn reeds getroffen dan wel zijn in voorbereiding om te komen tot een besparing op de uitkeringslasten. We gaan uit van een extra uitstroom van circa 400 uitkeringen in de periode 2015-2017.

Dit betekent dat we in 2016 een bedrag van € 1,0 miljoen kunnen besparen en in 2017 een bedrag van € 3,7 miljoen. Vanaf 2018 is de besparing becijferd op € 5,5 miljoen.

Deze besparing is taakstellend in de begroting opgenomen. Wanneer de besparing niet haalbaar is zullen alternatieve maatregelen uitgewerkt moeten worden. Het voordeel hiervan is dat het risico geen gevolgen heeft voor het begrotingssaldo, er wordt geen beslag op bestaande reserves gelegd en het versterkt de noodzaak tot (bij) sturing (bij dreiging niet halen moeten alternatieve maatregelen uitgewerkt worden). Vanuit het P-budget zijn geen middelen beschikbaar voor alternatieve maatregelen.

17+18. Capaciteit ondernemersadvies en werkbudget coachingstrajecten

Jaarlijks melden zich meer dan 700 ondernemers met een hulp- of adviesvraag bij de gemeente. Deze hulpvragen variëren van begeleiding bij een doorstart of bedrijfsbeëindiging, tot adviesvragen over het starten van een bedrijf.

De structurele formatie die hiervoor is opgenomen is echter maar toereikend voor ongeveer 400 ondernemers, op basis van de benodigde tijd per ondernemer. In de afgelopen jaren hebben we dit tekort opgelost door onder meer ieder jaar een incidentele herijking in te brengen voor de uitvoeringskosten ondernemersadvies. Met dit voorstel brengen we de uitvoeringscapaciteit, die ook nodig is in relatie tot de ambities op het Ondernemershuis, in lijn met de verwachte instroom van ondernemers vanaf 2016. Ook het werkbudget coachingstrajecten wordt hierop aangepast.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Melding aanvraag levensonderhoud Participatiewet			6.100	4.450
Toekenpercentage aanvraag levensonderhoud Participatiewet			50%	56%
Instroom Participatiewet (incl. nieuwe instroom Wajong)			3.046	2.492
Uitstroom reden Werk			900	795
Uitstroom reden Overig			1.700	1.592
Extra uitstroom BUIG maatregelen				150
Aantal klanten (Participatiewet/IOAZ/BBZ) per 01-01 P-wet/IOAW/IOAZ/BBZ)	6.633	6.919	7.308	7.084

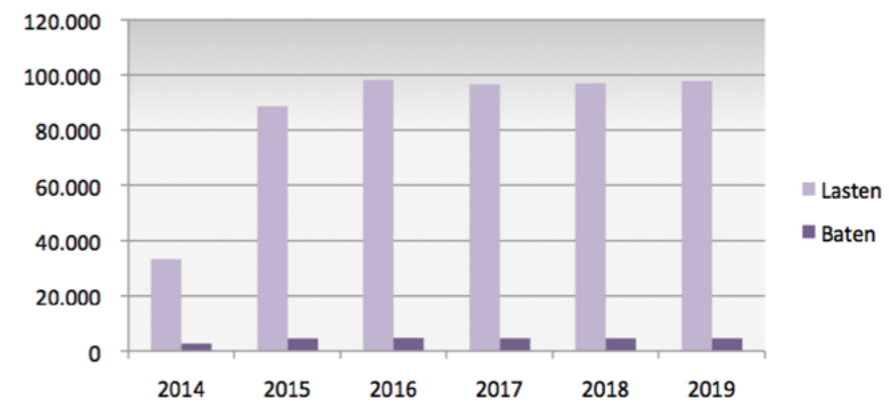
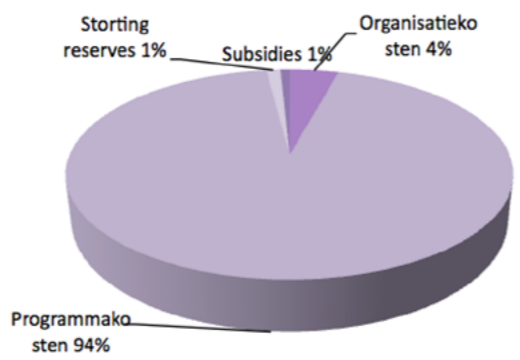
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Arbeidsmarktbeleid programmakosten	413	960	632
Noma uitvoeringskosten	94		
Totaal	507	960	632

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	33.277	88.660	98.186	96.664	97.036	97.860
Baten	-2.634	-4.471	-4.629	-4.516	-4.505	-4.505
Netto lasten	30.644	84.188	93.557	92.148	92.531	93.355
Herijkingen						
19. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkeringen:						
• WMO nieuwe taken			43	842	-65	-364
• WMO beschermd wonen			3.026	6.246	7.825	8.948
• IU WMO			453	982	982	982
20. Nominale bijstelling WMO onderdeel Rolstoelen			45	45	45	45
21. Nominale bijstelling WMO vervoersvoorzieningen			-6	-5	-5	-5
22. Nominale bijstelling WMO woonvoorzieningen			-70	-70	-70	-70

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

Onderwijs

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Kengetallen, subsidies

Armoedebestrijding

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Kengetallen, subsidies

Bevorderen zelfredzaamheid

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Kengetallen, subsidies

Werk en inkomen

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Kengetallen, subsidies

Maatschappelijke ondersteuning

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Jeugdhulp

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

19. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. De integratie-uitkering Sociaal domein wordt verlaagd in verband met de zogenaamde Wlz-indiceerbaren. Daarnaast wordt met ingang van 2016 het objectieve verdeelmodel Wmo 2015 toegepast. Ook vindt herverdeling plaats van de middelen beschermd wonen.

De integratie-uitkering WMO is gewijzigd doordat de beschikbare groeirimte 2016 en 2017 wordt toegekend. Ook als gevolg van het effect van extramuraliseren van lichte zorgzwaartepakketten (zzp's) voor nieuwe gevallen neemt de uitkering toe. Daarnaast is de uitkering gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen en door de definitiewijziging van de maatstaf woonruimten.

20. Nominale bijstelling WMO onderdeel rolstoelen

Bij de rolstoelen (hulpmiddelen) wordt de CPI van 1,2 % voor 2016 toegepast.

21. Nominale bijstelling WMO vervoersvoorzieningen

Voor vervoersvoorzieningen (regiotaxi) hanteren we de NEA-index van het voorgaande jaar (2015). De NEA-index voor het komende jaar is (nog) niet bekend. De NEA heeft berekend dat voor 2015 de gemiddelde kosten in het taxivervoer met -0,2% gaan dalen.

22. Nominale bijstelling WMO woonvoorzieningen

De index voor woonvoorzieningen is een mix van de prijs- en een looncomponent. In het CPB wordt niet langer een index van nieuwbouw gepubliceerd, maar door het CPB is wel een actueel inzicht in de kostenafname voor 2016 van -5,25%.

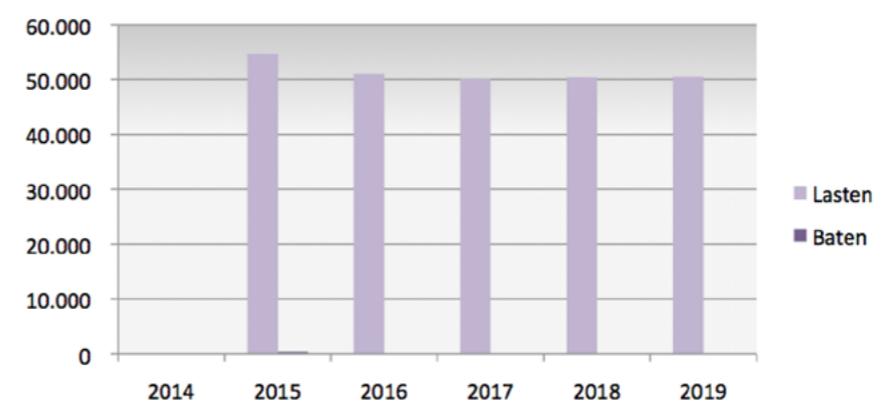
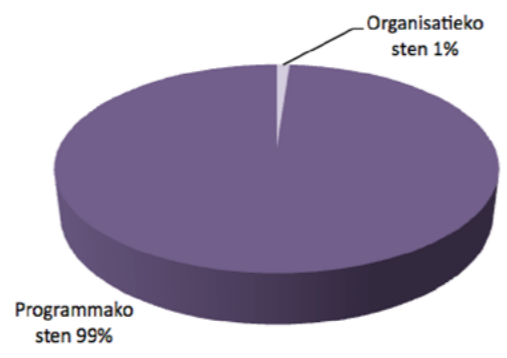
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Subsidie praktische thuisbegeleiding	-	396	399
Inloop GGZ	-	371	374
Zorg in natura incl. Volledig pakket thuis	-	31.943	-
Totaal	0	32.710	773

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Onderwijs
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Armoedebestrijding
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Bevorderen zelfredzaamheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Werk en inkomen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen, subsidies
 - Maatschappelijke ondersteuning
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Jeugdhulp
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	-	54.629	50.982	50.108	50.385	50.472
Baten	-	-380	0	0	0	0
Netto lasten	-	54.249	50.982	50.108	50.385	50.472
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
23. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkeringen:						
• Jeugd			-2.682	-2.004	-1.727	-1.640

Overzicht	+
Onderwerpen	+
Financiën	—
Onderwijs	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Armoedebestrijding	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Bevorderen zelfredzaamheid	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Werk en inkomen	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen, subsidies	
Maatschappelijke ondersteuning	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Jeugdhulp	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	

23. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. De bedragen voor de Jeugdwet zijn specifiek per gemeente aangepast in verband met de uitname in verband met de Wlz indiceerbaren. Daarnaast is met ingang van 2016 het objectieve verdeelmodel voor de jeugd van toepassing. En wordt voor jeugd de verdeling voor een deel bepaald door de historische verdeling in verband met voogdijkinderen en kinderen met een leeftijd van 18+.

Overzicht

+

Onderwerpen

+

Financiën

+

Inleiding programma Vestigingsklimaat

Onze ambities en activiteiten in het programma Vestigingsklimaat zijn er op gericht om een aantrekkelijke gemeente te zijn en blijven voor zowel huidige als nieuwe bewoners, bedrijven en bezoekers. Daarbij realiseren we ons dat we hiervoor concurrerend met en gelijktijdig complementair moeten zijn aan andere steden en regio's. Niet langer volstaat een vastomlijnd plan. Anticiperen op initiatieven en ontwikkelingen staat voorop. Uiteraard wel vanuit een gedeeld beeld.

Onze ambities hebben we nader afgebakend in de Omgevingsvisie Tilburg 2040, de Stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt, Woonvisie en de Impulsagenda Cultuur. Nadere thematische en gebiedsgerichte uitwerkingen maken onze inzet concreet. Waar we afhankelijk zijn van andere (markt-)partijen en andere overheden hebben we meer focus aangebracht in onze strategie en lobbyactiviteiten.

Het doel van de Stimuleringsagenda is meer bedrijven en werkgelegenheid en passend werk voor zoveel mogelijk inwoners. We hebben in deze agenda aangegeven hoe we de drie sporen, namelijk modern industrieel en logistiek cluster, stedelijke economie en arbeidsmarktvernieuwing uitwerken. Belangrijk is dat we kennis en creativiteit binden aan onze stad en zo een innovatief klimaat stimuleren. Vanuit de Stimuleringsagenda is daarom ook een verbinding gemaakt met de Lokale Educatieve Agenda.

Onder de noemer 'Binnenstad van de 21e eeuw' werken we een integrale visie uit waarin we de ontwikkelingen in de Spoorzone, Veemarktkwartier, Kernwinkel- en Dwaalgebied inclusief de ontwikkelingen rondom het Stadhuis en in de Piushaven programmatisch samenbrengen. In deze visie komt ook terug hoe we recht doen aan de aanwezige, waardevolle cultuurhistorische kwaliteiten in relatie tot de inhoudelijke ambities voor het gebied.

Nieuwe regionale afspraken over de programmering van bedrijventerreinen eind 2015 zijn mede bepalend voor de wijze waarop we de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en herstructurering dan wel verkleuring van bestaande bedrijventerreinen willen realiseren.

In het nieuwe mobiliteitsbeleid willen we samen met de stad komen tot het Sustainable Urban Mobility Program (SUMP). Vanuit de gedachten schoon, slim en veilig, vormen technologische innovatie, slimme verbindingen en gedragsverandering, de uitgangspunten. Onze inzet op de A58 (Brabant Corridor) en het Wilhelminakanaal (met waterpeilverlaging) blijft daarin een prominent onderdeel.

In de Woonvisie hebben we onze ambities voor het bouwen en in stand houden van de woningvoorraad nader beschouwd. Met de convenantafspraken met de woningcorporaties borgen we dat we voldoende betaalbare woningen behouden, nieuwe betaalbare woningen toevoegen en de bestaande voorraad sociale huurwoningen verder energetisch verbeteren. De aanpak voor het energetisch verbeteren van de particuliere voorraad intensiveren we.

De drie stadsregionale parken uit de Omgevingsvisie zijn belangrijk om het groene karakter van de stad te versterken en een aangenaam woon-, leef- en vestigingsklimaat te realiseren. Het Stadsbos en de ecologische verbindingzone aan de westzijde van de stad vormen hiervoor een belangrijke impuls.

De Impulsagenda Cultuur 2015-2016 is de basis voor onze investeringen voor het versterken van de voedingsbodemp voor cultuur en het zichtbaar blijven als aantrekkelijke stad. Het gaat daarbij in 2016 onder meer om verbetering van het voorzieningenniveau voor (talentvolle) makers en de start van een stadsbreed 'artist in residence'-programma. Daarbij zorgen we in samenwerking met de stad voor een nieuw elan. Dit langs twee lijnen: ruimte voor talent en verrassende verbindingen. De agenda vormt de opmaat voor het beleid en de beoordeling van de meerjarenplannen van de culturele instellingen voor de periode 2017-2020.

Overzicht -

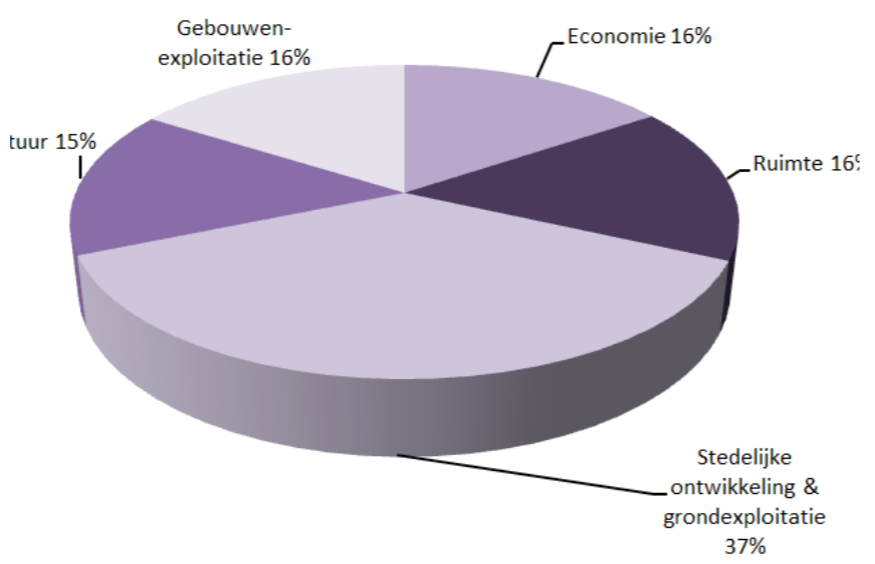
Overzicht Programma Vestigingsklimaat

Onderwerpen +

Financiën +

Bedragen x € 1.000,-

	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016
Economie	33.689	-44.773	-11.084
Ruimte	34.980	-18.292	16.688
Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	79.710	-77.669	2.041
Cultuur	32.911	-9.187	23.724
Gebouwenexploitatie	34.622	-35.772	-1.150
Totaal Vestigingsklimaat	215.912	-185.693	30.219

- Actuele kadernota's:**
- Economische agenda 2012-2020
 - Stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt 2015-2018
 - VisieBinnenstad 2011-2020
 - Evenementenbeleid
 - Horecabeleid 2009-2015 (wordt vernieuwd)
 - Detailhandelsbeleid
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Woonvisie
 - Convenant Wonen 2015-2020
 - Tilburgs Verkeers- en Vervoersplan (TVVP) 2005-2015, wordt in 2016 opgevolgd door:
 - Visie Sustainable Urban Mobility Program (SUMP)
 - Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 (Impulsagenda Cultuur 2015-2016)

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers**
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Toename werkgelegenheid
 We willen het ontwikkel- en groeiperspectief van bestaande en nieuwe bedrijven zo goed mogelijk faciliteren. Doel hiervan is groei van de economie in de stad en de regio Hart van Brabant, meer duurzame werkgelegenheid en meer mensen die aan het werk gaan.

Toename aantal en bestedingen van bezoekers
 We willen meer bezoekers en recreanten naar onze stad trekken en hen hier langer laten verblijven. Dit moet leiden tot extra bestedingen die zich weer vertalen in extra werkgelegenheid.

STAND VAN ZAKEN

Toename werkgelegenheid
 Groei van de werkgelegenheid is een van de belangrijkste doelen binnen het programma Vestigingsklimaat. Het economisch herstel uit 2014 heeft zich in 2015 voortgezet. Daarmee is de jarenlange daling van de werkgelegenheid in Tilburg vrijwel tot staan gebracht. Het herstel is ook zichtbaar in de ontwikkeling van het Bruto Stedelijk Product (BSP): na enkele jaren van krimp nam dit in 2014 weer met 1,4% toe, waarmee we bijna op hetzelfde groeipercentage zitten als in 2010 (1,5%).

De Tilburgse economie kent een brede economische basis. De lokale economie heeft te maken gehad met teruglopende werkgelegenheid: met 108.000 banen in 2014 ligt het aantal banen ruim 3% onder de omvang van 2010. Deze ontwikkeling sluit overigens aan op het landelijke beeld en is niet alleen het gevolg van economische stagnatie, maar ook het resultaat van trends als automatisering, robotisering en uitplaatsing van arbeidsintensieve productie naar lage loonlanden. De relatieve ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen per sector houdt in Tilburg de laatste jaren ongeveer gelijke tred met die in de andere B5-steden.

Na het aantreden van de nieuwe coalitie is het jaar 2015 met name benut om de inhoudelijke koers voor de extra impuls op het brede economische domein (inclusief arbeidsmarkt en onderwijs) te bepalen en tegelijkertijd het organiserend vermogen op gang te brengen dat nodig is om deze ambitie, samen met onze strategische partners, te realiseren en verankeren. Dit heeft onder meer geresulteerd in de bestuurlijke vaststelling van de stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt 2015-2018, waarin we de volgende drie sporen onderscheiden: 1) Modern Industrieel en Logistiek Cluster, 2) Stedelijke Economie en 3) Arbeidsmarktvernieuwing. Deze stimuleringsagenda hebben we ook goed verbonden met de Lokale Educatieve Agenda. Door de voortdurende en gerichte inzet van acquisitie en accountmanagement hebben we ook in 2015 aanzienlijke bedrijfsuitbreidingen gefaciliteerd van onder meer Coolblue en Tesla op Vossenbergh-West II. Ook hebben we diverse nieuwe bedrijven naar (de regio) Tilburg gehaald. Hiermee hebben we niet alleen grondverkoop, maar ook nieuwe werkgelegenheid mogelijk gemaakt. Tenslotte verwachten we eind 2015 ook besluitvorming op diverse onderdelen die van invloed zijn op de herstructurering en ontwikkeling van bedrijvenlocaties, zoals de afspraken over het bedrijventerreinenprogramma met de regio Hart van Brabant en de provincie en onze visie op de verkleuring van bedrijventerreinen.

Toename werkgelegenheid
 De economische ontwikkeling van onze stad blijft de komende jaren aandacht vragen, mede omdat onze economie nog niet hersteld is van de meerjarige effecten van de recente crisis. De landelijk verwachte toename van de werkgelegenheid in 2015 (+0,1%) zet zich ook in de periode 2016-2019 verder door, al blijft dit met de voorspelde 0,3% per jaar een beperkte groei. Wij verwachten in Tilburg eenzelfde ontwikkeling.

Wij realiseren ons dat de versterking van de economie en toename van de werkgelegenheid vooral een zaak is van ondernemers die kiezen voor Tilburg om te investeren en te vernieuwen. Een cruciale randvoorwaarde hiervoor is om op stedelijk niveau te kunnen voorzien in een gedifferentieerd aanbod van ruimte voor bedrijvigheid, welke flexibel de marktvraag kan volgen. Ook kennisinstellingen (onderwijs en onderzoek) vervullen een belangrijke rol in de ontwikkeling en versterking van onze economie. Wij zien het als taak van de lokale overheid om onze economie een aantal gerichte impulsen te geven en regulerende én stimulerende voorwaarden te creëren zodat bedrijven en instellingen beter floreren.

In 2016 willen wij samen met onze belangrijkste strategische partners, zichtbaar uitvoering gaan geven aan de extra investeringen vanuit onze stimuleringsagenda. Deze bevat een uitgebreide werkagenda volgens drie sporen, met een grote diversiteit aan projecten en investeringen, zoals netwerkvorming van ondernemers en onderwijsinstellingen, het opzetten van een innovatiefonds, het realiseren van het Ondernemershuis, het aantrekkelijker maken van onze binnenstad en 'jobcarving' en 'jobcrafting' om de arbeidsmarkt optimaal te laten aansluiten op de vraag van bedrijven en instellingen. Daarnaast blijven onze accountmanagers en acquisiteurs zich gericht en consequent inzetten om het behoud en de groei van bedrijven en werkgelegenheid optimaal te faciliteren. Voor de activiteiten die zich richten op bestaande en nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen, verwijzen wij naar het onderdeel 'Stedelijke ontwikkeling' in dit programma.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Aantal banen		108.000	108.700
Groei bruto stedelijk product (BSP) Tilburg.		+1,4%	-0,5%
Gemiddeld aantal hectare verkochte bedrijventerreinen per jaar	10,5 ha.	23,62 ha.	8,72 ha.
Economische groei (resp. banen/vestigingen) in:	Groei in % minstens gelijk aan B5	37.800 banen X vestigingen	
• Modern Industrieel en Logistiek Cluster			
• Stedelijke Economie		58.700 banen X vestigingen	
Aantal startups stedelijke economie	Minstens gelijk aan 25% (?)		
Via starterslift/ondernemersbalie	van B5		
Overig			
Bezoekers Binnenstad (incl. dwaalgebied)	Bepalen op basis van resultaten nulmeting 2015	Niet gemeten	Niet gemeten
Bestedingen bezoekers Binnenstad	Bepalen op basis van resultaten nulmeting 2015	Niet gemeten	Niet gemeten
Toename opbrengst toeristenbelasting		€ 215.000 * (+ 3,3%)	€ 208.000
Imago-ontwikkeling merk Tilburg	Bepalen op basis van resultaten nulmeting 2015		

STAND VAN ZAKEN

- De opbrengst toeristenbelasting is met een bedrag van € 210.000 structureel opgenomen in de programmabegroting. In 2016 zullen we deze opbrengsten herijken op basis van de realisatie 2015 en de actuele marktontwikkelingen in de omgeving Kempenbaan.

gerichte inzet van acquisitie en accountmanagement hebben we ook in 2015 aanzienlijke bedrijfsuitbreidingen gefaciliteerd van onder meer Coolblue en Tesla op Vossenbergring-West II. Ook hebben we diverse nieuwe bedrijven naar (de regio) Tilburg gehaald. Hiermee hebben we niet alleen grondverkoop, maar ook nieuwe werkgelegenheid mogelijk gemaakt. Tenslotte verwachten we eind 2015 ook besluitvorming op diverse onderdelen die van invloed zijn op de herstructurering en ontwikkeling van bedrijvenlocaties, zoals de afspraken over het bedrijventerreinenprogramma met de regio Hart van Brabant en de provincie en onze visie op de verkleuring van bedrijventerreinen.

faciliteren. voor de activiteiten die zich richten op bestaande en nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen, verwijzen wij naar het onderdeel 'Stedelijke ontwikkeling' in dit programma.

nde jaren aandacht vragen, meerjarige effecten van de werkgelegenheid in 2015 (+0,1%) afwijkt met de voorspelde 0,3% per jaar van de ontwikkeling.

toename van de opbrengst van de toeristenbelasting voor Tilburg om te profiteren hiervan is om op stedelijke ontwikkeling van ruimte voor bedrijvigheid, investeringen (onderwijs en onderzoek) in de ontwikkeling van onze economie. Wij creëren een aantal gerichte impulsen zodat bedrijven en

de partners, zichtbaar uitvoering van de strategische agenda. Deze bevat een diversiteit aan projecten en onderwijsinstellingen, met name het Ondernemershuis, het Ondernemershuis en 'jobcrafting' om de samenwerking tussen bedrijven en instellingen. Het is belangrijk gericht en consequent te zijn in de zoektocht naar werkgelegenheid optimaal te

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Modern Industrieel en Logistiek Cluster
 De eerste resultaten van de gezamenlijke inspanningen met onze samenwerkingspartners worden inmiddels zichtbaar. Zo beginnen onze investeringen op het gebied van het Modern Industrieel en Logistiek Cluster hun vruchten af te werpen. Medio 2015 is de OP-Zuid aanvraag (Campione) verzilverd waarmee we samen met onze partners onder meer een Fieldlab realiseren op de Aerospace en Maintenance Campus te Gilze-Rijen: een praktijkomgeving waarin bedrijven en kennisinstellingen doelgericht Smart Industry oplossingen ontwikkelen, testen en implementeren. Ook heeft het Ministerie van Defensie onlangs gekozen voor het huisvesten van luchtmacht simulatoren op Gate2, is het regionale investeringsfonds Pitch Logistics ingericht en wordt de uitvoering hiervan opgestart.

Stedelijke economie
 We hebben het groeiende belang van de stedelijke economie voor onze stad, en het aandeel en belang van kleinschalig ondernemerschap en ZZP'ers daarin, nader uitgewerkt en geconcretiseerd. We werken hierbij de komende jaren aan het versterken van het ondernemersklimaat in het binnenstedelijk gebied, het verhogen van de kwaliteit van de binnenstad en haar voorzieningen (educatie, cultuur, vrijetijd) en jagen talentontwikkeling en ondernemerschapsbevordering in het onderwijs aan. Onze langdurige inspanningen om te komen tot een gezamenlijke plek waar ondernemers in de stedelijke economie elkaar ontmoeten en terecht kunnen voor advies en ondersteuning, zullen 2e helft 2015 naar verwachting leiden tot de start van het Ondernemershuis in de Spoorzone.

Modern Industrieel en Logistiek Cluster
 Onze inzet binnen het Modern Industrieel en Logistiek Cluster, zoals uitgewerkt in spoor 1 van de stimuleringsagenda, zal zich voornamelijk richten op het faciliteren van vernieuwing en samenwerking binnen dit cluster, onder meer door bij te dragen aan de realisatie van fysieke innovatieomgevingen en interactiemilieus. Naast de blijvende aandacht voor en ondersteuning van de doorontwikkeling van Gate2, dé campus voor de luchtvaart en onderhoudsindustrie in Midden-Brabant, onderzoeken we samen met ondernemers, kennisinstellingen en onze provinciale en Europese overheidspartners de mogelijkheden voor een nieuw field lab en een stimuleringsfonds voor Smart Industries.

Vanuit onze ambitie om onze (inter)nationaal bekende positie als logistieke hotspot te handhaven te versterken, richten we ons op het uitbouwen van een omgeving waarin logistieke bedrijven zich optimaal thuis voelen, zowel qua bereikbaarheid, faciliteiten, onderwijsvoorzieningen als arbeidspotentieel. We zetten extra in op het bevorderen van innovatieve start-ups, effectieve match-making tussen innovatieve en gevestigde bedrijven en het faciliteren van e-commerce proeftuinen. Daarnaast blijven we aandacht schenken aan de multimodale bereikbaarheid (weg, water en rail) via onder meer onze lobbyinzet voor de Smart Connectivity Corridor Brabant (tussen mainport Rotterdam en het Duitse achterland), afronding van de verbreding van het Wilhelminakanaal, de regionale havens Midden-Brabant en de hernieuwde start van de aanbesteding voor een truckparking A58. Ook werken we aan geschikte bedrijvenlocaties waarbij de (voorbereidingen voor de) ontwikkeling van Wijkevoort een belangrijk aandachtspunt is.

Stedelijke economie
 Onze nieuwe focus op stedelijke economie krijgt in 2016 vorm door verschillende gerichte impulsen om het ondernemersklimaat in het binnenstedelijk gebied te verbeteren, zoals uitgewerkt in spoor 2 van de stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt. Zo gaat het Ondernemershuis nog voor het begin van 2016 van start op een tijdelijke locatie in de Spoorzone. Voor de definitieve huisvesting van het Ondernemershuis in de Spoorzone, maken we in 2016 gebouw 88 met enkele noodzakelijke fysieke investeringen gereed voor gezamenlijk gebruik. In dit huis borgen we ook de gemeentelijke dienstverlening aan en ondersteuning van startende en bestaande ondernemers die we - na jarenlange incidentele financieringsconstructies - per 2016 structureel maken. Ook het regionale LeerWerkLoket, zal in het Ondernemershuis gehuisvest worden. Dit loket is gericht op werkgevers, werknemers en werkzoekenden en biedt informatie, advies en begeleiding over leren en werken.

Verder werken we aan een vastgoedstrategie om bestaande leegstand in de stad als kans te benutten voor tijdelijke bestemmingen van panden (bijvoorbeeld door combinaties van winkels, horeca en zakelijke dienstverlening te stimuleren en faciliteren).

Ook geven we - samen met onze onderwijspartners en de kennisinstellingen - specifieke aandacht aan talentontwikkeling en ondernemerschapsonderwijs, vanuit de wens op alle onderwijsniveaus kennis blijvend aan onze stad te binden. We zien dit als cruciale voorwaarde voor een goed functionerende stedelijke economie. Dit doen we onder meer door het aanjagen van nieuwe, permanente educatietrajecten (zoals Summer en weekend schools), het mede-initiëren van academische werkplaatsen en de invoering van kennischeques waarmee ondernemers kennis en advies kunnen inkopen met het oog op innovaties in hun bedrijf. Daarnaast zetten we in op de realisatie van Ontdekstation, een werkplaats voor techniek, onderwijs & wetenschap in de Tilburgse Spoorzone. In 2016 moet duidelijk worden of deze wens financieel en programmatisch haalbaar is.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Kennisinfrastructuur
 Tilburg kent een sterke onderwijsinfrastructuur die alle niveaus beslaat: universitair, hoger en beroepsonderwijs. Een optimale aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt is een essentiële randvoorwaarde in onze economie, waarin actuele kennis een centrale rol speelt en waarin werkenden en werkzoekenden voortdurend over deze kennis moeten kunnen beschikken. Samen met onze partners in bedrijfsleven en onderwijs werken wij aan een arbeidsmarkt die 'mee ademt' met de behoefte van bedrijven en die zoveel mogelijk mensen de mogelijkheid biedt om zijn of haar talenten te combineren met de laatste kennisbehoefte van bedrijven en economie. Een dynamisch onderwijsveld dat nauwe contacten heeft met het bedrijfsleven is hiervoor onmisbaar.

Dit vraagt ook om een arbeidsmarkt- en kennisinfrastructuur die aansluit bij de moderne netwerkeconomie en die erop gericht is zoveel mogelijk middelen in te zetten op mensen en bedrijven zonder tussenkomst van overbodige systemen en bureaucratie. Het gaat hierbij in toenemende mate ook om het toepassen van kennis op verschillende niveaus (zowel ongeschoold als hooggeschoold) en de integratie van deze kennis in bedrijfsconcepten en als basis voor innovaties. Op deze manier verwachten wij met ons vestigingsklimaat een streepje voor te hebben op andere steden en regio's en willen wij onze bedrijven en instellingen optimaal bedienen. Onze investeringen op dit gebied hebben we (uiterlijk eind 2015), samen met onze partners, vastgelegd in de Lokale Educatieve Agenda (LEA), de stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt, de geactualiseerde Hoger Onderwijs Agenda en het uitvoeringsprogramma voor de Jeugdwerkloosheidvrije zone.

Kennisinfrastructuur
 De vraag van het bedrijfsleven is een belangrijk vertrekpunt bij de aanpak van vraagstukken op de arbeidsmarkt voor werkenden en onze investeringen in de kennisinfrastructuur van onze stad. Aanvullend op de activiteiten die we samen met onze kennisinstellingen en onderwijspartners ondernemen, zoals hiervoor bij het onderdeel 'Stedelijke economie' beschreven staat, ontwikkelen we samen met werkgevers en onderwijsinstellingen zogenaamde Human Capital Agenda's voor belangrijke economische sectoren. Deze HCA's geven voor de komende jaren aan waar bedrijven op het vlak van talent en vaardigheden behoefte aan hebben en wat er voor nodig is (kennisinfrastructuur) om deze arbeidskrachten beschikbaar te krijgen.

Bedrijven en individuele ondernemers ondersteunen en faciliteren we door de noodzakelijke kennis te ontsluiten. Via de ontwikkeling van de Jeugdwerkloosheidvrije zone ontwikkelen we een digitale arbeidsmarktweigwijs module die jongeren betere informatie verstrekt over een mogelijke loopbaan bij de keuze voor een bepaalde opleiding. Een ander belangrijk aandachtspunt is een verdere flexibilisering van onderwijs en opleidingen, zodat meer en ook oudere jongeren onderwijs krijgen dat past bij de eisen van de gevraagde werkzaamheden op de werkvloer.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Evenementen en de Tilburgse Kermis
 Medio 2015 hebben we het locatiegebonden evenementenbeleid voor de 22 meest gebruikte evenementenlocaties in Tilburg opgeleverd. Per locatie geven we voor de organisatoren relevante kenmerken aan (aantallen bezoekers, vloerbelasting, et cetera), maar ook wat de locatie qua aantallen evenementen, geluid en overige hinder aankan. Daarnaast maken we werk van onze evenementenkalender, waarin we een actuele stand van zaken geven van alle vergunde evenementen. In de derde plaats hebben wij het proces van vergunningverlening verbeterd en uitgelijnd met een heldere procedure. Dit alles draagt bij aan een transparant evenementenbeleid, waarbij burgers en evenementenorganisaties tijdig weten wat er staat te gebeuren, wat er wel en niet kan en hoe je een vergunning aanvraagt. De randvoorwaarden en spelregels voor een verdere groei (in kwaliteit, imago en bezoekersbestedingen) van Tilburg Evenementenstad hebben we daarmee beter op orde.

Op basis van de geactualiseerde SWOT-analyse van de kermis werken we samen met onze belangrijkste stakeholders (exploitanten, horecaondernemers, winkeliers en evenementenorganisatoren) aan de nieuwe strategische visie voor de Tilburgse kermis. Op basis van deze visie stellen we een businessplan op, waarin we de implementatie voor komende jaren in stappen uiteen zetten. Dit businessplan is eind 2015 gereed voor besluitvorming, zodat we kunnen starten met een gefaseerde implementatie vanaf de kermis 2016.

Evenementen en de Tilburgse Kermis
 Nu we de randvoorwaarden en spelregels op orde hebben, gaan we ons evenementenbeleid in bredere zin herijken. Hierbij nemen we ook de samenhang met cultuur en sport, alsmede de bijbehorende subsidieregeling in ogenschouw. Ook de recente start van de externe citymarketingorganisatie noopt tot een herbezinning van onze ambities en onze strategie.

Tijdens de kermiseditie van 2016 zijn de eerste aspecten van de Tilburgse Kermis nieuwe stijl zichtbaar. Op basis van het vastgestelde businessplan behorende bij de nieuwe visie op de kermis, voeren we in 2016 de eerste veranderingen in de uitvoering door.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Toename aantal en bestedingen van bezoekers
 We willen een impuls geven aan het bedrijfsklimaat in de binnenstad. De ontwikkeling van de Binnenstad van de 21e eeuw, zoals nader beschreven bij het onderdeel 'Stedelijke ontwikkeling' in dit programma, zien we als belangrijke voedingsbodem om talent, (creatieve) ondernemers, zakelijke dienstverleners en kenniswerkers aan Tilburg te binden en bezoekers te verleiden hier langer te verblijven en daarmee meer te besteden.

Profilering
 Citymarketing is zorgen dat meer mensen voor Tilburg kiezen; meer bewoners, bezoekers, bedrijven en studenten (bollebozen). Op 30 juni 2015 is daartoe een externe citymarketingorganisatie opgericht, met de opdracht om voor de periode 2015-2018 Tilburg te vermarkten en te promoten. De Tilburgse citymarketingstrategie is erop gericht om de goede verhalen over onze stad vooral ook door anderen (onze partners) te laten vertellen.
 Om de aantrekkelijkheid van Tilburg voor bezoekers te vergroten hebben diverse andere evenementen die bijdragen aan de merkwaarde van de stad, extra marketingondersteuning ontvangen. In 2015 was dat het geval voor Festival Mundial, Stranger than Paranoia, Roadburn, TILT en WOO HAH. Ook is extra geïnvesteerd in het versterken van de marketingwaarde van Roze Maandag tijdens de Tilburgse Kermis (hand-in-hand campagne en sluiting van 25 Roze Huwelijken). Tevens heeft RTL opnamen in Tilburg gemaakt voor het programma Mijn Stad.
 Samen met bedrijven is extra publiciteit gegeneerd voor de Dag van de Logistiek en is samenwerking gevonden met RTLZ voor een nieuw programma waarbij Tilburg als vestigingslocatie scherp in beeld wordt gebracht bij ondernemers.
 Het in 2014 gestarte permanente studentenatelier is in 2015 verregaand verantwoordelijk geworden voor de versterking van de marketing van Tilburg naar studenten en het online platform 'Tilburg Studentenstad'. Daarnaast is onder meer ingezet op de realisatie van een spraakmakend evenement tijdens de TOP (Tilburg Orientation Program)-week in augustus: de Tilburg City Brunch 'Taste no waste' i.s.m. topkok en Tilburger Rudolph van Veen.

Toename aantal en bestedingen van bezoekers
 Vanuit het programma Stedelijke Economie van de Stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt zetten we in op de binnenstad door ruimte te geven aan de creatieve, kennis- en ambachtseconomie. Ook stimuleren wij de vrijetijdseconomie, bijvoorbeeld met het aantrekken van onderscheidende horeca en verblijfsaccommodaties. We werken samen met binnenstadondernemers aan interessante en gevarieerde looproutes die de musea, Spoorzone, binnenstad en Piushaven met elkaar verbinden. Verdere toelichting hierop is te vinden in de paragraaf 'Stedelijke ontwikkeling' in dit programma.

Profilering
 In 2016 kan de externe citymarketingorganisatie op volle sterkte werken aan de citymarketingopdracht. Op basis van het jaarplan 2016, dat wij 4e kwartaal 2015 van de stichting ontvangen, houden we toezicht op de realisatie van deze opgave en op de beoogde meerjarige effecten op de versterking van ons vestigingsklimaat. Dit doen we via onze deelname in de Raad van Toezicht van de stichting en onze rol als opdrachtgever. De 1e helft 2016 levert de stichting ook de tussenevaluatie op over de behaalde resultaten in 2015, inclusief de uitkomst van de 1e imagometing van Tilburg. Deze evaluatie zal ons een eerste inzicht moeten bieden in de effecten van de extra inzet op citymarketing voor de verbeterde positionering van onze stad. Indien daar aanleiding voor is zullen wij op basis van deze tussenevaluatie - en in overleg met de stichting - de contractafspraken voor 2017 e.v. actualiseren en de raad daarover informeren via de reguliere budgetcyclus.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
- Mobiliteit
- Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Omgevingsvisie Tilburg 2040
 We willen een aantrekkelijke stad zijn waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven, en waar bedrijven zich graag vestigen. People, planet en profit zijn in balans.

STAND VAN ZAKEN

De Omgevingsvisie Tilburg 2040
 Is het ruimtelijk-economisch kader voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige stad en is in september 2015 vastgesteld door de Raad. De Omgevingsvisie behelst de gehele fysieke leefomgeving. We werken aan een vitale, duurzame stad in een open netwerksamenleving met oog voor de menselijke maat, ruimtelijke kwaliteit en het typisch Tilburgs cultuurhistorisch erfgoed ("verhaal van Tilburg" centraal en als inspiratie voor nieuwe ontwikkelingen).
 De strategische positionering van Tilburg in relatie tot de verschillende schaalniveaus ((inter-)nationaal, regionaal, lokaal) hebben we in beeld gebracht en vertaald naar drie strategieën: de Brabant-strategie, regiostrategie en stadsstrategie. De strategieën geven richting aan de inzet van de gemeente (in tijd, middelen etc.) en concretisering en prioritering van projecten. Tevens stelt het de gemeente in staat om nog beter opgavegestuurd te werken en coalities te formeren om resultaten te boeken. Er is een start gemaakt met de uitwerking van een aantal knopen en landschapsparken (die in 2016 tot resultaten zullen leiden) en de doorvertaling van het gedachtegoed uit de Omgevingsvisie naar de verschillende domeinen.
 De doelstellingen binnen Ruimte komen terug binnen de domeinen Mobiliteit, Wonen, Groen, Water en Cultuurhistorie en archeologie.

Omgevingswet
 Vooruitlopend op de invoering door het Rijk van de Omgevingswet en aanverwante regelgeving (AMvB's) voor de fysieke leefomgeving (in 2018) starten we met een adequate voorbereiding van de Tilburgse organisatie (inhoudelijk, competenties en overige (bedrijfsvoerings-)aspecten). Doel van de Omgevingswet is meer samenhang tussen projecten en activiteiten in het fysieke domein te bewerkstelligen, duurzame ontwikkelingen mogelijk maken en te komen tot een vereenvoudiging en bundeling van het omgevingsrecht. De Omgevingswet is een enorme wetsoperatie waarvan de implementatie ook voor Tilburg grote gevolgen met zich mee brengt (inhoudelijk, maar ook bijvoorbeeld in relatie tot competenties van medewerkers, ICT).

Omgevingsvisie Tilburg 2040
 In 2016 continueren we de verdere uitwerking en doorwerking van de Omgevingsvisie, waarbij we op de verschillende schaalniveaus (Brabant, regio, stad) actief zijn en verbonden zijn met vele partijen binnen en buiten onze gemeente. De stedelijke ontwikkeling geven we immers vorm door wisselende coalities en samenwerkingsverbanden te sluiten om onze ambities te realiseren. Tevens houden ontwikkelingen niet op bij de gemeentegrens, maar zullen we Tilburg in een groter, stedelijk netwerk nog beter moeten positioneren en zo -waar mogelijk samen met partners- de belangen extern behartigen (bijv. richting rijk, provincie of in Europa). We werken zowel aan een aantal gebiedsgerichte (knoop)uitwerkingen als aan thematische uitwerkingen. In 2016 staan de volgende onderdelen voor nadere uitwerking op de agenda:
 We gaan aan de slag met de verdere (concept-)ontwikkeling van de Binnenstad van de 21e eeuw. Met de ontwikkeling van Wijkevoort, willen we een impuls geven aan de ontwikkeling van het Modern industrieel cluster, een belangrijk onderdeel in de Brabantstrategie en tegelijkertijd een koppeling leggen met de groene ontwikkeling in verbinding tot het stadsregionaal park Stadsbos013. Zie verdere toelichting van deze beide uitwerkingen onder 'Stedelijke ontwikkeling en Grondexploitatie'.
 We participeren in de eerste fase van de campusontwikkeling die door Tilburg University reeds is gestart.
 Voor de stadsregionale parken gaan we verder met de uitwerking van programma's voor Stadsbos013 en Noord, in samenspraak met partners in de stad. We zetten de uitvoering van de projecten uit het programma Vorstelijk Landschap voor het stadsregionaal park Koningshoeven-Moerenburg voort. De stadsregionale parken vormen belangrijke schakels in de verbinding stad - land en nodigen de bewoners uit om de waarde van groen in de nabijheid beter te benutten.
 Het opstellen van een nota Ruimtelijke kwaliteit, waarin actualisatie van de Welstandsnota, en verwerking van de nota Tilburg Boomt, het werkplan Ruimtelijk Cultuurhistorisch Erfgoed, en actualisatie handreiking Hoogbouw integraal onderdeel van uitmaken, geeft vooral voeding aan de verdere doorwerking van stadsstrategie.

We stellen een plan van aanpak op voor de voorbereiding van de implementatie van de Omgevingswet. Tevens formeren we een gemeentebrede projectorganisatie. Naast inhoudelijke aspecten, zullen in het plan van aanpak ook de benodigde vaardigheden, bedrijfsvoeringsaspecten (informatievoorziening/ ICT, financiën), organisatorische aspecten (veranderopgave in rollen en taken), communicatie e.d. worden opgenomen. Er wordt aansluiting gezocht met de programma's Het Nieuwe Werken, Participerende overheid en strategisch HRM-beleid.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
- Mobiliteit**
- Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

STAND VAN ZAKEN

Mobiliteit

- Vernieuwen en verduurzamen van mobiliteit
- Vergroten bereikbaarheid van werk en het centrum

Vernieuwen en verduurzamen van mobiliteit

Het TVVP 2005-2015 loopt af. Het nieuwe mobiliteitsbeleid wordt op één lijn gebracht met de Omgevingsvisie Tilburg 2040.

Het mobiliteitsbeleid zal een nieuwe denkwijze over mobiliteit initiëren. Daarin staan niet de verschillende vervoerwijzen en netwerken centraal, maar de gebruiker en de totale keten van zijn verplaatsing. Slimme verbindingen (smart connectivity) is het paraplubegrip. Gedragsverandering en innovatieve technieken leiden tot een betere benutting van de beschikbare infrastructuur en tevens een veiliger en schoner mobiliteitssysteem en een leefbaardere omgeving. In 2015 is de startnotitie van het SUMP (Sustainable Urban Mobility Program) vastgesteld en zijn de eerste stappen genomen om samen met de stad tot het SUMP te komen.

Vergroten bereikbaarheid van werk en het centrum

Recent zijn de tangenten gerealiseerd, is het laatste deel van de Bredaseweg ter hoogte van de Reeshof verdubbeld, is de capaciteit van de twee zuidelijke aansluitingen met de A58 vergroot en heeft de Spoorzone de gewenste ontsluiting gekregen met de realisatie van de Burgemeester Brokxlaan. Dit geeft een flinke impuls aan de bereikbaarheid van het centrum en andere economische toplocaties. In het SUMP (waarmee onlangs is gestart) zal ruim aandacht zijn voor de bereikbaarheid van de locaties uit de topstrategie in de Omgevingsvisie Tilburg 2040.

De bestaande doelen voor de verbreding van de A58 en het opwaarderen van de kwaliteit van fietspaden worden gecontinueerd.

Mobiliteit

Afronden activiteiten uit TVVP

In het MJP 2016-2019 zijn de laatste fysieke projecten van het Tilburgse Verkeers- en vervoerplan opgenomen. Het TVVP vormt het vertrekpunt voor opstellen van het Sustainable Urban Mobility Program (SUMP).

Opstellen van een Sustainable Urban Mobility Program (SUMP).

We hanteren hiervoor het SUMP-proces van de EU. Deze methodiek borgt dat burgers en andere stakeholders worden betrokken en beleidssectoren en andere overheden integraal worden verbonden. Het concrete resultaat is een strategisch plan dat is opgezet om aan de toekomstige mobiliteitsbehoeften te voldoen en een betere leefkwaliteit van mensen en bedrijven in Tilburg en omgeving te waarborgen. Het bouwt deels voort op, en maakt gebruik van, bestaande plannen en netwerken. Integraal onderdeel van dit plan is een uitvoeringsprogramma met projecten. Na bestuurlijke vaststelling van het visie-deel in begin 2016, is het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren gereed in Q4 van 2016.

Opstellen van een uitvoeringsprogramma voor quickwins

In 2015 is gestart met de uitrol van een aantal quickwins, al dan niet in de vorm van praktijkproeven, die ondersteunend zijn aan de geest van het nieuwe mobiliteitsdenken. Van de lijst met 36 projecten en maatregelen zijn er 14 (stand per 1 augustus 2015) gerealiseerd. Het uitvoeringsprogramma is dynamisch van karakter en er blijft ruimte om er nieuwe quick wins in op te nemen (bij afronding van quick wins). In 2016 gaan we verder met het uitvoeren van de projecten/ praktijkproeven (en quick wins) van deze lijst en verwachten we 15 projecten te kunnen realiseren. Focus hierbij ligt op fiets en voetganger.

Uitrol snelfietsroutes

Als onderdeel van het stimuleren van het fietsgebruik, wordt verder gewerkt aan de realisatie van snelfietsroutes. Te beginnen bij de verbinding Waalwijk-Tilburg.

Verbreding A58: lobby via Netwerkprogramma/ InnovA58

De verkenningsfase van de verbreding A58 tussen Tilburg en Eindhoven wordt afgerond. Het resultaat is bestuurlijke overeenstemming met alle partners over de uit te werken en te realiseren oplossing. Tilburg is meewerkend aan het proces. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu/ Rijkswaterstaat Zuid-Nederland is de trekker. Besluitvorming vindt plaats in de Tweede Kamer.

Voor de verbreding tussen Tilburg en Breda zijn tot 2028 vooralsnog geen middelen beschikbaar in de rijksbegroting. Onze inspanning richt zich daarom op de lobby via het Netwerkprogramma Brabantstad Bereikbaar voor de zo spoedig mogelijke programmering van dit trajectdeel. Onder de noemer Smart Connectivity Brabantcorridor Rotterdam-Duitsland wordt -in combinatie met de bereikbaarheidsopgave Zuidoost Brabant- een aantrekkelijk totaalpakket voor de minister voorbereid. Dit moet leiden tot rijksinvesteringen in de verbreding van de A58.

Vervangen tegelverharding fietspaden naar asfalt

Er worden geen utilitaire fietspaden meer aangelegd met een open (tegel-)verharding. Fietspaden met tegels worden vervangen door asfalt op locaties waar dit mee kan liften met andere werkzaamheden.

Parkeernota/visie

De in 2015 opgestelde kaders voor parkeren in Tilburg worden verder uitgewerkt en tot uitvoering gebracht.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
- Mobiliteit
- Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Vooruitlopend op het SUMP worden projecten/ praktijkproeven gestart in het kader van vernieuwing en verduurzaming van mobiliteit (quick wins).	15	-	-

Tilburg 2040.
 Het mobiliteitsbeleid zal een nieuwe denkwijze over mobiliteit initiëren. Daarin staan niet de verschillende vervoerwijzen en netwerken centraal, maar de gebruiker en de totale keten van zijn verplaatsing. Slimme verbindingen (smart connectivity) is het paraplubegrip. Gedragsverandering en innovatieve technieken leiden tot een betere benutting van de beschikbare infrastructuur en tevens een veiliger en schoner mobiliteitssysteem en een leefbaardere omgeving. In 2015 is de startnotitie van het SUMP (Sustainable Urban Mobility Program) vastgesteld en zijn de eerste stappen genomen om samen met de stad tot het SUMP te komen.

Vergroten bereikbaarheid van werk en het centrum
 Recent zijn de tangenten gerealiseerd, is het laatste deel van de Bredaseweg ter hoogte van de Reeshof verdubbeld, is de capaciteit van de twee zuidelijke aansluitingen met de A58 vergroot en heeft de Spoorzone de gewenste ontsluiting gekregen met de realisatie van de Burgemeester Broeklaan. Dit geeft een flinke impuls aan de bereikbaarheid van het centrum en andere economische toplocaties. In het SUMP (waarmee onlangs is gestart) zal ruim aandacht zijn voor de bereikbaarheid van de locaties uit de topstrategie in de Omgevingsvisie Tilburg 2040. De bestaande doelen voor de verbreding van de A58 en het opwaarderen van de kwaliteit van fietspaden worden gecontinueerd.

Het TVVP vormt het vertrekpunt voor opstellen van het Sustainable Urban Mobility Program (SUMP).

Opstellen van een Sustainable Urban Mobility Program (SUMP).
 We hanteren hiervoor het SUMP-proces van de EU. Deze methodiek borgt dat burgers en andere stakeholders worden betrokken en beleidssectoren en andere overheden integraal worden verbonden. Het concrete resultaat is een strategisch plan dat is opgezet om aan de toekomstige mobiliteitsbehoeften te voldoen en een betere leefkwaliteit van mensen en bedrijven in Tilburg en omgeving te waarborgen. Het bouwt deels voort op, en maakt gebruik van, bestaande plannen en netwerken. Integraal onderdeel van dit plan is een uitvoeringsprogramma met projecten. Na bestuurlijke vaststelling van het visie-deel in begin 2016, is het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren gereed in Q4 van 2016.

Opstellen van een uitvoeringsprogramma voor quickwins
 In 2015 is gestart met de uitrol van een aantal quickwins, al dan niet in de vorm van praktijkproeven, die ondersteunend zijn aan de geest van het nieuwe mobiliteitsdenken. Van de lijst met 36 projecten en maatregelen zijn er 14 (stand per 1 augustus 2015) gerealiseerd. Het uitvoeringsprogramma is dynamisch van karakter en er blijft ruimte om er nieuwe quick wins in op te nemen (bij afronding van quick wins). In 2016 gaan we verder met het uitvoeren van de projecten/ praktijkproeven (en quick wins) van deze lijst en verwachten we 15 projecten te kunnen realiseren. Focus hierbij ligt op fiets en voetganger.

Uitrol snelfietsroutes
 Als onderdeel van het stimuleren van het fietsgebruik, wordt verder gewerkt aan de realisatie van snelfietsroutes. Te beginnen bij de verbinding Waalwijk-Tilburg.

Verbreding A58: lobby via Netwerkprogramma/ InnovA58
 De verkenningsfase van de verbreding A58 tussen Tilburg en Eindhoven wordt afgerond. Het resultaat is bestuurlijke overeenstemming met alle partners over de uit te werken en te realiseren oplossing. Tilburg is meewerkend aan het proces. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu/ Rijkswaterstaat Zuid-Nederland is de trekker. Besluitvorming vindt plaats in de Tweede Kamer. Voor de verbreding tussen Tilburg en Breda zijn tot 2028 vooralsnog geen middelen beschikbaar in de rijksbegroting. Onze inspanning richt zich daarom op de lobby via het Netwerkprogramma BrabantStad Bereikbaar voor de zo spoedig mogelijke programmering van dit trajectdeel. Onder de noemer Smart Connectivity Brabantcorridor Rotterdam-Duitsland wordt -in combinatie met de bereikbaarheidsopgave Zuidoost Brabant- een aantrekkelijk totaalpakket voor de minister voorbereid. Dit moet leiden tot rijksinvesteringen in de verbreding van de A58.

Vervangen tegelverharding fietspaden naar asfalt
 Er worden geen utilitaire fietspaden meer aangelegd met een open (tegel-)verharding. Fietspaden met tegels worden vervangen door asfalt op locaties waar dit mee kan liften met andere werkzaamheden.

Parkeernota/visie
 De in 2015 opgestelde kaders voor parkeren in Tilburg worden verder uitgewerkt en tot uitvoering gebracht.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
- Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Wonen

1. Bouwen en in stand houden van voldoende, gedifferentieerde woningen en woonmilieus (aantrekkelijkheid en zelfredzaamheid).
2. Zorg dragen voor voldoende voorraad betaalbare huurwoningen (betaalbaarheid).
3. Energetisch verbeteren van de bestaande sociale en particuliere woningvoorraad (duurzaamheid).

* Aanpassingen komen voort uit de in 2015 door de raad vastgestelde Woonvisie 2015 en het Convenant Wonen 2015-2020

STAND VAN ZAKEN

Bouwen en in stand houden van voldoende, gedifferentieerde woningen en woonmilieus (aantrekkelijkheid en zelfredzaamheid)

In 2015 is de nieuwe Woonvisie door de raad vastgesteld. Doelstelling is om voldoende woningen in gewenste woonmilieus te bouwen en in stand te houden om de verwachte groei van de woningbehoefte te accommoderen. Maatgevend daarvoor zijn de aantallen die in overleg tussen de regiogemeenten in Hart van Brabant en provincie Noord-Brabant zijn afgesproken en jaarlijks worden geactualiseerd. Daarnaast houden we rekening met de gewenste leefstijlen en woonmilieus, zoals uit het SmartAgent onderzoek naar voren kwamen. Voor de komende jaren wordt uitgegaan van de bouw van 850 woningen per jaar. Zelfredzaamheid vergt (voldoende) geschikt wonen; zgn. 0-treden-woningen (veelal appartementen) zijn bij uitstek levensloop-geschikt. Monitoring van de feitelijke productie naar type, prijsklasse en woonmilieu wordt gepresenteerd bij de jaarlijkse monitor woningbouw.

Zorg dragen voor voldoende voorraad betaalbare huurwoningen (betaalbaarheid)

In 2015 zijn in het Convenant Wonen 2015-2020 nieuwe afspraken gemaakt met de Tilburgse woningcorporaties over de omvang van de betaalbare sociale huurwoningvoorraad per eind 2019. Deze omvang is gebaseerd op een behoeferaming vanuit de doelgroep lage inkomens (uitgevoerd door een onderzoeksbureau). Minimaal benodigde aantallen zijn ten opzichte van voorgaande periode geactualiseerd en er is een extra ambitie overeengekomen betreffende uitbreiding van de voorraad met 1.600 woningen. 800 via nieuwbouw/toevoeging, 800 anderszins door o.a. verlagen of aftoppen van de huren. Vanwege de doorlooptijd van de maatregelen lopen de streefwaarden met de jaren op. De ambitie zal geleidelijk worden verwezenlijkt. Daarom wordt voor 2016 gestreefd naar een totale toevoeging van 150 woningen. Ter verbetering van de huisvestingmogelijkheden van de secundaire doelgroep en lage middeninkomens streven we naar uitbreiding van de woningvoorraad in het middel dure huursegment.

Energetisch verbeteren van de bestaande sociale en particuliere woningvoorraad (duurzaamheid)

Sociale voorraad

In navolging op de met succes behaalde doelstelling uit het Convenant Wonen 2010-2015 om 4.000 sociale huurwoningen energetisch te verbeteren, zijn in 2015 in het convenant wonen 2015-2020 nieuwe afspraken gemaakt met de Tilburgse woningcorporaties over de verduurzaming van de sociale woningvoorraad. Ambitie is om voor 2025 alle sociale huurwoningen met een E, F of G label energetisch te verbeteren naar minimaal label D. Het gaat daarbij om maximaal 4.900 woningen. De ambitie zal geleidelijk worden verwezenlijkt. Daarom is er een streefcijfer voor 2016 geformuleerd voor 100 woningen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over het verduurzamen van een aantal huurwoningen naar NOM (Nul op de Meter), een 40-tal tot eind 2016.

Particuliere voorraad

Tot op heden zijn in Tilburg circa 30 bewonerscollectieven actief (geweest) in het kader van de regeling Samen geeft Energie. Het gaat hierbij om ten minste 600 woningen. Bij ongeveer 250 woningen hebben de eigenaren daadwerkelijk bouwkundige maatregelen getroffen om het energieverbruik te verminderen. In juni 2015 is het project NOM Koop gestart waarbij woningeigenaren uitgenodigd worden deel te nemen aan het project om hun woning Nul op de Meter te maken. Het gaat hierbij om 10 woningen tot eind 2016.

De nieuwe (gewijzigde) aanpak voor de energetische verbetering van de particuliere voorraad krijgt nu vorm. Was de oude aanpak 'Samen geeft Energie' met name gericht op ondersteuning van particulieren/ collectieven in het proces (procesbegeleiding) en betrof het een pakket van maatregelen waar particulieren gebruik van konden maken, nu willen we een stap verder gaan dan enkel stimuleren en begeleiden. We werken aan ondersteuning van (groepen) bewoners in het nemen van concrete maatregelen met subsidies en financieringsconstructies. Daarbij kunnen bewoners ook aan deelmaatregelen meedoen (in plaats van een totaal pakket te moeten uitvoeren). Ook de duurzaamheidslening is inmiddels van kracht. Op dit moment maken er ruim 25 mensen gebruik van deze lening.

Bouwen en in stand houden van voldoende, gedifferentieerde woningen en woonmilieus

Voor de komende jaren wordt ingezet op de bouw van 850 woningen per jaar. Jaarlijks wordt de regionale behoefte geactualiseerd en de productie gemonitord, naar type, prijsklasse en woonmilieu. We houden daarbij scherp in de gaten of de woningbouwprogrammering (voldoende) tegemoet komt aan de geformuleerde ambities uit de Omgevingsvisie Tilburg 2040 en de Woonvisie.

Zorg dragen voor voldoende voorraad betaalbare huurwoningen (betaalbaarheid)

De voortgang wordt gepresenteerd bij de jaarlijkse monitor van het Convenant Wonen. Dan wordt bezien of er voldoende kernvoorraad beschikbaar blijft en de beoogde uitbreiding van de voorraad wordt gerealiseerd. De gemeente gaat samen met de convenantpartijen actief op zoek naar geschikte en betaalbare locaties voor nieuwbouw/ toevoeging van sociale huurwoningen. In de voorziening herstructurering wordt daarvoor de komende 2 jaar in totaal € 4 mln. gereserveerd. De latere jaren zijn voornamelijk PM geraamd, in afwachting van de ervaringen in de eerdere jaren. Om tot uitbreiding van het aanbod middeldure huurwoningen te komen, worden er afspraken gemaakt met marktpartijen die hiervoor aan de lat staan.

Energetisch verbeteren van de bestaande sociale en particuliere woningvoorraad

De nieuwe aanpak voor het energetisch verbeteren van de particuliere woningvoorraad, ondersteuning van concrete maatregelen met subsidies en financieringsconstructies, intensiveren we. In de monitor van het Convenant Wonen wordt jaarlijks gemeten hoeveel woningen in de sociale voorraad energetisch verbeterd zijn; idem voor de particuliere voorraad.

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
- Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN
STAND VAN ZAKEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Woningbouw: 850 woningen per jaar	850	890	2.081
Betaalbare woningvoorraad: minimaal 23.290 woningen onder de aftoppingsgrenzen en minimaal 28.606 woningen onder de liberalisatiegrens.	23.290	23.128	23.128
Uitbreiding voorraad onder aftoppingsgrenzen met 1.600	28.606	29.591	30.538
Uitbreiding aanbod middeldure huurwoningen	150	nvt	
Alle sociale huurwoningen met E,F en G (totaal 4.900) naar minimaal label D voor 2025	Afspraken met marktpartijen	nvt	
Energetisch verbeteren van particuliere woningen	100	nvt	
Deelnemers NOM (Nul op de meter) Koop	350	100	nvt
Verduurzamen aantal huurwoningen naar NOM	10	nvt	
	40	nvt	

* Vorige convenant betrof het de voorraad tot de 1e aftoppingsgrens. Voor de nieuwe convenantperiode houden we de 2e aftoppingsgrens aan.

De aftoppingsgrens van de huurtoeslagwet geeft aan het huurniveau dat voor huurtoeslaggerechtigden als maximaal passend geacht wordt bij de woningtoewijzing en waarboven de huurtoeslag fors afgebouwd wordt. In 2015 bedraagt deze grens voor 1- en 2 persoons huishoudens € 576 en voor 3- en meerpersoons huishoudens € 618. De liberalisatiegrens is per 1-1-2015 € 710, 68. Dit is de grens (huurniveau) waarboven huurders niet meer in aanmerking kunnen komen voor huurtoeslag. Deze grens markeert ook de sociale huurwoningenvoorraad en het werkterrein van de woningcorporaties.

er een streetcijfer voor 2016 getormuleerd voor 100 woningen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over het verduurzamen van een aantal huurwoningen naar NOM (Nul op de Meter), een 40-tal tot eind 2016.

Particuliere voorraad
Tot op heden zijn in Tilburg circa 30 bewonerscollectieven actief (geweest) in het kader van de regeling Samen geeft Energie. Het gaat hierbij om ten minste 600 woningen. Bij ongeveer 250 woningen hebben de eigenaren daadwerkelijk bouwkundige maatregelen getroffen om het energieverbruik te verminderen. In juni 2015 is het project NOM Koop gestart waarbij woningeigenaren uitgenodigd worden deel te nemen aan het project om hun woning Nul op de Meter te maken. Het gaat hierbij om 10 woningen tot eind 2016.

De nieuwe (gewijzigde) aanpak voor de energetische verbetering van de particuliere voorraad krijgt nu vorm. Was de oude aanpak 'Samen geeft Energie' met name gericht op ondersteuning van particulieren/ collectieven in het proces (procesbegeleiding) en betrof het een pakket van maatregelen waar particulieren gebruik van konden maken, nu willen we een stap verder gaan dan enkel stimuleren en begeleiden. We werken aan ondersteuning van (groepen) bewoners in het nemen van concrete maatregelen met subsidies en financieringsconstructies. Daarbij kunnen bewoners ook aan deelmaatregelen meedoen (in plaats van een totaal pakket te moeten uitvoeren). Ook de duurzaamheidslening is inmiddels van kracht. Op dit moment maken er ruim 25 mensen gebruik van deze lening.

Bouwen en in stand houden van voldoende, gedifferentieerde woningen en woonmilieus
Voor de komende jaren wordt ingezet op de bouw van 850 woningen per jaar. Jaarlijks wordt de regionale behoefte geactualiseerd en de productie gemonitord, naar type, prijsklasse en woonmilieu. We houden daarbij scherp in de gaten of de woningbouwprogrammering (voldoende) tegemoet komt aan de geformuleerde ambities uit de Omgevingsvisie Tilburg 2040 en de Woonvisie.

Zorg dragen voor voldoende voorraad betaalbare huurwoningen (betaalbaarheid)
De voortgang wordt gepresenteerd bij de jaarlijkse monitor van het Convenant Wonen. Dan wordt bezien of er voldoende kernvoorraad beschikbaar blijft en de beoogde uitbreiding van de voorraad wordt gerealiseerd. De gemeente gaat samen met de convenantpartijen actief op zoek naar geschikte en betaalbare locaties voor nieuwbouw/ toevoeging van sociale huurwoningen. In de voorziening herstructurering wordt daarvoor de komende 2 jaar in totaal € 4 mln. gereserveerd. De latere jaren zijn voornamelijk PM geraamd, in afwachting van de ervaringen in de eerdere jaren. Om tot uitbreiding van het aanbod middeldure huurwoningen te komen, worden er afspraken gemaakt met marktpartijen die hiervoor aan de lat staan.

Energetisch verbeteren van de bestaande sociale en particuliere woningvoorraad
De nieuwe aanpak voor het energetisch verbeteren van de particuliere woningvoorraad, ondersteuning van concrete maatregelen met subsidies en financieringsconstructies, intensiveren we. In de monitor van het Convenant Wonen wordt jaarlijks gemeten hoeveel woningen in de sociale voorraad energetisch verbeterd zijn; idem voor de particuliere voorraad.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Groen om de stad
 Verbeteren en versterken van groen om de stad: dit levert een bijdrage aan een leefbare en duurzame woonomgeving en aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat ten behoeve van de economische bedrijvigheid in onze stad. Vergroten van de soortenrijkdom (in en) om Tilburg.

Water
 Het doorontwikkelen van een duurzaam, betaalbaar, robuust en klimaatbestendig watersysteem waarbij:

- schade door wateroverlast wordt tegengegaan
- (ontwerp-)combinaties van water en groen in de straat worden toegepast, zodat water zichtbaar wordt (beleving).

STAND VAN ZAKEN

Versterken van groen om de stad
 We werken aan de ontwikkeling van drie stadsregionale parken en twee Ecologische verbindingzones aan de oost- en westzijde van de stad. De ontwikkeling van het stadsregionaal park Moerenburg - Koningshoeven loopt voorspoedig. Het programma is bekend en nagenoeg alle projecten zijn door verschillende partners opgestart. De inmiddels gerealiseerde projecten zijn de kaasmakerij, imkerij en de bezinningstuin met kunstwerk van Marc Mulders. De ontwikkeling van het stadsregionaal park Stadsbos013 is gestart. Het project kent een operationele lijn (initiatief gemeente) en is geprogrammeerd in het MJP en een experimentele lijn waar externe expeditieleiders helpen om projecten uit 'de stad' vorm te geven. Hierbij vormt de nieuwe website, inclusief twitter, een prima medium om de ontwikkeling verder vorm te geven. Een aantal van de ontbrekende schakels in de beide ecologische verbindingen zijn inmiddels gedefinieerd. Deze projecten zijn geprogrammeerd en we zijn met de andere stakeholders Waterschap de Brabantse Delta en het Groen Ontwikkefonds Brabant in gesprek over financiën, planning en nadere projectdefinitie.

Groen om de stad
 In 2016 wordt een stuurgroep voor het stadsregionaal park Noord opgericht en onderzoeken we hoe we onze ambities in samenspel met verschillende regionale stakeholders kunnen waarmaken. Een programma-aanpak vergelijkbaar met Vorstelijk Landschap is wellicht mogelijk. We stellen een plan van aanpak op om ook dit stadsregionale park aantrekkelijker te maken voor de stedeling.

In 2016 realiseren we de reeds gedefinieerde ontbrekende schakels in de beide Ecologische verbindingzone's. De laatste ontbrekende schakels worden in 2016 gedefinieerd.

Water
 In november 2015 wordt het vGRP (verbeterde Gemeentelijk Riolerings Plan) 2016-2019 aan de Raad aangeboden. Onderdeel van dit voorstel is om in een periode van 4 jaar de rioolheffing te verhogen om zo tot een kostendekking van 100% te komen. De egaliseringsreserve wordt vier jaar ingezet om deze stijging te temporiseren. Aanpak van wateroverlast heeft de hoogste prioriteit, waarbij schade zoveel mogelijk wordt voorkomen, maar we ook moeten accepteren dat vaker water op straat komt te staan. Het afgekoppeld hemelwater wordt, middels waterparken, slim ingezet en binnen de ontwikkeling van de stadsregionale parken mede vormgegeven. Daarnaast wordt opvang van hemelwater in de stad gecombineerd met groen; dit is in enkele reeds geprogrammeerde MJP-projecten voorbereid. We werken hard aan en investeren flink in de rioleringen: Goirkestraat, Ringbaan Noord en Primus van Gilsstraat.

Water

- Aanpak wateroverlast:
 - Onderzoek naar effecten/ maatregelen tegen extreme neerslag (stedelijke wateropgave)
 - Verdiplein/ Vivaldistraat, met uiteindelijk in 2017 koppeling met IJpelaarvijver (uitvoeringsfase)
 - Kapelstraat (uitvoeringsfase)
 - Albionstraat (definitiefase)
 - Lijnsheike, Schans en Leharstraat (initiatief- / definitiefase)
- Volledige implementatie van het vGRP (alle acties t.b.v. realisering zijn uitgezet)
- Beheer op orde van de siervijvers
- Op basis van het vastgestelde plan van aanpak Klimaatadaptie (2015) verdere invulling geven aan ruimtelijke adaptatie in Tilburg.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
- Groen om de stad
- Water
- Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Aantal gerealiseerde projecten uit het programma Vorstelijk Landschap.	1/3 van het programma gerealiseerd	-	-
Implementatie van het vGRP	Geheel programma (alle acties tbv realisatie uitgezet)		

STAND VAN ZAKEN

Versterken van groen om de stad
 We werken aan de ontwikkeling van drie stadsregionale parken en twee Ecologische verbindingzones aan de oost- en westzijde van de stad. De ontwikkeling van het stadsregionaal park Moerenburg - Koningshoeven loopt voorspoedig. Het programma is bekend en nagenoeg alle projecten zijn door verschillende partners opgestart. De inmiddels gerealiseerde projecten zijn de kaasmakerij, imkerij en de bezinningstuin met kunstwerk van Marc Mulders. De ontwikkeling van het stadsregionaal park Stadsbos013 is gestart. Het project kent een operationele lijn (initiatief gemeente) en is geprogrammeerd in het MJP en een experimentele lijn waar externe expeditieleiders helpen om projecten uit 'de stad' vorm te geven. Hierbij vormt de nieuwe website, inclusief twitter, een prima medium om de ontwikkeling verder vorm te geven. Een aantal van de ontbrekende schakels in de beide ecologische verbindingen zijn inmiddels gedefinieerd. Deze projecten zijn geprogrammeerd en we zijn met de andere stakeholders Waterschap de Brabantse Delta en het Groen Ontwikkelfonds Brabant in gesprek over financiën, planning en nadere projectdefinitie.

Groen om de stad
 In 2016 wordt een stuurgroep voor het stadsregionaal park Noord opgericht en onderzoeken we hoe we onze ambities in samenspel met verschillende regionale stakeholders kunnen waarmaken. Een programma-aanpak vergelijkbaar met Vorstelijk Landschap is wellicht mogelijk. We stellen een plan van aanpak op om ook dit stadsregionale park aantrekkelijker te maken voor de stedeling.
 In 2016 realiseren we de reeds gedefinieerde ontbrekende schakels in de beide Ecologische verbindingzone's. De laatste ontbrekende schakels worden in 2016 gedefinieerd.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Cultuurhistorie en archeologie
 Het verleden te gebruiken en in te zetten als inspiratiebron voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen ('verhaal van de stad').
 Verhogen van het collectief bewustzijn van cultuurhistorie, waaraan de stad haar identiteit ontleent.

STAND VAN ZAKEN

Cultuurhistorie en archeologie
 Cultuurhistorie is steeds nadrukkelijker een inspiratiebron voor nieuwe ruimtelijke (her-)ontwikkelingen en vertegenwoordigt een belangrijke maatschappelijke én economische waarde. Cultuurhistorie is onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit in de stad. Het verhaal en trots van de stad, van de grotendeels verborgen of verholde Tilburgse identiteit, krijgt een steeds prominentere plek. In de Spoorzone-ontwikkeling, maar ook elders is de waarde en behoud van cultuurhistorie aan de orde. Ook de recente aanwijzing van vier nieuwe Tilburgse monumenten tot Rijksmonumenten draagt daaraan bij. De opgave blijft om met de eigen Tilburgse cultuurhistorische kwaliteiten de eigentijdse ontwikkelingen en behoeften (behoud door ontwikkeling) vorm te geven.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg is afgelopen jaren de aandacht vooral uitgegaan naar implementatie ervan in het RO-proces en documentatie van een onvoorzien groot aantal behoudenswaardige archeologische vindplaatsen uit alle perioden die de laatste jaren zijn aangetroffen. In 2015 is de achterstand in de onderzoeksrapportages ingelopen. Verder is gewerkt aan de inventarisatie en de controle van alle archeologische meta-data van de gemeente Tilburg.

Cultuurhistorie en archeologie
 We maken een herziening van de archeologienota "Grond voor verleden".
 Daarbij onderzoeken we in hoeverre naast de wettelijke RO-taak, kennismanagement als centraal beleidsthema ingevoerd kan worden.

De lijst voor het aanwijzen van wederopbouwmonumenten actualiseren we.

We communiceren met de stad bij interessante archeologische vondsten.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Binnenstad 21e eeuw
 Het ruimtelijk en functioneel samengaan van de huidige binnenstad en de Spoorzone biedt grote kansen om een aantrekkelijkere binnenstad en aangenaam verblijfsklimaat te realiseren voor bewoners, bezoekers, bedrijven en instellingen. Met meer ruimte voor (kennisintensieve) bedrijvigheid, onderwijs, cultuur, ontmoeting, wonen, horeca en evenementen. Dit geheel noemen wij de Binnenstad van de 21e eeuw. Het betekent niet alleen toegevoegde waarde voor de stad, maar geeft Tilburg ook een sterkere positie in regionaal en bovenregionaal verband.

We willen een impuls geven aan het verblijfsklimaat in de binnenstad. De ontwikkeling van de Binnenstad van de 21e eeuw zien we als een belangrijke voedingsbodem om talent, (creatieve) ondernemers, zakelijke dienstverleners en kenniswerkers aan Tilburg te binden en bezoekers te verleiden langer te verblijven (en daarmee meer te besteden). Nu al werken we op verschillende onderdelen (o.a. hergebruik van cultuurhistorisch erfgoed, evenementen, detailhandel, groen, verkeer), in verschillende deelgebieden aan de versterking van de binnenstad en zijn we hard aan de slag met grote binnenstedelijke herontwikkelingsprojecten zoals de Spoorzone en het Veemarktkwartier. Daarnaast liggen er kansen om de relatie tussen de binnenstad en de Piushaven verder te verstevigen. De Piushaven zien wij als een woon-, werkmilieu met een eigen profiel en waarde voor de stad dat complementair is aan de binnenstad van de 21e eeuw.

Op basis van een eerste quick scan bepalen we eind 2015 welke richting we opgaan met deze belangrijke gebiedsuitwerking uit de Omgevingsvisie Tilburg 2040 en welke inzet dit van de gemeente vraagt. De opgave kent vele aspecten zoals wonen, werken, leren, beleven, bezoeken, ontmoeten, leefbaarheid en veiligheid, en vraagt een samenhangende en breed gedragen visie.

De start van het Ondernemershuis in de Spoorzone (eind 2015), de realisatie van huisvestingsmogelijkheden voor creatieve bedrijvigheid in het Veemarktkwartier en het opleveren van een aantal woningbouwprojecten in de Piushaven, laten de diversiteit zien waarmee de binnenstedelijke (her-)ontwikkeling nu al volop vorm krijgt. Voor het eind van 2015 verwachten wij besluitvorming door de raad over de versterking van de winkelstructuur in het kernwinkelgebied en de renovatiewerkzaamheden aan Stadskantoor 1. Ook de Retailagenda en het geactualiseerde horecabeleid zijn eind 2015 gereed voor besluitvorming. Het binnenstadmanagement versterken we met de aanstelling van een gemeentelijk accountmanager.

De metingen van het aantal bezoekers van de binnenstad (inclusief Dwaalgebied) en de hoogte van de bestedingen, voeren we uit samen met onze samenwerkingspartners verenigd in het Binnenstadsmanagement Tilburg (BMT). De resultaten van de nulmeting komen eind 2015 beschikbaar.

Specifiek geven we hierna de stand van zaken van de deelprojecten Spoorzone, Veemarktkwartier en Piushaven.

Binnenstad 21e eeuw Samen met burgers en belangrijke stakeholders en relevante partners in de stad gaan we een uitgewerkte visie ontwikkelen waarbij we rekening houden met de verwachte besluitvorming eind 2015 op de genoemde deelonderwerpen (winkelstructuur, Stadskantoor 1, retailagenda en horecabeleid). Doel is programmatische en ruimtelijke verbinding van deelgebieden die onderling complementair zijn. Het gaat hierbij om het versterken van het ondernemersklimaat en het verhogen van de kwaliteit van de binnenstad en de voorzieningen. We werken, in het kader van de Stimuleringsagenda, actief mee aan de uitbreiding van het vrijetijdsaanbod en de komst van nieuwe (zakelijke) evenementen. Op basis van de gekozen richting van de quick scan uit 2015 stellen we in overleg met de meest relevante partners in 2016 deze integrale visie op. De actualisering van de Binnenstadvisie (2011-2020) maakt integraal onderdeel van de uitwerking van de visie Binnenstad van de 21e eeuw. Daarbij betrekken we ook aanvullende bouwstenen, zoals de actualisatie uit 2015 op de uitgangspunten voor het kernwinkelgebied. De visie moet voor vele jaren een helder en aantrekkelijk perspectief bieden voor investeringen van bedrijven en overheid.

Openstelling in het tweede kwartaal 2016 van het verbouwde station inclusief de stationspassages die de spoorzone met de binnenstad verbinden zijn een eerste belangrijke stap in de integratie van beide gebieden. En het station zal na een jarenlange verbouwing weer voldoende ruimte en kwaliteit bieden aan de tienduizenden reizigers die er dagelijks in- en uitstappen.

Vanuit het spoor 'Stedelijke economie' van de Stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt geven we ruimte aan de creatieve, kennis- en ambachtseconomie, onder andere in het Veemarktkwartier en in de Spoorzone. Ook stimuleren wij de vrijetijdseconomie, bijvoorbeeld met het aantrekken van onderscheidende horeca en verblijfsaccommodaties. We werken samen met binnenstadondernemers aan interessante en gevarieerde looproutes die de musea, Spoorzone, de huidige binnenstad en de Piushaven met elkaar verbinden.

Binnen het Magazijnkwartier wordt de bouw van de westzijde gestart (binnen de mogelijkheden van het vigerende bestemmingsplan) en wordt met de planontwikkeling/ ontwerp gestart van de oostzijde aan de Magazijnstraat. Hiermee versterken we de verbinding tussen het kernwinkelgebied en de Spoorzone.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Spoorzone
 In navolging van het raadsbesluit van december 2014 tot herbestemming en renovatie van de LocHal wordt daarvoor in het najaar 2015 een uitvoeringskrediet gevraagd. Op basis hiervan kan in 2016 de aanbesteding en gunning plaatsvinden voor de LocHal. Ook voor het daaraan gelieerde TTC (Tilburg Trade Center) is de planvorming ver gevorderd. Op 14 juli 2015 is een aantal gebouwen in de Spoorzone als monument aangewezen en in het kader van het behoud en de renovatie van deze gebouwen is een voorstel nieuw beleid in deze programmabegroting verwerkt. De renovatie van Gebouw 88, mede t.b.v. de vestiging van het Ondernemershuis (Hal 88) is het eerste van de gebouwen waarvan we voornemens zijn de renovatie ter hand te nemen. Een voorstel daartoe zal eind 2015 aan de raad worden aangeboden.
 De stations- en Willem II-passage worden in 2016 opengesteld voor het publiek en daarmee is de fysieke verbinding tussen de Spoorzone en de binnenstad een feit. In 2016 komt ook het Burg. Stekelenburgplein (stationsplein aan de noordzijde) gereed. Het gereedkomen van de fysieke verbindingen is een belangrijke mijlpaal om de Spoorzone meer integraal onderdeel van de binnenstad te laten uitmaken.

Veemarktkwartier
 Dit deel van de Binnenstad van de 21e eeuw transformeert van een verloren gebied naar een dynamisch woon-werkgebied gefundeerd op kennis en creativiteit. De realisatie van de drie deelprojecten voor de huisvesting van de creatieve bedrijvigheid is conform planning in 2015 afgerond.
 Het Faxx-gebouw begin maart en de nieuwbouw van het bedrijfsverzamelgebouw op het voormalige basketbalterrein en de werkruimten voor de creatieve industrie in de plint van de parkeergarage midden 2015. Hiermee is voldaan aan de doelstellingen en randvoorwaarden van het OP-Zuid subsidieprogramma.
 Voor de ontwikkeling van de Westflank is in 2015 door de ontwikkelaar overeenstemming bereikt over de aankoop van de verschillende te verwerven percelen. De bestemmingsplanprocedure daarvoor is medio 2015 opgestart.

Piushaven
 De volgende woningbouwprojecten zijn in 2015 opgeleverd: eerste deel van de locatie Lourdeskade, De Waterkant fase 1 en Houbenstaete (in totaliteit een gemengd programma koop, vrije sector huur en sociale huur). Gestart is met de woningbouw van het resterende plandeel Lourdeskade, Twentestraat fase 2, Waterkant fases 2 en 3 en de IJzergieterij. Verder is het pand Piushaven 20 (Fiori c.s.) opgeleverd en is fase 2 van de AaBe-fabriek gestart. Met BPD (voorheen Bouwfonds) is een realisatieovereenkomst getekend voor de locatie Cementbouw en is daarvoor de wijzigingsprocedure gestart. De locatie van De Wever is ingericht als tijdelijke stadsmoestuin, in afwachting van toekomstige planontwikkeling.
 Het definitief ontwerp voor de openbare ruimte van het Havenpark zuidoever is afgerond op basis waarvan de komende jaren gefaseerde aanleg gaat plaatsvinden. Onderdeel daarvan is een restaurant op de middenpier, waarvoor de voorbereiding is gestart. De aanleg van parkeerterrein Schoenerstraat is gestart en de Galjoenstraat/ Gondelstraat is heringericht.
 Tenslotte heeft de Stedenbouwkundige Visie eind 2015 zijn tweejaarlijkse update gehad.

Spoorzone
 De Spoorzone en met name de voormalige NS werkplaats, eens een afgesloten gebied, wordt steeds beter ontsloten. Dat biedt kansen voor nieuwe ontwikkelingen. De combinatie van ligging nabij de OV knoop en het centrum, authentiek industrieel erfgoed en een prima ontsluiting maken dat de belangstelling voor de Spoorzone toeneemt. Om deze sterke punten optimaal te benutten laten we een stedenbouwkundige verkenning opstellen voor de Werkplaats, waarbij het behoud van cultuurhistorisch erfgoed uitgangspunt is. We stemmen de planning voor de realisatie van de verschillende deelprojecten af op deze nieuwe verkenning. We onderzoeken de mogelijkheden van een eventuele aanbesteding voor de exploitatie van de Koepelhal/ Wagenmakerij.
 We hebben het voornemen de gunning van de herontwikkeling van de LocHal in 2016 te laten plaatsvinden. Realisatie van het TTC (Tilburg Trade Center) is een VolkerWessels-ontwikkeling, waarvan de bouw naar verwachting in 2016 zal starten. Verder zijn we voornemens de renovatie van Gebouw 88 in het tweede kwartaal te starten. De openstelling van de passages onder het spoor (stationspassage en Willem-II straat) is voorzien in het tweede kwartaal (OV Knoop). Start aanleg van het stationsplein Noord (Burg. Stekelenburgplein) is in het tweede kwartaal. Ook het definitief ontwerp voor het Stationsplein Zuid komt in 2016 gereed. De ruimtelijk-economische samenhang tussen de huidige binnenstad en de Spoorzone zal verder vorm krijgen in de nadere uitwerking van de Binnenstad van de 21e eeuw.

Veemarktkwartier
 Het streven is om in de eerste helft van 2016 het bestemmingsplan voor de Westflank vast te stellen, zodat de omgevingsvergunning voor de realisatie van het laatste deelproject van het Veemarktkwartier (de woningbouw met commerciële functies tussen De Plint/ 013 en Midi) direct aansluitend afgegeven kan worden. Streven is erop gericht tweede helft 2016 te starten met de bouw. De inrichting van de openbare ruimte in de Veemarktstraat e.o. volgt aansluitend op de oplevering van de bouw en start daarmee naar verwachting pas in 2017.

Piushaven
 De deelplannen die in 2015 gefaseerd zijn gestart (Lourdeskade, Twentestraat fase 2, Waterkant fases 2 en 3 en de IJzergieterij) worden in 2016 opgeleverd. Aansluitend aan de oplevering van fase 2 AaBe start de laatste fase naar verwachting medio 2016. Voor de locatie Galjoenstraat Noord wordt naar verwachting in 2016 een Koop-/ realisatieovereenkomst gesloten, op basis waarvan een wijzigingsprocedure van start gaat. Tiwos maakt in 2016 een ontwerp voor sociale woningbouw aan de Twentestraat fase 2. De openbare ruimte inclusief de Havendijk Noord wordt tussen Lancierstraat en Prinsenhoeven aangelegd.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Bedrijventerreinen
 Regionale programmeringsafspraken en ontwikkeling nieuwe bedrijventerreinen
 In 2015 hebben we onze inzet en uitgangspunten bepaald voor de ontwikkeling van nieuwe en bestaande bedrijventerreinen. We werken volgens een integrale aanpak: ruimte (hectares en locaties), economie (arbeidsmarkt en werkgelegenheid) en ecologie (natuurontwikkeling) gaan hand in hand.
 Op basis van de hierop gebaseerde strategie (aanleg nieuwe terreinen in combinatie met herverkaveling, intensivering van herstructurering en gelijktijdige investeringen in groen/blauw) voeren we tevens het gesprek met de regio Hart van Brabant en de provincie Noord-Brabant om het regionale bedrijventerreinenprogramma voor de komende tien jaar vast te stellen (dit gebeurt in december 2015).
 Een herprioritering en -fasering van een aantal te ontwikkelen (kleinere) locaties is onderdeel van onze inzet voor de te maken regionale programmeringsafspraken. Daarbij kijken we vanuit nut en noodzaak of we de realisatie van Wijkevoort in de tijd naar voren kunnen halen. Met de ontwikkeling van Wijkevoort willen we een impuls geven aan de ontwikkeling van het Modern industrieel cluster, een belangrijk onderdeel in onze Brabantstrategie (Omgevingsvisie Tilburg 2040).

Stadsrand Dalem-Zuid
 Voor de locatie Stadsrand Dalem-Zuid is op basis van marktsignalen een bedrijfsprofiel en op basis daarvan een verkavelingsprincipe opgesteld. Definitieve verkaveling, bouwrijp maken en uitgifte vindt plaats op basis van concrete belangstelling voor bedrijfskavels.

Herstructurering
 Naast ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, is gelijktijdige inzet en intensivering van herstructurering van bedrijventerreinen een belangrijk onderdeel in de bedrijventerreinenstrategie.
 Samen met de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) evalueren we eind 2015 het Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT). Daarbij nemen we zowel de herstructureringen in ogenschouw die met ondersteuning vanuit het LHFT zijn gerealiseerd (participaties), als een aantal ingrepen die bedrijven met private financiering hebben weten te realiseren.

Kanaalzone
 De gebiedsuitwerking Kanaalzone vloeit voort uit onze Omgevingsvisie en de aanpak bedrijventerreinen. In 2015 hebben we een toekomstperspectief voor de Kanaalzone ontwikkeld; een unieke binnenstedelijke werklocatie met eigen karakter. We werken aan een vitaal, binnenstedelijk bedrijventerrein dat volop ruimte biedt aan de stedelijke economie, maar ook inspeelt op de nabijheid van het Wilhelminakanaal (en de mogelijkheden die dit biedt voor watergebonden bedrijvigheid). Het toekomstperspectief biedt niet alleen een toetsingskader voor nieuwe initiatieven, maar geeft ook richting aan de rol van de gemeente (die overigens kan verschillen per deelgebied).

Bedrijventerreinen
 Regionale programmeringsafspraken en ontwikkeling nieuwe bedrijventerreinen
 De eind 2015 in regionaal verband vastgestelde afspraken vormen het vertrekpunt voor onze acties met betrekking tot herstructurering en voorbereidingen van de realisatie van nieuwe bedrijventerreinen.
 In januari 2016 starten we met de MER (milieueffectrapport) procedure voor de ontwikkeling van Wijkevoort en met het opstellen van het ontwerp bestemmingsplan. Het ontwerp-bestemmingsplan is gereed in 2017.
 Vraaggericht ontwikkelen (kwantitatief en kwalitatief) is en blijft ons uitgangspunt. Dit is van belang voor de markt, de gemeentelijke vastgoedpropositie én voor zorgvuldig ruimtegebruik. Inzet blijft daarbij om op stedelijk niveau te kunnen voorzien in een gedifferentieerd aanbod, welke flexibel de marktvaart kan volgen (leveren maatwerk, zowel qua vorm, tempo als qua oppervlakte).

Stadsrand Dalem-Zuid
 Indien zich belangstellende bedrijven melden, wordt Stadsrand Dalem-Zuid gefaseerd bouwrijp gemaakt en grond uitgegeven.

Herstructurering
 In 2016 herijken wij onze aanpak van de herstructurering van bedrijventerreinen, mede in relatie tot onze nieuwe bedrijventerreinenstrategie en de evaluatieresultaten van het Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT).

Kanaalzone
 In 2016 ligt onze focus voor de Kanaalzone op het actualiseren van het gebiedsprofiel (Visie Kanaalzone uit 2005). In samenwerking en afstemming met bedrijven, ondernemers/ eigenaren en initiatiefnemers geven we invulling aan het toekomstperspectief voor de Kanaalzone in economische, ruimtelijke en milieukundige zin. Het resultaat is een geactualiseerd integraal toekomstperspectief dat zowel gemeente als marktpartijen dragen, zodat gewenste planinitiatieven vanuit de markt (per deelgebied) beter en sneller van de grond kunnen komen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
- Bedrijventerreinen
- Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
- Herstructureringsprojecten
- (C)PO-ontwikkelingen
- Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Verkleuring
 Om de veranderende economische dynamiek en ontwikkeling van bedrijven (actuele marktbehoefte) zo goed mogelijk te faciliteren en ruimte voor functiemenging (verkleuring van bedrijventerreinen) waar mogelijk te organiseren, hebben we uitgangspunten en een visie op 'verkleuring' geformuleerd. Immers, we willen ruimte geven aan de dynamiek van economische functies op bedrijventerreinen (met cross-overs en kansen op innovaties), maar we moeten ook helderheid hebben hoe we willen omgaan met stedelijke functies die zich op bedrijventerreinen willen vestigen, zoals grootschalige detailhandel, kantoorfuncties, wonen, en allerlei vormen van dienstverlening (zoals afhaalpunten, werkateliers met winkel, feestzalen etc.) We streven naar een balans van duurzame verstedelijking waarbij de juiste functie op de juiste plek moet landen (vanuit zorgvuldig ruimtegebruik, vitaliteit en leefbaarheid). In de 2e helft van 2015 stellen we onze visie op de verkleuring van bedrijventerreinen vast.

Parkmanagement
 Begin 2015 is bedrijventerrein Kreitenmolen aangesloten op parkmanagement via het Tilburgs Ondernemersfonds (TOF) en de Vitaal verenigingen. Via TOF faciliteren we als gemeente bedrijven om collectief een representatief en veilig bedrijventerrein te ontwikkelen met een optimaal ondernemersklimaat. Eind 2015 verwachten wij dat ook bedrijventerrein Vossenbergh West II hierop gaat aansluiten. Daarmee is enkel nog besluitvorming nodig door de ondernemers op Tradepark 58 over deelname aan parkmanagement via de constructie van Vitaal verenigingen. De bekostiging van parkmanagement bestaat uit een bijdrage van ondernemers (via reclamebelasting of - bij relatief nieuwe terreinen - via de toepassing van een verplichte bijdrage aan parkmanagement die we opnemen in het koopcontract) en een gemeentelijke bijdrage.

Verkleuring
 Een ander vertrekpunt voor onze activiteiten in 2016 is onze visie op de verkleuring van de Tilburgse bedrijventerreinen. De visie geeft richting aan de ruimte die we willen bieden aan verkleuring van de bedrijventerreinen in de stad en geeft uitgangspunten voor de beoordeling van nieuwe initiatieven.

Parkmanagement
 In 2016 werken we aan parkmanagement volgens de constructie van Vitaal Verenigingen. De ondernemers op de terreinen bepalen daarbij zelf hoe ze het parkmanagement organiseren en hoe ze de budgetten willen inzetten.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen

Stappegoor
 Ter voorbereiding van grondleveringen van de gemeente aan het consortium Stappegoor is begin 2015 Willem II Amateur Vereniging verplaatst. Medio 2015 is Skaeve Huse verplaatst naar de Rueckertbaan. De bodemprocedure van het bestemmingsplan Stappegoor 2013 en de omgevingsvergunning voor de supermarkt XL bij de Raad van State heeft geleid tot een onherroepelijk bestemmingsplan en onherroepelijke omgevingsvergunning; de Gemeenteraad heeft in opdracht van de Raad van State een reparatiebesluit genomen over de locatie Tatrweg voor wat betreft de afstand van de nieuwbouw tot de bestaande woningen. Ook heeft de Gemeenteraad in 2015 een onteigeningsbesluit genomen over de onteigening van twee kleine percelen benodigd voor de gebiedsontwikkeling. Voor een van die kavels is tot minnelijke verwerving gekomen, voor het andere kavel wordt, parallel aan de onteigeningsprocedure, getracht alsnog tot minnelijke overeenstemming te komen. Op basis van het onherroepelijk bestemmingsplan hebben vanaf 1 juli 2015 grondleveringen door de gemeente aan het Consortium plaatsgevonden. De verkoop van de eerste fasen woningen in Willemsbuiten is voorspoedig verlopen. Bovendien is door het Consortium het stedenbouwkundig plan Zuiderpark (locatie Tatrweg) opgesteld. In 2015 zijn afspraken gemaakt met de St Beheer & Verhuur Tennisbanen, thans Tennis Club Stappegoor, in het kader van hun verplaatsing naar de locatie ten westen van T-Kwadraat/Irene Wüstbaan. Het Consortium voert gesprekken met een potentiële exploitant c.q. potentiële exploitanten van de supermarkt XL.

Met de onderwijsinstellingen Fontys en OGT is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de uitbreidingsmogelijkheden van de onderwijsgebouwen, teneinde doorlopende leerlijnen op de locatie verder te versterken en kwaliteiten op gebiedsniveau te benutten. Op basis van dit onderzoek is geconcludeerd dat de geambieerde uitbreiding haalbaar is binnen een duurzaam functionerende campus, waarbij op gebiedsniveau gekeken wordt naar oplossingen voor de parkeeropgave.

Koningsoord
 Over de woningbouwontwikkeling binnen Koningsoord is in 2015 op hoofdlijnen overeenstemming bereikt met de ontwikkelaar. Op basis daarvan is de bestemmingsplanprocedure gestart. Een bijzonder plandeel binnen deze locatie betreft het kloostercomplex. Het complex gaat naar verwachting in 2015 over naar een nieuwe eigenaar, waarmee contractueel overeenstemming is bereikt over de realisatie van een gemengd woon- en maatschappelijk programma, als belangrijk onderdeel van het nieuwe dorpshart. Start van de renovatie van het bestaande gebouw vindt naar verwachting nog in 2015 plaats.

Voor het binnen Koningsoord te realiseren nieuwe winkelcentrum (belangrijk onderdeel van het nieuw te realiseren dorpshart) worden in 2015 naar verwachting contracten gesloten tussen de eigenaren van het huidige winkelcentrum en Heijmans. Op het winkelcentrum zullen verder woningen in de sociale categorie worden gerealiseerd, welke door een woningcorporatie van de ontwikkelaar worden overgenomen.

Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen

Stappegoor
 In 2016 staan conform het leveringsschema weer grondleveringen door de gemeente aan het Consortium gepland. Rond de jaarwisseling van 2015/2016 zal de verkoop van de eerste fase woningen op Zuiderpark gaan plaatsvinden. Ook voor Willemsbuiten zal weer een fase woningen in verkoop gebracht worden. De Tennis Club Stappegoor zal in 2016 haar nieuwe locatie op Stappegoor betrekken. Indien het consortium erin slaagt een ondernemer te vinden voor de realisatie van de supermarkt XL wordt in 2016 naar verwachting gestart met de bouw. Voorafgaand aan de oplevering daarvan wordt de aanvullende parkeercapaciteit ten westen van de Euroscop aangelegd en wordt de rotonde omgezet naar een kruispunt met verkeersregelinstallatie.

Binnen het onderwijscluster start het OGT in 2016 met de bouw van het Vakcollege. Voor de door Fontys geambieerde uitbreiding wordt in 2016 een bestemmingsplanprocedure afgerond en kan voorbereiding van de bouw van de eerste fase uitbreiding plaatsvinden.

Koningsoord
 Voor de ontwikkeling van de totale locatie Koningsoord zal 2016 vooral in het teken staan van het doorlopen van de bestemmingsplanprocedure en het gelijktijdig voorbereiden (technisch uitwerken) van zowel infrastructuur als woningbouwplannen. De restauratie van het kloostercomplex wordt in 2016 afgerond en er wordt naar gestreefd het totale gebouw eind 2016 gebruiksklaar te krijgen (inbouw van de verschillende functies in het bestaande gebouw gereed). Voor het nieuwe winkelcentrum werken de winkeliers en Heijmans in deze periode de plannen verder uit en sluiten de benodigde contracten teneinde te komen tot realisatie.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

Herstructureringsprojecten
 In 2015 is de herstructurering van de Vogeltjesbuurt afgerond. Een deel van de inrichting van de openbare ruimte loopt nog door tot in 2016. In Groeseind zijn in 2015 door Tiwos de laatste woningen opgeleverd en is het bijbehorende openbaar gebied ingericht. 2015 is voor Rosmolen benut voor de sloop van de woningen en is een plan ontworpen met participatie van toekomstige bewoners en omwonenden.
 Voor de ontwikkeling Stokhasselt is in 2015 besloten de ontwikkeling van het bedrijventerrein (vooralnog) te stoppen. De Samenwerkingsovereenkomst met Wonen Breburg wordt naar verwachting nog in 2015 afgesloten, op basis waarvan in een gezamenlijke grondexploitatie drie woningbouwlocaties met in totaal ca. 58 woningen gefaseerd in de markt gezet gaan worden.

Herstructureringsprojecten
 Voor Groeseind is de inzet erop gericht dat WonenBreburg in 2016 de laatste woningen in het gebied oplevert. Het openbaar gebied rondom deze woningen wordt aansluitend ingericht en ook het park wordt afgemaakt. Inrichting van de Wagenaarstraat (die tijdens de herstructurering is gebruikt als bouwroute) is tenslotte in 2017 voorzien.
 In Rosmolen zullen in 2016 de eerste woningen van het deelgebied van Tiwos, ten zuiden van de Jacob van Oudenhovenstraat, opgeleverd worden. Aansluitend hierop zullen de straten woonrijp gemaakt worden. Na uitgifte van de bouwrijpe kavels zal ook WonenBreburg starten met de bouw van woningen ten noorden van de Jacob van Oudenhovenstraat.
 In 2016 zal in Stokhasselt naar verwachting de eerste woningbouwlocatie op de markt worden aangeboden.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

- Onderwerpen** -
- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
 - Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
 - Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
 - Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

(C)PO-ontwikkelingen
 Op diverse locaties in de stad zijn in 2015 kavels ter verkoop aangeboden. Op de locaties Scharwoudestraat, Somerenerf, Thomas van Aquinostraat en Witbrand Boszone zijn kavels verkocht. Voor de locaties Mahlerstraat, Burgerijpad en De Gaas is de verkaveling vastgesteld en op basis daarvan de benodigde bestemmingsplanherziening gestart. Binnen de ontwikkeling Den Bogerd zijn (C)PO-kavels in 2015 geleverd aan De Jonge Bouwmortels.

(C)PO-ontwikkelingen
 In 2016 worden op de locaties Mahlerstraat, Burgerijpad en De Gaas kavels voor PO-ontwikkeling aangeboden, mits de bestemmingsplanprocedures niet voor vertraging zorgen (bij een eventuele beroepsprocedure). Voor verspreid gelegen gemeentelijke kavels, waar ontwikkelingen onverhoopt stil komen te liggen, wordt overwogen deze in PO-vorm in ontwikkeling te nemen.

ACTIVITEITEN 2016 (

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Overige projecten
 Verspreid door de stad en de dorpen is gewerkt aan een groot aantal woningbouwontwikkelingen met een gedifferentieerd programma. De projecten bevinden zich in verschillende stadia van ontwikkeling, van planvoorbereiding tot realisatie c.q. oplevering. Bijzonderheden die specifiek genoemd kunnen worden zijn:
 Oplevering en verhuizing naar de nieuwe (definitieve) locatie van Skaeve Huse, start bouw in Den Bogerd, oplevering van De Knoop, volop bouwactiviteiten in Koolhoven Buiten (westelijk van de Donge), woningbouw binnen de Overhoeken Enschtotsebaan en Hoge Hoek, voorbereiding van de woningbouw op het Verbunnterrein (bestemmingsplan onherroepelijk geworden en start verkoop koopwoningen en PO-kavels), bereiken van overeenstemming met ontwikkelaar over woningbouw in Stadsrand Dalem Noord (incl. start bestemmingsplanprocedure), oplevering fase 1 en start bouw fase 2 De Gaas (laatste locatie binnen Witbrand) en op de Havep-locatie zijn diverse woningtypen opgeleverd. Voor Reeshofweide is een locatiestudie uitgevoerd, op basis waarvan een grondexploitatie door de raad is vastgesteld.
 Een bijzondere ontwikkeling betreft het zorgresort Leyhoeve binnen de locatie-ontwikkeling Kempenbaan West. Oplevering van het resort is eind 2015 te verwachten en dan zal ook de Dokter Bloemenlaan gereed en openbaar toegankelijk zijn.
 Voor de ontwikkeling van Oostkamer is medio 2015 de bestemmingsplanprocedure gestart en is door de Provincie met het Gilde overeenstemming bereikt over verplaatsing. In het kader van de totale Oostkamer-ontwikkeling is eveneens overeenstemming bereikt over de verwerving en aansluitende amovering van het loonwerkersbedrijf Kluytmans.
 Medio 2015 is gestart met de bouw van de uitbreiding van winkelcentrum Heijhoef en een gedeelte van de inrichting van de openbare ruimte c.q. uitbreiding capaciteit parkeren. Voor de ontwikkeling Paletplein is het bestemmingsplan in 2015 onherroepelijk geworden, op basis waarvan de nieuwe winkels van Albert Heijn en Pets Place gerealiseerd zijn. De komst van een discount-supermarkt wordt onverkort nagestreefd maar is vooralsnog niet zeker.
 Voor Wagnerplein is in 2015 overeenstemming bereikt over de realisatie van een op onderdeel gewijzigd plan, op basis waarvan met betrokken stakeholders overeenkomsten zijn gesloten door BPD (voorheen Bouwfonds).
 Voor de herontwikkeling van het Pater van den Elsenplein is in 2015 een grondexploitatie vastgesteld. Als vervolg daarop is contractueel overeenstemming bereikt met een ontwikkelaar en de betrokken corporaties voor enerzijds inbreng van eigendommen (m.n. de huidige supermarkt op het plein) en afname van de appartementen die boven de nieuwe supermarkt worden gerealiseerd.
 Voor een groot aantal initiatieven is gewerkt aan de oriëntatie- en haalbaarheidsfase, al dan niet leidend tot nieuwe projecten. Voorbeelden daarvan zijn het opnieuw oppakken van woningbouwontwikkeling op restlocaties Quirijnboulevard (Nobelstraat en Distlerstraat), het gefaseerd ontwikkelen van het complex van Huize Mater Misericordiae, het upgraden van de Albionzone aan het kanaal (inclusief huisvesting TWV) en het meewerken aan nieuwbouw in Berkengarde.

Overige projecten
 Ook in 2016 wordt op een groot aantal locaties in de stad gewerkt aan de realisatie van woningbouw, zowel voorbereiding, start bouw als opleveren van een gedifferentieerd programma. Bijzonder te benoemen zijn: oplevering eerste woningen in Den Bogerd, oplevering alle grondgebonden woningen binnen het plan Havep en herontwikkeling van de daarbinnen gelegen locatie voor gestapeld programma (waarschijnlijk naar een grondgebonden programma), de laatste woningen in De Gaas worden in 2016 opgeleverd, voor de locatie Enschtotsebaan-Zuid wordt in 2016 naar verwachting het bestemmingsplan vastgesteld, op basis waarvan vervolgens woningen binnen de aangepaste verkaveling verkocht kunnen worden, binnen Hoge Hoek worden zo'n 16 woningen gerealiseerd en wordt de spoorwegovergang Raadhuisstraat (mits in te passen door Prorail) afgesloten voor gemotoriseerd verkeer.
 Voor Stadsrand Dalem Noord wordt de bestemmingsplanprocedure doorlopen en een stedenbouwkundig plan uitgewerkt, als basis voor het inrichtings- en verkavelingsplan van de ontwikkelaar. Op het voormalig Verbunnterrein wordt gestart met het bouwrijp maken en wordt de bouw van de eerste woningen gestart. Voor de ontwikkeling in Reeshofweide wordt de bestemmingsplanprocedure doorlopen. Voor Koolhoven Buiten wordt in 2016 gewerkt aan de afronding van de woningbouw ten westen van de Donge en wordt in de 2e helft van het jaar een bestemmingsplan ter vaststelling aangeboden voor woningbouw ten oosten van de Donge (vertaling contractueel overeengekomen verdichting). Er wordt naar gestreefd het resterende deel van de Koolhovenlaan in 2016 aan te leggen. Zodra voor Oostkamer het bestemmingsplan onherroepelijk is, zullen de gemeentelijke gronden geleverd worden aan de provincie. Naar verwachting worden de eerste kavels in 2016 door de provincie verkocht, waarbij de gemeente per verkochte kavel een exploitatievergoeding ontvangt.
 De uitbreiding van winkelcentrum Heijhoef wordt eind 2016 opgeleverd, evenals een uitbreiding van de bestaande Jumbo-winkel.
 Voor Paletplein blijven we streven naar de komst van een discounter (conform haltermodel) in samenhang met een upgradering van het overige winkelcentrum door de VVE. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol (planologisch en eventueel beperkt fysiek mogelijk maken). Binnen Wagnerplein is start bouw van de opwaardering en uitbreiding van het winkelcentrum begin 2016 voorzien, inclusief het daarop te realiseren (sociale) woningbouwprogramma. De bibliotheek zal vooralsnog tijdelijk gehuisvest worden en later verhuizen naar de beoogde definitieve locatie.
 Voor de herontwikkeling van het Pater van den Elsenplein worden in 2016 ontwerpen gemaakt voor zowel het commercieel programma als het plein. De ruimtelijke procedure wordt gestart. De huidige winkels aan de westzijde van het plein betrekken tijdelijke units, zodat gestart kan worden met het bouwrijp-maken voor het nieuwe commerciële programma.
 Op de locatie Kempenbaan-West wordt met de bouw van het Van der Valk Hotel begin 2016 gestart.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Top-10 positie voor cultuuraanbod

- Tilburg zit in de periode 2010-2015 in de Top 10 van de factor 'cultuuraanbod' binnen de woonaantrekkelijkheidsindex van de Atlas voor gemeenten.
- Elk jaar is er in de stad een cultuuraanbod met een internationale uitstraling.

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat

- Het atelierbestand van de stedelijke beheersorganisatie omvat jaarlijks 200 gesubsidieerde ateliers.
- Het stedelijk servicepunt voor de amateursector ondersteunt jaarlijkse 500 amateurproducties, waarvan minimaal 20% voor jongeren.

Vergroten cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen

- Aantal bereikte deelnemers per jaar via stedelijk centrum voor kunsteducatie.
- Percentage bemiddeling van leerlingen in het primair onderwijs via stedelijke ondersteuningsstructuur.

STAND VAN ZAKEN

Top-10 positie voor cultuuraanbod

We hebben de ambitie Tilburg beter op de kaart te zetten als een stad met een goed vestigingsklimaat, als een cultureel aantrekkelijke stad 'waar het gebeurt'. Een divers en kwalitatief goed cultuuraanbod past bij de zesde stad van Nederland. Kunst en cultuur horen immers bij het DNA van Tilburg. Om het verschil te maken voeren we de Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 de laatste twee jaar met extra elan uit. De drie programmadoelen uit de agenda - een sterk cultuuraanbod, een goed productieklimaat en veel cultuurparticipatie - blijven van kracht. Maar we voegen daar nieuwe impulsen aan toe. Dat doen we langs de volgende hoofdlijnen:

- ruimte voor talent (jongeren, amateurs en professionals);
- verrassende verbindingen (typisch Tilburgs en gerelateerd aan andere beleidsterreinen);
- samen met de stad (als participerende overheid).

Deze ambities zijn vastgelegd in de Impulsagenda 2015-2016. Daarin staan de verschillende (impuls)activiteiten die we de komende tijd willen gaan realiseren. Naast reguliere middelen is daarvoor de € 1 miljoen beschikbaar die in het coalitieakkoord is uitgetrokken voor een extra impuls op cultuur.

In lijn met onze ambities zijn onze topvoorzieningen en beeldbepalende festivals versterkt. Met de heropening van het verbouwde en uitgebreide 013 (najaar 2015) is een culturele impuls gegeven aan het Veemarktkwartier als hotspot voor creatieve bedrijvigheid. We streven naar een innovatieve en toekomstwaardige bibliotheek voor de stad. De hoofdvestiging daarvan plannen wij in de LocHal van de Spoorzone. In navolging van het raadsbesluit van december 2014 tot herbestemming en renovatie van de LocHal wordt daarvoor in het najaar 2015 een uitvoeringskrediet gevraagd (zie eerder: stedelijke ontwikkeling, Spoorzone).

Er zijn scenario's ontwikkeld die laten zien hoe het Dröge-complex kan worden benut voor de doorontwikkeling van Textielmuseum / TextielLab tot een internationaal erkend centrum en expertisecentrum op het gebied van textiel. Daarnaast zijn de ambities van Mundial Foundation en Incubate vertaald naar business cases voor de toekomst.

In een tijd waarin de rol van de overheid verschuift van regisserend naar faciliterend en stimulerend past dat wij de Cultuuralliantie opdracht hebben gegeven de samenwerking tussen cultuursector, bedrijfsleven, onderwijs en stad te bevorderen, en ons zwaarwegend te adviseren over subsidiëring van culturele initiatieven die in aanmerking komen voor ondersteuning door Brabant C, zoals het Festival Woo Hah.

Top-10 positie voor cultuuraanbod

We gaan verder met de uitvoering van de Impulsagenda cultuur 2015-2016. Wat onze topvoorzieningen betreft bepalen we op basis van de geschetste scenario's of en hoe we de ambities van Textielmuseum / TextielLab kunnen helpen realiseren. We maken gebruik van het vermogen van cultuur om zich op verrassende manieren te verbinden met bijvoorbeeld het welzijn van onze bewoners, economie en stedelijke ontwikkelingen. Zo ondersteunen wij het project Kunstkameraden (de koppeling van cultuur en zorg) als een voorbeeld van de art of impact. Ook werken wij samen met (culturele) partners in de stad aan de concretisering van de plannen voor de LocHal, waarin de bibliotheek van de toekomst met onder meer de culturele steunfuncties van de provincie aan de slag gaan als een aantrekkelijk en innovatief kennis- en cultuurcluster voor een breed publiek. Een derde actie is het nadrukkelijker verbinden van belangrijke culturele evenementen met leisure en citymarketing. Daarnaast doen we ervaringen op met een innovatief Stadslab als trekker van kunst en cultuur in het publiek domein.

Bij de ambitie het stedelijke culturele aanbod beter zichtbaar te maken in Nederland en daarbuiten, positioneren we Tilburg stevig in Brabant DC als lid van het internationale Districts of Creativity Network. Tevens presenteren wij een aansprekend Tilburgs programma-aanbod tijdens de zogeheten Reverse Mission 2016, een meerdaagse bijeenkomst in Brabant, speciaal voor de leden van dit netwerk.

Wat we in 2015 en 2016 doen moet passen binnen de keuzes die we maken voor de ontwikkeling van cultuur in de stad gericht op de jaren 2017 en verder. De Impulsagenda is daarom ook een opmaat naar de Tilburgse cultuuragenda 2017-2020 en de beoogde aansluiting op het cultuurplan van het rijk voor dezelfde periode. Voorafgaand aan de realisatie van de Tilburgse cultuuragenda 2017-2020 evalueren we de Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 (inclusief de Museumnota 2005-2015) en gaan we in gesprek met de stad over de uitgangspunten van ons beleid voor de komende jaren. Parallel daaraan maken we ons bij OCW en rijksfondsen sterk voor Tilburgse organisaties die mogelijk in aanmerking komen voor meerjarige subsidie door het rijk, zoals Het Zuidelijk Toneel.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat
 Een goed productieklimaat wil zeggen dat de stad beschikt over prima voorzieningen voor makers en aankomende talenten. Het productieklimaat is verbeterd door updating van de technische installaties van Paradox. Daarnaast ligt er het toekomstplan 'Hall of Fame 3.0' dat met een aantal productie- en presentatievoorzieningen inspeelt op de urban culture, een plan dat ook voorziet in oefenruimtes voor popmuzikanten. Om te komen tot een effectief en efficiënt financieringsinstrumentarium voor makers is het Cultuurfonds Tilburg geëvalueerd.

Vergroten cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen
 Met de Impulsagenda cultuur 2015-2016 is talentontwikkeling een centraal thema van ons beleid geworden. Daarbij gaat het om talentontwikkeling van jeugd en volwassenen, van amateurs en professionals.
 Bij de jeugd krijgt talentontwikkeling en het ontwikkelen van zogeheten 21st century skills (vermogen tot creativiteit en innoveren) vorm doordat steeds meer basisscholen kiezen voor doorlopende leerlijnen cultuureducatie. Inmiddels zijn dat er 39 en het aantal groeit nog steeds. Er is gestart met een pilot doorlopende leerlijnen naar het vmbo

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat
 Onze ambitie is om de stad nadrukkelijker te betrekken bij de verbetering van het productieklimaat voor makers en aankomende talenten. Daartoe verkennen we de oprichting van een makerspanel met een klankbordfunctie voor de gemeente. Tevens ontwikkelen we nieuwe financieringsvormen voor de cultuursector, met name voor individuele makers. Daartoe onderzoeken we samen met het bedrijfsleven hoe het Cultuurfonds Tilburg beter kan worden ingezet voor Tilburgse makers en organisaties met (financieel) bescheiden plannen.

 We verbeteren het voorzieningenniveau voor (talentvolle) makers door het creëren van extra oefenruimte voor muzikanten, het versterken van DansBrabant en de NWE Vorst om te fungeren als expertise- en productiecentrum voor de danssector, en de start van een stadsbreed 'artist in residence'-programma ter versterking van bestaande initiatieven op dit terrein.

Vergroten cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen
 De talentontwikkeling van jeugd en volwassenen blijft ook de komende jaren veel aandacht vragen. Ter verbetering en versterking van de 21st century skills van kinderen blijven wij met het onderwijs inzetten op doorlopende leerlijnen in het cultuuronderwijs (primair en voortgezet onderwijs). Ook worden de mogelijkheden onderzocht om combinatiefunctionarissen cultuur in te zetten als verbinding tussen onderwijs en cultuursector.

 Door het realiseren van een buurtcultuurfonds bieden we amateurs financiële middelen om zonder regie door de overheid eigen culturele initiatieven van de grond te krijgen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Aantal gesubsidieerde ateliers in atelierbestand stedelijke beheersorganisatie	200	202	200
Aantal ondersteunde amateurproducties per jaar door stedelijk servicepunt amateursector; - waarvan percentage voor jongeren	500 >20%	688 17%	640 20%
Aantal bereikte deelnemers per jaar via stedelijk centrum voor kunsteducatie	25.000	23.127	23.872
Percentage bemiddeling van leerlingen in het primair onderwijs via stedelijke ondersteuningsstructuur	>75%	85%	85,1%

STAND VAN ZAKEN

en kwalitatief goed cultuuraanbod past bij de zesde stad van Nederland. Kunst en cultuur horen immers bij het DNA van Tilburg. Om het verschil te maken voeren we de Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 de laatste twee jaar met extra elan uit. De drie programmadoelen uit de agenda - een sterk cultuuraanbod, een goed productieklimaat en veel cultuurparticipatie - blijven van kracht. Maar we voegen daar nieuwe impulsen aan toe. Dat doen we langs de volgende hoofdlijnen:

- ruimte voor talent (jongeren, amateurs en professionals);
- verrassende verbindingen (typisch Tilburgs en gerelateerd aan andere beleidsterreinen);
- samen met de stad (als participerende overheid).

Deze ambities zijn vastgelegd in de Impulsagenda 2015-2016. Daarin staan de verschillende (impuls)activiteiten die we de komende tijd willen gaan realiseren. Naast reguliere middelen is daarvoor de € 1 miljoen beschikbaar die in het coalitieakkoord is uitgetrokken voor een extra impuls op cultuur.

In lijn met onze ambities zijn onze topvoorzieningen en beeldbepalende festivals versterkt. Met de heropening van het verbouwde en uitgebreide 013 (najaar 2015) is een culturele impuls gegeven aan het Veemarktkwartier als hotspot voor creatieve bedrijvigheid. We streven naar een innovatieve en toekomstwaardige bibliotheek voor de stad. De hoofdvestiging daarvan plannen wij in de LocHal van de Spoorzone. In navolging van het raadsbesluit van december 2014 tot herbestemming en renovatie van de LocHal wordt daarvoor in het najaar 2015 een uitvoeringskrediet gevraagd (zie eerder: stedelijke ontwikkeling, Spoorzone).

Er zijn scenario's ontwikkeld die laten zien hoe het Dröge-complex kan worden benut voor de doorontwikkeling van Textielmuseum / TextielLab tot een internationaal erkend centrum en expertisecentrum op het gebied van textiel. Daarnaast zijn de ambities van Mundial Foundation en Incubate vertaald naar business cases voor de toekomst.

In een tijd waarin de rol van de overheid verschuift van regisserend naar faciliterend en stimulerend past dat wij de Cultuuralliantie opdracht hebben gegeven de samenwerking tussen cultuursector, bedrijfsleven, onderwijs en stad te bevorderen, en ons zwaarwegend te adviseren over subsidiëring van culturele initiatieven die in aanmerking komen voor ondersteuning door Brabant C, zoals het Festival Woo Hah.

hoe we de ambities van Textielmuseum / TextielLab kunnen helpen realiseren. We maken gebruik van het vermogen van cultuur om zich op verrassende manieren te verbinden met bijvoorbeeld het welzijn van onze bewoners, economie en stedelijke ontwikkelingen. Zo ondersteunen wij het project Kunstkameraden (de koppeling van cultuur en zorg) als een voorbeeld van de art of impact. Ook werken wij samen met (culturele) partners in de stad aan de concretisering van de plannen voor de LocHal, waarin de bibliotheek van de toekomst met onder meer de culturele steunfuncties van de provincie aan de slag gaan als een aantrekkelijk en innovatief kennis- en cultuurcluster voor een breed publiek. Een derde actie is het nadrukkelijker verbinden van belangrijke culturele evenementen met leisure en citymarketing. Daarnaast doen we ervaringen op met een innovatief Stadslab als trekker van kunst en cultuur in het publiek domein.

Bij de ambitie het stedelijke culturele aanbod beter zichtbaar te maken in Nederland en daarbuiten, positioneren we Tilburg stevig in Brabant DC als lid van het internationale Districts of Creativity Network. Tevens presenteren wij een aansprekend Tilburgs programma-aanbod tijdens de zogeheten Reverse Mission 2016, een meerdaagse bijeenkomst in Brabant, speciaal voor de leden van dit netwerk.

Wat we in 2015 en 2016 doen moet passen binnen de keuzes die we maken voor de ontwikkeling van cultuur in de stad gericht op de jaren 2017 en verder. De Impulsagenda is daarom ook een opmaat naar de Tilburgse cultuuragenda 2017-2020 en de beoogde aansluiting op het cultuurplan van het rijk voor dezelfde periode. Voorafgaand aan de realisatie van de Tilburgse cultuuragenda 2017-2020 evalueren we de Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 (inclusief de Museumnota 2005-2015) en gaan we in gesprek met de stad over de uitgangspunten van ons beleid voor de komende jaren. Parallel daaraan maken we ons bij OCW en rijksfondsen sterk voor Tilburgse organisaties die mogelijk in aanmerking komen voor meerjarige subsidie door het rijk, zoals Het Zuidelijk Toneel.

gemeenten.

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Gebouwen op orde
 De gemeente Tilburg heeft bijna 180 gebouwen permanent in eigendom verspreid over de hele stad. Het project Gebouwen op Orde was gericht op het veilig en lean exploiteren van de gemeentegebouwen. Hiervoor liepen er tot het einde van 2015 een viertal deelprojecten, te weten:

Deelproject 1 Veiligheid in gemeentegebouwen en betreft fysieke aanpassingen en procedures.

Deelproject 2 Conditieafhankelijk onderhoud.

Deelproject 3 Informatievoorziening: systeemontwikkeling.

Deelproject 4 Verantwoordelijkheden en werkprocessen: procesbeschrijvingen en inrichten PDCA-cyclus.

Deze deelprojecten zijn inmiddels afgerond of worden overgedragen aan de lijnorganisatie.

Gebouwen op orde
 Het project wordt eind 2015 afgerond. Alle gemeentelijke gebouwen zijn brandveilig gemaakt en voldoen aan de wet- en regelgeving. Ons vastgoedbedrijf zorgt voor de inbedding in en de verdere professionalisering van de gebouwenexploitatie. De invoering van de standaardverdeellijst voor de verdeling van verantwoordelijkheden tussen huurder en eigenaar wordt tegelijk met de aanpassing van het huursysteem in de komende jaren ingevoerd. Tevens wordt een aanvullende informatie-analyse gemaakt om de processen en de daarvoor gebruikte applicaties te optimaliseren (LEAN). Om deze taken goed uit te kunnen voeren is er een voorstel nieuw beleid ingebracht om de formatie tot en met 2018 uit te breiden om de verdere inbedding van het project richting de lijnorganisatie mogelijk te maken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Economie
 - Werkgelegenheid
 - Bestedingen van bezoekers
- Ruimte
 - Omgevingsvisie Tilburg 2040
 - Omgevingswet
 - Mobiliteit
 - Wonen
 - Groen om de stad
 - Water
 - Cultuurhistorie en archeologie
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Binnenstad 21e eeuw
 - Bedrijventerreinen
 - Overige stedelijke gebiedsontwikkelingen
 - Herstructureringsprojecten
 - (C)PO-ontwikkelingen
 - Overige projecten
- Cultuur
 - Top-10 positie voor cultuuraanbod
 - Culturele productieklimaat
 - Cultuurparticipatie
- Gebouwenexploitatie
 - Gebouwen op orde
 - Maatschappelijk vastgoed

STAND VAN ZAKEN

Maatschappelijk vastgoed
 In de nota Toekomstbestendig maatschappelijk vastgoed zijn 4 opgaven benoemd.

1. Maatschappelijk vastgoed reëel te gaan waarderen en hiervoor transparante uitgangspunten te gaan formuleren, waarmee toekomstige waardebeoordeling zal gaan plaatsvinden.
2. De samenwerking tussen partijen in de MFA's te versterken en daarmee ook de functie van de MFA's als centrale plek in de wijken te bevorderen.
3. Het beheer, de exploitatie of, waar gevraagd, het eigendom van maatschappelijk vastgoed onder voorwaarden over te dragen aan burgerinitiatieven en/of wijkorganisaties en andere private partijen.
4. Via servicewijkenbeleid het vereiste voorzieningenniveau per wijk te bepalen en via programmatische inkoop en het Ruimtelijke Ordening- instrumentarium hierop gericht te sturen.

Maatschappelijk vastgoed

1. De raad heeft reeds ingestemd met de uitgangspunten en methodiek om te komen tot een transparante en reële waardebeoordeling van het maatschappelijk vastgoed van de gemeente. Op basis hiervan wordt een implementatieplan uitgewerkt door het college. In 2016 kan naar verwachting gestart worden met de invoering van de nieuwe methodiek.
2. Versterking van de inhoudelijke samenwerking in de MFA's en bevordering van de functie van de MFA's als centrale plek in de wijken is onderdeel van het Programma van Eisen Beheer wijkaccommodaties en in het subsidiecontract met ContourDeTwern. De raad heeft daarnaast in 2014 extra, eenmalig geld ter beschikking gesteld om de openingstijden te kunnen verruimen. Deze inmiddels gerealiseerde uitbreiding van openingstijden zal in 2016 zonder extra middelen in de subsidievoorwaarden worden opgenomen en uitgevoerd worden door ContourDeTwern.
3. M.b.t. het overdragen van beheer, exploitatie en/of eigendom van maatschappelijk vastgoed aan burgerinitiatieven is gestart met het inventariseren van de hiervoor meest geschikte centra/wijkaccommodaties. In 2016 zal het nieuwe buurtcentrum Koningshaven, waarbij het wijkbestuur zelf de exploitatie regelt een belangrijke pilot vormen. Samen met CDT zal in 2016 ingezet worden op de realisatie van een tweede zelfsturend buurtcentrum.
4. We gebruiken de informatie uit de wijktoetsen bij onze afwegingen ten aanzien van de inzet van vastgoed in de (service)wijken. Dit is een continue proces.

ACTIVITEITEN 2016

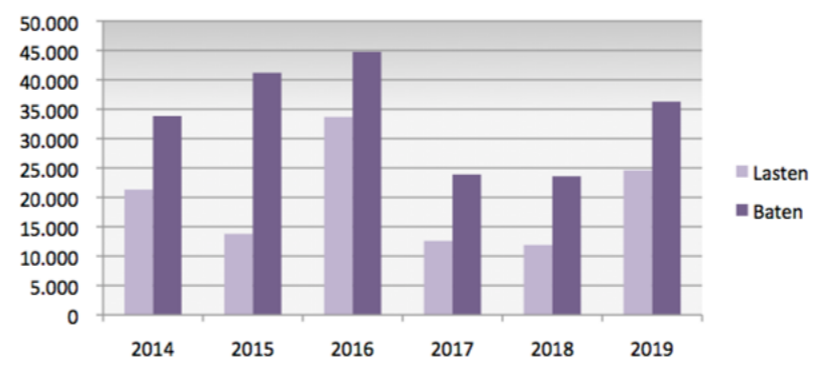
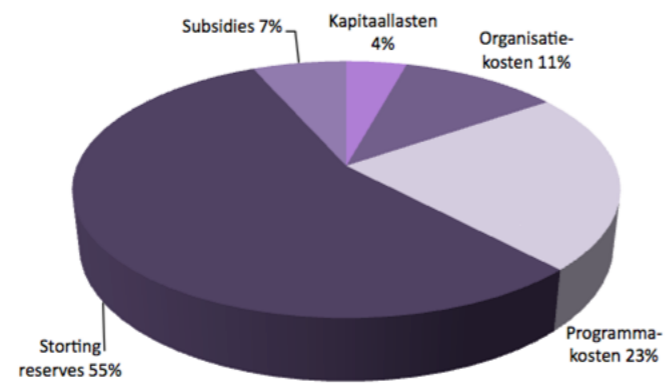
- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
- Economie
 - Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	21.317	13.786	33.689	12.597	11.896	24.601
Baten	-33.845	-41.202	-44.773	-23.896	-23.588	-36.284
Netto lasten	-12.528	-27.416	-11.084	-11.299	-11.692	-11.683

Hierin zijn verwerkt:

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Herijkingen						
24. Dividend Enexis			473	473	473	473
25. Administratieve bijstellingen			0	-786	-787	-789
26. Rente lening NV TWM			1.044	0	0	0
Bezuinigingen						
27. Onderuitputting activiteitenbudget stedenband Minamiashigara			-6	-6	-6	-6
28. Onderuitputting budget eigen Tilburgs magazine			-48	-48	-48	-48
29. Onderuitputting budget voor regionale fiets- en wandelroutes			-10	-10	-10	-10
Nieuw beleid			215	215	215	215
30. Uitbreiding formatie Economie & Arbeidsmarkt			100	100	100	100

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën** -
- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Ruimte
 - Kengetallen/subsidies
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

24. Dividend Enexis

Vanaf 2015 is voor Enexis een nieuwe tariefperiode ingegaan. Deze periode is drie jaar en de tarieven zijn vastgesteld door de Autoriteit Consument en Markten (ACM). De ACM heeft vanwege de lage rentestand de rentecomponent in de tarieven verlaagd. Enexis verwacht op grond van de lagere tarieven over 2015 een dividend van € 100 miljoen. Het aandeel van de gemeente Tilburg hierin is € 3,7 miljoen. Zodoende wordt de huidige dividendraming van € 4,2 miljoen vanaf 2016 met € 473.000,- naar beneden bijgesteld.

25. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

26. Rente lening NV TWM

De vervroegde aflossing van € 19,3 miljoen op het leningarrangement in 2015, leidt tot een lagere renteopbrengst van € 1,0 miljoen in 2016.

27. Onderuitputting activiteitenbudget stedenband Minamiashigara

Het werkbudget om uitgaven te bekostigen voor de stedenband met Minamiashigara (Japan), aanvullend op de subsidiëring van Vereniging Tilburg Minamiashigara (€ 20.628,- in 2015), vervalt m.i.v. 2016.

28. Onderuitputting budget eigen Tilburgs magazine

Het budget waar voorheen de kosten voor Tilburg Magazine (later TM) uit betaald werden vervalt. Tilburg Magazine is begin 2014 voor het laatst verschenen; vanaf dat moment is het budget niet meer ingezet.

29. Onderuitputting budget voor regionale fiets- en wandelroutes

Het budget voor de bekostiging van het beheer en onderhoud van de recreatieve routes 'Hart van Brabant' van € 30.000,- wordt met € 10.000,- verminderd omdat de kosten structureel lager zijn dan het beschikbare budget.

30. Uitbreiding formatie Economie & Arbeidsmarkt

Economie & Arbeidsmarkt is een primaire afdeling van waaruit we uitvoering geven aan beleid, maar ook beleid ontwikkelen en strategische en beleidsmatige aandachtspunten signaleren én agenderen. De inzet is gericht op afname van de werkloosheid, toename van de werkgelegenheid en de toename van de investeringen en bestedingen in onze stad en de regio. In het coalitieakkoord 2014-2018 is gekozen om op het brede economische domein een aantal investeringen te plegen. Dit betreft zowel een flink aantal programmatische intensiveringen als ook het op orde brengen van de uitvoeringscapaciteit die hiervoor noodzakelijk is. Om deze extra inzet op de ontwikkeling van het brede economische domein in Tilburg aan te sturen en de bestuurlijke doelen te realiseren, is in 2014 en 2015 tijdelijke dekking georganiseerd voor een derde teammanager op het brede economische domein, inclusief arbeidsmarkt. Om deze aansturing op de realisatie van de bestuurlijke doelen te borgen, stellen wij voor de dekking voor deze capaciteit met ingang van 2016 structureel te maken.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal vergunningen evenementen	352	337	350	350
Aantal bezoekers VVV	24.560	23.253	28.000	18.000

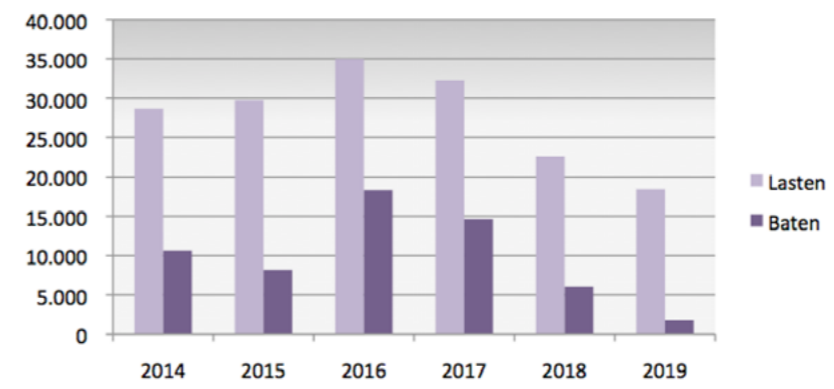
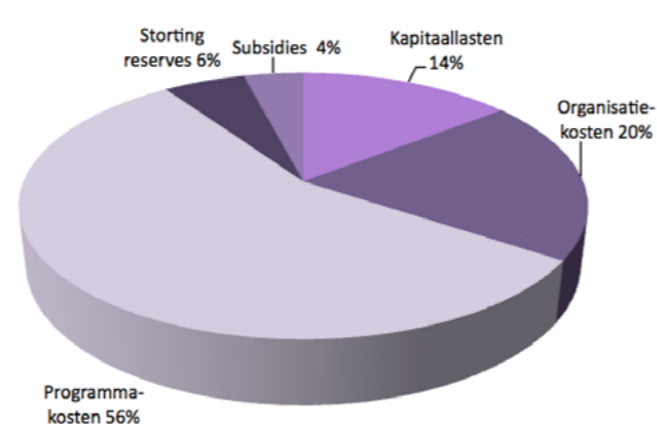
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Sectorstimulering	-	45	-
Ondernemerszaken programmakosten	14	-	-
Detailhandelsfonds	1.237	1.032	857
Vestigingsklimaat	47	40	40
Subsidie oranjecomité	122	28	28
Festiviteiten en evenementen	585	514	518
Kermis	72	-	-
Reclamebelasting	350	325	328
Totaal	2.427	1.984	1.771

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	28.674	29.719	34.980	32.246	22.561	18.411
Baten	-10.655	-8.182	-18.292	-14.633	-6.074	-1.829
Netto lasten	18.020	21.537	16.688	17.613	16.487	16.582
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
31. Administratieve bijstellingen			0	0	0	0
32. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)			460	430	430	430
Bezuinigingen						
33. Andere bekostiging procesmanager MJP			-92	-92	-92	-92
34. Beleidscapaciteit parkeren t.l.v. parkeertarieven			-55	-55	-55	-55
35. Bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker t.l.v. voorziening herstructurering			-23	-23	-23	-23
36. Onderuitputting budget verkeerslessen allochtone vrouwen			-7	-7	-7	-7
37. Bekostiging 0,5 fte communicatieadvies ruimtelijke projecten t.l.v. betreffende projectbudgetten			-39	-39	-39	-39
Nieuw beleid						
38. Ambities groen en landschap van RGI naar reserve Natuurontwikkeling			1.500	1.500	1.500	-
			-1.500	-1.500	-1.500	-
39. Betaalbare sociale huurwoningen/convenant wonen			2000	2000	-	-
			-2000	-2000	-	-
40. Voeding voorziening herstructurering bijbetalingen omzetting erfpacht			528	1.228	-	-
			1000	-	-	-
			-1000	-	-	-
41. Binnenstedelijke herstructurering			-	850	750	750
42. Grootschalige transformatieplannen (spoorzone verdergaande verdunning/programma-aanpassing)			-	-850	-750	-750
			438	-	-	-
			-438	-	-	-
43. Wagnerplein			1000	1000	1000	1000
			-1000	-1000	-1000	-1000
44. Maatregelen tgv nieuwe woon- en omgevingsvisie			100	100	-	-
45. Projectleiding invoering nieuwe omgevingswet			-	900	-	-
			-	-900	-	-
46. Piushaven: Spinaker en restant Galjoenstraat			139	139	139	139
47. Professionalisering en versterking opdrachtgeverschap vastgoedprojecten			-139	-139	-139	-139

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Subsidies

Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen

Cultuur

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies

Gebouwenexploitatie

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

31. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

32. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)

De actualisering van het Gemeentelijk Rioleringsplan leidt tot een structurele budget-bijstelling.

33. Andere bekostiging procesmanager MJP

De procesmanager MJP (1 fte) wordt vanaf 2016 bekostigd uit de exploitatie- en investeringsbudgetten van het MeerJaren Programma openbare ruimte in plaats van ten laste van de algemene middelen.

34. Beleidscapaciteit parkeren t.l.v. parkeertarieven

De beleidscapaciteit parkeren (1 fte) wordt vanaf 2016 volledig gedekt vanuit parkeeropbrengsten t.o.v. 25% nu. Dit heeft geen gevolgen voor de parkeertarieven 2016.

35. Bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker t.l.v. voorziening herstructurering

De kosten voor beheer van de voorziening herstructurering (0,25 fte) worden voortaan gefinancierd uit deze voorziening.

36. Onderuitputting budget verkeerslessen allochtone vrouwen

Reeds eerder is besloten te stoppen met verkeerslessen voor allochtone vrouwen. De bijdrage vanuit verkeer voor de inmiddels beëindigde subsidie wordt m.i.v. 2016 administratief verwerkt.

37. Bekostiging 0,5 fte communicatieadvies ruimtelijke projecten t.l.v. betreffende projectbudgetten

De advisering over communicatie bij projecten in de openbare ruimte en majeure, maatschappelijk gevoelige projecten (zoals bijvoorbeeld Sk1/Sk3, Koningsoord, Veemarktkwartier, Wagnerplein) wordt vanaf 2016 bekostigd vanuit de betreffende projectbudgetten.

38. Ambities groen en landschap van RGI naar reserve Natuurontwikkeling

Versterking van het groen om de stad wordt via 4 programmalijnen uitgewerkt, te weten:

- 1) stadsregionaal park Moerenburg-Koningshoeven,
- 2) stadsregionaal park Stadsbos 013,
- 3) stadsregionaal park Noord en
- 4) Ecologische Verbindingszones

Dekking is voorzien uit gemeentelijke middelen, cofinanciering vanuit Provincie en Waterschappen en eventuele andere geldstromen. In de Programmabegroting 2015 (NB 2015/53) is vanuit de RGI € 6 miljoen ten behoeve van Ambities groen en landschap aan gemeentelijke middelen beschikbaar gesteld (incl. eerder raadsbesluit

€ 45.000,- ten behoeve van amateurvoetbal/Longa) voor de periode 2015-2018. Voorgesteld wordt deze middelen vanuit de RGI toe te voegen aan de bestemmingsreserve Natuurontwikkeling.

39. Betaalbare sociale huurwoningen/convenant wonen

In het met de woningcorporaties en het Stedelijk Bewonersoverleg Tilburg afgesloten convenant 2015-2020 is als gezamenlijke opgave benoemd om een substantieel aantal nieuwe betaalbare huurwoningen (onder de aftoppingsgrenzen Huurtoeslag en bereikbaar voor de minima) te bouwen. Vooralsnog hebben de partijen een streefaantal van 800 voor de komende convenantperiode benoemd, waarvoor ze een gezamenlijk nader haalbaarheidsonderzoek gaan doen. Het is aan de corporaties om - mogelijk via innovatieve en conceptuele bouwmethoden - tot aanvaardbare bouwkosten te komen. De gemeente heeft aangegeven om zorg te dragen voor geschikte en betaalbare locaties. Vooralsnog wordt daarvoor de komende 2 jaar in totaal € 4 miljoen gereserveerd. De latere jaren zijn vooralsnog PM geraamd in afwachting van de ervaringen in de eerdere jaren. De eventueel voor deze operatie benodigde plan- en apparaatskosten kunnen ook ten laste van dit budget gebracht worden.

40. Voeding voorziening herstructurering bijbetalingen omzetting erfpacht

Bij de verkoop van erfpachtgronden aan corporaties in 2000 is bepaald dat corporaties bij verkoop van voormalige erfpachtwoningen het verschil tussen de actuele kavelprijs van een sociale huurwoning en de actuele marktconforme grondprijs voor die betreffende (koop)woning aan de gemeente moeten voldoen. Deze opbrengst wordt in de reserve beleggingsfonds gestort en bij gebleken noodzaak vanuit dit fonds doorgestort naar de voorziening Herstructurering. Het (nieuwe) bestedingsplan van de voorziening herstructurering, in het bijzonder de benodigde extra bijdragen voor de lopende Spoorzone-plannen (verduunning en kwaliteitshandhaving) en de extra investeringen ten gevolge van het nieuwe beleid dat geformuleerd is in de Omgevingsvisie en nieuwe Woonvisie, verlangt het doorzetten van deze opbrengst. Voorgesteld wordt de afdrachten van de corporaties over de verkopen in 2014 en 2015, voor zover afgestort tot en met 27 mei 2015 (resp. € 528.000,- en € 1.228.000,-) te storten in de voorziening Herstructurering.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Ruimte
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

- Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen

- Cultuur
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

41. Binnenstedelijke herstructurering

In de Programmabegroting 2012 is in het kader van oplossing van het tekort op de grondexploitatie besloten om vanaf 2012 jaarlijks € 1 miljoen voor de komende 13 jaar uit de voorziening herstructurering aan te wenden om bij te dragen aan de grondexploitatie van binnenstedelijke projecten. Afsproken is om deze bedragen geoormerkt in te zetten. Dus te koppelen aan projecten.

In 2015 is deze bijdrage ingezet voor St. Annahof (€ 0,6 miljoen) en Pater van de Elsenplein (€ 0,4 miljoen). Echter bij de planuitwerkingen is gebleken dat deze bijdragen voor beide projecten onvoldoende zijn.

Voor 2016 wordt voorgesteld om de aan de grondexploitatie toegekende jaarlijkse middelen van € 1 miljoen aan te wenden voor extra bijdragen van € 335.000,- aan Pater van de Elsenplein en € 490.000,- aan St. Annahof en de resterende € 175.000,- aan het bouwproject Generaal Smutslaan waardoor het tekort op deze projecten weggewerkt kan worden.

Pater van de Elsenplein: De bijdrage in 2015 was bedoeld om het tekort op de grondexploitatie te beperken. Met de bijdrage in 2016 kan het resterende tekort van het definitieve herstructureringsplan Pater van de Elsenplein conform raadsbesluit afgedekt worden.

St. Annahof: De bijdrage in 2015 is gebruikt voor de afdekking van het tekort wat ontstond bij de verkoop van de brandweerkazerne. De bijdrage 2016 is bedoeld voor de herinrichting van het openbaar gebied, incl. speelterrein (dat buiten de verkoop is gebleven) van € 300.000,- en de afdekking van het restanttekort dat nog op dit exploitatieplan rust van € 190.000,-.

Generaal Smutslaan: Op dit moment wordt een bouwplan door TBV Wonen voorbereid voor deze locatie. In het kader van de bestemmingsplanprocedure worden besluiten genomen over de definitieve locatie-inrichting. Het tekort van de gekozen variant wordt ten laste gebracht van de reserve herstructurering.

42. Grootschalige transformatieplannen (spoorzone verdergaande verdunning/programma-aanpassing)

In het vorige bestedingsplan (begroting 2015) is voor de grootschalige transformatieplannen Spoorzone (m.n. Clarissenhof) en klooster Koningsoord - die ten gevolge van de financiële- en woningmarktcrisis onder druk staan - voor 2015 en 2016 in totaal € 6,5 miljoen gereserveerd.

De verdere ontwikkeling van de Spoorzone/ transformatie Werkplaats laat echter een verdergaande verschuiving zien van voornamelijk hoog marktsegment naar een gedifferentieerde programmering met meer betaalbare woningen (markthuur voor middeninkomens en sociale huur) en behoud van (industriële) erfgoed. Deze invulling met behoud van erfgoed en overeind houden van architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit (verdunning) leidt tot een lagere waardering van de grondopbrengsten. Rekening houdend met de reeds eerder gereserveerde middelen leidt dit tot een additionele bijdrage van ca. € 3 miljoen t/m 2020 ten laste van de voorziening herstructurering.

43. Wagnerplein

In de bestedingsplannen herstructurering tot en met 2015 waren bedragen opgenomen ten behoeve van afdekking van de tekorten op de herstructurering van het Wagnerplein e.o. Vanwege de vertraging die het project heeft opgelopen is er een overschrijding in de plan- en apparaatskosten ontstaan van € 438.000,-. Dit bedrag komt ten laste van de voorziening herstructurering.

44. Maatregelen t.g.v. nieuwe woon- en omgevingsvisie

In de recent vastgestelde nieuwe Woonvisie en Omgevingsvisie zijn een 3-tal nieuwe maatregelen opgenomen die voor een mogelijke bijdrage uit de Voorziening herstructurering in aanmerking komen. In totaal wordt daarvoor, vooralsnog voor de komende 4 jaar, een budget van jaarlijks € 1 miljoen gereserveerd. De eventueel voor deze maatregelen benodigde plan- en apparaatskosten kunnen ook ten laste van dit budget gebracht worden.

45. Projectleiding invoering nieuwe omgevingswet

In de periode tot de invoering in 2018 zal actief worden ingezet op een adequate voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet en aanverwante regelgeving (AMvB's). Er wordt een plan van aanpak opgesteld. In dat kader zal het gaan om kennis maar ook om de competenties die nodig zijn voor een succesvolle implementatie. Verwacht wordt dat er een verandering in de bestuurscultuur en op de werkvloer nodig is. Er komt een vergroting van de bestuurlijke afwegingsruimte waar de gemeenten zelf invulling aan kunnen geven. Daarbij gaat het om de hele fysieke leefomgeving. Er zijn meerdere beleidskeuzes mogelijk. Inwoners en ondernemers krijgen meer invloed. Met ketenpartners werken we intensiever samen. Dit zal invloed hebben op de bedrijfsvoering en leiden tot verschuiving in processen.

De gemeentelijke organisatie zal moeten leren omgaan met nieuwe rollen en werkwijzen, het netwerk en de ketens kennen en benutten, op een andere manier omgaan met bewoners en ondernemers en leren werken met nieuwe werkwijzen en informatiesystemen.

De voorbereiding vergt tijd(menskracht) en middelen. Immers wij gaan van Ruimtelijke Ordening naar Fysieke Leefomgeving. Meer decentrale ruimte. Van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie. Dit is een grote veranderopgave voor de domeinen Vestigingsklimaat, Leefbaarheid en Bestuur. Dit intensieve traject vraagt om goede sturing en kan niet binnen de reguliere bezetting worden opgevangen. Daarom wordt voorgesteld gedurende 2016 en 2017 voor dit traject te werken met projectleiding. In dit voorstel is er van uitgegaan dat voor de scholingscomponent de bestaande opleidingsbudgetten van de afdelingen en van de directie kunnen worden ingezet.

46. Piushaven: Spinaker en restant Galjoenstraat

Vanaf de Programmabegroting 2013 is er ten behoeve van de verdunningsopgave Piushaven voor de jaren 2018 en 2019 een reservering opgenomen van resp. € 1,1 miljoen en € 1,5 miljoen; deze reservering betreft de verdunningsopgave voor de locatie Fabriekskwartier Noord en een gedeelte van de Galjoenstraat. Voor de resterende verdunningsopgaven in de Piushaven (de locatie Spinaker en het laatste gedeelte van de Galjoenstraat) is nog een bijdrage nodig van ca. € 0,9 miljoen (indicatief 2017) ten laste van de voorziening herstructurering.

47. Professionalisering en versterking opdrachtgeverschap vastgoedprojecten

In de Programmabegroting 2014 (NB 2014/56) is ter verdere professionalisering en versterking van het opdrachtgeverschap voor vastgoedprojecten besloten voor 2014 en 2015 een nieuwe functie teammanager Vastgoedprojecten Ruimte en Vastgoedbedrijf (1,0 fte) en administratieve ondersteuning (0,66 fte) toe te kennen. Op basis van de uitkomsten van de in 2015 gehouden evaluatie om het structureel karakter van deze uitbreiding te beoordelen, wordt nu voorgesteld deze uitbreiding structureel te laten zijn. Dekking is mogelijk vanuit de Grondexploitatie.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Subsidies

Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen

Cultuur

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies

Gebouwenexploitatie

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Fietsforum	21	21	21
Mensgerichte maatregelen	1	1	1
Openbaar vervoer	1	1	2
Nota groen/kapvergunningen	15	-	-
Wonen subsidies	32	32	32
Verduurzaming woningbouw	162	1.252	-
Welstand	73	81	82
Reserve volkshuisvesting	40	-	-
Herstructurering erfpachtsgelden	1.716	2.075	-
Totaal	2.061	3.463	138

Overzicht +

Onderwerpen +

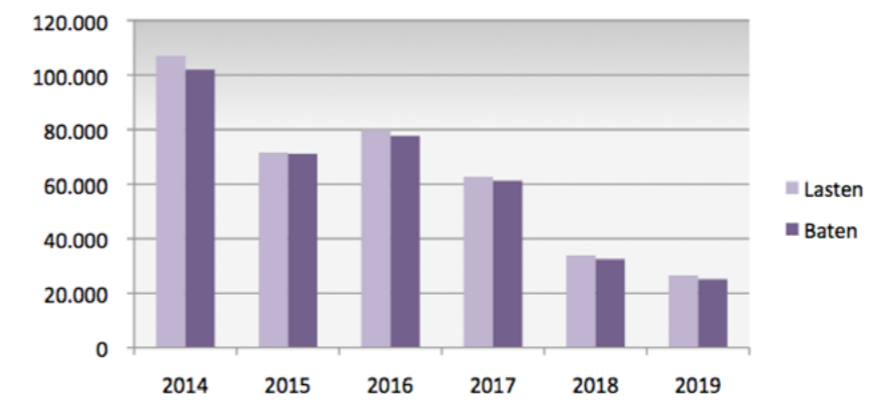
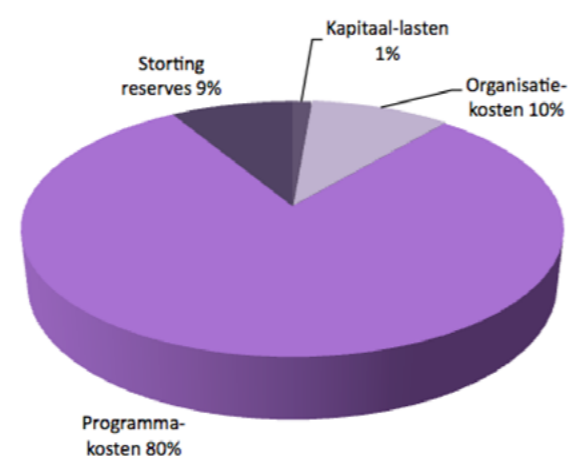
Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten

- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	107.012	71.668	79.710	62.619	33.880	26.503
Baten	-101.865	-71.169	-77.669	-61.211	-32.472	-25.095
Netto lasten	5.147	499	2.041	1.408	1.408	1.408
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
			17.132	13.456	5.299	-2.078
48. Bijstelling grondexploitatie			-17.132	-13.456	-5.299	2.078
			5.057	5.022	5.020	5.020
49. Inrichting exploitatie niet GES			-5.057	-5.022	-5.020	-5.020
Bezuinigingen						
50. 1,5 fte grondbeleid t.l.v. grondexploitatie			-112	-112	-112	-112
Nieuw beleid						
51. Spoorzone, behoud en herbestemming cultuurhistorische gebouwen in het kerngebied van de spoorzone			-2.700	2.000	700	-
			2.700	-2.000	-700	-
52. Opening grondexploitaties Exploitatieplan restlocaties			0	0	0	0

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

48. Bijstelling grondexploitatie

Bij de programmabegroting 2016 (paragraaf grondbeleid) zijn de grondexploitaties geactualiseerd. Dit leidt tot mutaties in lasten- en batenramingen. Per saldo zijn de mutaties budgettair neutraal.

49. Inrichting exploitatie niet GES

De reguliere beheertaken van het Grondbedrijf zoals de aan- en verkoop van objecten, het beheren van tijdelijke objecten, het innen van erfpachten en andere niet aan projecten toe te wijzen lasten en baten hebben een meer prominente plaats gekregen in de begroting van de grondexploitatie. Deze herijking leidt niet tot een wijziging in het resultaat van het Grondbedrijf, maar wel tot een wijziging in de begrote baten en lasten. Zowel de lasten als de baten stijgen met € 5 miljoen. Per saldo zijn de mutaties budgettair neutraal.

50. 1,5 fte grondbeleid t.l.v. grondexploitatie

Bij het team Grond wordt 4,25 fte betaald vanuit de algemene middelen. Dit is bestemd voor algemene taken zoals grondbeleid, de teksten met betrekking tot de paragraaf Grondbeleid in de bestuurlijke rapportages, algemene advisering grondaspecten, beheer gronden etc. Alhoewel dit geen activiteiten zijn die direct samenhangen met de productie van bouwrijpe grond, wordt vanaf 2016 1,5 fte hiervan structureel ten laste van de grondexploitatie (GREX) gebracht.

51. Spoorzone, behoud en herbestemming cultuurhistorische gebouwen in het kerngebied van de Spoorzone

Bij de jaarrekening 2014 was het resultaat (NCW) van de gebiedsexploitatie Spoorzone € 56,01 miljoen (NCW) negatief, waarvan € 40,7 miljoen werd gedekt vanuit de oorspronkelijk in 2003 door de Raad vrijgemaakte middelen ad € 35 miljoen, verhoogd met € 5,7 miljoen aan renteopbrengsten. De resterende € 15,4 miljoen tekort is afgedekt binnen de gesloten grondexploitatie en opgenomen in de voorziening verlieslatende plannen.

In 2014 zijn binnen de gebiedsexploitatie Spoorzone meer subsidies en bijdragen ontvangen dan oorspronkelijk begroot. Destijds is aangegeven bij de Programmabegroting 2016 te komen met een voorstel nieuw beleid om dit voordeel binnen de Spoorzone in te zetten. Het betrof destijds een bedrag van € 5,6 miljoen.

Daarnaast is de verwachting dat het project Oostelijke Inprikker in de planning verder door schuift. Ook vanuit Spoorzone zijn subsidies gereserveerd voor de Oostelijke Inprikker die we voor de korte termijn anders in willen zetten. Dit zal in overleg gebeuren met de subsidieverstrekters. Dit betekent dat deze subsidies worden verschoven naar de onderdelen infra en openbaar vervoer, waardoor op die deelprojecten onze eigen bijdrage (vanuit de oorspronkelijke € 35 miljoen) kan worden verminderd.

Inmiddels zijn ten behoeve van de Programmabegroting 2016 alle plannen opnieuw doorgerekend. Deze doorrekeningen resulteren in een geactualiseerd totaal voordeel van € 6,9 miljoen. Dit voordeel is hoofdzakelijk ontstaan door het afsluiten en opnieuw doorrekenen van een aantal infrastructurele en openbaar vervoer projecten (Burg. Brokxlaan, Gasthuisring, St. Ceciliastraat en Hart van Brabantlaan).

Bij deze doorrekening is wederom gekeken naar de subsidiestromen. De BIRK subsidie is aanvankelijk voorzichtigheidshalve toebedeeld aan het onderdeel infrastructuur. De subsidiebeschikking is echter breder en heeft o.a. ook betrekking op "verplaatsing van de NS-werkplaats, zoveel mogelijk met behoud van aldaar gesitueerde monumenten". Gezien de aankomende investeringen in bestaande cultureel historische gebouwen in het Kerngebied van de Spoorzone wordt voorgesteld de aanvankelijk toebedeelde BIRK-gelden aan de infrastructurele werken en andere voordelen, in totaal € 6,9 miljoen, niet aan te wenden ter verbetering van de gebiedsexploitatie Spoorzone doch in te zetten ten behoeve van behoud van cultureel erfgoed in de Spoorzone.

We sluiten hiermee aan bij de breed levende wens tot behoud van een aantal cultureel historische gebouwen binnen het kerngebied van de Spoorzone (zoals LocHal, Smederij, Koepelhal en Wagenmakerij). Te zijner tijd zullen de investeringsvoorstellen ten behoeve van het beschikbaar te stellen uitvoeringskrediet aan de Raad worden voorgelegd.

52. Opening grondexploitaties Exploitatieplan restlocaties

Er is een raadsbesluit van april 2012 waarin opgenomen is dat voor gemeentelijke grondexploitatieplannen een raadsbesluit nodig is om het plan te openen (van initiatief- naar definitiefase en een voorbereidingskrediet aanvragen). Voor particuliere plannen geldt dat niet omdat de kosten die we daar als gemeente voor maken terugverdiend worden via een dienstverlenings- of exploitatie-overeenkomst. In de praktijk zijn er vaak kleinere plannen waar de genoemde procedure erg zwaar voor is. Dan gaat het om kleinere plannen die niet afwijken van bestaand beleid, die niet bestuurlijk gevoelig zijn, die niet verlieslatend zijn e.d..

Tot op heden worden deze kleinere plannen opgenomen in de eerstvolgende budgetproductie (programmabegroting of tussenrapportage) in plaats van voor te leggen middels een afzonderlijk raadsvoorstel. Omdat het aantal tussentijdse rapportages verder beperkt wordt en in de praktijk deze kleinere plannen nauwelijks zichtbaar zijn in (het besluitvormingsproces rondom) de budgetproducties, is het voorstel om een Exploitatieplan Restlocaties te openen waarin deze kleinere plannen afgewikkeld worden.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën** -
- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Criteria onderbrengen plannen in het Exploitatieplan Restlocaties

Om plannen af te kunnen wikkelen via het Exploitatieplan Restlocaties moeten ze aan een aantal criteria voldoen, namelijk:

1. Het plan mag geen negatief exploitatieresultaat kennen (is dat wel het geval dan is er sprake van aanwending van de algemene reserve grondexploitatie en daarover beslist de raad expliciet). Dit geldt op het moment van opening van het plan, maar ook tussentijds. Indien het plan tussentijds dreigt op een negatief resultaat af te stevenen dan zal het alsnog aan de raad voorgelegd moeten worden;
2. Het plan moet passen binnen de bestaande beleidskaders en programmering m.b.t. woningbouw, bedrijven, kantoren etc.;
3. Het plan mag niet maatschappelijk of bestuurlijk gevoelig zijn.

Proces:

Niet alleen criteria zijn van belang maar ook een aantal procesafspraken, namelijk:

1. Er moet een besluit van de stuurgroep zijn, waarin aangegeven dat er een kleiner plan gestart wordt en dat dit afgewikkeld wordt via het Exploitatieplan Restlocaties;
2. Voor de feitelijke afwikkeling van het Exploitatieplan Restlocaties is het hoofd Vastgoed verantwoordelijk;
3. In de (bijlagen bij) de paragraaf Grondbeleid van de programmabegroting en de jaarrekening wordt inzicht gegeven in de opbouw en het verloop van het Exploitatieplan Restlocaties.

De lasten/baten bijstelling (budgettair neutraal) is meegenomen in de bijstelling van de grondexploitatie.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

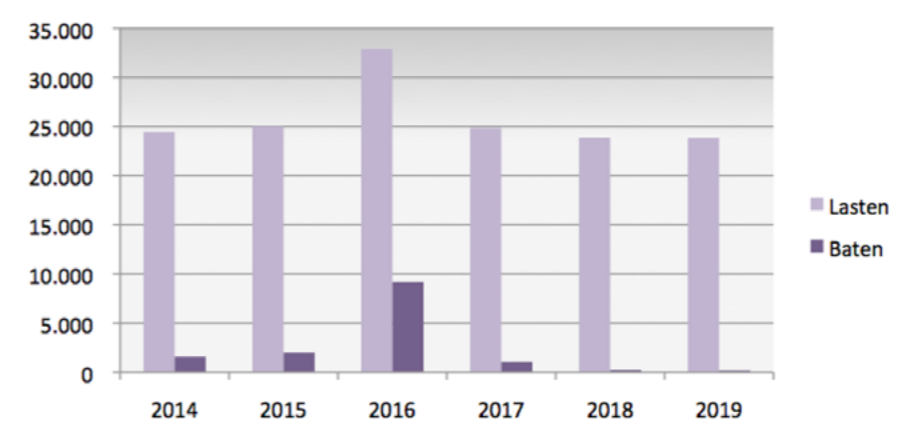
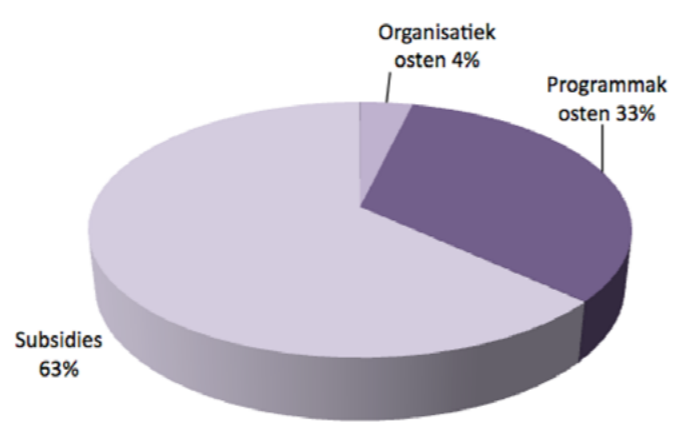
- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Realisatie nieuwe woningen	2.081	890	850	850

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	24.452	25.021	32.911	24.875	23.904	23.876
Baten	-1.595	-2.031	-9.187	-1.079	-129	-101
Netto lasten	22.857	22.991	23.724	23.796	23.775	23.775
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
53. Administratieve bijstellingen			0	0	0	0

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

53. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies

- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies

- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen

- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies

- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Ingeschreven leners bibliotheek	44.769	42.605	42.000	42.000
Bezoekers bibliotheek	866.152	822.558	800.000	800.000
Digitale bezoekers bibliotheek	813.127	829.188	800.000	800.000
Bezoekers Natuurmuseum Brabant	58.027	61.509	50.000	50.000
Bezoekers Textielmuseum	55.213	62.443	50.000	60.000
Bezoekers Schouwburg, Concertzaal	124.508	124.544	118.500	118.500
Bezoekers NWE Vorst	31.066	22.643	18.355	18.210
Bezoekers 013	200.247	182.325	205.000	225.000

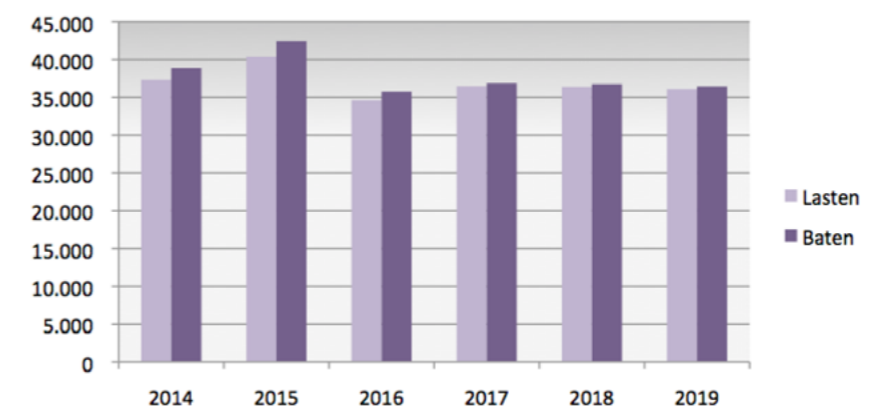
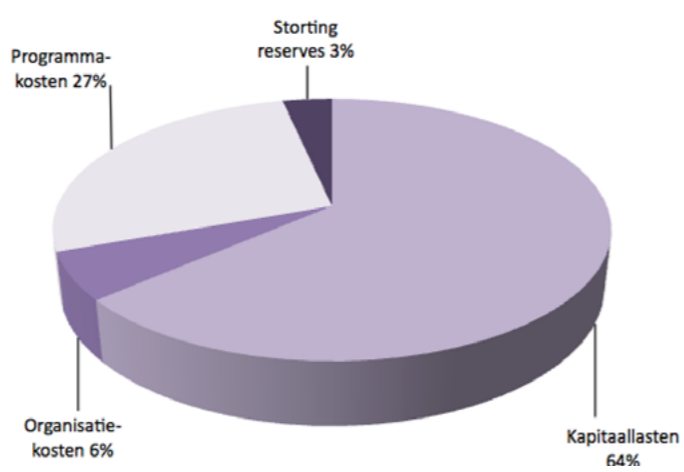
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Bibliotheekwerk & letteren	6.062	5.913	5.946
Amateurkunst & kunstzinnige vorming	2.548	2.523	2.543
Cultuureducatie	114	66	67
Cultuurbeleid algemeen	730	576	571
Culturele werkplaatsen	12	12	0
Beeldende kunst	61	62	60
Kunstenarsinitiatieven	369	359	361
Podiumkunst	6.057	7.818	6.179
Internationale samenwerking	290	36	18
Cultuur in School Tilburg (CIST) algemeen	2	-	0
Monumenten	67	243	60
Musea	6.174	5.100	5.141
Totaal	22.486	22.708	20.946

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	37.328	40.396	34.622	36.505	36.421	36.121
Baten	-38.921	-42.432	-35.772	-36.875	-36.777	-36.477
Netto lasten	-1.593	-2.036	-1.150	-370	-356	-356
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
54. Herijking Gebouwenexploitatie			683	703	821	738
55. Implementatie conditie-afhankelijk onderhoud gemeentegebouwen			-857	-1.347	-1.438	-1.444
56. Bijstelling taakstelling verkoopopbrengst			174	644	617	706
Nieuw beleid						
57. Inbedding gebouwen op orde t.i.v. egalisatiereserve gebouwenexploitatie			133	161	161	-
			-133	-161	-161	-

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Economie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Stedelijke ontwikkeling | grondexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Cultuur
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Gebouwenexploitatie
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

54. Herijking gebouwenexploitatie

De herijking van de gebouwenexploitatie (excl. onderhoud) leidt tot een structureel nadeel van € 0,7 miljoen tot € 0,8 miljoen, welke zich enerzijds laat verklaren door de structurele effecten als gevolg van verkoop van objecten en anderzijds door autonome ontwikkelingen zoals een toename in de leegstand (€ 0,62 miljoen) door bijvoorbeeld het vertrek van o.a. een grote kinderopvangorganisatie uit de MFA's. Daarnaast zijn er nieuwe objecten verwerkt, zoals bijvoorbeeld de AHOED in Berkel-Enschot (€ 27.000,-) en de opstallen van Longa aan de Oisterwijksebaan (€ 7.000,-). Bij de besluitvorming over deze nieuwe objecten zijn de gevolgen voor de gebouwenexploitatie gemeld. Deze worden nu verwerkt.

55. Implementatie conditie-afhankelijk onderhoud gemeentegebouwen

Door de invoering van conditie-afhankelijk onderhoud (NEN 2767) op conditieniveau 3 'redelijk' en het verder professionaliseren van het meerjarige onderhoudsplan, kunnen de budgetten voor onderhoud en de bijbehorende bijdragen aan de onderhoudsvoorziening worden bijgesteld. Dit leidt tot een structurele besparing op onderhoud en kapitaallasten (vervangingsinvesteringen) welke oploopt van € 0,86 miljoen in 2016 naar circa € 1,4 miljoen in 2017 e.v.

56. Bijstelling taakstelling verkoopopbrengst

De gebouwenexploitatie kent al sedert een langere periode een structurele taakstelling op de verkoop van gebouwen van € 0,7 miljoen, welke in de voorbije jaren tijdelijk is verhoogd. Veel van deze panden zijn inmiddels verkocht en de huidige verkoopbare voorraad is eindigend, met als gevolg dat de hoeveelheid panden die écht verkocht kunnen worden in de komende jaren zal afnemen. De structurele taakstelling is niet meer realistisch waardoor er een alternatief is gezocht middels de besparing op onderhoud om dit binnen de gebouwenexploitatie op te lossen.

57. Inbedding gebouwen op orde

Enerzijds om beheerstaken voldoende te kunnen uitvoeren en verder te professionaliseren en anderzijds in het kader van het project "Gebouwen op Orde" is de formatie van het team gebouwen vanaf 2012 tijdelijk uitgebreid met 4 fte (twee technisch beheerders en twee portefeuillemanagers). Dekking voor deze 4 fte is beschikbaar tot 1 maart 2016. Ten behoeve van de verdere inbedding en implementatie in de lijn van het project "Gebouwen op Orde" wordt voorgesteld om 2 fte gedeeltelijk te verlengen (één technisch beheerder en één portefeuillemanager) tot en met eind 2018.

Dekking voor de formatie kan worden gerealiseerd uit de egalisatiereserve gebouwenexploitatie welke hierdoor gedurende deze periode geleidelijk zal worden uitgenut. Om dit mogelijk te maken dienen de criteria voor deze reserve te worden herzien. De bandbreedte van de reserve dient geleidelijk te worden afgebouwd conform het bovengenoemde bestedingsplan en het onttrekkingscriterium dient te worden verruimd met bijdrage aan de ontwikkeling van de uitvoeringsorganisatie gebouwenbeheer. Tot slot zal deze reserve worden opgeheven per 01-01-2019.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën +

Inleiding programma Leefbaarheid

Binnen het programma Leefbaarheid maken wij ons sterk voor een woonomgeving die door onze inwoners als prettig wordt ervaren. Een leefbare woonomgeving voldoet aan bepaalde eisen; deze beschikt over voldoende groen, is schoon, heel, veilig en heeft mogelijkheden voor persoonlijke ontplooiing, zelfredzaamheid, sport en spel.

Achter onze inzet op leefbaarheid gaat de overtuiging schuil dat een prettige leefomgeving werkt als een vliegwiel. Bewoners die zich senang voelen in hun leefomgeving voelen zich sterker, meer verbonden met elkaar en hun omgeving en zijn eerder bereid om zich - op wat voor manier dan ook - in te zetten. In het streven naar een prettige woonomgeving zal die betrokkenheid de komende jaren hard nodig zijn. Onze budgetten lopen immers terug waardoor niet alles nog haal- of betaalbaar is. Onze zorg voor de leefbaarheid in de wijk zal dan ook steeds meer in coproductie met de bewoners gebeuren.

Wijktoetsen en leefbaarheidsonderzoeken tonen aan dat men in Tilburg over het algemeen tevreden is over de basis. Die basis is uiteraard geen vast gegeven maar vergt blijvende inzet. Bezit veroudert, de economie fluctueert, het klimaat verandert, de bevolkingssamenstelling wijzigt. Binnen de vijf domeinen die wij in dit begrotingsprogramma onderscheiden, proberen wij waar nodig de juiste verbeterlagen te maken.

Wij willen een vitale, groene stad in balans zijn die rekening houdt met het effect van zijn inspanningen en zorg draagt voor de dag van morgen en toekomstige generaties. Voor 2016 kiezen we in het programma leefbaarheid voor een duidelijke koers en leggen wij een aantal accenten.

Een leefbare stad is in de allereerste plaats een veilige stad. Onze inzet op de bestrijding van criminaliteit is flink en beperkt zich niet tot de stadsgrenzen. Steeds meer trekken wij op met de ons omringende gemeenten, waarbij er een belangrijke voortrekkersrol voor ons als centrumstad is weggelegd. Een aantal aspecten krijgt in 2016 bijzondere aandacht. Zo vraagt het succesvol bestrijden van onveiligheidsgevoelens bij onze burgers om meer ingrijpen in de directe levenssfeer. Dat is nodig om het gevoel van rechtsorde en rechtvaardigheid op wijkniveau te verstevigen en de maatschappelijke weerbaarheid van onze burgers te vergroten. Misdaad mag niet lonen. Daarom richten wij ons vanaf 2016 expliciet op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Ook het voorkomen van radicalisering en bestrijden op high impact crimes heeft onze aandacht.

Met wijkgericht werken houden wij de vinger aan de pols. Wij komen in actie daar waar de sociaal, culturele positie van onze inwoners ons zorgen baart. Voor een aantal wijken hebben wij momenteel speciale aandacht. Ook in 2016 zal dat het geval zijn. Zo houden wij vast aan de impuls wijken en de aandachts- en focuswijken.

Bij de doorontwikkeling van buurtregie zoomen wij in op de gevolgen van de decentralisaties. Wij letten daarbij speciaal op bewoners met een bepaalde achterstand of ondersteuningsbehoefte. Het gaat hierbij om mensen die een beroep doen op jeugdhulp, een zorgbehoefte hebben of een aanzienlijke afstand tot de arbeidsmarkt.

Natuurlijk is er ook oog voor de gezondheid van onze inwoners. Wij zijn een stad die beweging stimuleert en faciliteert, en spelen daar op in met een apart sportprogramma. De geactualiseerde Sportnota legt de accenten van onze verdere inzet op dit domein. Sport in de wijken wordt een steeds belangrijker onderdeel van het stimuleringsprogramma. Op wijkniveau worden in de openbare ruimte (zoals Cruyff Courts) sportactiviteiten voor en door jongeren georganiseerd zoals het project Citytrainer, met inmiddels 100 gecertificeerde Citytrainers. De buurtsportcoaches ondersteunen bewegingsinitiatieven van sportclubs en andere sportaanbieders gericht op de wijk. Naast het stimuleren van sportdeelname is het op orde krijgen van de sportexploitatie onze grootste opgave. Wij willen toe naar een situatie waarin er in de stad volop ruimte is voor allerlei leeftijden om zowel ongebonden als in verenigingsverband te kunnen spelen en bewegen.

Als duurzame, leefbare stad willen wij naast groen en schoon ook een stad zijn die de gevolgen van de klimaatverandering (hitte en wateroverlast) onderkent en daarop anticipeert. Dat wordt onder meer merkbaar in het onderhoud van onze openbare ruimte. Zo werken wij in 2016 toe naar een meer toekomstbestendig kwaliteitsniveau. Aan de verdere vergroening van onze wijken en onze stad geven wij ook prioriteit. Dit combineren we met onze zorg voor meer water in de wijk. Dit doen we met de aanleg van vijvers en inventieve opvang van regenwater. Hiermee stellen wij ons te weer tegen de toenemende wateroverlast in de stenen stad.

Onze inspanningen op het gebied van duurzaamheid zijn net als voorgaande jaren gericht op een positie in de voorhoede. De drie interessevelden: people, planet, profit van de duurzaamheidsbalans zijn zoals bij de inleiding op deze programmabegroting in hoofdstuk 1 al benoemd, daarbij leidend voor ons. Dat betekent dat wij ons in Tilburg niet beperken niet tot een louter 'klassieke' inzet op milieu, groen en energie. Wij kiezen voor een brede duurzaamheidsaanpak die over alle programma's heen gaat. Op velerlei terreinen zijn inmiddels duurzaamheidsdoelstellingen geformuleerd, zoals op het gebied van veiligheid en mobiliteit. Het komend jaar zien wij erop toe dat die beweging zich verder doorzet.

Overzicht -

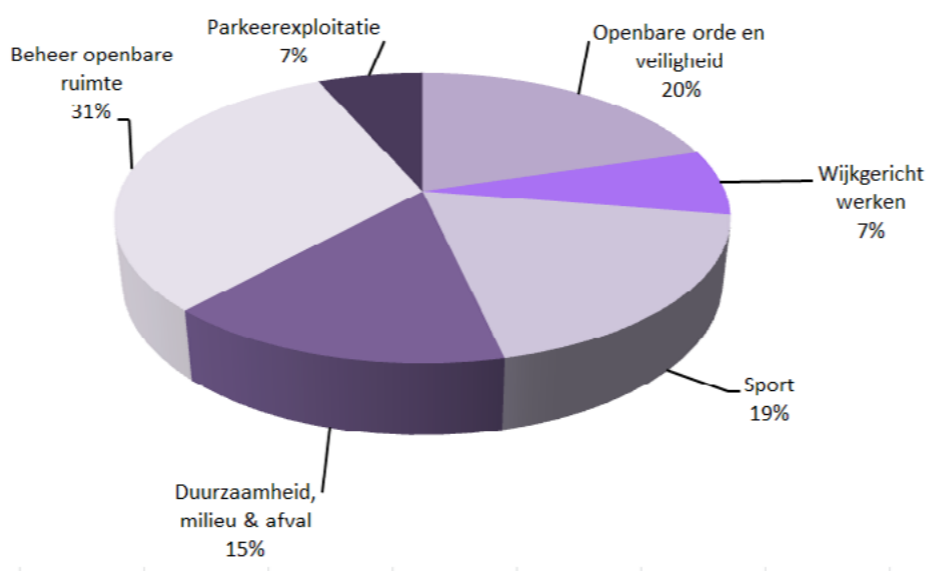
Overzicht Programma leefbaarheid

Onderwerpen +

Financiën +

Bedragen x € 1.000,-

	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016
Openbare orde en veiligheid	34.749	-2.250	32.499
Wijkgericht werken	12.490	-632	11.858
Sport	32.240	-10.952	21.288
Duurzaamheid, milieu en afval	26.369	-4.688	21.681
Beheer openbare ruimte	55.804	-3.857	51.947
Parkeerexploitatie	11.265	-11.265	0
Totaal Leefbaarheid	172.917	-33.644	139.273

- Actuele kadernota's:**
- Kadernota Veiligheid 2015-2018
 - Tilburg Akkoord
 - Sport 'Samenspel' 2011-2016
 - Klimaat Werk Plan 2016-2018
 - Afvalbeleid 2015-2020
 - Beheerbeidsplan Groen in de stad / Groen beheer plan
 - Structuurvisie Water en Riolering 2010-2015, wordt opgevolgd door:
 - Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2016-2019

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers**
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Minder criminaliteit
 Tilburg wil duurzaam uit de top 15 van onveilige steden (AD-misdaadmeter). Om deze doelstelling te bereiken is een groot aantal activiteiten noodzakelijk:

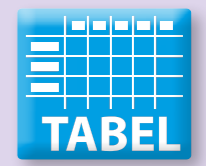
- Daling van het aantal high-impact-crimes door aanpak van WOS-feiten (woninginbraken, inclusief diefstal van voertuigen, overvallen, straatroof) en geweld.
- Verhoging aangiftebereidheid door een hoger aantal aangiftes ten opzichte van het aantal geweldsincidenten (bedreiging, mishandeling en openlijk geweld tegen personen). Hieronder valt o.a. uitgaansgeweld, huiselijk geweld en geweld tegen mensen met een publieke taak (VPT, veilige publieke taak).
- Daling van overige delicten (o.a. diefstal/inbraak schuurtjes, diefstal van en uit motorvoertuigen en fietsen, zakkenrollerij, winkeldiefstal, inbraak bedrijven/instellingen, vernieling, drugshandel, fraude, mensenhandel).
- We willen een sociaal klimaat creëren dat geen voedingsbodem biedt voor radicalisering. Het is onze ambitie vroegtijdig in te grijpen bij signalen van mogelijke radicalisering.
- Aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit door minimaal 2 miljoen euro afpakken per jaar, 10 criminelen per jaar aanpakken, 5 criminele samenwerkingsverbanden (csv's) per jaar aanpakken en 50 burgermeldingen per jaar ontvangen, vanaf 2017.

Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 Burgers ervaren minder onveiligheidsgevoelens. Het betreft de door burgers verwachte kans op slachtofferschap, feitelijk vermijdingsgedrag en perceptie criminaliteit (2015 t.o.v. 2012).

Minder overlast

- Afname van het aantal overlastmeldingen (2018 t.o.v. 2014), op grond van de politieregistratie.
- Afname van overlast en criminaliteit die wordt veroorzaakt door personen met complexe problematiek, terugdringen, recidive verminderen en de overlast van jeugdgroepen. Daarbij willen we voorkomen dat zorgmijders tussen het wal en schip vallen of niet die (al of niet gedwongen) zorg krijgen die nodig is om te voorkomen dat zij onveilige situaties (blijven) creëren. Het Bestuurlijk Interventieteam (BIT), het Team Complexe Casuïstiek (TCC) en de programmaorganisatie Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit (GOC) trekken hierin samen op.

Overigens zijn we voor het behalen van goede resultaten wel afhankelijk van onze partners (politie, OM, belastingdienst, etc.).

STAND VAN ZAKEN

Actualisatie Kadernota Veiligheid
 De raad heeft de Kadernota Veiligheid 2015-2018 op 13 juli 2015 vastgesteld. De kadernota Veiligheid is afgestemd op het Regionaal Beleidsplan 2015-2018 van de politie en vanwege een aantal grote ontwikkelingen inhoudelijk bijgesteld. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in de indicatoren.

Minder criminaliteit

- Tilburg stond in maart 2015 op de 11e plek van de AD misdaadmeter. Focus op specifieke thema's (met bijbehorend positief effect) heeft er toe geleid dat zaken die minder prioriteit krijgen in ernst en/of omvang zijn toegenomen. Voor de vier delicten (mishandeling, voertuigcriminaliteit, straatroof en inbraken in schuren, garages en tuinhuisjes) waarop Tilburg in de AD misdaadmeter minder heeft gescoord zijn inmiddels verbeterplannen opgesteld.
- Het aantal woninginbraken is in 2015 gedaald met 34,2%* ten opzichte van 2011. (*peildatum 19 juli 2015)
- Het aantal overvallen is met 68,4%* gedaald t.o.v. 2011.
- Het aantal straatroven is met 16,1%* gedaald t.o.v. 2011.
- Het aantal overige delicten is gedaald met 2,1%* t.o.v. 2011.
- Eind april heeft het college het actieplan voorkomen radicalisering vastgesteld. De nadruk van de aanpak ligt op het versterken van de preventie en vroegtijdig handelen. Er zijn, volgens zeven sporen (signaleringsnetwerk, supportnetwerk, training, kennistafel onderwijs, contact moskeeën, tolerante stad en repressie aanpak) acties uitgezet in de stad. Voor het onderwijs is specifieke ondersteuning en advisering geregeld en we nemen deel aan leerkringen voor gemeenten door de Nationaal Coördinator terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) i.s.m. Kennisbank Platform31 (voorheen het Nicis Instituut).

Minder criminaliteit

- We houden de focus vast op de aanpak van High Impact delicten woninginbraken, overvallen en straatroven (WOS) door informatiegestuurde inzet van maatregelen (optimaliseren van analyses/ Intelligence), een verdergaande dadergerichte benadering, samenwerking met burgers en publiek-private partijen (buurtpreventie, BuurTent, whatsappgroepen, etc.) en een fenomeengerichte aanpak met oog voor innovatie (technische oplossingen om heterdaadkracht te verhogen).
- Doorontwikkeling ZVH 3.0: In het zorg- en veiligheidshuis zetten we, in het kader van de nazorg ex-gedetineerden, in op het terugdringen van recidive. Vanuit het Team Complexe Casuïstiek (TCC) richten we ons op personen met multi-problemen.
- Vanuit een bestuurlijke aanpak (handhaving, fraudebestrijding, incasso, etc.) werken we samen met politie, belastingdienst, OM etc. meer gericht op criminele/overlastgevend panden en personen.
- Aanpak radicalisering: We werken de zeven sporen, genoemd in het Actieplan voorkomen radicalisering, verder uit en volgen de landelijk geadviseerde lijnen van preventie, detectie en interventie (o.a. het vergroten van de awareness en weerbaarheid en het tijdig herkennen van signalen). De Lokale Driehoek stuurt de aanpak van cases aan waarbij wordt ingezet op repressie en op een gecombineerde inzet van strafrecht met zorg voor betrokkenen en omgeving. We gaan werken met een advies- en meldpunt, zodat signalen adequaat kunnen worden opgepakt en advies kan worden gegeven.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

- Aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit: De programmaorganisatie staat. Voor elke programmalijn is een trekker benoemd. (Programmalijnen: 1. Aanpak lokale casuïstiek (incl. samenwerken op districtelijk en regionaal niveau); 2. Doorontwikkelen lokale interventiestrategieën; 3. Weerbaar maken van de eigen organisatie en; 4. Het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid. In twee wijken is het barrièremodel versterkt door bewoners ('oren en ogen van de wijk') te betrekken bij de aanpak.

- Aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit: We gaan in 2016 ondermijnende criminaliteit op bedrijventerreinen aanpakken en meer wijkgerichte acties uitvoeren met professionals in de wijk. We gaan criminele kopstukken aanpakken en personen die de bovenwereld met de onderwereld verbinden traceren en buiten werking stellen. Onze nieuwe werkwijze tussen het Team Complexe Casuïstiek (TCC), het bestuurlijk interventieteam (BIT) en de programmaorganisatie ondermijnende criminaliteit moet de effectiviteit vergroten van de aanpak van Tilburgse cases en (integrale) interventies op Tilburgs grondgebied. We zullen gemeente breed awareness trainingen verzorgen. We verwachten meer operationele signalen vanuit bestuur en eigen organisatie waarop we kunnen reageren.

Consequenties bezuinigingen:

- Door het opheffen van het Emergofonds is er niet langer geld beschikbaar om overlastgevende panden en activiteiten door herbestemming aan te pakken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Positie in rangorde onveilige steden (AD misdaadmeter)	>15	19	14
Afname aantal woninginbraken (poging + voltooid, excl. inbraak in schuurtjes, tuinhuisjes, garageboxen e.d.) (t.o.v. 2011)	-22%	1.187 (-29%)	1.536 (-7,8%)
Afname aantal diefstallen van voertuigen in relatie tot woninginbraken (t.o.v. 2013)	-5%		
Afname aantal overvallen (reductie per jaar)	-55%	25 (-50%)	30 (-40%)
Afname aantal straatroven (t.o.v. 2011)	-7%	136 (+16%)	127 (+8,5%)
Afname geweldsincidenten (t.o.v. 2011)	afname	1.829 (-16,7%)	1.919 (-11,9%)
Verhoging aangiftebereidheid (+ 10% in 2018 t.o.v. 2014)	3%		
Afname aantal overige delicten (t.o.v. 2011)	afname	12.040 (+6%)	11.970 (+5,2%)
Afname overlastmeldingen algemeen (politie) t.o.v 2011	afname	3.675 (+23%)	3.240 (+8,1%)
Afname meldingen overlast van jongeren/jeugd (t.o.v. 2013), politieregistratie én CMP van de gemeente)	afname	1233	1131
Afname van % inwoners dat aangeeft vaak overlast te ervaren van jongeren/jeugd naar 8%.	8%	8,2%	8,6%
Percentage inwoners dat verwacht slachtoffer te worden (LVM)	afname	5,1%	5,2%
Percentage inwoners dat vermijdingsgedrag vertoont (LVM)	afname		
- 's avonds niet open doen;		13%	13,1%
- omlopen/omrijden.		2,6%	5,5%
Percentage inwoners dat veel criminaliteit in buurt ervaart (LVM)	afname	17,1%	21,7%

STAND VAN ZAKEN

garages en tuinhuisjes) waarop middelen in de AD misdaadmeter minder heftig gescoord zijn inmiddels verbeterplannen opgesteld.

- Het aantal woninginbraken is in 2015 gedaald met 34,2%* ten opzichte van 2011. (*peildatum 19 juli 2015)
- Het aantal overvallen is met 68,4%* gedaald t.o.v. 2011.
- Het aantal straatroven is met 16,1%* gedaald t.o.v. 2011.
- Het aantal overige delicten is gedaald met 2,1%* t.o.v. 2011.
- Eind april heeft het college het actieplan voorkomen radicalisering vastgesteld. De nadruk van de aanpak ligt op het versterken van de preventie en vroegtijdig handelen. Er zijn, volgens zeven sporen (signaleringsnetwerk, supportnetwerk, training, kennistafel onderwijs, contact moskeeën, tolerante stad en repressie aanpak) acties uitgezet in de stad. Voor het onderwijs is specifieke ondersteuning en advisering geregeld en we nemen deel aan leerkringen voor gemeenten door de Nationaal Coördinator terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) i.s.m. Kennisbank Platform31 (voorheen het Nicis Instituut).

- vanuit een bestuurlijke aanpak (handhaving, fraudebestrijding, incasso, etc.) werken we samen met politie, belastingdienst, OM etc. meer gericht op criminele/overlastgevende panden en personen.
- Aanpak radicalisering: We werken de zeven sporen, genoemd in het Actieplan voorkomen radicalisering, verder uit en volgen de landelijk geadviseerde lijnen van preventie, detectie en interventie (o.a. het vergroten van de awareness en weerbaarheid en het tijdig herkennen van signalen). De Lokale Driehoek stuurt de aanpak van cases aan waarbij wordt ingezet op repressie en op een gecombineerde inzet van strafrecht met zorg voor betrokkenen en omgeving. We gaan werken met een advies- en meldpunt, zodat signalen adequaat kunnen worden opgepakt en advies kan worden gegeven.

ten noodzakelijk: (straatroof) en geweld.

en publieke

il,

ij signalen van mogelijke radicalisering.

ag en perceptie criminaliteit (2015 t.o.v. 2012).

eren en de overlast van jeugdgroepen. om te voorkomen dat zij onveilige situaties (blijven) ermijnende Criminaliteit (GOC) trekken hierin samen op.

aanpak van High Impact delicten woninginbraken,) door informatiegestuurde inzet van maatregelen (intelligence), een verdergaande dadergerichte benadering, publiek-private partijen (buurtpreventie, BuurTent, fenomeengerichte aanpak met oog voor innovatie erdaadkracht te verhogen). et zorg- en veiligheidshuis zetten we, in het kader van op het terugdringen van recidive. iestiek (TCC) richten we ons op personen met

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers**
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 Op 2 maart 2015 zijn de uitkomsten van de Veiligheidsmonitor 2014 openbaar geworden. Ten opzichte van 2013 oordelen de Tilburgers positiever over alle onderwerpen die zijn meegenomen. Deze verbetering is sterker dan gemiddeld in de 70.000+ gemeenten. We hebben kennis uitgewisseld en ontwikkeld, bijvoorbeeld door workshops te houden tussen medewerkers van de gemeente en wijkagenten om een beeld te krijgen van de effecten van ons handelen op de veiligheidsbeleving. Ook is er veldonderzoek gedaan naar veiligheidsbeleving in een aantal (sub)wijken in Tilburg.

(Zie wijkgericht werken.)

Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 We vergroten het vertrouwen in de overheid door in te zetten op de aanpak van overlast (handhaving, repressie, reparatie en preventie). We reageren adequaat op overlastsituaties om zo de leefbaarheid in de wijk te vergroten (i.s.m. o.a. politie, OM en corporaties). We bevorderen de zelfredzaamheid van burgers door onder andere voorlichting te geven en adviezen waarin we handelingsperspectief bieden (onder meer door de brief besmettelijkheid woninginbraken, adviezen vanuit de BuurTent, communicatiecampagnes, e.d.). We communiceren zorgvuldig over veiligheid en bekijken of de visie op veiligheidscommunicatie ook toepasbaar is op reguliere of incidentele communicatie. We zetten innovatieve ontwikkelingen in. Onder andere bij de onderdoorgang Willem II passage testen we ('Operational Field lab') hoe de tunnel ervaren wordt bij verschillende varianten van interactie tussen de gebruiker en licht, geluid en geur. De opgedane kennis passen we, waar mogelijk, toe op andere plekken in de stad.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Minder overlast
 In 2015 is de overlast met 19% gestegen (peildatum 19 juli). Er zijn concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met o.a. het jongerenwerk van Contour de Twern/ R-Newt+ waarin de samenhang tussen preventie, repressie en integraal werken is geborgd. Er is goed contact met de jongeren en dit maakt vroegtijdige signalering en aanpak van problemen mogelijk. Ook het dagelijks in de wijk surveilleren door toezichthouders van Stadtoezicht levert een bijdrage in zowel signalering als preventie.

Het team Complexe Casuïstiek (TCC) is inmiddels gestart als onderdeel van de doorontwikkeling ZVH 3.0. Er is een lijst met personen (subjecten) vastgesteld op basis waarvan het TCC samen met het Bestuurlijke Interventieteam (BIT) en de programmaorganisatie Aanpak Georganiseerde Ondernijende Criminaliteit personen met multi-problemen bespreekt. Door goede afstemming wordt snel op de actualiteit ingegrepen. De gemeente werkt hiervoor samen met andere (overheids-)instellingen (politie, belastingdienst, UWV, handhaving etc.) vanuit de één overheidsgedachte. De eerste successen zijn al geboekt. Het TCC is in het laatste kwartaal van 2015 volledig operationeel.

Minder overlast
 We ontwikkelen aanvullende werkwijzen voor preventie, vroegtijdig signaleren en ingrijpen. Vanuit het TCC maken we op basis van de lijst van personen voor elk persoon een plan van aanpak (voormalige TOP 100 lijst).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Wijkaanpak
 Verder versterken, bestendigen en borgen van het wijkgericht werken in de eigen organisatie en in samenhang met de burgers en partners in de wijken. In 2016 richten we ons specifiek op de verbinding met de decentralisaties en de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Verbetering in aandachts- en focuswijken
 Versterken van de leefbaarheid in de aandachts- en focuswijken op de thema's sociaal-economisch, fysiek en veiligheid. Onze acties in de aandachts- en focuswijken moeten tot verbetering leiden en in de overige wijken moeten geen verslechtingen optreden.

Verbeteren sociaal economische positie van mensen in de vijf impulswijken

1. Elk huishouden heeft een kostwinner.
2. Jongeren doen het goed op school en halen een diploma.
3. Alle huishoudens leven boven de armoedegrens.

STAND VAN ZAKEN

Wijkaanpak
 In 2015 is en wordt het wijkgericht werken op diverse thema's verder versterkt. Het aantal buurtpreventieteams is inmiddels gestegen van 19 naar 29. Er is een start gemaakt om het wijkgericht werken te verbinden aan de aanpak ondermijning (te beginnen in Groenewoud en Tilburg West). De sociale media worden steeds meer benut voor communicatie met wijkbewoners (Facebook, Twitter, Whatsapp); met politie, sociaal werk, corporaties en Toegangsteams zijn goede contacten. In 2015 zijn tot en met juli zeven wijkschouwen uitgevoerd. 'Tilburg Knapt op' is in vernieuwde vorm gestart.

In het najaar zijn de volgende thema's voorbereid: doorontwikkeling buurtregie en het landelijk congres wijkgericht werken in Tilburg op 18, 19 en 20 november.

Reguliere zaken lopen conform planning: afhandeling complexe meldingen (streefpercentage wordt nog niet behaald, maar wel verbetering in snelheid afhandeling), aanpak kleine fysieke en sociale knelpunten; deelname in tal van wijknetwerken, regulier overleg met wijk- en dorpsraden, advisering bij projecten, spreekuren en wijkbezoeken van wijkwethouders; begeleiding burgerinitiatieven.

Wijkaanpak
 Aangezien er in voorgaande jaren is ingezet op versterking van het wijkgericht werken gaat het in 2016 zowel om het bestendigen en borgen van het wijkgericht werken als om een verdere versterking. Belangrijke punten hierbij zijn:

- we zijn zichtbaar in de wijken aanwezig (ogen, oren en mond in de wijken) door deelname in netwerken en sociale media en directe contacten met bewoners;
- we pakken complexe kleine knelpunten slagvaardig op en handelen ze af;
- we brengen signalen uit de wijken in in de beleidsontwikkeling;
- we faciliteren/ begeleiden, indien nodig, burgerinitiatieven;
- we zetten in op verdere versterking en verbinding van het wijkgericht werken in relatie tot de drie decentralisaties (met name de Toegang): daartoe ontwikkelen we de buurtregie door en maken we samenwerkingsafspraken tussen omgevingsmanagement en Toegang;
- we doen mee aan drie integrale handhavingsacties per jaar;
- specifieke inzet op omgevingsmanagement in Stationszone, Piushaven en Stappegoorgebied;
- we verbeteren de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen (in samenwerking met o.a. politie, justitie, jongerenwerk) die meer aansluit bij de ontwikkeling van deze groepen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Indicator impulswijken	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Aantal burgerinitiatieven dat we begeleiden	10		
Deelname aan integrale handhavingsacties	3		
Percentage van huidige populatie werkzoekenden in de impulswijken Groenewoud, Kruidenbuurt en Stokhasselt wat uitgestroomd is naar werk	52%	51,3	48%
Percentage afname aantal nieuwe vroegtijdig schoolverlaters in de vijf impulswijken vanaf schooljaar 2011-2012	2,8% Stedelijk gemiddelde	4,6%	4,5%
Alle basisscholen in de impulswijken voldoen jaarlijks aan de prestatienorm van de Inspectie van het Onderwijs	100%		Volgens onderzoek staan er geen zwakke of zeer zwakke scholen in de impulswijken
Percentage huishoudens (met inwonende 65+ én minimum inkomen) wat gebruik maakt van minimaal één inkomensondersteunende regeling	Minimaal 90%	92,7%	

STAND VAN ZAKEN

overleg met wijk- en dorpsraden, advisering bij projecten, spreekuren en wijkbezoeken van wijkwethouders; begeleiding burgerinitiatieven.

- we doen mee aan drie integrale handhavingsacties per jaar;
- specifieke inzet op omgevingsmanagement in Stationszone, Piushaven en Stapegoorgebied;
- we verbeteren de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen (in samenwerking met o.a. politie, justitie, jongerenwerk) die meer aansluit bij de ontwikkeling van deze groepen.

s in de wijken.

aandachts-

s ingezet op versterking van het wijkgericht werken gaat gen en borgen van het wijkgericht werken als om een enten hierbij zijn:

inwezig (ogen, oren en mond in de wijken) door ale media en directe contacten met bewoners; lpunten slagvaardig op en handelen ze af; en in in de beleidsontwikkeling; en nodig, burgerinitiatieven; king en verbinding van het wijkgericht werken in relatie : name de Toegang): daartoe ontwikkelen we de samenwerkingsafspraken tussen omgevingsmanagement

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken**
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Verbetering aandachts- en focuswijken
 In 12 aandachtswijken en 4 focuswijken is een actieplan met verbeterpunten. Deze plannen hebben een looptijd van 2 tot 4 jaar en de resultaten worden gemeten in de volgende wijktoets die begin 2016 verschijnt. De activiteiten liggen globaal gezien op schema. Er wordt ingezet op vijf thema's, die bewoners hebben benoemd:

1. **Vervuiling:** drie nieuwe hondenloopzones gerealiseerd en drie in voorbereiding; diverse loopzones aangepast; aanpak gestart op bijplaatsingen bij ondergrondse containers; in enkele wijken extra aanpak zwerfafval; graffiti aanpak acht spoorwagendoorgangen.
2. **Parkeeroverlast:** inzet van handhavers op parkeerexcessen; communicatie met en naar wijkbewoners over parkeren; pilot Veestraat gestart uitbreiding gereguleerd parkeren; in enkele gevallen extra parkeervakken aangelegd.
3. **Aanpak armoede:** maatregelen vooral op gebied van communicatie en voorlichting en projecten.
4. **Overlast van anderen aanpakken:** aanpak overlast individuen (verbinden aan top 100 aanpak), gezinnen, jeugdgroepen.
5. **Verbetering sociale cohesie:** stimuleren en faciliteren van activiteiten door bewoners zelf; ondersteunen oprichting moestuinen en (natuur) speelplekken; etc.

De voorbereidingen voor de nieuwe wijktoets verlopen volgens planning. Deze wordt uitgevoerd in het vierde kwartaal 2015 en de resultaten worden begin 2016 bekend. Dan moet ook blijken of er op basis van de aanpak verbeteringen gerealiseerd zijn.

Verbetering aandachts- en focuswijken
 Begin 2016 zijn de cijfers van de nieuwe wijktoets beschikbaar en later in het jaar de impulsmonitor en beoordelen we de effectiviteit van de inzet van de wijkactieplannen voor aandachts- en focuswijken. Op basis van deze nieuwe wijktoets passen we bestaande plannen aan of maken we nieuwe actieplannen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

Financiën +

STAND VAN ZAKEN

Verbeteren sociaal economische positie van mensen in de vijf impulswijken
 Met de aanpak van impulswijken werd vijf jaar geleden begonnen door de gemeente in samenwerking met corporaties. Hiervoor loopt via het Tilburg Akkoord een aparte financieringsstroom. Dit Akkoord loopt nog vijf jaar door. In 2015 is de lijn doorgezet om bewoners meer ruimte te geven voor initiatieven in de impulswijken. Het Tilburg Akkoord is tussentijds geëvalueerd en onderstreept de noodzaak om actiever te stimuleren, meer ondersteuning te organiseren op ideeën en daarbij ons wel te laten inspireren door de ervaringen die reeds zijn opgedaan met de impulswijkeraanpak.

Verbeteren sociaal economische positie van mensen in de vijf impulswijken
 De partners binnen het Tilburg Akkoord houden vast aan de lijn van experimenten en innovaties waarbij de instellingen in de stad uitgedaagd worden om een bijdrage te leveren aan de doelen. De partners binnen het Tilburg Akkoord* gaan op basis van de tussentijdse evaluatie in 2015, in 2016 naast het doorzetten van de al ingezette activiteiten, niet alleen actief campagne voeren om bewoners op te roepen te komen met initiatieven. Ook de trajecten zullen actiever begeleid worden en de focus zal naast de impulswijken ook op andere hotspots gericht worden. Zowel grote als kleine initiatieven zullen kansen geboden worden en de leermomenten actiever gedeeld. Er zal ook nagedacht worden over de periode na het Tilburg Akkoord. (*Het Tilburg Akkoord is een convenant tussen TBV Wonen, WonenBreburch, Tiwos en de gemeente Tilburg en stimuleert ideeën voor maatschappelijke initiatieven die een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.)

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Verhogen van de sportdeelname onder jeugd (6-11 jaar) en jongeren (12-17 jaar)

- In 2016 sport 60% van de jeugd (6-11 jaar) minimaal 2x per week 1 uur.
- In 2016 sport 75% van de jongeren (12-17 jaar) minimaal 2x per week 1 uur.

Sportdeelname volwassenen

- In 2016 sport 50% van de volwassenen (18-64 jaar) minimaal 1x per week 1 uur.
- In 2016 neemt 50% van de ouderen (vanaf 65 jaar) deel aan een bewegingsaanbod.

Sport op orde
Actualiseren van de kadernota en het via maatregelen verbeteren van de sportexploitatie.

STAND VAN ZAKEN

Verhogen van de sportdeelname onder jeugd (6-11 jaar), jongeren (12-17 jaar) en volwassenen

De sportdeelname voor jeugd is op basis van eerdere monitoring in 2013 uitstekend. De feitelijke deelname aan activiteiten voor de jeugd en het aantal jeugdleden bij sportclubs bevestigd in 2015 dit beeld. De sportdeelname bij volwassenen blijft nog onder het gewenste niveau. Er is gewerkt aan het traject heroriëntatie voetbalcomplexen met als prioriteit het complex Spoordijk. Het project JOGG (Jongeren op gezond gewicht) loopt en zal verder worden uitgerold. Uit de evaluatie van het sportbeleid is gekomen dat de inzet van buurtsportcoaches, verenigingsondersteuners en combinatiefunctionarissen zeer succesvol door partners is ervaren en men daar zeker (ook in financiële zin) mee door wenst te gaan.

Stabiliseren van de sportdeelname onder jeugd (6-11 jaar), jongeren (12-17 jaar) en het verhogen van de sportdeelname door volwassenen tot 65 jaar en de groep 65 plussers.

In 2016 zal op basis van de geactualiseerde sportnota (met daarin revisie van algemene doelen gericht op bewegingsstimulering, gezondheid, sociale cohesie, preventie en daarvan afgeleid specifieke, kortere termijndoelen) worden ingezet op het consolideren van de sportdeelname door jeugd en daarmee indirect ook op het optimaal gebruik van de Tilburgse sportaccommodaties. Een ander belangrijk hoofddoel is het bevorderen van de gezondheid d.m.v. sport als preventiemiddel voor instroom in zorgtrajecten op oudere leeftijd. Het geactualiseerde sportbeleid zal gelden tot en met 2018. De inzet van de buurtsportcoaches zal gericht worden op de 18-plusgroepen in vooral de impulswijken met als doel de sportparticipatie van volwassenen (die nu achterblijft) en ouderen te verhogen en bij te dragen aan de leefbaarheid. Aandacht voor het faciliteren van de meer ongebonden sport (zoals Sportkanaal en sportlanes) past daar uitstekend in. Het onderwijs en de georganiseerde sport hebben met klem aangegeven dat zij de inzet van de combinatiefunctionarissen minimaal willen handhaven, waarbij het onderwijs ook de komende jaren bereid is aan de financiering bij te dragen. Het project JOGG (Jongeren op gezond gewicht) in Stokkasselt zorgt voor steeds meer aandacht voor een gezond gewicht. In 2016 wordt specifiek ingezet op de sportdeelname van meisjes en vrouwen langs de route van / op weg naar het EK Vrouwenvoetbal 2017, waar Tilburg een belangrijke speelstad zal zijn. Dit zal gebeuren in breed verband met de KNVB en de Provincie Noord Brabant.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport**
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Indicator	Streefwaarde 2016	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Percentage jeugd (6-11 jr.) wat minimaal 2x per week 1 uur sport in 2016	60%	Geen meting	78%
Percentage jongeren (12-17 jr.) wat minimaal 2 x per week 1 uur sport in 2016	75%	Geen meting	74%
Percentage volwassenen (18-64 jr.) wat minimaal 1 x per week 1 uur sport in 2016	50%	45%	Geen meting
Percentage ouderen (65+) wat deelneemt aan bewegingsaanbod in 2016	50%	42%	Geen meting

STAND VAN ZAKEN

De feitelijke deelname aan activiteiten voor de jeugd en het aantal jeugdleden bij sportclubs bevestigd in 2015 dit beeld. De sportdeelname bij volwassenen blijft nog onder het gewenste niveau. Er is gewerkt aan het traject heroriëntatie voetbalcomplexen met als prioriteit het complex Spoordijk. Het project JOGG (Jongeren op gezond gewicht) loopt en zal verder worden uitgerold. Uit de evaluatie van het sportbeleid is gekomen dat de inzet van buurtsportcoaches, verenigingsondersteuners en combinatiefunctionarissen zeer succesvol door partners is ervaren en men daar zeker (ook in financiële zin) mee door wenst te gaan.

doelen gericht op bewegingsstimulering, gezondheid, sociale cohesie, preventie en daarvan afgeleid specifieke, kortere termijndoelen) worden ingezet op het consolideren van de sportdeelname door jeugd en daarmee indirect ook op het optimaal gebruik van de Tilburgse sportaccommodaties. Een ander belangrijk hoofddoel is het bevorderen van de gezondheid d.m.v. sport als preventiemiddel voor instroom in zorgtrajecten op oudere leeftijd. Het geactualiseerde sportbeleid zal gelden tot en met 2018. De inzet van de buurtsportcoaches zal gericht worden op de 18-plusgroepen in vooral de impulswijken met als doel de sportparticipatie van volwassenen (die nu achterblijft) en ouderen te verhogen en bij te dragen aan de leefbaarheid. Aandacht voor het faciliteren van de meer ongebonden sport (zoals Sportkanaal en sportlanes) past daar uitstekend in. Het onderwijs en de georganiseerde sport hebben met klem aangegeven dat zij de inzet van de combinatiefunctionarissen minimaal willen handhaven, waarbij het onderwijs ook de komende jaren bereid is aan de financiering bij te dragen. Het project JOGG (Jongeren op gezond gewicht) in Stokkasselt zorgt voor steeds meer aandacht voor een gezond gewicht. In 2016 wordt specifiek ingezet op de sportdeelname van meisjes en vrouwen langs de route van / op weg naar het EK Vrouwenvoetbal 2017, waar Tilburg een belangrijke speelstad zal zijn. Dit zal gebeuren in breed verband met de KNVB en de Provincie Noord Brabant.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Sport op orde
 Sport op orde kent twee lijnen. Enerzijds de beleidslijn (evaluatie en actualisatie sportnota) en anderzijds het optimaliseren van de exploitatie. Daarnaast loopt het traject van uitvoering van de voetbalvisie.

De beleidslijn moet mede richting geven aan de te maken keuzes om tot een gezonde sportexploitatie te komen. De actualisering van de sportnota wordt naar verwachting eind 2015 vastgesteld in de raad.

Wat betreft het optimaliseren van de exploitatie zijn in 2015 grote stappen gezet op het gebied van de tarieven (harmonisatie), proces van facturering en debiteurenbeheer, marketing en is een inventarisatie gemaakt van besparingsmogelijkheden op het gebied van energie. Door gerichte marketing en energiebesparing kan de taakstelling voor het boekjaar 2016 naar alle waarschijnlijkheid ingevuld worden. De verwachting is wel dat de totale taakstelling van € 1 miljoen (per 2018) zoals opgenomen in het coalitieakkoord niet louter door maatregelen in de bedrijfsvoering kan worden opgelost maar keuzes vraagt die de infrastructuur dan wel het beleid zullen raken. Hiertoe werken we scenario's uit voor de Perspectiefnota 2017.

Wat betreft de eerder genoemde voetbalvisie heeft de raad in 2015 een besluit genomen over de ontwikkelingen in Tilburg Oost i.c. het samengaan van een aantal verenigingen op het sportcomplex aan de Spoordijk en gelijktijdig investeren in het sportcomplex. Door deze investeringen kan de Voetbalacademie van Willem II gefaciliteerd worden om op één complex te spelen.

Sport op orde

- Uitwerken (financiële) scenario's t.b.v. Perspectiefnota 2017 die de basis vormen voor richtinggevende discussie op welke wijze de taakstelling Sport op Orde verder in te vullen. Scenario's dienen afgestemd te zijn op de geactualiseerde sportnota.
- Invoering exploitatie verbeterende maatregelen bij het Sportbedrijf zoals:
 - Implementeren energiebesparende maatregelen;
 - Inzetten marketing voor optimaliseren gebruik accommodaties;
 - Tweede fase harmoniseren sporttarieven en verder optimaliseren bedrijfsvoering processen binnen het sportbedrijf.
- De herstructurering voetbalcomplexen wordt o.b.v. de vastgestelde voetbalvisie verder uitgerold met als doel optimaal gebruik van de velden te bewerkstelligen en te komen tot sterkere verenigingen, in 2016 via het in gang zetten van tweede fase Spoordijk.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Tilburg wil een vitale, gezonde en duurzame stad in een moderne netwerksamenleving zijn. De duurzaamheidsbalans hanteren wij als kompas.

Duurzaamheid (energie en klimaat)
 Klimaatneutraal en klimaatbestendig Tilburg in 2045 door zowel meer duurzame energie te produceren en minder energie te gebruiken.

Milieu en afval
 Op het gebied van geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit en geurhinder voldoen aan EU-normering en nationale wetgeving. De reductie van de jaarlijkse hoeveelheid huishoudelijk restafval tot 140 kilo per inwoner per 2019 en transitie naar een circulaire economie in 2045.

STAND VAN ZAKEN

Duurzaamheid
 Duurzaamheid operationaliseren wij vanuit de Telosbenadering. Resultaten moeten gehaald worden binnen de economie, op het sociale vlak en maatregelen op ecologisch vlak. Duurzaamheid gaat niet alleen over energie en klimaat, milieu en afval. Op vele plekken in deze begroting treft u onze duurzaamheidsdoelstellingen aan. Van veiligheid tot het beheer van de openbare ruimte en van arbeid tot het opstellen van een mobiliteitsplan. Duurzaamheid heeft geen eigen beleidsdocument. Duurzaamheid gaat over alle programma's en producten heen.

Energie en klimaat
 We zetten het traject van enerzijds grootschalige realisatie van meer duurzame energie (zonnepanelen, windmolens, geothermie, bio-energie en restwarmte) en anderzijds het grootschalig verminderen van het energiegebruik door. Op gemeentelijke daken worden veel zonnepanelen geplaatst en er worden, zoals afgesproken in de green deal Brabantse stroomversnelling, meer NOM (Nul Op de Meter) woningen gerealiseerd. Daarnaast is de inzet gericht op de verduurzaming van het warmtenet. We constateren dat de "energieke samenleving" meer en meer concreet wordt ingevuld in Tilburg via de inzet van o.a. door de inwoners opgerichte zes energiecoöperaties, diverse organisaties zoals de basisscholen, samenwerkende bedrijven, het Klimaatbureau, MOED, etc.. We maken er werk van om van Tilburg een duurzame stad te maken en hierop ook een voorhoedepositie in te blijven nemen. Eind 2015 is een plan van aanpak klimaatadaptatie opgesteld. Daar waar we in het MJP kansen zien, zal dat worden meegenomen. Doel achter het plan van aanpak Klimaatadaptatie is, dat binnen maar ook buiten de gemeentelijke organisatie, rekening wordt gehouden met de lokale effecten van de klimaatverandering (extremen, hitte, droogte, andere flora en fauna, wind, e.d.) Basis voor de klimaataanpak is het Klimaat Werk Plan 2016-2018 als opvolger van het KWP 2013-2015. We zijn gestart met de ontwikkeling van de Strategische Lange Termijn Klimaatvisie.

Energie en klimaat
 In 2016 evalueren we de duurzaamheidslening, geven uitvoering aan de Stimuleringsregeling Duurzame Energie (SDE+) voor zonnepanelen op gemeentelijke daken, werken aan de regionale verankering van duurzaamheid, geven een follow up aan de green deal Brabantse stroomversnelling, en geven invulling aan de green deal geothermie. Ook wordt het bestemmingsplan windmolens Spinder (incl. MER) vastgesteld. Verder geven we uitvoering aan zowel het plan van aanpak Klimaatadaptatie, als ook het Klimaatwerkplan 2016-2018.

ACTIVITEITEN 2016

- Overzicht +
- Onderwerpen** -
- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN
 STAND VAN ZAKEN

Indicator	Streefwaarde	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Gebruikers duurzaamheidslening	100	nvt	
Hoeveelheid huishoudelijk restafval kilo per inwoner in 2016	180 kg	219	
Aantal m ² zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed	48.000	nvt	0
Energetisch verbeteren particuliere woningen	350	100	nvt
Deelnemers NOM (Nul op de meter) Koop	10	nvt	
Sociale huurwoningen verduurzamen naar minimaal label D	100		
Verduurzamen aantal huurwoningen naar NOM	40	nvt	
Alle sociale huurwoningen met E,F en G (totaal 4.900) naar minimaal label D voor 2025	100		
Door MOED gerealiseerde duurzame energieproductie in Hart van Brabant	x mWh		

veel zonnepanelen geplaatst en er worden, zoals afgesproken in de green deal Brabantse stroomversnelling, meer NOM (Nul Op de Meter) woningen gerealiseerd. Daarnaast is de inzet gericht op de verduurzaming van het warmtenet. We constateren dat de "energieke samenleving" meer en meer concreet wordt ingevuld in Tilburg via de inzet van o.a. door de inwoners opgerichte zes energiecoöperaties, diverse organisaties zoals de basisscholen, samenwerkende bedrijven, het Klimaatbureau, MOED, etc.. We maken er werk van om van Tilburg een duurzame stad te maken en hierop ook een voorhoedepositie in te blijven nemen. Eind 2015 is een plan van aanpak klimaatadaptatie opgesteld. Daar waar we in het MJP kansen zien, zal dat worden meegenomen. Doel achter het plan van aanpak Klimaatadaptatie is, dat binnen maar ook buiten de gemeentelijke organisatie, rekening wordt gehouden met de lokale effecten van de klimaatverandering (extremen, hitte, droogte, andere flora en fauna, wind, e.d.) Basis voor de klimaataanpak is het Klimaat Werk Plan 2016-2018 als opvolger van het KWP 2013-2015. We zijn gestart met de ontwikkeling van de Strategische Lange Termijn Klimaatvisie.

deal Brabantse stroomversnelling, en geven invulling aan de green deal geothermie. Ook wordt het bestemmingsplan windmolens Spinder (incl. MER) vastgesteld. Verder geven we uitvoering aan zowel het plan van aanpak Klimaatadaptatie, als ook het Klimaatwerkplan 2016-2018.

npas.

nie in 2045.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Afval
 Op basis van de uitkomsten van de consultatiebijeenkomst met burgers en andere partijen zijn we gestart met het opstellen van een Roadmap Circulaire Economie, inclusief actieplan, voor de bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie. Deze stellen we in 2016 vast.
 Eind 2015 is door het college het nieuwe afvalplan opgesteld wat zal leiden tot een verdere afname van restafval. In 2015 zal de hoeveelheid restafval naar verwachting net onder de 200 kg per inwoner komen. Handhaving op afvalscheiding heeft daarbij geholpen.

(grijze) Milieu
 Het (grijze) milieu betreft de deelonderwerpen geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit, geurhinder en zonering (rekening houden met afstand tussen bedrijven en wonen/verblijven). Voor al deze deelonderwerpen geldt dat we ons houden aan EU-richtlijnen en nationale wetgeving. Een verbetering van de milieukwaliteit (gezondheid) is beperkt mogelijk op basis van het geluidsplan, Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, visie externe veiligheid Tilburg.
 De belangrijkste ontwikkeling betreft de invulling van de Impuls Omgevingsveiligheid (externe veiligheid). De rijks gelden voor de taken van externe veiligheid gaan hierdoor sinds 2015 niet meer naar gemeenten, maar rechtstreeks naar de omgevingsdiensten. De gemeenten blijven voor deze taken wel Bevoegd Gezag. Vanaf nu zit de formatie bij de OMWB.

Afval
 De Roadmap Circulaire economie inclusief actieplan wordt vastgesteld. De eerste acties zullen in 2016 worden genomen.
 In 2016 zetten wij een aantal maatregelen in om de hoeveelheid restafval verder te verminderen door uitvoering te geven aan Spoor 2 van het afvalbeleid. Het gaat hierbij om het inzamelen van PMD (Plastic, Metaal en Drinkkartons), proef met omgekeerd inzamelen, terugbrengen van de inzamel frequentie restafval/ GFT, verbeteren van de milieustraat en het blijven inzetten van handhaving op afvalscheiding.

Milieu
 Samen met de Omgevingsdienst OMWB invulling geven aan de impuls omgevingsveiligheid (externe veiligheid).

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Verbeteren fysieke leefomgeving
 Het tijdig en adequaat oplossen van fysieke problemen en onderhoud van de openbare ruimte, als bestratingen, groen, verlichting, verkeersregelinstallaties en riolering. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen op korte termijn (dagelijks/kortcyclisch) en lange termijn (langcyclisch d.t.v. MJP/UP) waarbij met name de langcyclische maatregelen wijkgericht worden uitgevoerd. Dit betekent dat we samen met de bewoners van de wijk de activiteiten afstemmen.
 Het totaaloordeel van de Tilburgers over de leefbaarheid in de buurt is de graadmeter.

Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur
 In de Structuurvisie 2040 is opgenomen dat groen een structureel onderdeel van de duurzame stad Tilburg is, waarbij het beheer en onderhoud van het groen op orde is. Het openbaar groen in de stad blijft de vastgestelde beeldkwaliteit behouden door zowel goed onderhoud te plegen alsook tijdig het groen (bomen, hagen en beplanting) te vervangen

Groen dichterbij voor iedereen
 Het stimuleren van kleinschalige groen/ blauwe (bewoners)initiatieven waardoor beleving van de buitenruimte wordt versterkt. We willen burgers meer betrekken bij de (her)-inrichting van het openbaar groen en onderhoud er van.

Biodiversiteit verhogen en beter te beschermen
 Het ecologisch beheer maakt standaard deel uit van het onderhoud, waarbij 50% van de nieuw aangeplante bomen en struiken binnen de bebouwde kom in 2020 een bijdrage levert aan de biodiversiteit.

Parkeerexploitatie
 Het parkeerbeleid is er op gericht om een zo goed mogelijke invulling te geven aan de beperkte openbare ruimte door regels met betrekking tot parkeren te stellen. Daarnaast wordt dit beleid ondersteund door:

- (tegen betaling) parkeerruimte aan te bieden in de vorm van parkeergarages en op straat (het openbaar gebied);
- (gratis) bewaakte fietsstallingen aan te bieden en;
- de regels, zoals vastgelegd in "Verordening parkeerbelastingen", Tarievenbesluit "Privaat rechtelijke parkeertarieven", "Aanwijzingsbesluit betaald parkeerplaatsen", "Beleidsregels parkeervergunningen" en de "Parkeerverordening" te handhaven.

Er wordt gestreefd naar een sluitende parkeerexploitatie door betere diensten te verlenen en goedkoper te werken.

STAND VAN ZAKEN

Verbeteren fysieke leefomgeving
 Door monitoring van het areaal wordt de kwaliteit getoetst. Maatregelen worden bepaald op basis van de geconstateerde kwaliteit. Daarnaast wordt de wijkkwaliteit gemeten met de leefbaarheidsmonitor (Lemon). Deze komt 1x per 2 jaar beschikbaar. Eerstvolgend evaluatiemoment is begin 2016. Gewenste maatregelen worden op effectieve wijze gecombineerd tot uitvoerbare (kleinschalige) projecten.

De verbeteringslag bij de totstandkoming van het Meerjarenprogramma wordt in 2016 doorgezet. De aandacht wordt daarbij meer en meer verlegd van het uitvoeren van projecten naar de bijdrage die deze projecten leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. De bestuurlijke doelen op het terrein van klimaatadaptatie en biodiversiteit krijgen nadrukkelijk een plaats in de programmering van de ingrepen in de openbare ruimte. Daarnaast wordt er op projectniveau rekening gehouden met de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mindervaliden.

Het beheer van de kapitaalgoederen kent een ondergrens ten aanzien van het kwaliteitsniveau ter voorkoming van kapitaalvernietiging. Een basiskwaliteit voor de wijken en buurten (schoon, heel, groen en veilig) moet hieraan voldoen. De relatie tussen de kwaliteit van de kapitaalgoederen nu en op langere termijn en het benodigde budget voor de instandhouding daarvan wordt in 2016 onderzocht.

Verbeteren fysieke leefomgeving
 Een terugkerende activiteit is de monitoring van het areaal: hiermee worden de benodigde maatregelen bepaald. In samenwerking met interne en externe partners van de gemeente worden hiermee de projecten bepaald. Dit zal steeds meer een gebiedsgericht karakter gaan krijgen.
 In 2016 wordt het onderzoek afgerond naar de relatie tussen de kwaliteit van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte en het structureel benodigde budget voor de instandhouding daarvan.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

DOELEN

Indicator	Streefwaarde	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Totaaloordeel Tilburgers over leefbaarheid in de buurt	geen streefwaarde bepaald	geen meting	7,2
Oordeel Tilburgers (rapportcijfer) over fysieke woonomgeving	geen streefwaarde bepaald	geen meting	6,6
Percentage van het aantal meldingen zwerfafval wat binnen 24 uur na melding is verwijderd	90%		

openbaar groen in de stad blijft de vastgestelde beeldkwaliteit behouden door zowel goed onderhoud te plegen alsook tijdig het groen (bomen, hagen en beplanting) te vervangen

Groen dichterbij voor iedereen

Het stimuleren van kleinschalige groen/ blauwe (bewoners)initiatieven waardoor beleving van de buitenruimte wordt versterkt. We willen burgers meer betrekken bij de (her)inrichting van het openbaar groen en onderhoud er van.

STAND VAN ZAKEN

Verbeteren fysieke leefomgeving

Door monitoring van het areaal wordt de kwaliteit getoetst. Maatregelen worden bepaald op basis van de geconstateerde kwaliteit. Daarnaast wordt de wijkkwaliteit gemeten met de leefbaarheidsmonitor (Lemon). Deze komt 1x per 2 jaar beschikbaar. Eerstvolgend evaluatiemoment is begin 2016. Gewenste maatregelen worden op effectieve wijze gecombineerd tot uitvoerbare (kleinschalige) projecten.

De verbeteringslag bij de totstandkoming van het Meerjarenprogramma wordt in 2016 doorgezet. De aandacht wordt daarbij meer en meer verlegd van het uitvoeren van projecten naar de bijdrage die deze projecten leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. De bestuurlijke doelen op het terrein van klimaatadaptatie en biodiversiteit krijgen nadrukkelijk een plaats in de programmering van de ingrepen in de openbare ruimte. Daarnaast wordt er op projectniveau rekening gehouden met de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mindervaliden.

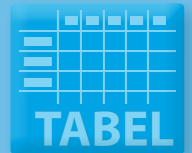
Het beheer van de kapitaalgoederen kent een ondergrens ten aanzien van het kwaliteitsniveau ter voorkoming van kapitaalvernietiging. Een basiskwaliteit voor de wijken en buurten (schoon, heel, groen en veilig) moet hieraan voldoen. De relatie tussen de kwaliteit van de kapitaalgoederen nu en op langere termijn en het benodigde budget voor de instandhouding daarvan wordt in 2016 onderzocht.

Verbeteren fysieke leefomgeving

Een terugkerende activiteit is de monitoring van het areaal: hiermee worden de benodigde maatregelen bepaald. In samenwerking met interne en externe partners van de gemeente worden hiermee de projecten bepaald. Dit zal steeds meer een gebiedsgericht karakter gaan krijgen. In 2016 wordt het onderzoek afgerond naar de relatie tussen de kwaliteit van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte en het structureel benodigde budget voor de instandhouding daarvan.

de beschermen
 daard deel uit van het onderhoud, lante bomen en struiken binnen drage levert aan de biodiversiteit.

om een zo goed mogelijke invulling te geven aan de regels met betrekking tot parkeren te stellen. Daarnaast:
 an te bieden in de vorm van parkeergarages en op straat
 n aan te bieden en;
 - de regels, zoals vastgelegd in "Verordening parkeerbelastingen", Tarievenbesluit "Privaat rechtelijke parkeertarieven", "Aanwijzingsbesluit betaald parkeerplaatsen", "Beleidsregels parkeervergunningen" en de "Parkeerverordening" te handhaven.

Er wordt gestreefd naar een sluitende parkeerexploitatie door betere diensten te verlenen en goedkoper te werken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur
 Momenteel wordt er een 0-meting uitgevoerd naar de kwaliteit van het openbaar stedelijk groen. Deze gegevens zijn de input om de vereiste kwaliteitsniveaus te bereiken. Tevens worden de budgetten voor beheer hier beter op afgestemd. Onze ambitie is dat aangeplante bomen en struiken binnen de Ringbanen bijdragen aan versterking van de biodiversiteit. Onderhoudsbestekken zijn daar al deels op aangepast. Ook bij het toepassen en ruimte bieden aan groen in stedelijk openbare ruimte projecten is hiervoor de nodige aandacht. Enkele voorbeelden hierin zijn:

- de herinrichting van de Ringbaan West waarbij de nodige ondergrondse voorzieningen zijn getroffen (krattensysteem) waardoor bomen zich duurzaam kunnen ontwikkelen en het toepassen van een grotere maat nieuw te planten bomen.
- de vergroening van de Hart van Brabantlaan (meerstammige en verschillende soorten bomen, een ruigere biodiversere middenberm).
- verkennen vergroenen gebied direct ten zuiden van stadskantoor 1 (tussen schouwburg en Katterug).

In het vierde kwartaal van 2015 stellen we de agenda Groen in de Stad vast.

Groen dichterbij en voor iedereen
 Bestaand groen moet toegankelijker en zichtbaarder worden. Innovatief groen wordt daarbij daar waar mogelijk ingezet zoals geveltuintjes en de combinatie tussen groen en water. In 2015 zijn ruim 100 geveltuintjes gerealiseerd.

Biodiversiteit verhogen en beter te beschermen
 Door zowel in te zetten op variatie en passende soortkeuze alsmede ecologisch beheren wordt de biodiversiteit bevorderd. In 2015 is onderzocht of de achteruitgang van de biodiversiteit inderdaad tot stilstand is gebracht.

Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur
Groen in de stad

- Op basis van het onderzoek naar de huidige kwaliteit van het openbaar groen (0-meting) wordt een projectenplan gemaakt waarin locaties worden benoemd waar bomen, plantvakken en hagen worden aangepakt om de afgesproken kwaliteit terug te brengen.
- Er is aandacht voor het realiseren van de ecologische corridors in de stad en de groene inprikkers.
- Voor 8 lopende projecten (benoemd in het UP) wordt gezocht naar fysieke kansen om zichtbaar water en groen sterker vorm te geven.
- In MJP projecten is er meer aandacht voor zichtbaar groen en water in de stad. Niet alleen vanuit de beleving, maar vooral ook vanuit klimaatadaptatie.
- Op plaatsen die door de stad zijn aangedragen worden bomen geplaatst.

Groen dichterbij en voor iedereen
 Het steunen en faciliteren van de ontwikkeling van adoptiegroen en gevelgroen.

Biodiversiteit verhogen en beter te beschermen
 Continueren van zowel in te zetten op fysieke maatregelen als meer ecologisch beheren om de biodiversiteit te versterken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Openbare orde en veiligheid
 - Minder criminaliteit
 - Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers
 - Minder overlast
- Wijkgericht werken
 - Wijkaanpak
 - Aandachts- en focuswijken
 - Impulswijken
- Sport
 - Verhogen sportdeelname
 - Sport op orde
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Duurzaamheid, energie en klimaat
 - Milieu en afval
- Beheer openbare ruimte
 - Fysieke leefomgeving
 - Duurzame groenstructuur
 - Groen dichterbij
 - Biodiversiteit
 - Parkeerexploitatie

STAND VAN ZAKEN

Parkeerexploitatie
 Het voormalige Parkeerbedrijf is inmiddels volledig onderdeel van de afdeling Ruimtelijke Uitvoering. De nieuwe manier van werken (uitbesteden van beheertaken en gecentraliseerd beheer op afstand,) is een bestendige en bevredigende manier van werken geworden.
 Doordat ook de laatste van de oudere parkeergarages (013 Tivoli) gerenoveerd is, kan een prettige parkeeromgeving aan bezoekers van de gemeente Tilburg aangeboden worden.

We trekken parkeerders primair via een aantrekkelijke stad waar het goed winkelen, uitgaan en recreëren is. Ontwikkelingen in de Piushaven, Veemarktkwartier en de Spoorzone moeten hier aan bij gaan dragen. Parkeren is hier wezenlijk onderdeel van. Er moet constant een balans gezocht worden tussen bestaand aanbod en deze nieuwe ontwikkelingen. Een gezonde financiële exploitatie is een duidelijke randvoorwaarde.

De inspanningen voor de komende tijd blijven erop gericht parkeerders en fietsen maximaal te faciliteren.

Parkeerexploitatie
 In 2016 werken we aan het "digitaliseren van parkeren". Hieronder wordt verstaan dat:

- Parkeerrechten digitaal worden uitgegeven (het recht wordt gekoppeld aan een kenteken i.p.v. aan een papieren vergunning);
- Invoering van een digitale bezoekersregeling (aanmelding via internet/app of telefoon i.p.v. via de parkeerautomaat);
- Verkoop van parkeerproducten via internet;
- Handhaving door het scannen van kenteken i.p.v. het raadplegen van het parkeerticket.

Om dit mogelijk te maken zullen een aantal maatregelen genomen moeten worden. Maatregelen waaraan gedacht worden zijn:

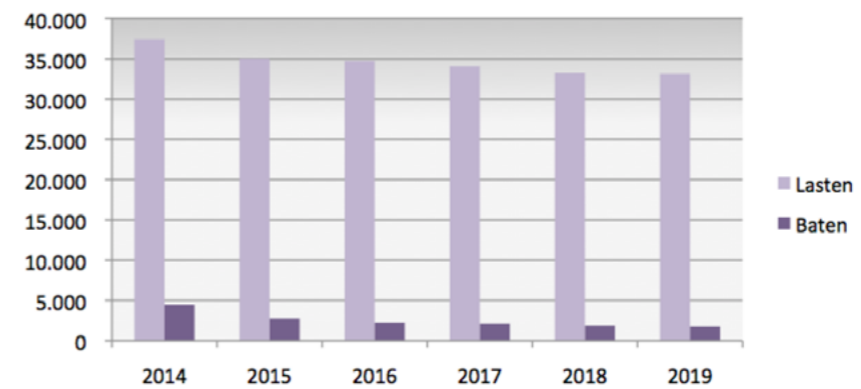
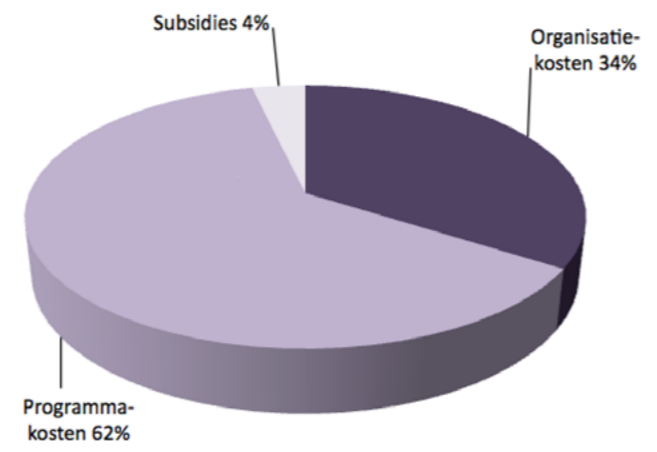
- Terugdringen van het aantal parkeerproducten;
- Aantal verschillende vergunninggebieden terugbrengen;
- Uniforme werkingstijden voor zowel vergunningen als betaalautomaten.

Bovenstaande ideeën zullen worden omgezet in voorstellen. De nota hiervoor staat gepland in de eerste helft van 2016.

ACTIVITEITEN 2016

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	37.441	35.058	34.749	34.075	33.243	33.162
Baten	-4.485	-2.709	-2.250	-2.135	-1.878	-1.779
Netto lasten	32.956	32.349	32.499	31.940	31.365	31.383
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
58. Intensivering controle kamerverhuur op brandveiligheid			175	58	58	58
59. Inwonerbijdrage Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant			166	192	205	208
Bezuinigingen						
60. Onderuitputting facilitair budget rampenbestrijding			-38	-38	-38	-38
61. Stoppen met Emergofonds			0	0	0	0
Nieuw beleid						
62. Verlenging looptijd reserve veiligheidsbeleid			-	99	99	-
63. Handhaving hondenoverlast			192	192	192	192

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

58. Intensivering controle kamerverhuur op brandveiligheid

In het toezicht en handhavingsbeleid omgevingsrecht (WABO) is een hoge prioriteit gegeven aan brandveiligheid kamerverhuur. Voor de inhaalslag controle brandveiligheid is extra incidentele capaciteit nodig in 2016 van 2 fte schaal 8 (€ 116.860,-). Voor de intensivering controle is vanaf 2016 structureel 1 fte schaal 8 nodig (€ 58.430,-).

59. Inwonerbijdrage Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Op basis van de begroting 2016 van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (MWB) wordt de gemeentelijke bijdrage aangepast voor nominale ontwikkelingen en actualisatie van de bijdrage voor Functioneel Leeftijdsonslag (FLO). De nominale compensatie wordt berekend op basis van een vastgestelde methode en leidt tot een structureel nadeel van € 196.311,-. De actualisatie van de bijdrage voor het Functioneel Leeftijdsonslag leidt tot een voordeel van € 35.554,- in 2016 oplopend tot een nadeel van € 11.602,- in 2019. De totale herijking voor de Veiligheidsregio MWB bedraagt hierdoor € 166.757,- nadelig in 2016 oplopend tot € 207.913,- nadelig in 2019.

60. Onderuitputting facilitair budget rampenbestrijding

Het facilitair budget rampenbestrijding wordt gebruikt om in het geval van een ramp of crisis de kosten van de facilitaire voorzieningen (catering, huur van ruimte, logistiek e.d.) te betalen. Omdat er de afgelopen jaren geen gebruik is gemaakt van dit budget, wordt dit budget geschrapt. Eventuele noodzakelijke toekomstige kosten worden voortaan als een overschrijding gemeld.

61. Stoppen met Emergofonds

Jaarlijks wordt in het kader van de Kadernota Veiligheid € 130.000,- aan de reserve Emergofonds onttrokken. We stellen voor om deze onttrekking en bijbehorende activiteiten te stoppen en de reserve op te heffen. Het resterende bedrag in de reserve, ca. € 1,5 miljoen, valt hierdoor eenmalig vrij ten gunste van de algemene middelen (zie voorstel nr. 114).

62. Verlenging looptijd reserve veiligheidsbeleid

In juli 2015 is de kadernota Veiligheid 2015-2018 door de raad vastgesteld. Om de looptijd van de kadernota aan te laten sluiten met de looptijd van het Regionaal Beleidsplan van de politieregio Zeeland - West-Brabant, is de kadernota Veiligheid geactualiseerd nog voordat de looptijd verstreken was van de kadernota Veiligheid 2012-2015. De kadernota Veiligheid 2015-2018 wordt uitgevoerd binnen de huidige financiële kaders (inclusief de reserve Veiligheidsbeleid). Hierdoor is het noodzakelijk de looptijd van de reserve Veiligheidsbeleid, die gekoppeld was aan de kadernota 2012-2015 aan te passen aan de looptijd van de geactualiseerde kadernota. De looptijd van de reserve Veiligheidsbeleid wordt verlengd tot en met 31 december 2018.

63. Handhaving hondenoverlast

Voor extra inzet op handhaving en bestrijding overlast e.d. wordt een bedrag van € 192.000,- uitgetrokken.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies**
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

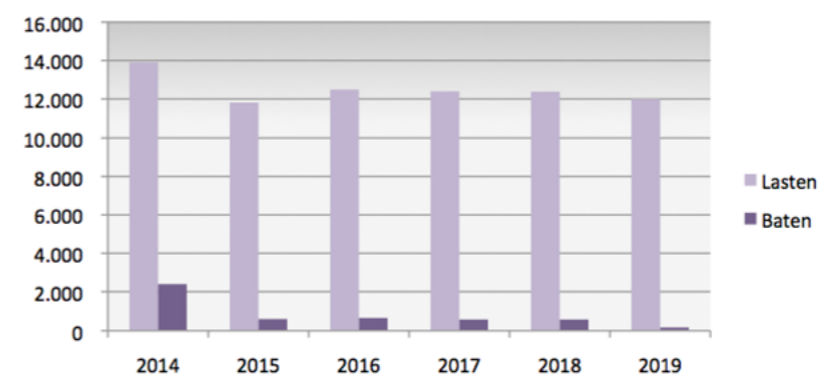
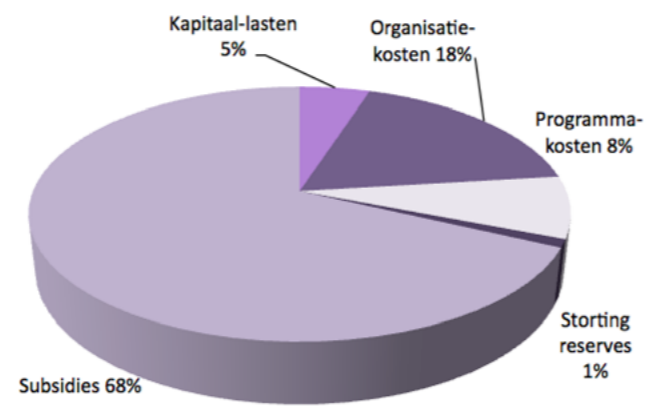
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Discriminatie	-	101	102
Jeugd en veiligheid projecten	960	1.154	1.163
Zorg- en veiligheidshuis	59	1	1
Actieprogramma algemeen	54	-	-
Intensivering cameratoezicht	1	-	-
Totaal	1.074	1.256	1.266

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	13.918	11.814	12.490	12.396	12.382	12.000
Baten	-2.395	-576	-632	-553	-553	-171
Netto lasten	11.523	11.238	11.858	11.843	11.829	11.829
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
64. Administratieve bijstellingen			0	0	0	0
Bezuinigingen						
65. Opheffen budgetreserve woonomgevingsverbetering wijken			-11	-11	-11	-11
66. Vervallen budget nominale ontwikkelingen wijkgericht werken			-11	-11	-11	-11

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

64. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

65. Opheffen budgetreserve woonomgevingsverbetering wijken

Dit betreft een restandbudget binnen het MJP wat gebruikt wordt voor extra wensen van bewoners bij aanpassingen in het openbaar gebied. Dit vervalt met ingang van 2016.

66. Vervallen budget nominale ontwikkelingen wijkgericht werken

De nominale ontwikkeling (prijscompensatie) met betrekking tot het budget wijkgericht werken vervalt.

Overzicht +

Onderwerpen +

- Financiën** -
- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

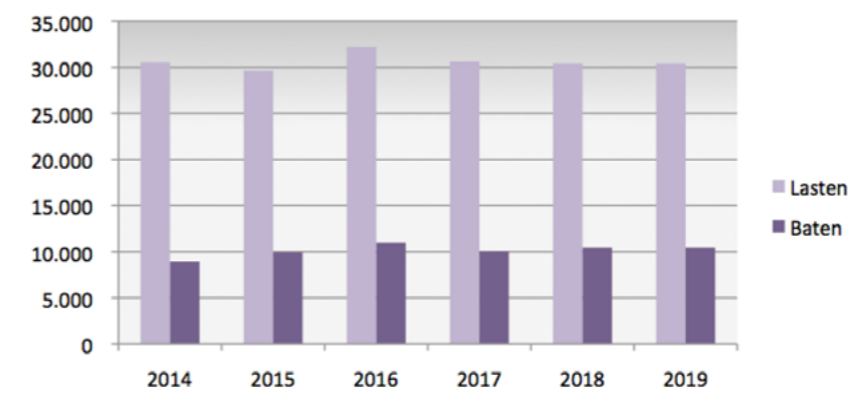
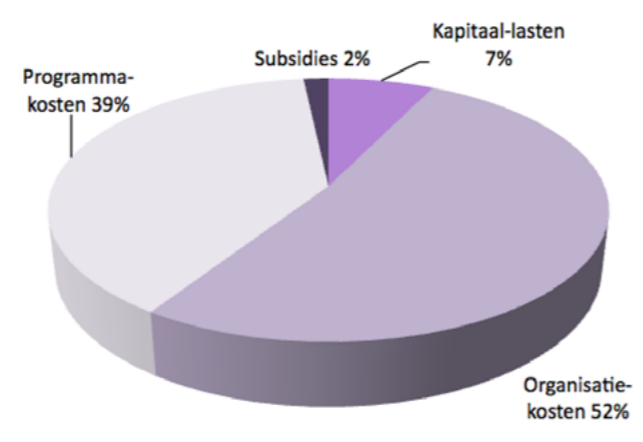
Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Wijk- en buurtwerk	8.554	8.388	8.453
Tilburg Akkoord	125	63	13
Convenant wonen	69	100	101
Totaal	8.748	8.550	8.567

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	30.527	29.653	32.240	30.620	30.435	30.435
Baten	-8.904	-9.952	-10.952	-10.025	-10.475	-10.475
Netto lasten	21.623	19.701	21.288	20.595	19.960	19.960
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
67. Toekomst amateurvoetbal: herontwikkeling complex Spoordijk en situatie Longa:						
Eenmalige kosten			730			
• T.I.v. reserve Natuurontwikkeling			-45			
• T.I.v. project Stappegoor			-500			
• T.I.v. RGI			-185			
Herontwikkeling voetbalcomplex Spoordijk			206	206	206	206
Saneren voetbalcomplex Moerenburgseweg			-111	-111	-111	-111
Nieuw beleid						
68. Terugdringen hybride eigendomssituaties			313	-38	-38	-38

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

67. Toekomst amateurvoetbal: herontwikkeling complex Spoordijk en situatie Longa (raadsbesluit 4 juni 2015)

De eenmalige lasten betreffen in totaal:

- € 284.000,- mogelijke schadeloosstelling eigendommen Were Di
- € 55.000,- afboeken boekwaarde Were Di Vastgoedbedrijf
- € 295.000,- afboeken boekwaarde Were Di Sportbedrijf
- € 155.000,- sloopkosten eigendommen Were Di (bebouwing verwijderen / terrein omploegen)
- € 10.000,- inrichtingskosten grond Were Di (natuur, Moerenburg)
- € 105.000,- projectkosten

Hiervan was al een bedrag van € 174.000,- geraamd.

De afschrijvings- en onderhoudskosten van de investeringen Spoordijk bedragen € 206.000,-. Door vrijval van kapitaallasten en onderhoudskosten met betrekking tot het complex Were Di ontstaat een structureel voordeel van € 111.000,-.

68. Terugdringen hybride eigendomssituaties; casus kunstgrasveld en kleed-accommodatie MHC Berkel-Enschot uit de gemeentelijke exploitatie

Onderdeel van het traject Sport op Orde is het kiezen van een heldere beleidslijn hoe om te gaan met sportcomplexen in relatie tot de verenigingen die er gebruik van maken. Op dit moment bestaat er een divers beeld qua eigendomsverhoudingen en beheerafspraken. Twijnstra Gudde heeft hier eerder al een onderzoek naar gedaan. Twijnstra Gudde adviseert om hybride eigendomssituaties te voorkomen (met hybride wordt bedoeld dat delen van het sportpark in handen en beheer van de gemeente zijn en andere delen van het sportpark verantwoordelijkheid van de private gebruiker is).

Het sportpark aan de Generaal Eissenhouwerweg in Berkel Enschoot is zo'n sportpark met een hybride eigendomssituatie. Op dit moment doet zich de situatie voor dat we voor het gemeentelijke eigendom (i.c. een kunstgras hockeyveld) voor een vervangingsinvestering staan. Dit terwijl er op het complex nog twee hockeyvelden liggen die al in eigendom zijn van de club.

Dit momentum grijpen we aan om in samenwerking met de vereniging zowel vanuit sport als vanuit vastgoed te bezien of het haalbaar is om naar een gewenste niet hybride situatie te komen. Voor het grondgebruik dient een erfpachtovereenkomst met de club opgesteld te worden.

Concreet betekent dit;

- een incidentele subsidie verstrekken t.b.v. vervanging topplaat;
- afboeken boekwaarde onderlaag veld (topplaat was afgeschreven);
- afboeken boekwaarde opstallen Gebouwenexploitatie;
- kosten overdracht opstallen (oplevering in goede staat);
- structureel afboeken huuropbrengst.

Tegenover deze nadelen ontstaat een structureel voordeel door het wegvallen van kapitaallasten en wegvallen huurlasten binnen het Sportbedrijf. De opstallen worden in goede staat opgeleverd aan de vereniging.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Wijkgericht werken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Sport
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
- Lasten en baten

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Bezoekers zwembaden	390.899	490.183	418.150	500.000
Bezoekers ijsbaan	390.900	70.132	92.0002	100.000

¹ 2 Voorheen werden alleen de recreatieve bezoekers geteld. Vanaf 2015 willen we alle bezoekers tellen, om definitiekwesties te voorkomen.

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Sportsubsidies & evenementen	1.609	1.526	529
Overige sportstimulering	13	25	26
Totaal	1.622	1.551	555

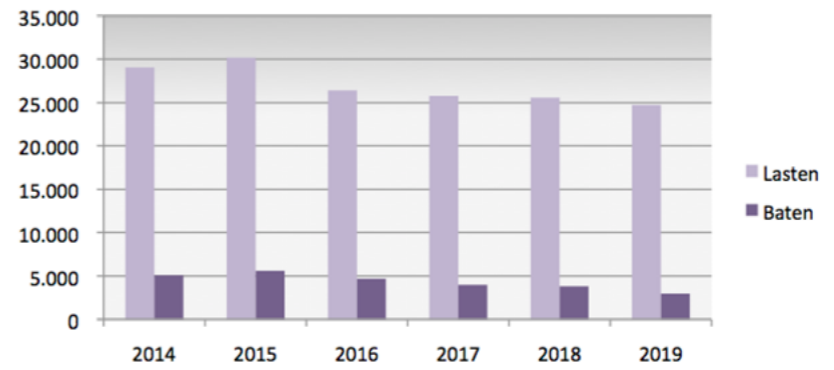
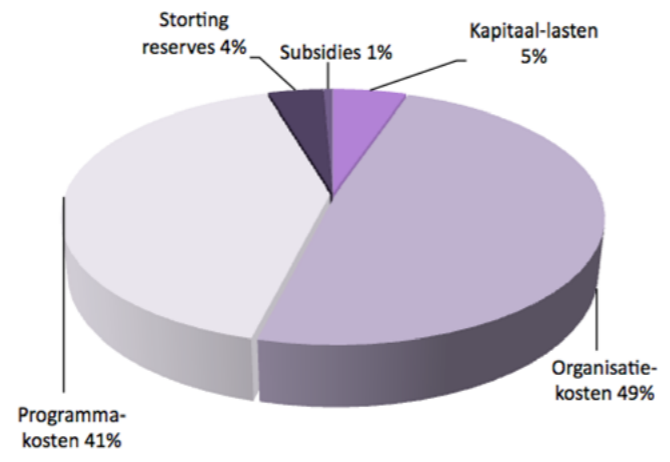
Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	29.030	30.185	26.369	25.798	25.595	24.742
Baten	-5.087	-5.612	-4.688	-3.977	-3.810	-2.957
Netto lasten	23.943	24.573	21.681	21.821	21.785	21.785
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
69. Administratieve bijstellingen			-545	-545	-545	-545
70. Autonome bijstelling inzameling huishoudelijk afval			143	143	143	143
71. Verplaatsen activiteiten KGA-depot naar milieustraat			-123	-123	-123	-123
72. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :						
• Bodemsanering			1.121	1.121	1.121	1.121
73. Duurzaamheidsleningen			-130	20	20	20
74. Correctie Natuur en Milieueducatie			0	0	-35	-35
Bezuinigingen						
75. Onderuitputting budget Platform duurzaam Tilburg			-5	-5	-5	-5
Nieuw beleid						
76. Middelen bodemsanering via reserve bodem, lucht en geluid			0	0	0	0

Overzicht	+
Onderwerpen	+
Financiën	—
Openbare orde en veiligheid	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Subsidies	
Wijkgericht werken	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Subsidies	
Sport	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen/subsidies	
Duurzaamheid, milieu en afval	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen/subsidies	
Beheer openbare ruimte	
Lasten en baten	
Begrotingsvoorstellen	
Kengetallen/subsidies	
Parkeerexploitatie	
Lasten en baten	

69. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

70. Autonome bijstelling inzameling huishoudelijk afval

Op basis van de groeiprognose voor het aantal huishoudens is de autonome groei berekend voor de afvalverwerkingskosten en de overige inzamelkosten voor 2016 ten opzichte van 2015. Dit percentage bedraagt 0,76% en wordt structureel verwerkt. Deze toename in inwoners leidt tot een stijging van de afvalverwerkingskosten (€ 42.000,-) en een toename in overige inzamelkosten (€ 101.000,-, incl. kosten uitbreiding formatie). De formatie stijgt hierdoor structureel met 1,22 fte. De herijking komt volledig ten laste van de afvalstoffenheffing. Hiervan heeft € 19.000,- heeft betrekking op kapitaallasten.

71. Verplaatsen activiteiten KGA-depot naar milieustraat

Op 28 april 2015 heeft het college besloten de activiteiten van het KGA-depot over te brengen naar de milieustraat. De verplaatsing levert een structurele kostenbesparing van € 122.857,- op. De formatie daalt hierdoor structureel met 1,51 fte. De herijking komt volledig ten gunste van de afvalstoffenheffing.

72. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. Voor de periode 2016 tot en met 2020 ontvangen we een decentralisatie-uitkering Bodemsanering. Het bodembeleid voor deze periode is opgenomen in het convenant "Bodem en Ondergrond" van 17 maart 2015. Het convenant is ondertekend door het Rijk, het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen. Met de ondertekening van het convenant wordt ook de definitieve stap gezet naar de verdere decentralisatie van de middelen. Met de middelen kunnen de gemeenten de beleidsafspraken uit het convenant uitvoeren.

73. Duurzaamheidsleningen

Tijdens de raadsvergadering van 26 januari 2015 heeft de wethouder op basis van een ingediende motie toegezegd om de duurzaamheidslening een revolverend karakter te geven. Dit met de overwegingen dat:

1. de duurzaamheidslening ook een duurzaam karakter dient te krijgen;
2. de Gemeente Tilburg de ambitie heeft om in 2045 zowel klimaatneutraal als ook klimaatbestendig te zijn en een revolverend fonds een naadloze aansluiting is om dit doel te realiseren.

De uitwerking van dit raadsbesluit heeft tot gevolg dat voor de uitvoeringskosten van de duurzaamheidslening vanaf 2016 een structureel budget nodig is van € 20.000,- in plaats van het incidentele budget van € 150.000,- vanuit de reserve duurzame investeringen. Het incidentele budget valt hiermee vrij.

74. Correctie Natuur en Milieueducatie

Bij de Programmabegroting 2014 is voor 4 jaar (2014 t/m 2017) € 35.000,- beschikbaar gesteld voor beleid Natuur en Milieueducatie 2013-2017. Met ingang van 2018 komt dit budget te vervallen.

75. Onderuitputting budget Platform duurzaam Tilburg

Dit budget kan vervallen omdat het Platform niet meer bestaat.

76. Middelen bodemsanering via reserve bodem, lucht en geluid

Het Rijk kent de gemeente via het gemeentefonds middelen toe om de (langlopende) spoedeisende bodemsaneringslocaties aan te pakken. Het tempo van verstrekking van de middelen door het Rijk en de daadwerkelijke uitgaven door Tilburg is niet gelijk. Deels zijn deze middelen nu opgenomen in de reserve Bodem, lucht en geluid en deels in de exploitatiebudgetten. Voorgesteld wordt om de afwikkeling van alle bodemgelden die door het Rijk worden verstrekt voor de aanpak van spoedeisende bodemsaneringslocaties via de reserve Bodem, lucht en geluid te laten lopen.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

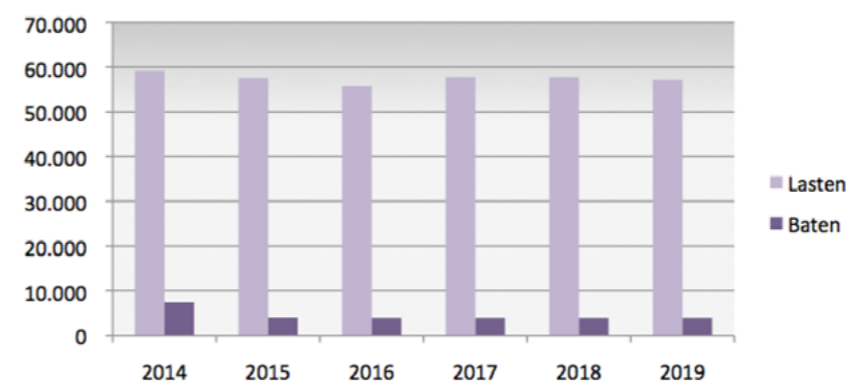
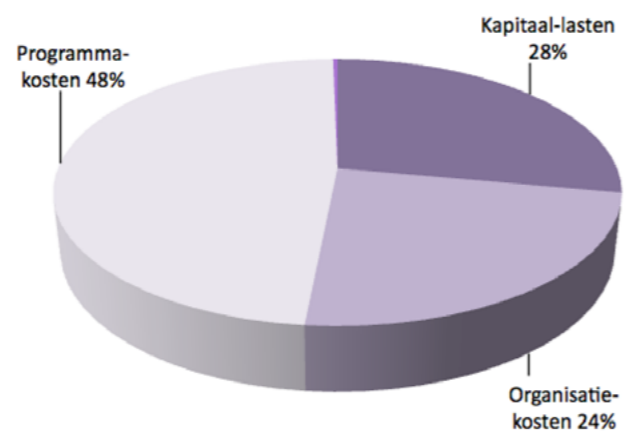
Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Tonnen afval	88.605	89.000	87.000	88.000
Aantal bezoekers milieustraat	110.000	115.000	116.000	117.000

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Hoog/laagbouw	2	2	2
Grof huisvuil	137	139	140
Duurzaam handelen	187	35	36
Lucht	42	-	-
Energie	54	-	-
Energie klimaatprogramma	150	100	-
Totaal	572	276	178

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	59.186	57.522	55.804	57.741	57.748	57.124
Baten	-7.393	-3.931	-3.857	-3.856	-3.855	-3.855
Netto lasten	51.793	53.591	51.947	53.885	53.893	53.269
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
77. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :						
• Bodemsanering			241	241	241	241
• BRZO-inrichtingen			-126	-113	-113	-113
78. Administratieve bijstellingen			-1.272	-552	-548	-778
79. Autonome groei verkeersregelinstallaties (vri's)			26	26	26	26
80. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)			1.051	343	811	1.107
81. Extra kosten onderhoud groen en recreatie			213	213	213	213
Bezuinigingen						
82. Onderuitputting budget Groot onderhoud 'algemeen nog te verdelen'			-1	-1	-1	-1
Nieuw beleid						
83. Aanpak verwilderde zwerfkatten door dierenbescherming Midden Brabant(tnr-methode)			30	30	30	30
84. Verlaging opbrengst precario			100	100	100	100
85. Onderhoud siervijvers			132	132	132	132

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
- Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

77. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire gemeentefonds 2015 worden diverse uitkeringen bijgesteld. Voor de periode 2016 tot en met 2020 ontvangen we een decentralisatie-uitkering Bodemsanering. Het bodembeleid voor deze periode is opgenomen in het convenant "Bodem en Ondergrond" van 17 maart 2015. Het convenant is ondertekend door het Rijk, het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen. Met de ondertekening van het convenant wordt ook de definitieve stap gezet naar de verdere decentralisatie van de middelen. Met de middelen kunnen de gemeenten de beleidsafspraken uit het convenant uitvoeren.

Vanwege de overdracht van het bevoegd gezag voor alle BRZO-inrichtingen (Besluit Risico Zware Ongevallen 1999) en RIE-4-installaties (Richtlijn Industriële Emissies-categorie 4) van gemeenten naar provincies wordt de algemene uitkering verlaagd.

78. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

79. Autonome groei verkeersregelinstanties

Conform de spelregels voor budgetbijstelling wordt uitgegaan van de ontwikkeling van het aantal verkeersregelinstanties (VRI's). De onderhoudskosten bedragen € 8.812,- (norm 2015) per verkeersregelinstantie per jaar. Ten opzichte van de raming voor de Programmabegroting 2015 is het VRI areaal met 3 toegenomen.

80. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)

De actualisering van het Gemeentelijk Rioleringsplan leidt tot een structurele budgetbijstelling.

81. Extra kosten onderhoud groen en recreatie

Jaarlijks worden diverse bijzondere areaaluitbreidingen gerealiseerd als gevolg van o.a. het Meerjarenprogramma en Ruimtelijke Ontwikkelingsprojecten die na realisatie in beheer worden genomen. Het betreft hier uitbreidingen die geen directe relatie hebben met de ontwikkeling van de woningbouw (semi-autonome groei). Deze extra kosten van onderhoud groen en recreatie en schoonhouden openbaar gebied kunnen niet binnen bestaande budgetten worden opgevangen.

De bijzondere areaaluitbreidingen zijn:

- Speelvoorzieningen;
- Bredaseweg;
- Diverse locaties Witbrant;
- Retentievijvers Vossenbergh;
- Burgemeester Brokxlaan (incl. verrekening eerdere herijking tijdelijk beheer spoorzone 2014-2017).

82. Onderuitputting budget Groot onderhoud 'algemeen nog te verdelen'

Dit budget is de afgelopen jaren niet ingezet en kan daarom vervallen.

83. Aanpak verwilderde zwerfkatten door dierenbescherming MB (TNR-methode)

Vanaf 2011 heeft de dierenbescherming Midden-Brabant jaarlijks een incidentele vergoeding gekregen om de populatie verwilderde zwerfkatten beheersbaar te houden middels de TNR-methode. Voorgesteld wordt om deze vergoeding nu structureel op te nemen.

Het blijkt dat het aantal zwerfkatten in Tilburg niet toeneemt. Dit kan worden toegeschreven aan het TNR-programma dat de gemeente ondersteunt. Bij het begin werd 50% terug op straat geplaatst omdat ze te verwilderd waren. Nu is dat nog maar 25%, omdat men er steeds sneller bij is. Als deze methode stopt zal het aantal verwilderde zwerfkatten weer snel toenemen. Hierdoor zal het dierenasiel meer zwerfkatten op moeten gaan vangen, aangezien deze wettelijke taak van de gemeente door het dierenasiel wordt uitgevoerd.

84. Verlaging opbrengst precario

Om m.n. de ondernemers tegemoet te komen wordt de opbrengst precario met € 100.000,- verlaagd.

85. Onderhoud siervijvers

In Tilburg zijn een tiental vijvers die geen onderdeel uitmaken van de waterhuishoudketen, zogenaamde siervijvers. In de begroting waren geen middelen gereserveerd voor het beheer van deze vijvers. Met name het tijdig baggeren voorkomt overlast voor de buurt van deze vijvers. Voor het langjarig beheer van deze vijvers is een bedrag van gemiddeld €132k per jaar in de begroting opgenomen.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeerexploitatie
 - Lasten en baten

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Planmatig en correctief onderhoud wegen/fietspaden (m2)	195.000	241.000	290.000	254.000
Vervangen lichtmasten	1.706	1.800	1.750	1.900
Renovatie en vernieuwing riool (m1) ¹	2.214	5.400	10.497 ²	9.370
Vergunningen bouwactiviteiten >15m	138	128	150	150
Vergunningen gebruik openbare ruimte ³			35	35
Vergunningen leidingcoördinatie	314	320	350	350
Aantal parkeeruren garages	3.899.068	4.186.457	3.900.000	4.000.000
Aantal parkeerabonnementen garages	1.411	1.596	1.400	1.400

¹ 1 Bij renovatie en vernieuwing wordt ook alle nieuw aangelegde riolering meegenomen zoals blauwe aders en andere hydraulische of milieutechnische maatregelen. Riolering ten behoeve van (her)inrichtingen worden in dit overzicht niet meegenomen.

² Door herprogramming van projecten uit 2010 - 2014 staan voor 2015 extra maatregelen gepland.

³ Het aantal vergunningen voor gebruik openbare ruimte is alleen in 2011 bijgehouden. Dit waren er toen 40 stuks exclusief de vergunningen voor evenementen, terrasvergunningen en buurtfeesten.

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
Kinderboerderijen (niet gemeentelijke)	420	201	137
Totaal	420	201	137

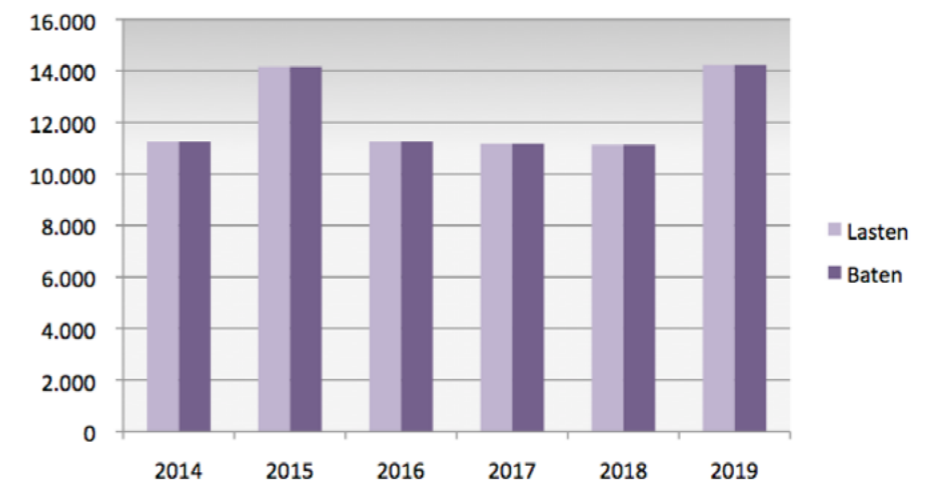
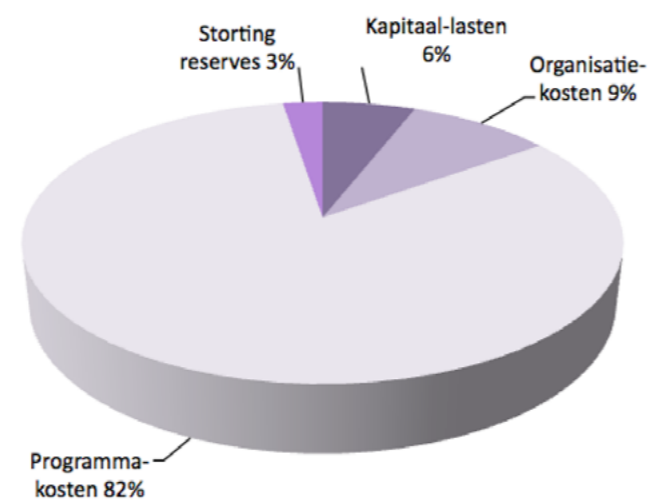
- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Openbare orde en veiligheid
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Wijkgericht werken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Sport
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Duurzaamheid, milieu en afval
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Beheer openbare ruimte
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen/subsidies
 - Parkeereexploitatie
 - Lasten en baten

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	11.259	14.163	11.265	11.168	11.131	14.222
Baten	-11.259	-14.163	-11.265	-11.168	-11.131	-14.222
Netto lasten	0	0	0	0	0	0
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
86. Bijstelling parkeereexploitatie			0	0	0	0

86. Bijstelling parkeereexploitatie

Parkeren kent een gesloten exploitatie, het saldo van de parkeerbaten en -lasten wordt afgewikkeld met de reserve betaald parkeren. Actualisering van de ramingen heeft geleid tot bijstellingen. De lasten nemen toe met de verwachte ontwikkeling van de lasten waarvoor geen nominale compensatie wordt verleend. Deze lasten moeten binnen de exploitatie worden opgevangen, ter dekking hiervoor is het parkeertarief aangepast. Het betreft de huurkosten van de gebouwen, loonkosten van eigen medewerkers, beheerkosten parkeergarages en toezicht op straat.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën +

Inleiding programma Bestuur

Samenwerking en de participerende overheid staan centraal in het programma bestuur. Daarbij gaat het binnen het programma om samenwerking op verschillende schaalniveaus: intern, lokaal, regionaal en internationaal. We doen dat binnen de context van een netwerksamenleving: ook de gemeente Tilburg zal zich als lokale overheid steeds vaker en vaardiger moeten verbinden aan en manifesteren binnen netwerken van diverse aard.

Onze bestuurlijke samenwerkingen staan in 2016 in het teken van de uitvoering en het boeken van resultaten. Binnen Hart van Brabant en Midpoint vormt 2016 het eerste uitvoeringsjaar van de eind 2015 vastgestelde nieuwe meerjarenagenda Hart van Brabant/Midpoint 2015-2020. Deze meerjarenagenda zal zijn doorvertaling krijgen in programma's en projecten, waarbij indien mogelijk, voortgeborduurd zal worden op succesvolle lopende programma's en projecten uit de voorgaande planperiode.

Binnen BrabantStad wordt in 2016 uitvoering gegeven aan de vastgestelde werk- en lobbyagenda. We zullen de gebundelde krachten van de vijf grootste Brabantse steden en de provincie gebruiken om belangrijke opgaven uit onze eigen strategie- en lobbyagenda te realiseren.

Het is belangrijk om onze inzet binnen dit soort bovenlokale samenwerkingen slim te organiseren. Voor zowel BrabantStad als Hart van Brabant/Midpoint geldt dat ze werken met programmabureaus van beperkte omvang. De inspanningen en slagkracht zal zodoende met name moeten komen van de onderliggende netwerken van bestuurders en ambtenaren van de aan de samenwerking deelnemende gemeenten. Slim en daadkrachtig schakelen tussen verschillende schaalniveaus is daarbij het adagium.

Bij elk beleid hebben we aandacht voor de internationale dimensie. Deze aandacht richt zich op kansen die vanuit Europa komen, op het versterken van internationale economische activiteiten, op het leveren van een bijdrage aan het behalen van de door de VN gestelde millenniumdoelen dan wel op het bevorderen van het mondiaal bewustzijn en duurzame ontwikkeling.

Het Nederlands Europees voorzitterschap zal de innovatiekracht van de stad nadrukkelijk agenderen en gelijktijdig merken dat het belang van (grensoverstijgende) regionale samenwerking steeds groter wordt. Ontwikkelingen die ook kansen voor Tilburg kunnen creëren.

Voor onze rol en positie als participerende overheid geldt dat we ook in 2016 er mee doorgaan om deze werkende weg te ontwikkelen. We doen dat niet vanuit een vooraf bepaald kader maar op basis van concrete opgaves en cases. We werken daarbij samen met burgers en andere partners aan publieke waarde: we kiezen voor een opgavegestuurde benadering waarbij we op zoek zijn naar onze expliciete rolkeuze en handelen vanuit wat de achterliggende bedoeling is. We wegen maatschappelijke kracht naast legitimiteit en resultaat. En dit vanuit het besef dat dit alles van raadsleden, bestuur en medewerkers, maar ook van inwoners en partners in de stad, een ander soort inzet vraagt.

In 2015 hebben we daarin al belangrijke leerervaringen opgedaan in leertrajecten met de universiteit, binnen het college en in tientallen projecten binnen de organisatie. Ook heeft het hele management van de organisatie zich door middel van werkconferenties en een leergang verdiept in wat het van de organisatie en het management vraagt als je een participerende overheid wilt zijn.

We zullen in 2016 in toenemende mate onze (leer)ervaringen met de participerende overheid gaan borgen binnen de organisatie. Onze experimenten en lessons learned zullen steeds vaker het 'nieuwe normaal' binnen de organisatie gaan vormen. Een participerende overheid worden we niet in één keer, maar we zullen het wel steeds meer worden. In onze manier van organiseren, ons leiderschap, in de manieren waarop we ons HRM-beleid vorm geven en waarop we omgaan met verantwoording. Overal zal steeds nadrukkelijker doorklinken dat we een participerende overheid willen zijn. In 2016 zullen we belangrijke stappen daarin gaan zetten.

Overzicht -

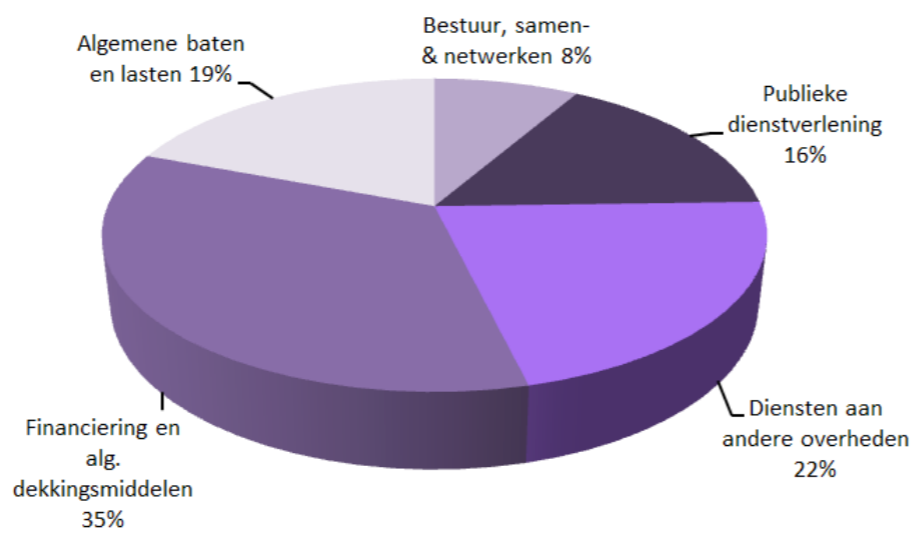
Overzicht Programma bestuur

Onderwerpen +

Financiën +

Bedragen x € 1.000,-

	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016
Bestuur, samenwerken en netwerken	7.103	-79	7.024
Publieke dienstverlening	13.588	-9.779	3.809
Diensten aan andere overheden	18.260	-17.449	811
Financiering en algemene dekkingsmiddelen	28.283	-526.565	-498.282
Algemene baten en lasten	16.237	-5.988	10.249
Totaal Bestuur	83.471	559.860	-476.389

Actuele kadernota's:

- "Een wereld te winnen" 2016-2020
- Visie op dienstverlening 2016-2020
- Visie op P&C-cyclus
- Subsidiebeleid 2012-2016
- Kadernota Bedrijfsvoering

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Versterken regionale samenwerking
- Strategie en Lobby
- Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
- Realisatie klanttevredenheid
- Herijken Visie op Dienstverlening
- Inrichten servicepunten
- Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
- Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

DOELEN

Versterken van de regionale samenwerking
Internationale samenwerking - mondiale bewustwording
Participerende overheid: Het zijn van een overheid die ruimte schept voor het (gezamenlijk) waarmaken van plannen van inwoners, (private) partijen een overheid die toegevoegde waarde levert voor de stad en de buurt.

STAND VAN ZAKEN

Versterken van de regionale samenwerking
 Ontwikkelingen als globalisering en schaalvergroting en de aard en complexiteit van maatschappelijke opgaven zorgen ervoor dat (regionale) samenwerking steeds belangrijker wordt. Zowel de schaal van de samenwerking (samen massa maken) als de samenstelling van de samenwerking (als overheid samenwerken met bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers om opgaven op te pakken) doen er dan toe. Voor de verschillende vraagstukken waarvoor we staan, zijn vaak verschillende coalities nodig. De opgave is steeds bepalend voor het schaalniveau waarop Tilburg - ambtelijk dan wel bestuurlijk - acteert.

Hart van Brabant / Midpoint
 In 2015 is een nieuwe meerjarige strategische agenda 2016-2020 voor Hart van Brabant en Midpoint gerealiseerd. De nieuwe meerjarenagenda zet voor 2020 in op een zorgzaam, inclusief en veilig Hart van Brabant, dat een bovengemiddelde economische groei kent, waarbij er een balans is tussen (ruimtelijk-)economische en sociale belangen, en het gebied aantrekkelijk, bereikbaar en concurrerend is. Bij de totstandkoming is een interactief proces doorlopen waarin raden en colleges van de bij de samenwerking betrokken gemeenten hun inbreng hebben kunnen leveren. Vanuit Tilburg zijn de nieuwe Omgevingsvisie en Stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt aangeleverd als bouwstenen voor deze nieuwe strategische agenda.

Ook is er in 2015 in de gemeenteraad gesproken over het visiedocument governance voor (regionale) samenwerkingen. Naar aanleiding hiervan is er invulling gegeven aan de wens van de raad om nadrukkelijker betrokken te raken bij de regionale samenwerking. In samenwerking met het programmabureau van Hart van Brabant is een procedure afgesproken waarbij de gemeenteraad zowel in de voorbereiding op als de terugkoppeling van de portefeuillehoudersoverleggen geïnformeerd wordt over inhoud van deze overleggen. Ook is er gelegenheid om deze overleggen periodiek te bespreken in de raadscommissies. Vanzelfsprekend hebben in 2015 ook de werkagenda's/uitvoeringsprogramma's van Hart van Brabant en Midpoint gelopen. Hierover wordt separaat verantwoording afgelegd tijdens raadscommissievergaderingen en in het jaarverslag van Hart van Brabant/Midpoint.

Versterken van de regionale samenwerking
 Om de grote maatschappelijke vraagstukken het hoofd te kunnen bieden, moet dus massa worden gemaakt en is kennisbundeling nodig. Tilburg hecht op meerdere niveaus belang aan een solide samenwerkingsbasis. Dat vergt enerzijds investeren in de kwaliteit van de regionale organisatie en anderzijds investeren in een gedegen strategie en het smeden van allianties op operationeel niveau. Het moet de centrumstad en de regio Hart van Brabant in staat te stellen om een constructieve bijdrage te leveren aan een sterk Brabant.

Hart van Brabant / Midpoint
 2016 is het eerste jaar van de nieuwe meerjarenagenda voor Hart van Brabant/ Midpoint. De werkagenda voor 2016 zal ingericht gaan worden op basis van deze nieuwe meerjarenagenda. Net als tijdens de looptijd van de vorige meerjarenagenda zal ook in 2016 gelden dat de sturing op de projecten uit de werkagenda wordt belegd binnen de deelnemende regiogemeenten en dat Tilburg voor een aanzienlijk aantal projecten het bestuurlijk en/of ambtelijk opdrachtgeverschap zal dragen. Voor Tilburg is het belangrijk om in samenwerking met regionale partners in 2016 te werken aan onder andere de ontwikkeling van clusters van bedrijvigheid op belangrijke (logistieke en industriële) bedrijventerreinen (Wijkevoort), campussen (Gate2) en in de Spoorzone en een betere bereikbaarheid van de gemeente (opwaardering van de A58, capaciteitsverruiming van het Wilhelminakanaal en het uitbreiden van de capaciteit en frequentie voor personenvervoer per spoor).

Het in 2015 in gang gezette proces van het vroegtijdig betrekken van de gemeenteraad bij (de portefeuillehoudersoverleggen van) Hart van Brabant zullen we ook in 2016 doorzetten. Ook zullen we samen met Hart van Brabant onderzoeken hoe de positieve ervaringen van het betrekken van raadsleden bij de totstandkoming van de nieuwe meerjarenagenda in de vorm van thema- en raadsbijeenkomsten ook tijdens de looptijd van de nieuwe meerjarenagenda vorm kan krijgen.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
- Strategie en Lobby
- Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
 - Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Brabantstad / B5

In 2015 is er gewerkt aan de concrete uitwerking van de strategische agenda van BrabantStad. Dat heeft geresulteerd in een projectportfolio/werkagenda BrabantStad, met een uitwerking daarvan in projectfiches. De sporen waarlangs de ontwikkeling van BrabantStad gaat plaatsvinden, is beschreven in een 'ABC': een Aantrekkelijk, Bereikbaar en Concurrerend BrabantStad.

Het gaat hierbij om:

- het vergroten van de Aantrekkelijkheid: een hoge kwaliteit van leven;
- het verbeteren van de Bereikbaarheid: optimaal verbonden zijn en smart connectivity;
- het versterken van de Concurrentiekracht: duurzaamheid, kennis, onderwijs & arbeidsmarkt.

De werkagenda voegt aan dit 'ABC' de 'D' van Doen toe! De werkagenda wil een vijftal innovatieve beproefde projecten uitrollen en een vijftal onderwerpen nader verkennen. Tilburg is (mede)trekker van een drietal DOE-projecten: ZUIDLIJN (Den Bosch/Tilburg), Freilot/Compass4D (Helmond/Tilburg) en (Top)evenementen (Tilburg/Den Bosch). Twee DOE-projecten worden door andere partners getrokken: WoonConnect/SPARK (Eindhoven/Den Bosch) en E-bussen (Provincie).

Bij de verkenningen op de werkagenda wordt onderzocht of een aantal thema's zich leent voor een concrete projectmatige inzet. Deze thema's zijn nog niet allemaal belegd bij de steden. Het betreft: Netwerk snelfietsroutes (nu uitrol in Tilburg, fastlane met Waalwijk), campusontwikkeling op het gebied van Hoger Onderwijs, versterken van de aansluiting MBO-arbeidsmarkt, nieuwe OV-agenda en Groenontwikkelfonds ter verbetering van de relatie tussen stad en land. Eind 2015 worden deze verkenningen nader verdeeld en ingevuld door de steden. Tilburg zoekt actieve deelname bij campusontwikkeling, aansluiting MBO-arbeidsmarkt en Groenfonds.

Brabantstad / B5

Naast ontmoeting, afstemmen van beleid en delen van kennis wordt de samenwerking op het schaalniveau van BrabantStad niet alleen belangrijker maar ook steeds concreter ingevuld door de betrokken steden en de provincie. Tilburg heeft de samenwerking op dit schaalniveau hard nodig om op nationaal, Europees en wereldniveau mee te kunnen doen en volwaardig te acteren.

Het belang van de stad, en met name de innovatiekracht die daar vandaan komt, krijgt meer erkenning dan ooit. Steeds beter weten wij onze belangen te verbinden met die van andere steden in het bijzonder op de gebieden economie, groen, mobiliteit, duurzaamheid en RO, met als onderliggende doelen: de versterking van de stad en van Brabant als geheel. Op een aantal fronten maken wij met deze B5-schaal het verschil en zijn wij in staat om doorbraken te forceren.

Inmiddels is er een lobbyagenda binnen BrabantStad in de maak en ligt er een werkagenda met concrete projecten. Wij trekken samen op in die lobby en proberen met een werkagenda innovaties van de grond te krijgen. Dat doen wij door stedelijke voorbeeldprojecten verder uit te rollen. Gezamenlijk gaan wij ook op zoek naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en maken nijpende kwesties nationaal bespreekbaar.

Tilburg streeft in B5-verband expliciet de volgende belangen na die voortkomen uit onze eigen lobbyagenda:

1. Verbreding A58 als onderdeel van de lobby voor herbestemming van de gelden van de Ruit Eindhoven
2. Binnenstad 21ste eeuw/kennisprofiel Spoorzones
3. (H)OV-agenda (Brabanthil) en internationalisering OV in relatie tot Eindhoven Airport
4. Stroomversnelling/nul op de meter
5. Groene woud/Landschap van Allure
6. Versterking clusters: maintenance en logistiek (in samenhang met West-Brabant): Maintenance onderdeel van BO-MIRT 2016
7. Hoger-onderwijsstructuur

We zetten daarbij in op gezamenlijke lobbytrajecten die zich onder andere richten op BO-MIRT, REOS en de Kunstenplanperiode.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Versterken regionale samenwerking
- Strategie en Lobby
- Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
- Realisatie klanttevredenheid
- Herijken Visie op Dienstverlening
- Inrichten servicepunten
- Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
- Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Strategie en Lobby

In het voorjaar van 2015 is de notitie Strategie en Lobby opgesteld waarin de strategie- en lobby-speerpunten van de gemeente Tilburg zijn benoemd. Met de raad is hierover van gedachten gewisseld. De thema's zijn Smart Mobility, Smart Industries, Green City, Enabling City en Creative City. Op basis van de notitie hebben we op vijf thema's voor Tilburg een aanpak ontwikkeld en zijn aan de slag gegaan. Per thema zijn concrete lobbydoelen geïdentificeerd met differentiaties naar de doelen voor de regionale, provinciale, Haagse en Brusselse agenda. Voor elk thema is er een lobbydossier met concrete acties. Daarnaast zijn per lobbydossier de relevante private en (semi-)publieke spelers in het veld (ondernemers, kennisinstellingen) als mogelijke partner gezien. Er wordt ook ingezet op zogenaemde 'brutale' shopping van kansen & bedreigingen uit de buitenwereld en van 'shared listing': via gebruikmaking van anderen (vooral privaat en semi-publiek) die dezelfde belangen hebben op een bepaald terrein. Continu zal op basis van de regionale, provinciale, Haagse agenda worden bekeken of en waar er kansen liggen hiervoor. In de politieke arena's van Den Bosch, Den Haag en Brussel en de externe partners speelt natuurlijk veel meer. Deze ontwikkelingen worden gemonitord. Het belangrijkste is dat we op basis van de agenda concreet aan het lobbyen zijn. In het najaar is de raad nader geïnformeerd over de lobbyaanpak, de bereikte successen en de vervolgstappen.

Ook is er naar aanleiding van de Statenverkiezingen met de andere B5-partners een memorandum met betrekking tot de stedelijke agenda opgesteld ten behoeve van de coalitie-onderhandelingen voor het nieuwe college van Gedeputeerde Staten. Naar aanleiding van het nieuwe provinciale bestuursakkoord zijn er intern en binnen de B5 nadere afspraken gemaakt over de lobby richting provincie gericht op de stedelijke agenda.

Tevens heeft Tilburg meer werk gemaakt van de Europese Agenda en de kansen en mogelijkheden aldaar en hebben we belangrijke posities verworven voor Tilburg. Ook dit doen we samen met partners zoals Brabantstad, de G32 en via ons netwerk van Eurocities.

Concreet heeft deze aanpak medio 2015 gezorgd voor ruim € 40 miljoen subsidie op diversie beleidsthema's. Voorbeelden hiervan zijn Fieldlab Campione, Duurzaamheid en Beter Benutten. Ook in beleidsbeïnvloeding zijn we redelijk succesvol geweest. Zo is het Economische programma van de gemeente Tilburg voorbeeld voor het Ministerie van Economische Zaken en is de aanpak arbeidsmarktbeleid een voorbeeld in Europa in het kader van 'the role of cities in inclusive labour markets'.

Strategie en Lobby

In 2016 gaan we verder met de aanpak op basis van de notitie Strategie en Lobby. Deze zal worden aangevuld met een sociale visie en strategie en we zullen voor het sociale domein een specifiekere Tilburgse lobbyaanpak opzetten. Verder gaan we in het kader van doorontwikkeling van de lobbyaanpak in 2016 meer pijlers op de Haagse agenda zetten en zichtbaar en aanwezig zijn in het Haagse. Mede gericht om meer invloed uit te oefenen op de nieuwe ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de herijking van het MIRT, de nieuwe Nationale Omgevingsvisie, de nieuwe verdelingssystematiek van het gemeentefonds, Agenda Stad en het nieuwe Kunstenplan.

In 2016 is Nederland in het eerste half jaar voorzitter van de Europese Unie. In dit kader zullen we ook een aantal concrete Europese activiteiten gelieerd aan het voorzitterschap organiseren in Tilburg, samen met de provincie Noord Brabant en de partners in de stad. In 2016 gaan we gericht inzetten op het ontsluiten van de mogelijkheden in Europa voor Tilburg samen met onze partners. Doel is om een sterker profiel van Tilburg als Europese stad.

Twee maal per jaar zullen we de raad nader informeren over onze vorderingen inzake Strategie en Lobby Tilburg.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Versterken regionale samenwerking
- Strategie en Lobby
- Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
- Realisatie klanttevredenheid
- Herijken Visie op Dienstverlening
- Inrichten servicepunten
- Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
- Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Social Innovation - Alliantie van Brabant
 Midpoint - als spil van Social Innovation in de regio - heeft het Programma Social Innovation 2015-2017 opgesteld. De gemeente Tilburg heeft meegewerkt aan het opstellen van het programma en draagt ook bij aan de uitvoering van de volgende onderdelen:

1. actualisering van programma en activiteiten;
2. implementatie van de Alliantie van Brabant;
3. uitbouwen van het Europees profiel voor Social Innovation;
4. profilering, communicatie en storytelling.

In het kader van de landelijke profilering van Social Innovation heeft Tilburg vijf projecten ingediend voor deelname aan de Experimentenwet.

Social Innovation - Alliantie van Brabant
 De betrokkenheid van Tilburg bij activiteiten in het kader van Social Innovation in 2016 ziet er als volgt uit:

1. *Actualisering activiteiten Social Innovation*
 Op basis van het onderzoek naar de impact van Social Innovation (TiU) actualiseert Midpoint in de eerste helft van 2016 de activiteiten inzake Social Innovation. De gemeente als één van de partners werkt hieraan mee.
2. *Implementatie Alliantie van Brabant*
 In 2016 werkt de gemeente samen met andere partners verder aan o.a. de Jeugdwerkloosheidsvrije zone, proeftuin dementie en energiebesparing in de bestaande bouw.
3. *Uitbouwen van het Europees profiel voor Social Innovation*
 In 2016-2017 willen we als regio in een EU-consortium participeren, bijvoorbeeld via de samenwerking universiteiten en gemeenten tussen de steden Bilbao, Dortmund, Wenen en Tilburg.
4. *Profilering, communicatie en storytelling*
 Naast de gebruikelijke, klassieke communicatiemiddelen willen we als regio storytelling verder ontwikkelen om als profileringsinstrument in te zetten voor Social Innovation. Voor de gemeente betekent dit dat we als bestuur ook meer op deze wijze Social Innovation zullen uitdragen.

Na besluitvorming door BZK zullen de goedgekeurde projecten in het kader van de Experimentenwet uitgevoerd worden.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
 - Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Internationale samenwerking
 Internationale samenwerking vindt plaats langs de vier lijnen van: (1) het leveren van een bijdrage aan het behalen van de door de VN gestelde *millenniumdoelen*; (2) het bevorderen van het *mondiaal bewustzijn en duurzame ontwikkeling*; (3) het geven van aandacht aan Europa; en (4) het versterken van *internationale economische activiteiten*.

In juli 2015 heeft de gemeenteraad een nieuw kader mondiale bewustwording “Een wereld te winnen” 2016-2020 vastgesteld dat als doel heeft de mondiale bewustwording en mondiaal burgerschap onder Tilburgers, Tilburgse bedrijven en instellingen te bevorderen en de VN-doelen voor duurzame ontwikkeling te ondersteunen. In de tweede helft van 2015 is een nieuwe subsidieregeling opgesteld die bij dit nieuwe beleidskader hoort.

Europa heeft meer aandacht gekregen als onderdeel van onze lobbyagenda.

Ook speelt de mondiale context een steeds nadrukkelijker rol bij het realiseren van economische en maatschappelijke ambities en doelstellingen. Bijvoorbeeld in de relaties met nieuw aan te trekken of bestaande internationale bedrijvigheid. Ook het aantrekken van internationale kenniswerkers en studenten is belangrijk. Aandacht voor de internationale context is, ook in de Tilburgse aanpak van economie en arbeidsmarkt, cruciaal voor het behoud van de economische vitaliteit en concurrentiepositie van onze regio.

In wisselende allianties en samenwerkingsverbanden werken we aan het realiseren van onze economische ambities en doelstellingen. Midpoint, de provincie, de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM), het ministerie van Economisch zaken, de onderwijs- en kennisinstellingen en natuurlijk het bedrijfsleven zelf zijn daarbij onze belangrijkste partners.

We hebben recent een start gemaakt met het ontwikkelen van economisch internationaliseringsbeleid (internationale profilering, promotie en acquisitie). De Stimuleringsagenda Economie en Arbeidsmarkt geeft hier ook in belangrijke mate richting aan.

Internationale samenwerking
 Het jaar 2016 is op het gebied van mondiale bewustwording en duurzame ontwikkeling een overgangsjaar. In de eerste zes maanden van 2016 zullen de subsidieafspraken op basis van het oude beleidskader met de huidige subsidiepartners blijven gehandhaafd in afwachting van de invoering van de nieuwe subsidieregeling. Dit biedt deze partners de gelegenheid om zich in te stellen op het nieuwe kader.

Het nieuwe beleidskader wordt in 2016 verder uitgewerkt, onder meer door het opstellen van voorstellen naar aanleiding van de nieuwe VN-doelen, het in kaart brengen van de organisaties en bedrijven die actief zijn op het thema mondiale bewustwording en het stimuleren van de betrokkenheid van jongeren bij het thema.

Verder ondersteunen we vanaf 2016 de nieuwe VNG-campagne voor mondiale bewustwording en duurzame ontwikkeling wereldwijd.

We werken voortdurend aan de versterking van onze internationale bedrijfscontacten. In de loop van 2016 zal het economisch internationaliseringsbeleid gereed zijn voor besluitvorming.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
 - Internationale samenwerking
 - Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
 - Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Participerende overheid

In 2015 is er in de volle breedte (raad, college, organisatie) aandacht besteed aan wat het betekent voor de gemeente Tilburg om een participerende overheid te zijn. Dat is gebeurd door middel van de organisatie van werkconferenties, het doorlopen van een leertraject met Tilburg University rond een aantal koploperprojecten, het opstellen en uitvoeren van een leeragenda voor het college, het opzetten en ondersteunen van een ambassadeursnetwerk en het ontwerpen en uitvoeren van een leergang voor de leidinggevenden binnen de organisatie. We hebben daar steeds het principe gehanteerd om te leren op basis van praktijken die dicht bij huis zijn. Ook vormde de participerende overheid de rode draad in de T-seminars van dit jaar. Voor het instrument 'Right to challenge' is een werkbaar Tilburgse invulling ontwikkeld. 2015 stond daarmee in het teken van het creëren van bewustzijn en het opdoen van eerste ervaringen met betrekking tot de participerende overheid. In het in 2015 opgesteld werkplan voor de participerende overheid wordt de beweging gestimuleerd langs drie sporen: inspireren, leren en borgen. In 2015 lag het zwaartepunt op inspireren en leren. Ook is er in de tweede helft van 2015 een herontwerp gemaakt van het proces van de omgang met (burger)initiatieven die de gemeente Tilburg bereiken. Uitgangspunt is dat deze initiatieven ons via vele wegen kunnen bereiken, maar dat er intern een eenduidige en consistente intake en afhandeling van deze initiatieven plaatsvindt.

Participerende overheid

In 2016 zal er doorgepakt gaan worden op de activiteiten en ervaringen zoals die in 2015 opgedaan zijn met de participerende overheid. We zullen met de hele organisatie (raad, bestuur, medewerkers) de blik op de burger moeten richten: ervoor zorgen dat we als participerende overheid een bijdrage leveren aan het succesvol realiseren van burgerinitiatieven. Het is nu enerzijds zaak om op basis van concrete cases verder ervaringen op te doen met en te leren over de participerende overheid. We doen dat bijvoorbeeld in de 14 projecten die het college geselecteerd heeft binnen zijn eigen leeragenda. Enkele thema's waarop we komend jaar concrete stappen willen gaan zetten zijn: verbreden van de groep direct betrokken inwoners bij de opgaven; het snel en helder kunnen reageren op initiatieven die de gemeente benaderen; beter worden in rolkeuze in relatie tot maatschappelijke initiatieven. Het Anderzijds zullen we de slag maken om het geleerde om te zetten in de staande praktijk van de organisatie. Daarmee zal in termen van de sporen uit het werkplan naast het inspireren en leren over de participerende overheid, ook het borgen in 2016 nadrukkelijk aandacht krijgen.

Binnen het inspireer-spoor zullen we T-seminars en Participatiecafés blijven organiseren waarin de participerende overheid centraal staat. Ook zullen we in navolging van de werkconferenties voor leidinggevenden in 2015, in 2016 werkconferenties voor medewerkers gaan organiseren.

Binnen het spoor leren zullen we communities ondersteunen van projectleiders die betrokken zijn bij de leeragenda van het college of die onderdeel uitmaken van het ambassadeursnetwerk participerende overheid. Het leertraject met Tilburg University krijgt een vervolg door deelname aan het project 'Democratisch professionalisme' van de universiteit. Daardoor zijn ambtenaren beter in staat om effectief bij te dragen aan de democratische verhouding op lokaal niveau. We leren daarbij in een netwerk met andere gemeenten en inwoners.

Voor wat betreft het borgen van participerende overheid binnen de organisatie zullen we informatie over participerende overheid en best practices gaan vastleggen op een toegankelijke en herkenbare plaats op Binnenweb. Het gaat dan onder andere om het verhaal van de participerende overheid in de Storyteller, een quick guide voor leidinggevende, handige tools als praatplaten rolbewustzijn en omgevingsscan, en het systematisch opbouwen van een overzicht van leerervaringen. Ook zullen we met voorstellen komen voor andere manieren van verantwoording, governance, leiderschap en HRM die de organisatie en onze werkwijzen meer toesnijden op de participerende overheid. In 2015 heeft het gedachtegoed van de participerende overheid aan de basis gelegen van nieuwe visies op HRM en ICT/informatievoorziening. Op meer gebieden zal een dergelijke vertaalslag in 2016 gemaakt gaan worden.

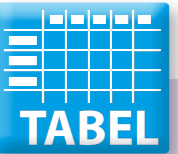
Ook zullen we in 2016 ervaringen opdoen met het herontworpen proces voor (burger) initiatieven die de gemeente Tilburg bereiken.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
 - Internationale samenwerking
 - Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

DOELEN

- Realisatie van een goede klanttevredenheid op gemeentelijke dienstverlening.**
- Klanttevredenheid over de balies in de stadswinkels en de dienstverlening ligt minimaal op een 7,5
 - Klanttevredenheid telefonische dienstverlening ligt minimaal op een 7,5
 - Klanttevredenheid digitale dienstverlening ligt minimaal op een 7,5
 - Klanttevredenheid WMO ligt minimaal op 7.
 - Klanttevredenheid Werk & Inkomen: minimaal 70% van de klanten is tevreden over de dienstverlening

STAND VAN ZAKEN

Herijken Visie op Dienstverlening 2012 - 2015
 In 2015 is de Visie op Dienstverlening herijkt. De Visie 2015 - 2020 is in het vierde kwartaal voorgelegd aan de raadscommissie bestuur. Deze herijking is opgesteld op basis van de onder regie van de Vereniging van Directeuren Publiekdiensten (VDP) opgestelde visie op Dienstverlening. "Overheidsbrede Dienstverlening 2020".
 Uitgangspunten zijn:

- Burgers regelen vanaf 2020 dienstverlening en informatievoorziening zoveel mogelijk zelf en digitaal.
- Face to face dienstverlening zetten we alleen in als dit toegevoegde waarde heeft.
- Overheden willen graag participatie van burgers en bedrijven, maar moet deze inzet niet wederzijds zijn?
- Via een digitale overheidspoort kunnen burgers hun standaard dienstverlening gemakkelijk regelen en monitoren en hun eigen gegevens beheren.
- Door landelijke standaardisatie van diensten kunnen we processen en systemen efficiënter inrichten.
- Veel dienstverlening wordt georganiseerd in ketens, die kunnen soms korter en met meer samenhang

Inrichten Servicepunten
 Drie van de vier decentrale stadswinkels (servicepunten) zijn in 2015 geopend. We werken hier met het vernieuwd dienstverleningsconcept waarin nabijheid en benaderbaarheid van onze dienstverlening belangrijke uitgangspunten zijn. In elke winkel wordt een volledig dienstverleningspakket aangeboden. Een aantal van de beoogde moderne elektronische en ICT ontwikkelingen zijn nog niet afgerond.

Zaakgericht werken
 De Implementatie van zaakgericht werken is een gemeentebreed meerjaren programma. Door de inzet van dit programma werken we aan een digitale overheid waarbij de klant digitaal inzicht krijgt in de voortgang van zijn zaken. Tevens kunnen we onze processen, die gericht zijn op burgers en ondernemers, hiermee beter inrichten en monitoren. Dit realiseren we door een groot aantal projecten en activiteiten die ervoor zorgen dat onze dienstverlening steeds digitaler kan plaatsvinden. Niet alleen door het opnieuw inrichten van de processen zodat deze zaakgericht afgehandeld kunnen worden, maar ook door andere projecten zoals aansluiten op MijnOverheid.
 Binnen het programma zaakgericht werken zijn zes randvoorwaardelijke projecten succesvol afgerond en richten we ons nu op het zaakgericht maken van de dienstverleningsprocessen aan burgers en ondernemers. In 2015 worden de eerste vijftig processen opnieuw ingericht zodat deze zaakgericht afgehandeld gaan worden.

Herijken Visie op Dienstverlening 2012 - 2015
 De Visie op dienstverlening 2016 - 2020 is dynamisch en actualiseren we in de loop der jaren waar nodig. Uit deze Visie ontstaan en benoemen we een aantal projecten waarin deze visie een belangrijke rol heeft of waarin de visie expliciet zichtbaar is. Deze projecten worden in 2016, en mogelijk nog later, uitgerold.

Inrichten Servicepunten
 Stadswinkel Noord opent in het eerste kwartaal van 2016 in de tijdelijke huisvesting van de Bibliotheek Midden Brabant om vervolgens mee te verhuizen naar de definitieve nieuwbouw op het Wagnerplein.
 In 2016 is er bijzondere aandacht voor de geplande innovaties die in 2015 nog niet zijn gerealiseerd zoals implementatie burgerzaken-portal en werken met dubbele schermen voor klanten, uitbreiden mogelijkheden Doe het Zelf balie, draadloos werken voor de host, verbeteren aanmeldproces, koppelen systemen voor efficiëntere en minder foutgevoelige dienstverlening.

Implementeren Zaakgericht Werken
 In 2016 gaan we circa 250 dienstverleningsprocessen opnieuw inrichten zodat deze zaakgericht afgehandeld kunnen worden. 100 hiervan zijn de nog resterende processen waarvoor verder geen aanvullende ICT voorzieningen nodig zijn. 150 betreft processen op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving, waarvoor wel extra ICT-voorzieningen (zoals koppelingen) nodig zijn.
 Verder zal "Mijn Overheid" worden ontsloten voor dienstverlening aan onze inwoners.

ACTIVITEITEN 2016

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
 - Internationale samenwerking
 - Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

DOELEN

STAND VAN ZAKEN

Indicator	Streefwaarde	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Waarderingscijfer dienstverlening stadswinkels	7,5	7,8	7,8
Klanttevredenheid WMO, tevredenheid bij:			
- contact met gemeente	7		
- procedure aanvraag (toegang tot de individuele Wmo-voorziening)	7	7,5	6,9
- Hulp bij huishouden (HBH)	7	7,6	7,7
- Voorzieningen Wonen, Vervoer, Rolstoelen (WVR)	7	7,4	7,4
- Collectief vervoer	7	6,7	6,5
Nieuw (*): Klanttevredenheid Nieuwe Dienstverlening (0-meting)			
Terugdringen regeldruk t.o.v. landelijk gemiddelde	-25%	Geen meting	
- particulieren			-27%
- bedrijven			-25%

...ning 2012 - 2015
 2016 - 2020 is dynamisch en actualiseren we in de loop der jaren
 ontstaan en benoemen we een aantal projecten waarin deze visie
 waarin de visie expliciet zichtbaar is. Deze projecten worden in
 uitgerold.

ACTIVITEITEN 2016

...regelen en monitoren en hun eigen gegevens beheren.

- Door landelijke standaardisatie van diensten kunnen we processen en systemen efficiënter inrichten.
- Veel dienstverlening wordt georganiseerd in ketens, die kunnen soms korter en met meer samenhang

Inrichten Servicepunten
 Drie van de vier decentrale stadswinkels (servicepunten) zijn in 2015 geopend. We werken hier met het vernieuwd dienstverleningsconcept waarin nabijheid en benaderbaarheid van onze dienstverlening belangrijke uitgangspunten zijn. In elke winkel wordt een volledig dienstverleningspakket aangeboden. Een aantal van de beoogde moderne elektronische en ICT ontwikkelingen zijn nog niet afgerond.

Zaakgericht werken
 De Implementatie van zaakgericht werken is een gemeentebreed meerjaren programma. Door de inzet van dit programma werken we aan een digitale overheid waarbij de klant digitaal inzicht krijgt in de voortgang van zijn zaken. Tevens kunnen we onze processen, die gericht zijn op burgers en ondernemers, hiermee beter inrichten en monitoren. Dit realiseren we door een groot aantal projecten en activiteiten die ervoor zorgen dat onze dienstverlening steeds digitaal kan plaatsvinden. Niet alleen door het opnieuw inrichten van de processen zodat deze zaakgericht afgehandeld kunnen worden, maar ook door andere projecten zoals aansluiten op MijnOverheid.
 Binnen het programma zaakgericht werken zijn zes randvoorwaardelijke projecten succesvol afgerond en richten we ons nu op het zaakgericht maken van de dienstverleningsprocessen aan burgers en ondernemers. In 2015 worden de eerste vijftig processen opnieuw ingericht zodat deze zaakgericht afgehandeld gaan worden.

Inrichten Servicepunten
 Stadswinkel Noord opent in het eerste kwartaal van 2016 in de tijdelijke huisvesting van de Bibliotheek Midden Brabant om vervolgens mee te verhuizen naar de definitieve nieuwbouw op het Wagnerplein.
 In 2016 is er bijzondere aandacht voor de geplande innovaties die in 2015 nog niet zijn gerealiseerd zoals implementatie burgerzaken-portal en werken met dubbele schermen voor klanten, uitbreiden mogelijkheden Doe het Zelf balie, draadloos werken voor de host, verbeteren aanmeldproces, koppelen systemen voor efficiëntere en minder foutgevoelige dienstverlening.

Implementeren Zaakgericht Werken
 In 2016 gaan we circa 250 dienstverleningsprocessen opnieuw inrichten zodat deze zaakgericht afgehandeld kunnen worden. 100 hiervan zijn de nog resterende processen waarvoor verder geen aanvullende ICT voorzieningen nodig zijn. 150 betreft processen op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving, waarvoor wel extra ICT-voorzieningen (zoals koppelingen) nodig zijn.
 Verder zal "Mijn Overheid" worden ontsloten voor dienstverlening aan onze inwoners.

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
 - Internationale samenwerking
 - Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
- Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

STAND VAN ZAKEN

Doorontwikkeling roadmap Tilburg.nl
 We werken continu aan de verdere verbetering en doorontwikkeling van onze digitale dienstverlening. Dat doen we volgens de principes van de top-takensite die tilburg.nl nu al is. Een vaak gestelde vraag was om één afspraak te maken voor meerdere producten. Dat is gerealiseerd.
 We investeren ook in de informatiepositie van de burger door gegevens beschikbaar te stellen waar vanuit de wijk behoefte aan is. De gedachte hierachter is dat transparante informatie als een katalysator werkt voor eigen initiatieven van burgers.
 In 2015 is hiervoor een pilot 'Bij mij in de buurt' uitgevoerd samen met de wijk Zorgvlied. Het uitwerken van het 'shop in shop principe' is vanwege andere prioriteiten uitgesteld tot 2016.
 In 2015 bleek uit onderzoek van de Stichting Drempelvrij dat van de grote steden Tilburg de enige gemeente is met een toegankelijke site.

Klanttevredenheidsonderzoeken
 De afdeling Dienstverlening is verantwoordelijk voor de klantencontacten v.w.b. het fysieke balie contact, de telefonische en digitale dienstverlening. Om constant onze dienstverlening aan de burger en ondernemer te monitoren zetten we een aantal kwaliteitsmetingen in. Voor deze kwaliteitsmetingen maken we gebruik van onafhankelijke externe partijen of we laten de burger zelf zijn/haar bevindingen via een enquête doorgeven. Hierdoor blijven de beoordelingen objectief. In 2015 hebben onderzoeken plaatsgevonden op de balie-, digitale-, en telefonische dienstverlening met als resultaat resp. een 7,8, 7,7 en 7,2.

Doorontwikkeling roadmap Tilburg.nl
 We onderzoeken in een pilot welke informatie die wij als gemeente hebben, betekenis kan hebben voor inwoners in een wijk om initiatieven te ontplooiën in het kader van de participerende overheid.
 We monitoren frequent bezoekers(zoek) gedrag en passen daar de website op aan (volgens het top-takenprincipe). Op basis van de resultaten van de monitoring formuleren we ook de nieuwe speerpunten voor de roadmap 2016 van Tilburg.nl.
 We onderzoeken op welke manier Tilburg.nl in de keten van dienstverlening naar inwoners en bedrijven nu een rol speelt. En welke rol de site gaat spelen in het kader van de hernieuwde visie op dienstverlening die eind 2015 begin 2016 wordt vastgesteld.
 We zetten de speerpunten voor Tilburg.nl die voortkomen uit de hernieuwde visie op dienstverlening op de roadmap voor 2016.

Klanttevredenheidsonderzoeken
 In 2016 vinden er klanttevredenheidsonderzoeken plaats op het gebied van balie-, telefonische- en digitale dienstverlening.

ACTIVITEITEN 2016

- Overzicht +
- Onderwerpen -**
 - Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Versterken regionale samenwerking
 - Strategie en Lobby
 - Social Innovation Alliantie van Brabant
 - Internationale samenwerking
 - Participerende overheid
 - Publieke dienstverlening
 - Realisatie klanttevredenheid
 - Herijken Visie op Dienstverlening
 - Inrichten servicepunten
 - Zaakgericht werken
 - Doorontwikkeling roadmap
 - Klanttevredenheidsonderzoeken
 - Diensten aan andere overheden
 - Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Diensten aan andere overheden

Als gemeente Tilburg voeren we verschillende taken uit op verzoek van andere overheden. De uitvoering wordt gedaan op basis van contractafspraken. Binnen het product Diensten aan andere overheden brengen we deze vormen van dienstverlening bij elkaar.

Opgenomen zijn de contracten met:

- BAT bedrijven NV en BAT huishoudens BV
- Regionale samenwerking duurzaamheid
- Uitvoering regionale jeugdzorg Hart van Brabant
- Programmamanager Hart van Brabant
- Regiotaxi
- Leerlingenvoer
- Regionale samenwerking uitkeringen
- Regionaal informatie- en expertisecentrum (Riec)
- Landelijk Kennis Centrum (LKC)
- Fraudebestrijding regio
- Zorg- en veiligheidshuis
- Regionale samenwerking ICT (Dongen, Goirle, Taskforce Brabant-Zeeland)

Als gevolg van de nieuwe kostentoekening zijn verschillen ontstaan tussen de vergoedingen zoals vastgelegd in de contracten en de intern op deze diensten doorbelaste kosten. Omdat overheidsactiviteiten per 1 januari 2016 belast worden met vennootschapsbelasting (VPB) en 2016 het implementatiejaar is, zijn, vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek naar de gevolgen voor deze doorbelaste kosten, nog geen aanpassingen gedaan.

Overzicht +

Onderwerpen -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Versterken regionale samenwerking
- Strategie en Lobby
- Social Innovation Alliantie van Brabant
- Internationale samenwerking
- Participerende overheid
- Publieke dienstverlening
- Realisatie klanttevredenheid
- Herijken Visie op Dienstverlening
- Inrichten servicepunten
- Zaakgericht werken
- Doorontwikkeling roadmap
- Klanttevredenheidsonderzoeken
- Diensten aan andere overheden
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

DOELEN

Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten
 * Behoud van lage positie op de ranglijst van lokale lastendruk.

STAND VAN ZAKEN

Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten
 In het Coalitieakkoord 2014-2018 hebben we afgesproken om de kosten van kwijschelding met ingang van 2015 toe te rekenen aan de woonlasten. De hierdoor hogere woonlasten worden in de jaren 2015 en 2016 gedempt via de inzet van de egalisatiereserve Afvalstoffenheffing. Vanaf 2017 ontstaan lagere afvalverwerkingskosten als gevolg van de nieuwe aanbesteding.

In 2015 nam Tilburg de op een na laatste plaats in van de 35 grootste gemeenten in ons land. Alleen in Den Haag zijn de woonlasten lager, € 547,- tegenover € 558,- in Tilburg. Het landelijk gemiddelde van de grootste gemeenten bedraagt € 678,-.

Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten
 De opbrengst OZB wordt in 2016 alleen met de reguliere indexering van 0,8% verhoogd. Voor een gemiddelde woning stijgen de woonlasten hierdoor met ca. € 1,60 op jaarbasis.

Het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP), waarin de zorgplichten ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater zijn uitgewerkt, vormt tevens de onderbouwing voor de rioolheffing. De doorrekeningen van de maatregelen van het vGRP leidt tot een stijging van de heffing van 16% in 2016. Om het tarief te dempen wordt een gedeelte van de egalisatiereserve Rioolheffing ingezet. Het gevolg is dat de stijging in 2016 beperkt wordt tot ca. 4%. Per huishouden een stijging van ca. € 5,- op jaarbasis.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken om de woonlasten betaalbaar te houden. Om dit te realiseren wordt de egalisatiereserve afvalstoffenheffing ingezet. Het tarief voor de afvalstoffenheffing daalt hierdoor met ca. € 6,-.

Per saldo stijgen de woonlasten ten opzichte van 2015 slechts beperkt met 0,2%.

ACTIVITEITEN 2016

Indicator	Streefwaarde	Realisatie 2015	Realisatie 2014
Positie op ranglijst van lokale lastendruk van Belastingoverzicht Grote Gemeenten (COELO)	Behoud lage positie	2e plaats	1e plaats

Overzicht +

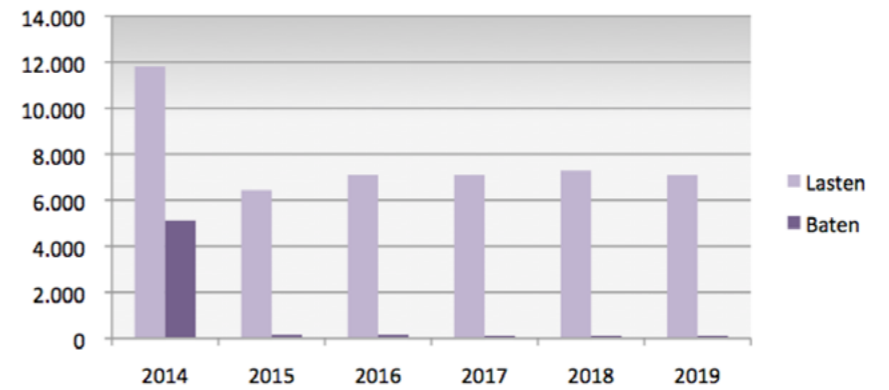
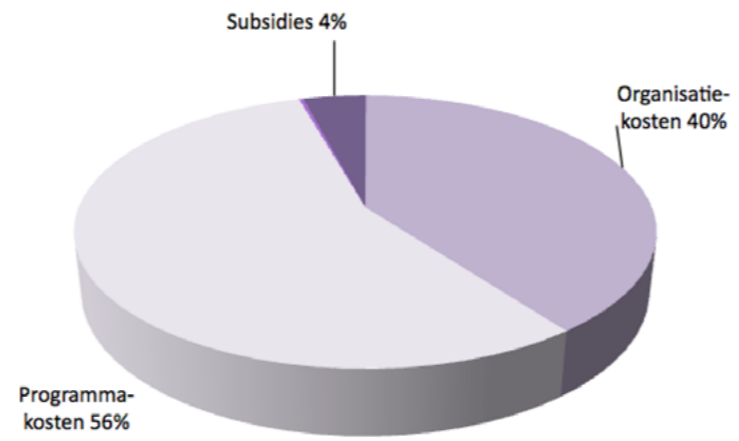
Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	11.802	6.434	7.103	7.101	7.279	7.096
Baten	-5.124	-78	-79	-55	-55	-55
Netto lasten	6.678	6.356	7.024	7.046	7.224	7.041
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
87. Contributie VNG			12	13	14	16
88. Nominale bijstelling budget Skybox			4	4	4	4
Nieuw beleid						
89. Cobbenhagen Summit			8	8	8	8

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

Bestuur, samenwerken en netwerken

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Subsidies

Publieke dienstverlening

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Kengetallen

Diensten aan andere overheden

Lasten en baten

Financiering, algemene dekkingsmiddelen

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Algemene baten en lasten

Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

87. Contributie VNG

De raming voor de contributie VNG is aangepast op basis van de prognose inwoneraantallen en de verhoging van het bedrag per inwoner voor 2016 met 4,23%.

88. Nominale bijstelling budget Skybox

De indexering van de huur van de Skybox Willem II bedraagt € 4.000,-.

89. Cobbenhagen Summit

De UvT Sociëteit heeft in 2014 en 2015 in samenwerking met partners (waaronder de gemeente) de Cobbenhagen Summit georganiseerd. De Cobbenhagen Summit is bedoeld om in het kader van de triple helix een forum te bieden voor het Brabantse ondernemerschap, openbaar bestuur en hoger onderwijs en onderzoek, waarbij een strategie voor de Brabantse economie en samenleving op middellange termijn wordt ontwikkeld. De gemeente heeft in beide jaren een bijdrage (=subsidie) geleverd. Deze bijdrage is telkens incidenteel gevonden in werkbudgetten. Gelet op het structurele karakter die het Cobbenhagen Summit heeft gekregen is het voor de hand liggend in de begroting hiertoe een specifiek budget te oormerken.

Dekking wordt gevonden in de werkbudgetten voor onderzoek en hoger onderwijs. Beiden voor € 7.500,-. Zie ook voorstel nr. 2.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies**

- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen

- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

- Algemene baten en lasten
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

Subsidies	Werkelijke subsidie 2014	Subsidie 2015	Subsidie 2016
College	6	-	-
Bestuursadvisering	14	14	15
Burgerparticipatie	192	-	-
Internationale samenwerking		262	290
Totaal	212	276	305

Overzicht +

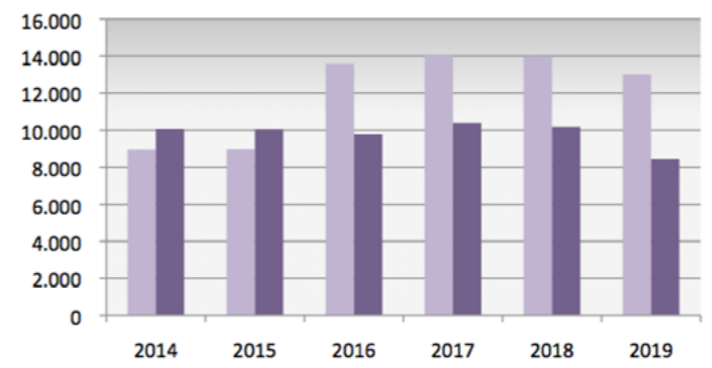
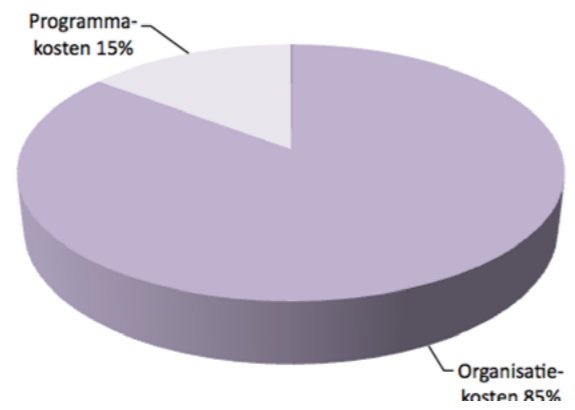
Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	8.946	8.965	13.588	14.036	13.962	13.019
Baten	-10.073	-10.049	-9.779	-10.396	-10.182	-8.457
Netto lasten	-1.127	-1.084	3.809	3.640	3.780	4.562
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
90. Formatierekeningmodel KCC			146	146	146	-56
91. Opbrengst bouwleges			48	48	48	48
92. Leges producten KCC meerjarig			0	0	0	721
93. Verkiezingen; jaarschijf 2019			0	0	0	263

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Publieke dienstverlening
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Diensten aan andere overheden
 - Lasten en baten
 - Financiering, algemene dekkingsmiddelen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Algemene baten en lasten
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

90. Formatiecalculatiemodel KCC

Het bedrijfsmodel van het Klantencontactcentrum (KCC) wordt jaarlijks geactualiseerd voor het eerstvolgende begrotingsjaar. De meerjarige productcyclus is bepalend voor de formatie die beschikbaar is voor KCC. Voor de begroting 2016 is het model volledig geactualiseerd met zowel de aantallen van de producten, als de normtijden per handeling. De uitkomst van dit model betekent een toename met 2,67 fte. De toename is te verklaren door de opening van de decentrale stadswinkels 1,67 fte en 1,0 fte vanwege de nieuwe taken om de RNI (register niet ingezetenen) te integreren met de BRP (basisregistratie personen). De formatie wordt gelijk verdeeld over schaal 7 (1,33 fte) en schaal 8 (1,33 fte). Dit betekent een nadeel van € 145.600,-. De extra fte's voor de stadswinkels zijn tevens opgenomen in de huidige begroting. Echter bij doorrekening van de werkzaamheden in het model bleek dat er aanvullende extra fte's nodig zijn. In het voorstel werd ook uitgegaan van minder uren in de centrale stadswinkels t.g.v. de decentrale winkels. Vanaf 2019 zal het aantal reisdocumenten fors dalen vanwege de langere geldigheidsduur (10 i.p.v. 5 jaar geldig) van paspoorten en ID-kaarten met ingang van 2014.

Dit betekent een afname met 3,69 fte vanaf 2019. Per saldo dus een daling met 1,02 fte (+2,67 - 3,69 fte). Gelijk verdeeld over schaal 7 en 8 levert dit een structureel voordeel op van € 56.000,-.

91. Opbrengst bouwleges

Het hanteren van 100% kostendekkendheid heeft tot gevolg dat de opbrengst met € 48.000,- verlaagd kan worden. De tarieven dalen hierdoor met 0,8%

92. Leges producten KCC meerjarig

Op basis van de verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners in 2019 wordt de meerjarige productcyclus van de producten met een beperkte geldigheidsduur aangepast. In 2014 is de geldigheidsduur van de paspoorten en de identiteitskaarten voor volwassenen verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit betekent dat vanaf 2019 t/m 2023 sprake zal zijn van fors lagere aantallen paspoorten en identiteitskaarten. De raming voor 2019 t.o.v. 2018 ziet er dan als volgt uit:

Producten	Aantal 2018	Aantal 2019	Verschil in aantal	Afdracht Rijksleges	Opbrengsten
Paspoort Volwassenen	23.625	3.975	-19.650	-729.212	1.318.515
Paspoort Jeugd	3.300	3.450	150	3.180	-7.680
Nederlandse identiteitskaart normaal	12.700	2.325	-10.375	-310.109	550.394
Nederlandse identiteitskaart jeugd	2.425	3.550	1.125	5.963	-32.040
Nieuw Rijbewijs Document (NRD)	24.150	26.825	2.675	25.948	-103.790
Totaal	66.200	40.125	-26.075	-1.004.230	1.725.399

Bovenstaande aanpassing van de jaarschijf 2019 zorgt voor een bijstelling van de begroting met V € 1.004.000,- aan lasten (minder afdracht rijksleges) en N € 1.725.000,- (lagere inkomsten verkoop producten) aan baten.

93. Verkiezingen

De structurele budgetten voor de verkiezingen worden aangepast aan de meest recente planning van de verkiezingen door de kiesraad. De planning is nu als volgt:

	Periode	2015	2016	2017	2018	2019
Gemeenteraad	4 jaar				X	
2e Kamer	4 jaar			X		
Provinciale Staten	4 jaar	X				X
Europees Parlement	5 jaar					X
Waterschap	4 jaar	X				PM
Totaal		2	0	1	1	2+PM

In de huidige raming is voor 2017 t/m 2019 1 verkiezing opgenomen. Dat betekent dat het budget voor 2019 wordt herijkt met één extra verkiezing. Budget per verkiezing is € 263.000,-. Er is nog geen zekerheid of gemeenten wederom de verkiezing van het waterschap gaan organiseren. In afwachting van het besluit en mogelijke compensatie via gemeentefonds is dit vooralsnog als PM opgenomen.

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Kengetallen

- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Kengetallen	Werkelijk 2013	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal reisdocumenten	38.461	42.208	43.975	42.750
Aantal rijbewijzen	13.218	14.446	12.525	16.875
Aantal uittreksels	24.653	26.445	22.000	19.000
Aantal bezoekers stadswinkel	145.000	163.500	150.000	170.000
Aantal vergunningen WABO:		794		
- onderdeel bouw	668		980	700
- onderdeel sloop (*)	12		15	15
- onderdeel kap	262		300	225
- onderdeel monument	57		60	50
- onderdeel RO	292		300	275
- onderdeel gebruik	57		60	25
- onderdeel milieu	24		25	40
- onderdeel aanleg	33		35	30
Aantal vergunningen bijzondere wetten	336	325	350	325
Aantal sloopmeldingen (*)	420		500	450
Aantal WOZ- bezwaarschriften	2.577	1.517	1.800	1.800
			1.250	1.700
			+PM i.v.m.	+PM ivm
Aantal sociale bezwaarschriften	1.111		3D's	3D's
Aantal algemene bezwaarschriften	370		400	
Aantal meldingen aansprakelijkheid	392		300	

(*) A.g.v. wetswijziging zijn sloopvergunningen voor het grootste deel overgegaan naar sloopmelding.

Overzicht +

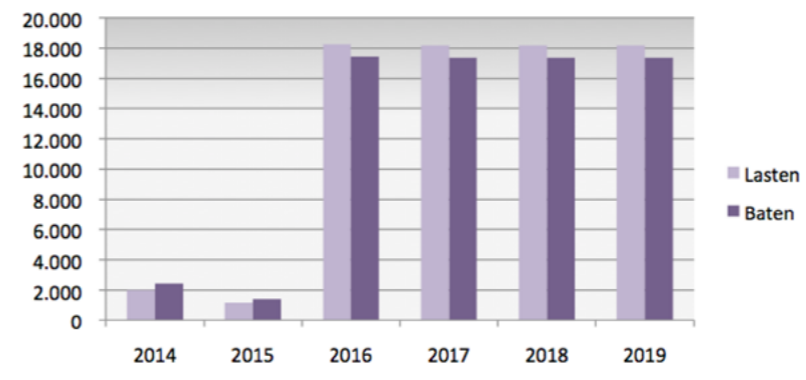
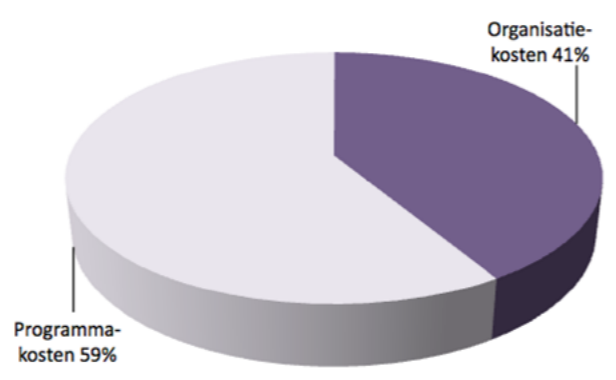
Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Publieke dienstverlening
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
 - Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	2.003	1.176	18.260	18.181	18.181	18.181
Baten	-2.437	-1.411	-17.449	-17.370	-17.370	-17.370
Netto lasten	-434	-235	811	811	811	811

Overzicht +

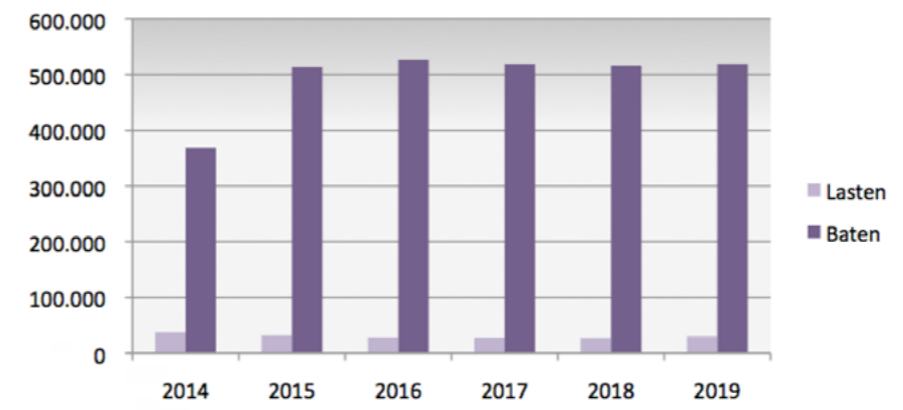
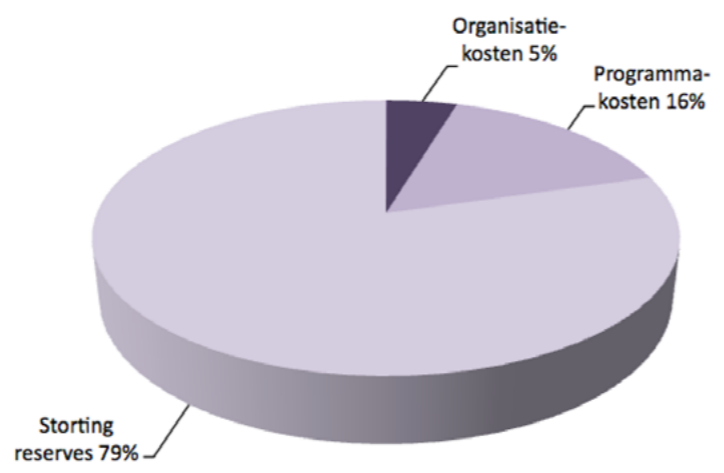
Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
- Publieke dienstverlening
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
 - Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	37.399	31.627	28.283	27.783	27.210	29.798
Baten	-368.884	-513.690	-526.565	-519.069	-516.259	-519.228
Netto lasten	-331.485	-482.063	-498.282	-491.286	-489.049	-489.430
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
94. Uitkering gemeentefonds			-9.492	-7.456	-8.488	-8.889
95. Integratie-uitkering Sociaal Domein			-598	-5.138	-6.003	-5.317
96. Nominale bijstelling opbrengst OZB			-304	-307	-310	-312
97. Autonome bijstelling opbrengst OZB			0	0	0	-355
98. Bijstelling opbrengst OZB			-5	-5	-5	-5
99. Autonome bijstelling bestemmingsheffingen			-85	-85	-85	-322
100. Opbrengst afvalstoffenheffing			1.507	-353	-203	-39
101. Onttrekking egaliseringsreserve afvalstoffenheffing			-1.860	-	-	-
102. Opbrengst rioolheffing			193	311	-366	-1.734
103. Onttrekking egaliseringsreserve rioolheffing			-2.200	-1.500	-1.400	-500
104. Opbrengst hondenbelasting			113	113	113	113
105. Administratieve bijstellingen			1.788	1.883	1.880	2.112
Bezuinigingen						
106. Andere bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker (circulaire economie)			-23	-23	-23	-23
Nieuw beleid						
107. Bijbetalingen omzetting erfpacht			-528	-1.228	0	0

Overzicht +

Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten

Begrotingsvoorstellen

Algemene baten en lasten

- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

94. Uitkering gemeentefonds

Op basis van de mei- en septembercirculaire 2015 gemeentefonds is de uitkering bijgesteld. Belangrijke ontwikkelingen zijn bijstelling accessen, bijstelling plafond BTW compensatiefonds (BCF) en 2e fase groot onderhoud. Verder is in 2019 de toename van de opschalingskorting verwerkt. Conform de huidige systematiek zijn ook de diverse maatstaven, zoals aantal inwoners, aantal bijstandsgerechtigden e.d. voor het jaar 2016 geactualiseerd. In § 4.4 Algemene dekkingsmiddelen is een onderverdeling van de totale uitkering gemeentefonds opgenomen.

95. Integratie-uitkering Sociaal Domein

De integratie-uitkering Sociaal Domein is geraamd conform de mei- en septembercirculaire 2015 gemeentefonds. Voor deze integratie-uitkering hanteren we het uitgangspunt dat we het doen met de middelen die we krijgen. Tegenover deze effecten staan tegengestelde effecten bij de producten Armoedebestrijding, Jeugdhulp en Bevorderen zelfredzaamheid. Voor een totaaloverzicht wordt verwezen naar § 4.4 Algemene dekkingsmiddelen.

96. Nominale bijstelling opbrengst OZB

De tarieven voor de OZB zijn gekoppeld aan de ontwikkeling van de prijsindex Bruto Binnenlands Product (pBBP). Voor 2016 is een verwachte stijging afgegeven van + 0,80 %. Op basis hiervan worden de begrote baten, inclusief de aanpassingen als gevolg van de autonome ontwikkeling, met 0,80 % verhoogd.

97. Autonome bijstelling opbrengst OZB

De begroting voor de komende jaren wordt aangepast op basis van de geraamde (niet-) woningvoorraad. Aangezien deze raming niet is bijgesteld behoeven de jaren 2016 tot en met 2018 geen aanpassing. Daarnaast is het jaar 2019 toegevoegd. Deze jaarschijf moet worden aangepast als gevolg van de verwachte toename van de woningvoorraad

98. Bijstelling opbrengst OZB

De hogere uitgaven voor kwijtschelding OZB leiden tot een verhoging van de OZB-opbrengst.

99. Autonome bijstelling bestemmingsheffingen

De begroting voor de komende jaren wordt aangepast op basis van de geraamde (niet-) woningvoorraad en de werkelijke ontwikkelingen met betrekking tot de opbrengsten. Daarnaast is het jaar 2019 toegevoegd. Deze jaarschijf moet worden aangepast als gevolg van de verwachte toename van de woningvoorraad. Deze wijziging heeft betrekking op de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

100. Opbrengst afvalstoffenheffing

Een aantal herijkingen heeft effect op de toerekening aan de afvalstoffenheffing. Voor een nadere toelichting op de totale opbrengst en het tarief wordt verwezen naar § 4.5 Lokale heffingen.

101. Onttrekking egalisereserve afvalstoffenheffing

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken om de woonlasten betaalbaar te

houden. Om dit te realiseren wordt de egalisereserve afvalstoffenheffing ingezet. Hierdoor wordt in 2016 een bedrag van € 1,86 miljoen uit de egalisereserve onttrokken.

102. Opbrengst rioolheffing

Een aantal herijkingen heeft effect op de toerekening aan de rioolheffing. Voor een nadere toelichting op de totale opbrengst en het tarief wordt verwezen naar § 4.5 Lokale heffingen.

103. Onttrekking egalisereserve rioolheffing

Doorrekening van het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) leidt tot een stijging van de heffing van 16% in 2016. Om geleidelijk aan toe te groeien tot het niveau van de daadwerkelijke uitgaven in 2019 wordt de egalisereserve ingezet. Het gevolg is in 2016 een stijging van ca. 5% en in de jaren 2017-2019 een stijging van rond de 7%. Hierdoor wordt in 2019 een gemiddeld tarief per huishouden bereikt van ca. € 144,-. Hiervoor is in 2016 een onttrekking nodig van € 2,2 miljoen. Voor 2017, 2018 en 2019 zijn onttrekkingen voorzien van resp. € 1,5 miljoen, € 1,4 miljoen en € 0,5 miljoen.

104. Opbrengst hondenbelasting

De opbrengst hondenbelasting kan verlaagd worden door een gewijzigde kostentoerekening. De effecten op het tarief worden toegelicht in § 4.5 Lokale heffingen.

105. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

106. Andere bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker (circulaire economie)

0,25 fte met betrekking tot beleidstaken circulaire economie (hergebruik van producten en materialen) toerekenen aan de afvalstoffenheffing.

107. Bijbetalingen omzetting erfpacht

Bij de verkoop van erfpachtgronden aan corporaties in 2000 is bepaald dat corporaties bij verkoop van voormalige erfpachtwoningen het verschil tussen de actuele kavelprijs van een sociale huurwoning en de actuele marktconforme grondprijs voor die betreffende (koop)woning aan de gemeente moeten voldoen. Deze opbrengst wordt in de reserve beleggingsfonds gestort en bij gebleken noodzaak vanuit dit fonds doorgestort naar de voorziening Herstructurering. Het (nieuwe) bestedingsplan van de voorziening herstructurering, in het bijzonder de benodigde extra bijdragen voor de lopende Spoorzone-plannen (verduunning en kwaliteitshandhaving) en de extra investeringen ten gevolge van het nieuwe beleid dat geformuleerd is in de Omgevingsvisie en nieuwe Woonvisie, verlangt het doorzetten van deze opbrengst. Voorgesteld wordt de afdrachten van de corporaties over de verkopen in 2014 en 2015, voor zover afgestort tot en met 27 mei 2015 (resp. € 528.000,- en € 1.228.000,-) te storten in de voorziening Herstructurering.

Overzicht +

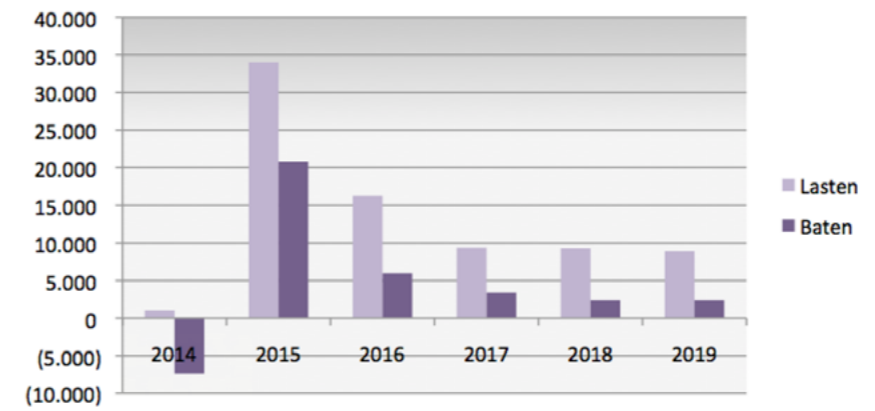
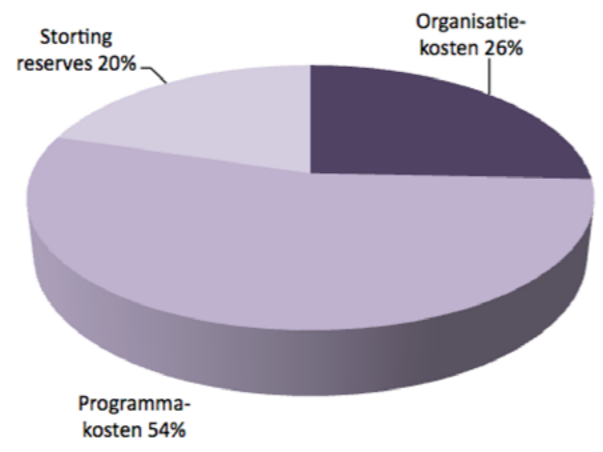
Onderwerpen +

Financiën -

- Bestuur, samenwerken en netwerken
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Subsidies
- Publieke dienstverlening
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Kengetallen
- Diensten aan andere overheden
- Lasten en baten
- Financiering, algemene dekkingsmiddelen
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen
- Algemene baten en lasten
- Lasten en baten
- Begrotingsvoorstellen

Bedragen x € 1.000,-

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	1.067	33.998	16.237	9.351	9.274	8.875
Baten	7.369	-20.806	-5.988	-3.382	-2.415	-2.415
Netto lasten	8.436	13.192	10.249	5.969	6.859	6.460
Hierin zijn verwerkt:						
Herijkingen						
108. Nominale bijstellingen			1.004	1.004	1.004	1.004
109. Invoering Individueel Keuzebudget (IKB)			3.500			
110. Administratieve bijstellingen			-426	-455	-455	-455
111. Rentederiving Algemene Reserve			134	134	134	134
Bezuinigingen						
112. Niet doorvoeren prijscompensatie programmabudgetten-			-432	-432	-432	-432
113. Taakstellende bezuiniging organisatiekosten			-1.582	-1.829	-2.076	-2.323
			-2.181			
114. Vrijval diverse reserves Storting in algemene reserve			2.181	0	0	0
Nieuw beleid						
115. Bestedingen ROI t.l.v. Reserve Ontwikkelingen Informatisering			1.200	-	-	-
			-1.200			
116. Privacy adviseur			91	91	91	91
117. Organisatiekosten en strategisch HRM			5.593	5.713	5.875	5.723
118. Toevoeging/onttrekking Algemene reserve i.v.m. incidenteel nadeel in 2017			967	-967		

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Publieke dienstverlening
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Diensten aan andere overheden
 - Lasten en baten
 - Financiering, algemene dekkingsmiddelen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Algemene baten en lasten
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

108. Nominale bijstellingen

Op basis van de nominale uitgangspunten vindt bijstelling van de budgetten plaats. De volgende specificatie kan worden gegeven:

Loongevoelig budget	122.600.000	-0,30%	-368.000
Prijsgevoelig budget	78.100.000	0,80%	625.000
Gesubsidieerde instellingen	77.200.000	0,80%	618.000
Interne huren	10.700.000	1,20%	129.000
Totaal	288.600.000		1.004.000

109. Invoering Individueel Keuzebudget (IKB)

De invoeringsdatum van het IKB is uitgesteld naar 1-1-2017. Tilburg is geen pilotgemeente en zal het IKB dus invoeren per 1-1-2017. Dit betekent dat in 2016 de bedoelde éénmalige extra last van 7 maanden vakantiegeld ontstaat (€ 3,5 miljoen).

110. Administratieve bijstellingen

Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn in totaliteit budgettair neutraal, maar moeten wel formeel vastgesteld worden om aan het budgetrecht te voldoen.

111. Rentederving Algemene reserve

Door de lagere stand van de algemene reserve, wordt de rentecomponent die ten gunste van de exploitatie komt verlaagd met € 134.000,- tot een structureel niveau van € 702.000,- (= 3,5% van € 20,05 miljoen).

112. Niet doorvoeren prijscompensatie programmabudgetten

Op basis van de huidige uitgangspunten worden de loon- en prijsgevoelige budgetten gecompenseerd voor nominale ontwikkelingen. De compensatie voor prijsontwikkeling bedraagt voor 2016 +0,8%. Het is mogelijk om de prijscompensatie op de programmabudgetten voor 2016 niet door te voeren. Dit geeft een structureel voordeel van € 432.000,- (0,8% van € 53,9 miljoen). Bij de budgetten waarop meerjarige contracten zijn aangegaan heeft het de consequentie dat de contractnemers de prijscompensatie wel doorrekenen. Daarom zijn we verplicht om deze bezuinigingen door te voeren op concrete maatregelen. Dit kan tot gevolg hebben dat zwerfafval minder geruimd zal worden, dat speelvoorzieningen bij geconstateerde onveiligheden gesloten kunnen worden of dat de sierperken in de stad niet meer onderhouden worden.

113+117. Organisatiekosten en strategisch HRM incl. taakstellende bezuiniging

Om naar de toekomst toe structureel te komen tot een duurzame financiering van de organisatiekosten en tegelijkertijd een organisatie te hebben die flexibel kan meebewegen met de opgaven die er zijn, is het nodig te investeren in een structureel HRM budget en tegelijkertijd de loonkosten realistischer ramen. Dit wordt gecombineerd met strakke sturing (onder andere beperking van de flexibele inhuur). Zonder deze investering zullen de organisatiekosten steeds meer uit de pas gaan lopen en zal de noodzakelijke beweging en investering in de organisatie niet tot stand komen.

(in duizenden euro's)		2016		2017		2018		2019
Kosten strategisch HRM	N	2.089	N	2.925	N	3.625	N	3.622
Tekort organisatiekosten	N	4.949	N	4.580	N	4.133	N	4.074
Inkoopvoordeel flexibele schil	V	305	V	652	V	742	V	832
Vacaturevoordeel	V	1.140	V	1.140	V	1.141	V	1.141
Totaal	N	5.593	N	5.713	N	5.875	N	5.723

Tegenover de hogere kosten is een taakstellende bezuiniging op de organisatiekosten opgenomen oplopend van € 1,58 miljoen in 2016 naar € 2,32 miljoen in 2019.

(in duizenden euro's)		2016		2017		2018		2019
Taakstelling efficiency organisatie	V	1.582	V	1.829	V	2.076	V	2.323
Saldo	N	4.011	N	3.884	N	3.799	N	3.400

In de uitwerking wordt de begrotingssystematiek van de loonkosten gewijzigd van max-2 naar max-1. Max-1 is de meest gebruikte methode van ramen bij vergelijkbare (100.000+) gemeenten.

- Overzicht +
- Onderwerpen +
- Financiën -**
 - Bestuur, samenwerken en netwerken
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Subsidies
 - Publieke dienstverlening
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Kengetallen
 - Diensten aan andere overheden
 - Lasten en baten
 - Financiering, algemene dekkingsmiddelen
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen
 - Algemene baten en lasten
 - Lasten en baten
 - Begrotingsvoorstellen

114. Vrijval diverse reserves

De volgende reserves vallen geheel of gedeeltelijk vrij.

Reserve Internationale Samenwerking	53
Reserve Culturele vernieuwing	4
Reserve Essent	73
Reserve Verduurzaming woningbouw	108
Reserve Emergo	1.524
Reserve Tilburg Akkoord	419
Totaal	2.181

Het totale bedrag van € 2.181.000,- wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

115. Bestedingen ROI, jaarschijf 2016

Naar aanleiding van het coalitieakkoord 2014-2018 is de werkwijze met betrekking tot de Reserve Ontwikkelingen Informatisering (ROI) gecontinueerd. In het Informatieplan zijn de kaders voor het informatiebeleid neergezet. In deze kaders wordt nadrukkelijk ingezet op een betaalbare organisatie. Het Informatieplan wordt eind 2015 geactualiseerd n.a.v. de visie op Informatievoorziening/ ICT. Gezien de noodzaak van de maatschappelijke veranderingen blijft continu ontwikkelen met ICT noodzakelijk. Een budget hiervoor is ook in de komende jaren onmisbaar. Belangrijke ontwikkelingen waarbij ICT investeringen nodig zijn, betreffen:

- De 3 transities;
- De invoering van Het Nieuwe Werken;
- Het doen van aanpassingen met informatisering als gevolg van de doorlichting van processen en ketens om de organisatie betaalbaar te houden en het scheppen van een toekomstgerichte ICT organisatie.

De ROI is gemaximeerd op € 1,2 miljoen per jaar. Voor 2016 is de voeding er, maar voor 2017 verwachten we dat de voeding niet de € 1,2 miljoen zal bereiken.

Op basis van het Informatieplan wordt voor 2016 de volgende clusterindeling en verdeling gehanteerd:

Cluster	Bedrag
1. Tilburg.nl als toegangspoort, participatie en digitale dienstverlening/ zaakgericht werken en ketens	300.000
2. Digitalisering primaire processen, verbeteren doelmatigheid	100.000
3. Aansluiting onderdelen generieke landelijke basisinfrastructuur	50.000
4. Bedrijfsvoering, transities, beveiliging en Het Nieuwe Werken	400.000
5. Generieke infrastructuur/ één informatiehuishouding/ toekomstgerichte ICT organisatie	350.000
Totaal	1.200.000

116. Privacy adviseur

De omgeving waarin we als gemeente werken is ingrijpend veranderd. Iedereen vindt dat er grote meerwaarde zit in het gezamenlijk optrekken van organisaties waar het gaat om het nastreven van doelen die we gemeenschappelijk hebben.

In de CIO board is geconstateerd dat er structureel behoefte is aan een privacy adviseur voor de gehele organisatie. Dit als gevolg van steeds verder gaande samenwerking en gegevensuitwisseling met partners in de stad (o.a. sociaal domein, veiligheid). Deze adviseur gaat adviseren met betrekking tot informatievragen over privacy en ondersteunen bij privacy protocollen c.q. convenanten.

Daarnaast gaat de adviseur:

- Signaleren en stimuleren dat alle gegevensverwerkingen worden gemeld aan het CBP;
- Signaleren en stimuleren dat de veiligheid van de datasystemen kan worden gegarandeerd middels autorisaties, beveiliging en integriteit van data;
- Signaleren en stimuleren dat de datasystemen behorend bij de gegevensverwerkingen worden ingericht overeenkomstig de melding van die gegevensverwerkingen aan het CBP;
- Organiseren dat aan de actieve informatieplicht richting betrokkenen uitvoering wordt gegeven;
- Het regelen en borgen van de uitvoering van procedures die verband houden met de afhandeling van verzoeken om inzage, wijziging of verwijdering dan wel verzet- en bezwaarprocedures;
- In geval van calamiteiten onderzoeken in hoeverre de uitwisseling van persoonsgegevens of het gebrek aan informatie-uitwisseling of onzekerheid daarover hierbij een rol heeft gespeeld en op basis daarvan doen van aanbevelingen aan het college, beleidsmakers en aan de uitvoering;
- Bijdrage leveren aan control van privacy.

117. Organisatiekosten en strategisch HRM

Zie voorstel 113.

118. Afdekken begrotingstekort 2017 ten laste van algemene reserve

Ons begrotingsbeeld voor de komende jaren laat een structureel sluitende begroting zien. Het incidentele nadeel in 2017 dekken we af ten laste van de algemene reserve.

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

OPGAVEN

Visie en ontwikkelingsrichting

De participerende overheid, technologische ontwikkelingen die elkaar razendsnel opvolgen, veiligheid, het nieuwe werken en de transformatie in het sociale domein.

De toekomst kent veel nieuwe ontwikkelingen waar we als organisatie vlot en doeltreffend op in willen kunnen spelen. Het realiseren van de bestuurlijke doelen vormt daarbij de leidraad voor wat we doen en vanzelfsprekend vervullen we onze wettelijke taken en de reguliere doelstellingen ('going concern'). Tegelijkertijd treft het financiële beleid van het Rijk ons hard. Dit vraagt om een doelmatige aanpak binnen onze bedrijfsvoering. Zowel in de primaire processen van de primaire en bedrijfsmatige afdelingen als in de processen van de ondersteunende afdelingen. De doelmatige aanpak geven we vorm door:

- Opgave-gestuurd te werken.
- Processen continu te optimaliseren.
- Onze prestaties te meten en te vergelijken met de prestaties van andere vergelijkbare organisaties.
- Waar dat kan gebruik te maken van standaard oplossingen die kostenbesparend zijn.
- En sturen op het inzetten van de juiste mens, op de juiste plek op het juiste moment.

We geven hiermee invulling aan de hoofddoelen uit de kadernota bedrijfsvoering 2013 - 2016, namelijk:

1. We (kunnen) sturen op het behalen van de bestuurlijke doelen en wettelijke taken en zullen dat waar nodig ook bij beleidsontwikkeling betrekken.
2. We organiseren de primaire processen op een effectieve en efficiënte wijze en optimaliseren deze voortdurend d.m.v. periodieke doorlichting en benchmarks.
3. We organiseren de ondersteunde functies op een efficiënte wijze en optimaliseren deze voortdurend d.m.v. doorlichting en benchmarks.

Organisatiekosten

In deze begroting 2016 doen wij een voorstel voor een samenhangend pakket maatregelen waarmee we de komende jaren aan de slag gaan: Betrouwbaar ramen van de organisatiekosten en een vernieuwend HRM. Naast een nieuw geformuleerd strategisch HRM beleid is een grondige analyse van het ontstaan van de tekorten en fricties in de organisatiekosten voor ons de basis geweest waaruit de voorstellen voor deze aanpak komen. Deze analyse is met een aparte nota met de Commissie Bestuur besproken in het najaar van 2015.

Verstevigen van de ondersteunende processen

Wij werken continu aan een efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen. Met deze processen faciliteren we de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Gezien de visie en ontwikkelrichting voor de komende jaren is versterking en doorontwikkeling op de ondersteunende processen essentieel. Onder de ondersteunende processen verstaan we o.a. de facilitaire, personele, ICT, juridische en communicatie processen. Voor het versterken hiervan zetten we in op het verbeteren van planmatig werken, integrale advisering, kwaliteit en het anticiperen op onvoorziene en nieuwe ontwikkelingen.

De doelstellingen uit de kadernota staan centraal in deze paragraaf en vormen de hoofdlijn voor alle onderliggende activiteiten. Als volgt:

1. Bestuurlijke doelen en wettelijke taken:
 - a. Nieuwe wetgeving:
 - i. Nieuwe Europese Privacywet in relatie tot informatiebeveiliging
 - ii. Nieuwe richtlijnen binnen de aanbestedingswet
 - iii. Invoering Vennootschapsbelasting
 - iv. Omgevingswet 2018
 - b. Informatiebeveiliging
 - c. Verbonden partijen en Governance
 - d. Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering
 - e. Risicomanagement
2. Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen:
 - a. Strategische bedrijfsvoering:
 - i. Organisatieontwikkeling
 - ii. Strategisch HRM beleid
 - iii. Strategische informatievoorziening/Digitalisering
 - iv. Toekomstige ICT organisatie
 - b. Het Nieuwe Werken
3. Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen:
 - a. Organisatiekosten
 - b. Benchmarks
 - c. Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Paragrafen

Bijlagen

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Nieuwe Europese Privacywet

Op het gebied van privacy zal de Europese algemene verordening gegevensverwerking de huidige wet op de persoonsregistratie gaan vervangen. Invoering wordt verwacht per 1 januari 2017.

Deze nieuwe wet heeft een bredere impact op de organisatie dan de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP). Enkele elementen zijn: verplichting tot instelling van een functionaris gegevensbescherming en verplichting tot meer transparantie. Bovendien ligt de bewijslast bij de gegevensverstrekker en zijn bij overtreding hogere boetes van toepassing.

Op gebied van privacy/ ICT/ informatievoorziening gaat per 1 januari 2016 de wet meldplicht datalekken in. Dit betekent dat incidenten waarbij persoonlijke gegevens in het geding zijn, moeten worden gemeld bij het Centraal Bureau Persoonsgegevens. Tevens treedt de wet hergebruik overheidsinformatie in werking, die als uitgangspunt heeft dat alle overheidsinformatie zo gemakkelijk mogelijk beschikbaar moet worden gesteld voor burgers en bedrijven. Kosten die gemaakt worden om de gegevens te verstrekken, mogen in rekening worden gebracht.

Ter voorbereiding op deze nieuwe wetten, voeren we de volgende acties uit t.b.v. de privacywet:

- Invulling geven aan de verplichting tot het instellen van een functionaris gegevensbescherming.
- In het eerste half jaar toetsen of we voldoen aan de verplichting tot meer transparantie, mede door uitvoering van audits.
- De landelijke richtlijnen en kaders over de wet Datalekken zijn nog onvoldoende bekend, daarom toetsen we in de eerste helft van 2016 onze ingerichte processen om datalekken te melden. Waar nodig, scherpen we deze processen vervolgens aan.
- In het plan van aanpak integrale ontwikkelingen digitale overheid geven we uitvoering aan de invoering van de wet hergebruik overheidsinformatie. Dit plan van aanpak wordt - als onderdeel van het informatieplan op basis van de strategische I-visie - opgesteld in 2016.

Privacy is een belangrijk goed en daarom voeren we deze wetgeving zorgvuldig uit. Daarbij zoeken we naar een betrouwbaar en werkbaar evenwicht tussen deze wetgeving enerzijds en nieuwe ontwikkelingen waarbij steeds meer gegevens worden uitgewisseld anderzijds. In de ontwikkelingen binnen het sociale domein is dit bijvoorbeeld een continu aandachtspunt.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Nieuwe richtlijnen binnen de aanbestedingswet

De aanbestedingswet zal worden gewijzigd. Voor deze wetswijziging is inmiddels een wetsvoorstel gepubliceerd, maar de definitieve wettekst is nog niet vastgesteld. Volgens het wetsvoorstel gaat de nieuwe wet april 2016 in.

De nieuwe wet implementeren we, na goedkeuring in de Eerste en Tweede kamer, door in 2016 de volgende acties uit te voeren:

- In beeld brengen van de wijzigingen en de gevolgen die met de invoering van deze wet gepaard gaan;
- Deze wijzigingen vertalen naar en verwerken in het bestaande aanbestedingsbeleid voor de gemeente;
- Relevante aanpassingen implementeren in de organisatie en breed communiceren binnen de gemeente.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen
aanbestedingswet

Invoering Venootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Invoering Venootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 moeten gemeenten vennootschapsbelasting (Vpb) betalen over winst uit onderworpen activiteiten, tenzij er een vrijstelling van toepassing is. Dit is geregeld in de nieuwe 'Wet modernisering Venootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen'. Op het gebied van bedrijfsvoering brengt deze Venootschapsbelastingplicht (Vpb-plicht) voor overheidsondernemingen een toename van administratieve lasten met zich mee. Hiervoor heeft de Raad bij de Tussenrapportage 2015 middelen beschikbaar gesteld. De uiteindelijke te betalen vennootschapsbelasting en de kosten van de administratieve lasten worden door het Rijk niet financieel gecompenseerd.

Voor de invoering van de Vpb-plicht in Tilburg is in 2015 een projectgroep ingesteld met een stuurgroep als opdrachtgever.

Medio 2015 is een opleidingstraject voor de direct betrokkenen afgerond. De focus in het vervolg ligt op het scherper in beeld brengen van de Vpb-plichtige activiteiten. Hiermee proberen we inzicht te krijgen in:

- De Vpb-last voor 2016 en de jaren daarna.
- De gewenste organisatiestructuur.
- De strategische keuzes waar we voor staan voor een optimale fiscale structuur.

De wet is pas in mei 2015 definitief aangenomen. Er leven nog veel vragen ten aanzien van een aantal onderwerpen, zoals het ondernemersbegrip, wanneer is sprake van normaal vermogensbeheer, het winstbegrip en de uitwerking van vrijstellingen. De landelijk opgerichte 'Samenwerking Venootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO)' ondersteunt overheden met praktische hulpmiddelen, hoewel zij geen uitspraak doen op individueel casusniveau. We zullen voor specifieke Tilburgse situaties met een groot fiscaal belang overleg met de belastingdienst moeten zoeken en vervolgens de consequenties van de nieuwe belastingplicht in beeld brengen.

Per 1 januari 2016 voldoen we aan de wet- en regelgeving; dit realiseren we met zo min mogelijk administratieve- en uitvoeringslasten. Daarnaast willen we de eventuele risico's beperken en (fiscale) kansen benutten.

In 2016 zal de focus liggen op:

- Invoeren van de fiscale administratie waaronder de fiscale openingsbalans.
- Uitvoeren van de fiscale administratie.
- Verder optimaliseren van de fiscale structuur.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Omgevingswet 2018

De nieuwe omgevingswet zal in 2018 in werking treden. De impact en omvang zijn groot in zowel het primaire proces als in de ondersteuning. In 2015 is de oriëntatie hierop gestart; hieruit blijkt dat de impact op ICT, organisatie en personele gevolgen groot zal zijn vanwege de omvang en complexiteit. Tevens leidt de wet mogelijk tot nieuw beleid.

Om de omgevingswet in te kunnen voeren, zal in 2016 een programma voor ICT, organisatie en personele gevolgen opgesteld gaan worden. De effecten van de omgevingswet voor ICT en informatievoorziening zijn op landelijk niveau benoemd in de zogeheten "laan van de leefomgeving" en zijn cruciaal voor de invoering van de wet. De complexiteit, omvang en consequenties van dit programma zijn groot. Het programmaplan, met daarin de aanpak en een implementatieplan, zal in de tweede helft van 2016 worden opgeleverd.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging vraagt continue aandacht op alle kritische bedrijfsprocessen, onze ICT infrastructuur en alle medewerkers. Het huidige informatiebeveiligingsbeleid is vastgesteld in 2013.

In 2016 actualiseren we het informatiebeveiligingsbeleid. We doen dit door de balans op te maken op basis van een nulmeting en een risicoanalyse. Het geactualiseerde beleid wordt vervolgens ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Naast de inhoudelijke strategische regionale samenwerking die elders in deze begroting aan bod komt, richt de regionale samenwerking zich ook op de dienstverlening en bedrijfsvoering. In 2015 is de huidige stand van zaken op dit gebied in beeld gebracht. De stand van zaken is vervolgens getoetst aan het geformuleerde beleid uit het raadsbesluit (20-10-2010). Daarin staan voor dienstverlening en bedrijfsvoering de volgende uitgangspunten centraal: open te staan voor de regio maar wel met de beperking om hiervoor geen Tilburgs belastinggeld in te zetten en de regionale samenwerking inpasbaar te laten zijn binnen de Tilburgse organisatie op basis van kostendekkendheid.

In 2016 richten we het proces van regionale samenwerking in het kader van dienstverlening en bedrijfsvoering verder in. Dit doen we door:

- Goede afspraken te maken.
- Deze afspraken op een juiste manier vast te leggen in contracten.
- En onze organisatie goed in te richten op de gemaakte afspraken en de eisen die de regionale samenwerking daaraan stelt.

In de eerste helft van 2016 stellen we het plan op dat tot uitvoering van deze drie doelstellingen leidt.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Risicomanagement

De kern van het beleid inzake risicomanagement is het risico-bewustzijn bij management en medewerkers vergroot wordt.

De verdere optimalisatie van risicomanagement is als deelproject opgenomen in het project doorontwikkeling

P&C cyclus. Hierin zijn ook de aanbevelingen van de rekenkamer, auditcommissie en accountant opgenomen. Het project richt zich op de actualisatie van de berekening van de weerstandscapaciteit, het organiseren van risicosessies om strategische en externe risico's te inventariseren en het werken met risicokaarten.

De risico-inventarisatie voor de begroting 2016 vindt conform de bestaande systematiek plaats.

In 2016:

- Beleggen we risicosessies waar we per domein de strategische en externe risico's inventariseren.
- Uniformeren we de werkwijzen waarop we risico's inventariseren binnen de gemeente.
- Organiseren we verdere borging van het risicomanagement, zodat niet alleen op rapportagemomenten, maar ook in de dagelijkse praktijk meer bewust wordt omgegaan met risico's.
- Versterken we het weerstandsvermogen en de wijze waarop het weerstandsvermogen en de geïnventariseerde risico's met elkaar in verband worden gebracht.
- Voor het opstellen van de risicoparagraaf in de begroting 2017 en jaarrekening 2016 maken we gebruik van de resultaten uit de risicosessies.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Organisatieontwikkeling

De ontwikkeling van de organisatie, mede in relatie tot de ontwikkeling van de overheid, behoort tot een van de opgaven uit het coalitie akkoord. We zien deze als een verdere doorontwikkeling van de organisatie langs de ingezette lijn en als een permanente verandering. We zetten daarbij in op het versterken van ons strategisch vermogen en het invullen van onze rol als participerende overheid.

In 2016 richten wij ons op het versterken van het strategisch vermogen door:

- Programmadoelen en –strategie aan te scherpen waar nodig.
- Verdere vertaling naar de lobby agenda en regionale strategie.
- Strategische personeelsplanning uit te voeren zoals ook beschreven in het Strategische HRM beleid.

Voor het verder invullen van onze rol als participerende overheid, zetten we de lijn van het opgaven gestuurd werken voort.

Tevens willen we in de context van de netwerksamenleving verder doorgroeien in onze rol als netwerkorganisatie. Dit doen we door activiteiten uit te voeren gericht op inspireren en leren zoals het strategische HRM mogelijk maakt.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

+

Bijlagen

+

STAND VAN ZAKEN

Strategisch HRM beleid

Strategische HRM richt zich op het zo optimaal mogelijk inzetten van ons sociaal kapitaal (de juiste mens, op de juiste plek op het juiste moment) en op het vormen van een wendbare en flexibele organisatie in de context van een netwerkorganisatie, waarbij opgave-gestuurd werken in het DNA zit. Het draagt daarmee bij aan het scherp houden van de organisatie op haar strategisch vermogen, betaalbaarheid en organisatieontwikkeling in het algemeen.

Het strategisch HRM beleid (inclusief HR koers en agenda voor 2015 en 2016) is vastgesteld en het implementatieplan is uitgewerkt. Het plan is flexibel zodat we aan blijven sluiten bij de organisatiebehoefte en bijvoorbeeld ontwikkelingen als de participerende overheid. Inmiddels is de strategische personeelsplanning voor de ruimtelijke en sociale keten/ primaire afdelingen opgepakt. Tevens is een aantal processen tegen het licht gehouden:

- Vacaturemanagement;
- Reorganisaties;
- Formatiesturing.

Het doorlichten van deze processen leidde tot een advies over hoe dit HR instrumentarium te moderniseren waardoor het de organisatie- en medewerkersperformance beter ondersteunt.

In 2016 richten we ons op de verdere uitrol van strategische personeelsplanning voor bedrijfsmatige en ondersteunende afdelingen. Acties naar aanleiding van strategisch personeelsplanning bij de primaire afdelingen zetten we in gang en we borgen strategische personeelsplanning als permanent proces. Het streven naar duurzame inzetbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van manager en medewerker. Dat doen we door te sturen op gedragsverandering. Dit krijgt vorm in het voeren van het goede gesprek tussen manager en medewerker en door het organiseren van centrale activiteiten en interventies: inspireren, leren en borgen, een leergang voor medewerkers, casusbesprekingen en leren-in-actie (met TiU). Ter ondersteuning hiervan optimaliseren we een aantal HRM processen in 2016:

- Vacaturemanagement: meer regelruimte voor de manager, zorgen dat we medewerkers flexibel in kunnen zetten, betekenis geven aan "in algemene dienst zijn" en een duidelijk werving en selectiebeleid.
- Reorganisaties: meer regelruimte voor de manager én borging van participatie van de medewerkers. Tevens zorgen voor flexibiliteit in bemensing die nodig is voor het opgave-gestuurd werken.
- Formatiesturing: de beweging naar loonsturing, andere verhouding vast-flex en instroom van jongeren.
- We optimaliseren de functionerings- en beoordelingscyclus om te komen met een HR instrument dat de organisatie- en medewerkersperformance beter ondersteunt.
- En we formuleren een advies inzake het werken met generieke rollen in plaats van functie- en competentieprofielen.

Daarnaast:

- Moet worden: Blijven we sterk inzetten op het bemiddelen van mensen 'van werk naar werk' (als gevolg van reorganisaties of strategische personeelsplanning) en we sturen continu op het verlagen van het ziekteverzuim.
- Gaan we verder inzetten op de organisatie ontwikkeling (versterken strategisch vermogen, inzetten op vergroting kwaliteit medewerkers, verjonging en duurzame inzetbaarheid).
- En creëren we in het kader van de Participatiewet en het sociaal werkgeverschap extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking.

De kosten voor het uitvoeren van alle bovenstaande acties zijn in samenhang met de organisatiekosten in beeld gebracht en opgenomen in het voorstel nieuw beleid elders in deze begroting.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Strategische informatievoorziening

Het doel van de strategische I-visie (Informatievoorziening en ICT) is ervoor te zorgen dat de informatisering optimaal aansluit bij de doelen van de organisatie en haar omgeving. Digitalisering is daarbij een belangrijk doel. In de 2e helft van 2015 is de nieuwe visie vastgesteld.

Digitalisering / 1 informatiehuishouding

In 2015 lag de nadruk binnen 1 informatiehuishouding op:

De verdere uitbouw van de informatievoorziening in het kader van de drie decentralisaties/transities.

De doorontwikkeling van continue stuurinformatie en managementinformatie.

Het bevorderen van het gebruik en de doelmatige inzet van de basisregistraties en geoinformatie (eenmalige uitvraag, meervoudig gebruik en ondersteuning processen).

De implementatie van een nieuw systeem (gegevensmakelaar) dat zorgt voor de koppeling van procesgegevens.

Er komt op basis van de strategische I-visie een nieuw, doorlopend informatieplan met ingang van 2016 dat periodiek wordt geactualiseerd. In dit plan worden de volgende onderdelen verder uitgewerkt:

- Een plan van aanpak m.b.t. de integratie van de ontwikkelingen op het gebied van de digitale overheid (open data, stelsel basisregistraties, enkelvoudige uitvraag - meervoudig gebruik).
- De borging van informatiebeveiliging.
- De inzet van big data op het sociale domein en veiligheid.
- Borging van de nieuwe Europese privacywet.
- De inzet van managementinformatie en intelligence binnen de organisatie om de sturing te optimaliseren

In 2016 zetten we verder in op de digitalisering van bedrijfsprocessen die onze interne bedrijfsvoering raken, zoals:

- Managementinformatie via dashboards en jaarstukken om te kunnen sturen op doelstellingen, bestuurlijke doelen en uitvoeren van wettelijke taken.
- Het verder uitrollen van de e-HRM tool.
- Digitaliseringstrajecten onder het programma "Het Nieuwe Werken".
- Inzetten op de dienstverlening naar de stad op basis van "Zaakgericht Werken".
- Ontsluiting en gebruik van basisregistraties uitbreiden.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen
aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Toekomstige ICT organisatie

In het programma Toekomstbestendige ICT organisatie, dat het vervolg is op de aanbevelingen van Gartner over de Tilburgse ICT, lopen de deelprojecten die zijn opgestart conform planning. De aandacht richt zich vooral op de projecten resourceplanning, Governance, het versterken van het ICT management, de ingeboekte bezuinigingen en de infrastructuur in relatie tot de aankomende verhuizingen en Het Nieuwe Werken. De bezuinigingen op ICT realiseren we volgens planning.

De effecten van het programma zijn pas op een later moment tastbaar voor de organisatie omdat de verandering niet alleen betrekking heeft op de technische ICT- aspecten maar ook op processen, mensen en een cultuurverandering.

Het hoofddoel is het vormen van een toekomstbestendige, gemeentelijke ICT. Hierbij ligt het eerste half jaar de focus op de implementatie van de nieuwe ICT infrastructuur. In de tweede helft zal dit nog volop aandacht vragen om de uitrol en het beheer goed te borgen. Uitgangspunt hierbij is dat de continuïteit van de ICT dienstverlening gegarandeerd kan blijven en de organisatie geen hinder ondervindt. Naast deze grote technische verandering, zullen de investeringen vanuit het programma zichtbaar en merkbaar moeten worden. In 2016:

- Zal de sturing op ICT projectportfolio en de capaciteitsplanning beter op elkaar zijn afgestemd.
- Brengen we voor een aantal (business)domeinen in kaart hoe we de grote applicaties die het bedrijfsproces ondersteunen, duurzamer en kostenbesparend in kunnen zetten. Dit draagt mede bij aan de bezuinigingstaakstelling.
- Rollen we het gestandaardiseerd werken met ICT-beheerprocessen verder uit.
- Automatiseren we een aantal beheertaken die nu nog handmatig werk vereisen.
- Versterken we de expertise en competenties op alle niveaus binnen de ICT keten.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen
aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Het Nieuwe Werken (HNW)

2015 heeft in het teken gestaan van het ontwikkelen en invulling geven aan de verschillende bewegingen die vallen onder de drie sporen van HNW. Daarbij zijn de volgende acties gerealiseerd:

- Bricks en (Her)Huisvesting:
 - o De nieuwbouw Zwijsen voor de afdeling W&I en UWV is in gebruik genomen en ingericht volgens de principes van HNW.
 - o De revitalisering van stadskantoor 6 is afgerond.
 - o De benodigde voorbereiding voor de nieuwe huisvesting van stadskantoren 1 en 2 is uitgevoerd en vastgelegd in een programma van eisen fase 3+.
- Bytes:
 - o Functioneel Plan van Eisen Bytes is afgerond.
 - o Verder is er op het gebied van infrastructuur de keuze gemaakt om binnen de kantoren gebruik te maken van WiFi en dat alle primaire werkplekken zijn voorzien van een data aansluiting op het vaste netwerk
- Behavior:
 - o De leidinggevenden en medewerkers van stadskantoor 6 en het nieuwe Zwijsen gebouw hebben een trainingsprogramma doorlopen om te kunnen werken en sturen in het nieuwe werkplekconcept.
 - o Daarnaast is een start gemaakt met de veranderaanpak die een culturomslag binnen de organisatie tot doel heeft.

Voor 2016 is de focus gericht op het omzetten van de ontwikkeling van vorig jaar en deze te vertalen naar een praktische uitvoering ervan. Daarbij is voor het spoor Bricks het aanpassen van de huisvesting een randvoorwaarde. Voor 2016 staan per spoor de volgende acties op de rol:

- Bricks:
 - o In de eerste helft van 2016 leveren we het plan van eisen fase 4 voor het ontwerp van het gebruikersdeel stadskantoor 1 en 2 op.
 - o Vervolgens maakt de architect een verdieping op zijn huidige ontwerp voor de stadskantoren. Dit ontwerp zal gedurende de gehele renovatie tot aan de daadwerkelijk inhuizing verfijnd worden.
 - o De medewerkers van stadskantoor 1 en het college verhuizen medio 2016 naar stadskantoor 6.
- Bytes:
 - o Aan het einde van 2016 is in het functioneel plan van eisen uitgewerkt hoe de ICT werkplek er in de toekomst uit gaat zien. De uitkomsten van het programma Toekomstbestendige ICT Organisatie zijn bepalend voor het tijdsplan en de verdere inrichting van de applicaties en toepassingen op dit gebied.
- Behavior:
 - o De medewerkers en leidinggevenden van stadskantoor 1 hebben voor het einde van 2016 de training om te kunnen werken en sturen in het werkplekconcept van stadskantoor 6 afgerond.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen
aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Organisatiekosten

De organisatie loopt tegen haar budgettaire grenzen aan. Door de grote bezuinigingsoperaties van de afgelopen jaren en de herplaatsing van boventalligen is de in- en uitstroom van personeel zeer gering. Daarnaast werken we langer door. Daardoor zit het grootste gedeelte van de ambtelijke bezetting op de max van zijn schaal. Vacatures die er waren zijn intern dan wel flexibel (via 18K) ingevuld. Deze flexibilisering gaat tevens gepaard met hogere kosten. Door de samenloop van al deze ontwikkelingen overschrijden de salariskosten structureel het beschikbare budget.

Bij de start van de nieuwe coalitie in april 2014 is aangegeven dat de grenzen daarvan bereikt werden. Bij de jaarrekening 2014 is voor het eerst daadwerkelijk een tekort opgetreden: een nadeel op de organisatiekosten van per saldo € 2,8 miljoen. In 2015 voorzien wij een tekort van € 2,3 mln. Toch blijkt ook uit de benchmarks dat Tilburg in vergelijking met haar omgeving een slanke organisatie is, hetgeen betekent dat deze ontwikkelingen ook breed bij andere gemeenten plaatsvinden.

In deze begroting 2016 doen wij een voorstel voor een samenhangend pakket maatregelen waarmee we de komende jaren aan de slag gaan: Betrouwbaar ramen van de organisatiekosten en een vernieuwend HRM-beleid zoals eerder in deze paragraaf beschreven.

We gaan vanaf 2016 strakker en reëler sturen op de bekostiging van de totale loonkosten o.b.v. een budget dat is gebaseerd op max -1 en vangen daarbinnen de normale fricties op.

We zetten een taakstellende bezuiniging op de organisatie zonder daarbij de benodigde kwaliteitsimpuls in gevaar te brengen die oploopt van € 1,58 mln. in 2016 naar € 2,32 mln. in 2019. Deze bezuiniging willen we langs een aantal zoekrichtingen realiseren. Voor de jaarschijf 2016 werken we deze maatregelen uit in het directieplan en de afdelingsplannen.

Daarnaast realiseren we een systeem van sturing op vacaturevoordeel.

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Benchmarks

In 2015 is de audit Benchmarks afgerond. Naar aanleiding van de audit zijn er verbeterpunten geformuleerd voor het optimaal gebruik van benchmarks en waar deze in te zetten bij het verbeteren van de bedrijfsvoering. Het auditrapport is door de directie vastgesteld. Op basis van het rapport is in de 2e helft van 2015 een verbeterplan opgesteld en beginnen we met de implementatie daarvan. In 2015 hebben we deelgenomen aan: 'Vensters voor bedrijfsvoering', 'Waar staat je gemeente' en 'De gemeentelijke monitor sociaal domein'. Verder zijn o.a. de leefbaarheidsmonitor (LEMON) en de armoedemonitor uitgevoerd.

In 2016 gaan we op basis van het verbeterplan de deelname aan de benchmarks in onze processen borgen. Tevens zorgen we voor correcte wijze van analyse, het aanleveren van gegevens, het organiseren van de nodige bijsturing en stellen we de rolverdeling vast.

Verantwoording van de benchmarks vindt plaats via de reguliere P & C cyclus.

We nemen in 2016 deel aan de volgende benchmarks:

- Vensters voor bedrijfsvoering
- Waar staat je gemeente (met modules Onderwijs, Kinderopvang, Wabo en WRO)
- Gemeentelijke monitor sociaal domein
- M&I ICT benchmark

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking: dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

De huidige kadernota Bedrijfsvoering uit 2013 bevat een aantal doelen met daaronder steeds een opsomming van te behalen resultaten. Deze doelen zijn geformuleerd in mijlpalen voor de jaren 2013-2016.

In 2016 actualiseren we de kadernota bedrijfsvoering uit 2013 en formuleren hiermee nieuwe resultaten en mijlpalen. Het gaat daarbij om de belangrijkste resultaten bij de opgaven die wij zien als een actualisering van de kadernota bedrijfsvoering. We gebruiken de actualisatie als input voor de begroting van 2017.

ACTIVITEITEN 2016

Bedrijfsvoering

Visie en ontwikkelingsrichting

Bestuurlijke doelen en wettelijke taken

Nieuwe Europese Privacywet

Nieuwe richtlijnen binnen
aanbestedingswet

Invoering Vennootschapsbelasting

Omgevingswet 2018

Informatiebeveiliging

Regionale samenwerking:
dienstverlening en bedrijfsvoering

Risicomanagement

Efficiënte en optimale inrichting
van de primaire processen

Organisatieontwikkeling

Strategisch HRM beleid

Strategische informatievoorziening
Digitalisering/1 informatiehuishouding

Toekomstige ICT organisatie

Het Nieuwe Werken (HNW)

Efficiënte en optimale inrichting van de
ondersteunende processen

Organisatiekosten

Benchmarks

Actualisatie kadernota bedrijfsvoering

Normering

Overzicht organisatiekosten

Paragrafen

Bijlagen

STAND VAN ZAKEN

Normering

In de Kadernota bedrijfsvoering zijn drie doelen met in totaal 17 indicatoren opgenomen. Alle indicatoren moeten uiteindelijk een normering krijgen (zie totaaloverzicht in bijlage 1). Bij de normering van de bedrijfsvoeringindicatoren streeft Tilburg als toonaangevende gemeente naar een uitkomst "tenminste beter dan het benchmarkgemiddelde". Wij rapporteren in de jaarstukken over de meest recente stand van zaken waarbij ook aandacht wordt geschonken aan de score die Tilburg heeft in deze afzonderlijke benchmarks.

We gaan verder met het actualiseren, valideren en normeren van de afzonderlijke indicatoren. Specifiek gaan we per bedrijfsvoeringindicator:

- De indicatoren duidelijk en eenduidig definiëren.
- Analyseren waar onze verschillen t.o.v. andere gemeenten zitten en hierover rapporteren.
- De norm voor Tilburg, gelet op de gekozen ambitie "tenminste beter dan het benchmarkgemiddelde" vaststellen t.b.v. de begroting 2017. Besluitvorming over de normering vindt in de tweede helft van het jaar plaats in het college.

ACTIVITEITEN 2016

Indicator	Laatste meting	Voorlaatste meting	Norm
<i>Doel 1: we kunnen sturen op het halen van de bestuurlijke doelen en wettelijke taken</i>			
Dekkingsgraad meting indicatoren bestuurlijke doelen	72%	71%	100%
Dekkingsgraad meting indicatoren lopende zaken met servicenormen	100%	100%	100%
Voldoen aan de rechtmatigheidseis / goedkeurende controleverklaring.	Ja	Ja	Ja
<i>Doel 2: we organiseren de primaire processen op een effectieve en efficiënte wijze</i>			
Formatie /1.000 inw. bij de taken van de primaire afdelingen.	1,88	2,27	---
Formatie/1.000 inw. bij de taken van de bedrijfsmatige afdelingen.	4,14	4,39	---
Totaalscore dienstverlening (minder regels/meer service) max = 100%	68%	64%	---
Responsiviteit:			
- Brieven (binnen 8 weken)	92%	89%	95%
- Mails (binnen 2 dagen)	92%	94%	85%
- Call center (rapportcijfer bereikbaarheid)	7,2	8,5	---
<i>Doel 3: we organiseren de ondersteunende processen op een effectieve en efficiënte wijze</i>			
Overhead % (incl. uitsplitsing naar PIOFAH) incl. leiding	32,6%	33%	---
ICT kosten per werkplek	€ 8.192	€ 8.020	---
Flexfactor (werkplekken per FTE)	1,2	1,3	0,75
Kosten documentmanagement/fte	€ 1.371	€ 1.718	---
Totaalscore volwassenheid digitale dienstverlening (Max =3,00)	2,76	2,43	---
<i>Algemeen</i>			
Apparaatskosten/inwoner	€ 657	€ 631	---
Inhuur derden	21%	23%	---
Span of control	14,9	14,2	15
Ziekteverzuim	5,5%	6,3%	5,1
Medewerkertevredenheid	7,8	7,8	---

Organisatiekosten gemeente Tilburg 2016

Overhead	€ 66,9	43,4%
Overige organisatiekosten	€ 80,3	52,1%
N.t.v. organisatiekosten	€ 6,9	4,5%
Totale organisatiekosten	€ 154,1	100,0%

Organisatiekosten doorbelast naar de programma's	€ 154,0	17,3%
Directe programmakosten	€ 738,5	82,7%
Totale programmakosten	€ 892,5	100,0%

Bedragen x € 1 mln.

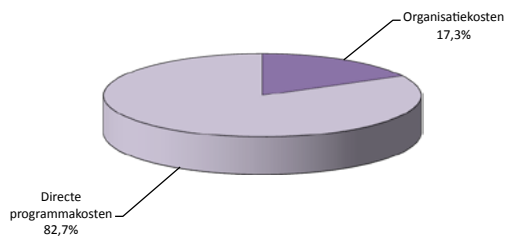
Overhead:		
salarissen indirecte afdelingen	38,9	58,2%
afd.overhead indirecte afdelingen	0,9	1,4%
personeel & organisatie	2,3	3,4%
informatisering & automatisering	5,4	8,1%
financiën & basisregistraties	0,7	1,1%
communicatie	0,3	0,5%
faciliteiten & huisvesting	14,2	21,2%
juridisch	0,4	0,5%
overige kosten bedrijfsvoering	1,6	2,3%
afd.overhead directe afdelingen	2,2	3,3%
Subtotaal	66,9	100,0%

Overige organisatiekosten:		
salarissen directe afdelingen	77,1	96,1%
materieel / werkplaatsen	3,1	3,9%
Subtotaal	80,3	100,0%

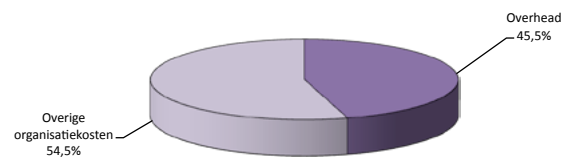
N.t.v. 3D uitvoeringsorganisatie	2,9
N.t.v. nieuw o.a. HRM beleid	4,0

Organisatiekosten totaal € 154,1

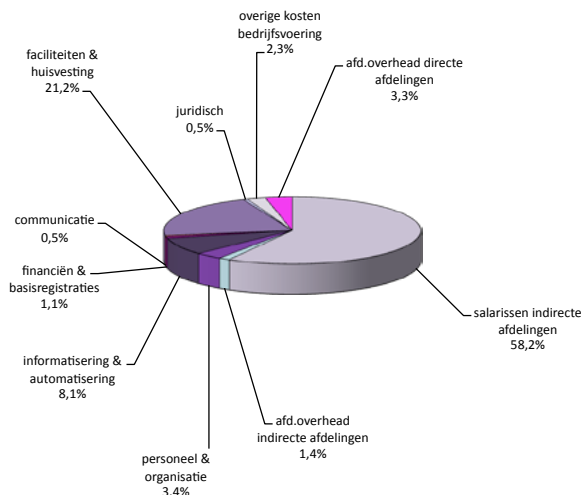
Totale programmakosten € 892,5 mln.

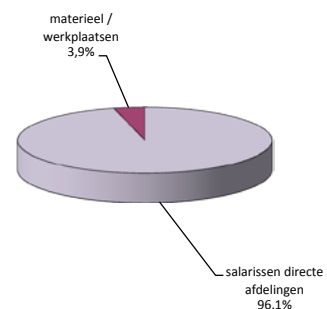
Organisatiekosten totaal € 154,1 mln.

Organisatiekosten overhead € 66,9 mln.

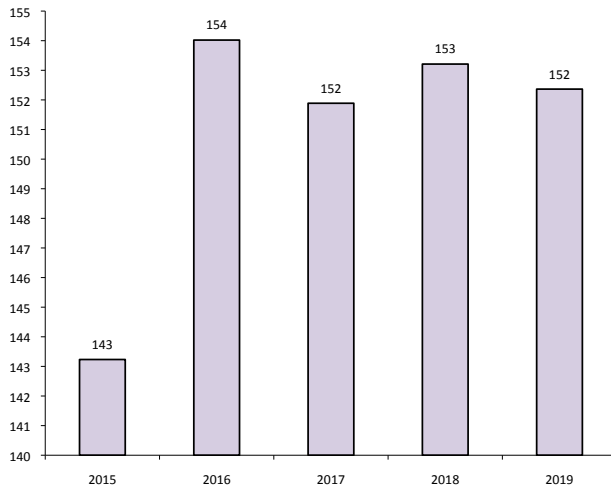

Overige organisatiekosten € 80,3 mln.

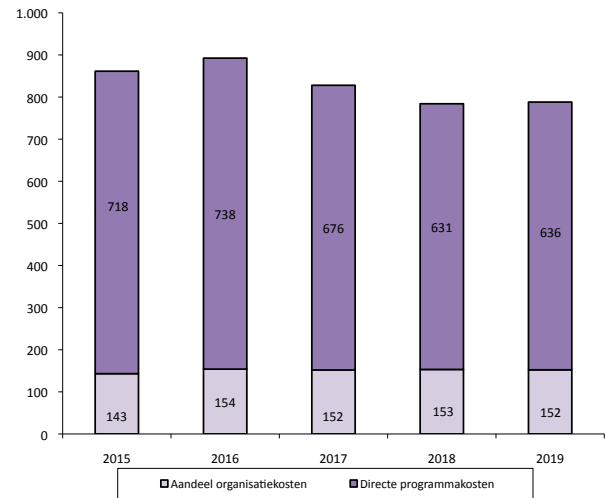

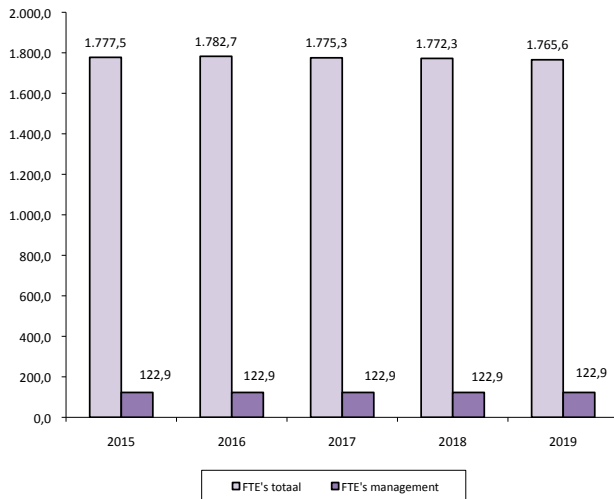
Ontwikkeling organisatiekosten absoluut x € 1 mln.

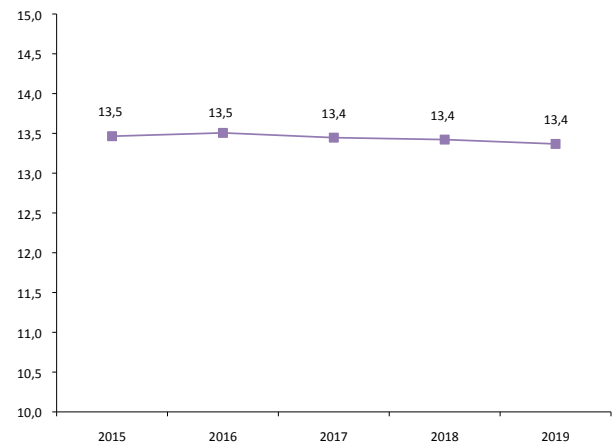
Ontwikkeling programmakosten x € 1 mln.

Ontwikkeling formatieplaatsen* (stand 1 jan.)

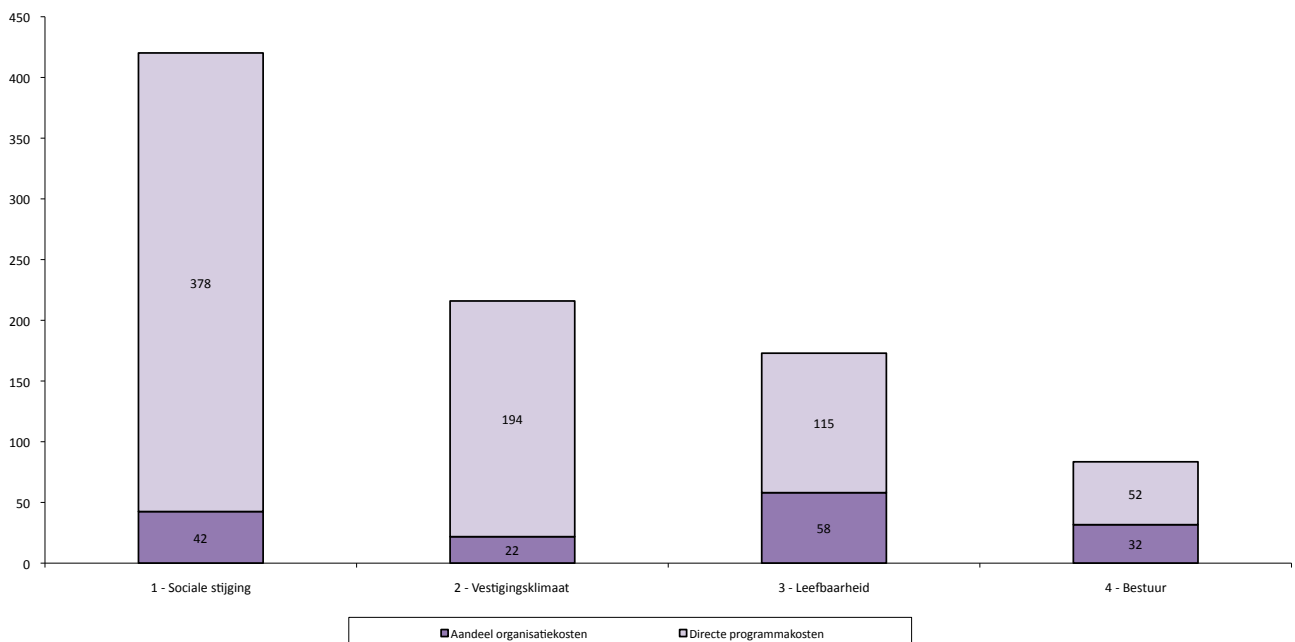
Ontwikkeling span of control in fte*

* 3D uitvoeringsorganisatie is nog maar beperkt vertaald in formatie

* span of control = fte's uitvoerend / fte's leidinggevend

Kosten per programma x € 1 mln.

Organisatiekosten

Onder de organisatiekosten van de gemeente Tilburg worden verstaan alle personele - en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de gemeentelijke organisatie (excl. bestuur), maar niet de programmakosten zelf.

De gemeentelijke organisatie van Tilburg bestaat uit:

- de Griffie,
- de Directie (incl. Strategie & Control) en
- de Ondersteunende afdelingen hierna te noemen “indirecte afdelingen”
- de Primaire afdelingen en
- de Bedrijfsmatige afdelingen hierna te noemen “directe afdelingen”

Soorten organisatiekosten

De organisatiekosten worden onderscheiden in:

1. Overhead
2. Organizekosten niet zijnde overhead

Ad. 1. Overhead

Bij de overhead gaat het om alle organisatiekosten (waaronder loonkosten) welke door de Directie, Strategie en control en Ondersteunende afdelingen (de indirecte afdelingen) worden gemaakt respectievelijk waarvan de verantwoordelijkheid bij deze afdelingen berust. In de kosten van de indirecte afdelingen kunnen ook kosten zijn begrepen, welke direct toe te wijzen zijn aan een of meerdere kostencentra c.q. kostendragers.

Daarnaast vallen onder de overhead de kosten gemaakt door de overige afdelingen die niet rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de programma's.

Ad. 2. Organizekosten niet zijnde overhead

De loonkosten van de primaire - en bedrijfsmatige afdelingen (de directe afdelingen) vallen wel onder de organisatiekosten, maar niet onder de overheadkosten. Immers, de loonkosten van de directe afdelingen zijn direct toewijsbaar naar de kostendragers.

Bedrijfsvoering +

Paragrafen -

Inzicht financiële status en financiële weerbaarheid

Grondbeleid

Subsidies

Algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

Financiering

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Verbonden partijen

Onderhoud kapitaalgoederen

Bijlagen +

In dit hoofdstuk wordt een aantal belangrijke onderwerpen, die verspreid over de programma's in de begroting staan, gebundeld in een overzicht en expliciet onder de aandacht van uw raad gebracht waardoor beter inzicht verschaft wordt op deze aspecten van het gemeentelijk beleid. In de eerste paragraaf wordt ingegaan op de financiële status en weerbaarheid. In paragraaf 2 komt het grondbeleid van de gemeente aan de orde waarbij ook het overzicht van de grondexploitaties is opgenomen. Paragraaf 3 behandelt het subsidiebeleid van de gemeente waarbij ook de subsidiebedragen voor 2016 worden aangegeven. In de paragraaf Algemene dekkingsmiddelen wordt een integraal overzicht gegeven

van de middelen die de gemeente in kan zetten voor eigen beleid (algemene uitkering, belastingen, dividenden etc.). In paragraaf 5 worden de gevolgen van het beleid voor de gemeentelijke tarieven in beeld gebracht. Daarna volgen de overige verplichte paragrafen zoals die in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn opgenomen. Het betreft hier vooral onderwerpen die van belang zijn voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn. Dit zijn achtereenvolgens de paragrafen Financiering, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Verbonden partijen en Onderhoud kapitaalgoederen.

Bedrijfsvoering +

Paragrafen +

Bijlagen -

Begrotingsvoorstellen

Budgetoverzichten

Reserves en voorzieningen

Investerings

Overzicht incidentele lasten en baten

Structurele toevoegingen en

Onttrekkingen reserves

Grondexploitatie - Projectformulieren

Servicenormen

Onderzoeken doelmatigheid/-

doeltreffendheid

Afkortingenlijst

Paragraaf 4.1 Inzicht financiële status en weerbaarheid

Van belang is dat we inzicht hebben in de financiële status (hoe financieel gezond zijn we) en financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden) van onze gemeente. Omdat het merendeel van de indicatoren in het verlengde ligt van de hierna opgenomen paragrafen nemen we onze status als inleiding op dit hoofdstuk op en lichten wij de indicatoren en score daaropvolgend toe. We hanteren hiervoor de set van indicatoren en normen die vanuit de landelijke 100.000+ gemeenten is samengesteld.

Door het invullen worden de sterke en zwakke punten van onze gemeente op het meetmoment zichtbaar en hebben we in een beknopt overzicht helder waar we als gemeente staan. Het is een goed instrument om de ontwikkelingen te volgen.

Door wijziging van het BBV is een basisset van vijf kengetallen verplicht gesteld. Deze kengetallen geven in samenhang informatie over de financiële positie van de gemeente. Deze vijf kengetallen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen		
	Jaarrekening 2014	Begroting 2015*	Begroting 2016
Netto schuldquote	7%	17%	18%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-/- 5%	7%	9%
Solvabiliteitsratio	74%	66%	65%
Structurele exploitatieruimte	4%	3%	4%
Grondexploitatie	7%	6%	9%
Belastingcapaciteit	77 %	79%	78%

* Deze cijfers zijn gebaseerd op Iv3 aanlevering 2^e kwartaal 2015

Conclusie

Onderstaand overzicht laat zien dat we als gemeente in ruime mate voldoende scores. De hieruit naar voren komende indicatoren die nadere aandacht behoeven zijn bekend en hier wordt, waar mogelijk, actief op gestuurd.

Indicatorgroep	Indicator	Voldoende	Attentie / Kwetsbaar	Kwetsbaar
1. Schuldpositie (vreemd vermogen)	1.1 Schuldratio / solvabiliteitsratio *	■		
	1.2 a. Netto schuld / exploitatie (netto schuldquote) *	■		
	b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen *			
	1.3 Netto schuld per inwoner	■		
	1.4 Schuldevolutie	■		
	1.5 Netto rentelasten / exploitatie	■		
	1.6 Rentereserve	■		
	1.7 Omslagrente - werkelijke rente		■	
2. Reservepositie (eigen vermogen)	1.8 Primair surplus	■		
	2.1 Weerstandsvermogen	■		
3. Grondexploitatie	2.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren	■		
	3.1 Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	■		
	3.2 Winstverwachting grondexploitaties (meerjarig)		■	
	3.3 Algemene reserve grondbedrijf en risicoreserve grondbedrijf versus risico's	■		
4. Leningen, garantstellingen en waarborgen	3.4 Kengetal Grondexploitatie *	■		
	4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen		■	
5. Meerjarig onderhoud kapitaal-goederen	5.1 Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen	■		
6. Lokale lasten	6.1 Lokale lastendruk / woonlasten meerpersoonshuishouden *	■		
	6.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB	■		
	6.3 Derving OZB i.v.m. leegstand		■	
	6.4 Kostendekkendheid leges			■
7. Meerjarig financieel evenwicht	7.1 Ombuigingen, taakstellingen			
	7.2 Verhouding Structurele / Incidentele baten en lasten *	■		
	7.3 Meerjarig sluitende begroting	■		

1. Schuldpositie (vreemd vermogen)

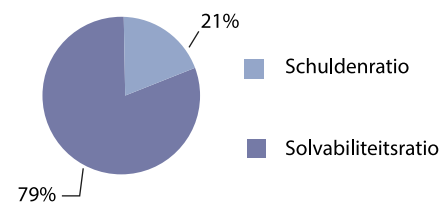
Voor een oordeel over de financiële positie van een gemeente moet eerst worden gekeken naar de omvang van de schulden en (vrije) geldelijke bezittingen. Vervolgens kan het bezit als voorraden grond en uitgeleende gelden in het oordeel worden betrokken. Hiervoor zijn kengetallen over de (ontwikkeling van de) schuldpositie goed bruikbaar.

Schuldratio/Solvabiliteitsratio

De schuldratio geeft aan welk aandeel van het gemeentebest is belast met schulden. Hoe lager de uitkomst hoe gunstiger. We financieren dan immers meer met eigen vermogen. Als norm geldt een schuldratio tussen de 20% en 70%.

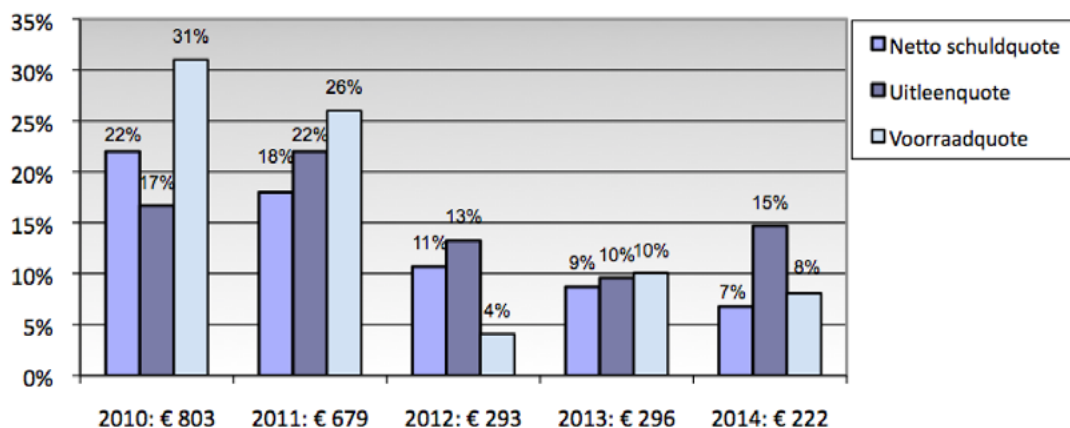
Op basis van de jaarrekeningcijfers 2014 scoort Tilburg een schuldratio van 21% (2013: 22%).

De solvabiliteitsratio geeft aan de mate waarin bezit op de balans is afbetaald. Dit is het spiegelbeeld van de schuldratio.

1.2.A. Netto schuld/exploitatie (netto schuldquote)

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Bij een score tussen de 100% en 130% is voorzichtigheid geboden. Bij een netto schuldquote hoger dan 130% doet een gemeente er goed aan om schulden af te bouwen. Op basis van de jaarrekeningcijfers 2014 bedraagt de netto schuldquote voor Tilburg 7% (2013: 9%).

Kengetallen financiële positie

1.2.B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote wordt tevens berekend gecorrigeerd voor verstrekte leningen u/g en komt dan uit op negatief 5%.

Het verschil van 12% vertegenwoordigt het mogelijke risico dat de gemeente loopt als alle verstrekte leningen niet terug betaald zouden worden.

1.3. Netto schuld per inwoner

De netto schuld per inwoner van Tilburg bedraagt volgens de jaarrekening 2014 € 222,- en neemt ten opzichte van 2013 (€ 296,-) af met 25% (= schuldevolutie).

Ten opzichte van voorgaande jaren is de netto schuld per inwoner wederom gedaald. Dit houdt in dat de financiële positie van onze gemeente zich in de afgelopen jaren geleidelijk aan verbeterd heeft (zie ook bovenstaande tabel)

Voor Tilburg bedraagt de schuldevolutie 2010-2013 € 213,- negatief (bron VNG). Over de jaren 2009-2012 bedroeg de schuldevolutie € 860,- negatief (bron VNG). Ook hierin zien wij de hiervoor genoemde verbetering terugkomen.

1.4. Schuldevolutie

De gemiddelde netto schuld per inwoner in Nederland bedroeg in 2013 € 2.390,- (2012: € 2.343,-); de schuldevolutie 2010-2013 bedraagt landelijk € 453,- (2012: € 460,-). Landelijke cijfers over 2014 zijn nog niet bekend.

Het is goed ook de uitgeleende gelden en voorraden mee te nemen in de analyse van de hoogte van de schuld en ze uit te drukken als een aandeel van de inkomsten. Door de uitleenquote en voorraadquote van de netto schuldquote af te trekken, krijgt men een goede indruk van de schuld die op de exploitatie drukt.

De uitleenquote geeft inzicht in hoeveel geld de gemeente uitgeleend heeft. Als een gemeente geld uitleent, gaat dit niet zonder risico. Het kan zijn dat de andere partijen de leningen niet kunnen afbetalen. De gemeente is dan het uitgeleende geld kwijt en blijft met de schulden die er tegenover staan zitten.

Ten opzichte van 2013 is de uitleenquote toegenomen van 10% naar 15%. Dit komt doordat onze vaste schuld ultimo 2014 met € 32,8 miljoen is toegenomen. In 2014 zijn 3 nieuwe leningen opgenomen voor een totaal bedrag van € 45 miljoen. Hiertegenover hebben aflossingen plaatsgevonden tot een bedrag van € 13,7 miljoen.

Ten tweede kan de gemeente grote voorraden bouwgrond bezitten. Juist op de voorraden grond lopen gemeenten risico. In de nasleep van de recessie is het risico van tegenvallende opbrengsten uit grondverkoop aanwezig. Ultimo 2014 is de voorraad in exploitatie genomen bouwgronden afgenomen met € 14,2 miljoen tot € 122,3 miljoen. Tegenover deze voorraad in exploitatie genomen bouwgronden staat ultimo 2014 een voorziening verlieslatende complexen van € 73,2 miljoen. De voorraad panden voor verkoop bedraagt ultimo 2014 € 6,4 miljoen.

De VNG publiceert in dit kader ook rangnummers van gemeenten. Het rangnummer is gebaseerd op de netto schuldquote $-/-$ 0,9 x uitleenquote. Voor Tilburg komt dit ultimo 2013 uit op $-/-$ 1% (2012 $-/-$ 4%). We staan hiermee in 2013 op de 52^e plaats (2012: 56^e plaats). De VNG-cijfers over 2014 zijn nog niet bekend.

EMU-saldo en financieringsresultaat

De toename of afname van de netto schuld kan ook gedefinieerd worden als financieringsresultaat. Bij een positief financieringsresultaat nemen de schulden af.

Het EMU-saldo geeft ook een netto financieringsresultaat in een jaar, maar wel met een andere definitie.

De EMU-tekortruimte van $-/-$ 0,4% BBP wordt op verzoek van de koepelorganisaties niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, met als gevolg dat er voor 2016 geen formeel vastgestelde referentiewaarden op het niveau van individuele provincies, gemeenten en waterschappen zijn.

(x € 1.000,-)

	2013	2014	2015	2016
Begrotingstotaal (na bestemming), jaar t-1	754.843	738.687	704.475	
Individuele referentiewaarde Tilburg	-34.147	-27.789	-31.047	n.n.b.
EMU-saldo op basis van jaarrekening	-18.579	15.209	-91.786*	n.n.b.

*) voorlopig gegeven o.b.v. 2^e kwartaal 2015

Financieringsstromen zoals het aflossen van leningen en de vrijval van extern belegde gelden tellen niet mee voor het EMU-saldo, maar hebben wel een effect op de liquiditeiten.

Onze financieringsstructuur is zodanig dat nauwelijks sprake is van vreemd vermogen. Bestaande reserves worden grotendeels ingezet als intern financieringsmiddel.

1.5. Netto rentelasten/exploitatie

De indicator netto rentelasten/exploitatie geeft het aandeel aan van de externe rentelasten in de exploitatie, dus welk deel van de exploitatie gebonden is door het betalen van rente. Wij blijven ruim onder de norm van 1% van de exploitatiekosten.

Ook uit de in 2012 uitgevoerde SEO-stresstest kwam naar voren dat wij vanwege onze geringe externe financiering niet erg gevoelig zijn voor toekomstige renteschommelingen.

1.6. Rentereserve

In Tilburg hanteren we geen afzonderlijke rentereserve. Onze algemene reserve dient ook om tegenvallers op het renteresultaat binnen het (begrotings)jaar op te vangen. Kijkend naar de omvang van onze algemene reserve en onze lage schuldratio vinden wij de vorming van een afzonderlijke rentereserve niet noodzakelijk.

1.7. Omslagrente - werkelijke rente

De interne rentevoet is met ingang van de Programmabegroting 2013 verlaagd van 4,5% naar 3,5%. Het rente-omslagpercentage is bij de begroting 2016 berekend op 2,05%. Het positieve verschil tussen beide percentages bedraagt € 3,9 miljoen.

In het kader van "Scherper aan de wind II" is dit positieve renteresultaat met ingang van de begroting 2014 structureel ten gunste van de algemene middelen gebracht. Hoewel we vanwege onze lage schuldquote niet echt gevoelig zijn voor rentewijzigingen, heeft een stijging van de omslagrente in de komende jaren toch direct een structureel negatief effect op de exploitatie. Vandaar dat we, ondanks het positieve verschil tussen interne rentevoet en omslagrente, hier toch de status "attentie/kwetsbaar" aan meegeven. Het risicoprofiel van onze begroting is hierdoor immers groter geworden.

1.8. Primair surplus

De hoogte van het aflossend vermogen van een gemeente is belangrijk: wat blijft jaarlijks van het inkomen over voor het aflossen van de oude schulden. Daarvoor moet naar het primair surplus worden gekeken. Het primair surplus als aandeel van de inkomsten geeft aan hoeveel van de inkomsten het afgelopen jaar is vrijgevalen voor aflossingen. Voor 2013 is dit percentage voor Tilburg berekend op 11,03%. Volgens de VNG is het ideaal primair surplus (norm) voor Tilburg 4,55%. We blijven daar dus ruimschoots boven.

2. Reservepositie (eigen vermogen)

2.1. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat beleid moet worden gewijzigd.

2.2. Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren

In 2014 bedroeg de onbenutte belastingcapaciteit € 9,7 mln.. Op basis van de programmabegroting 2016 is een (structureel) onbenutte belastingcapaciteit van ruim € 14 miljoen beschikbaar. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door de verhoging van de door het Rijk gehanteerde landelijke norm (zgn. redelijk peil) voor de OZB heffing 2016.

Totale weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit, bestaande uit de (incidentele) weerstandscapaciteit en de (structureel) onbenutte belastingcapaciteit, bedraagt per ultimo 2014 € 164 miljoen. Op basis van de programmabegroting 2016 daalt de totale weerstandscapaciteit naar € 160 miljoen per 01-01-2016. Deze weerstandscapaciteit is ruim voldoende gelet op de aanwezige risico's van € 64 miljoen. In paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing worden weerstandscapaciteit en risico's nader toegelicht.

3. Grondexploitatie

3.1. Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting

Als in de meerjarenbegroting rekening wordt gehouden met winsten van de grondexploitatie bestaat er een bepaalde druk op de exploitaties om deze winsten daadwerkelijk te realiseren. Geen realisatie betekent dan immers een direct dekkingprobleem in de begroting. In onze meerjarenbegroting nemen wij geen resultaten uit de grondexploitatie mee. Onze exploitatie wordt hier dus niet door beïnvloed.

3.2 + 3.3. Winstverwachting grondexploitatie + algemene reserve en risicoreserve grondbedrijf versus risico's

Uit de jaarrekening 2014 blijkt dat de vrij besteedbare reserve grondexploitatie gedurende 2014 verder is toegenomen van € 6,4 miljoen tot € 13,5 miljoen. Deze verbetering vooral het gevolg van de vrijval van de middelen die bestemd waren voor de uitvoering van de bommenregeling.

Ondanks dat er nog flinke risico's zijn, mogen we concluderen dat de financiële situatie van ons grondbedrijf momenteel stabiel is. Er is sprake van reservevorming. En hoewel van beperkte omvang, is er weer ruimte om mogelijke toekomstige tegenvallers op te vangen.

3.4 Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door middel van verkopen. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht nu de vraag naar woningen is gestagneerd. Ultimo 2014 bedraagt de boekwaarde van niet in exploitatie genomen gronden 7% van de totale baten (voor bestemming).

4. Leningen, garantstellingen en waarborgen

4.1. Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen

Wij kennen gegarandeerde geldleningen met contragarantie (m.n. WSW-leningen) waarbij een derde partij mede garant staat en leningen zonder contragarantie (leningen aan zorg- en cultuurinstellingen). Het totaal van de leningen, garantstellingen en waarborgen bedraagt volgens de jaarrekening 2014 ruim € 1,4 miljard. De hiertegenover gestelde zekerheden bedragen ruim € 1,3 miljard en dekken daarmee circa 95% van de totale verstrekking af. Ons risico ligt hier met name in de borgstelling inzake het project Stappegoor. Door de uitspraak van de Raad van State waarin is bepaald dat het plan Stappegoor inclusief de XL-supermarkt doorgang kan vinden, kan daadwerkelijk tot ontwikkeling worden overgegaan en zal ons risico in de komende jaren af gaan nemen.

5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen

5.1. Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen

Zoals in paragraaf 4.9 Onderhoud kapitaalgoederen van de Programmabegroting 2016 is aangegeven zijn de huidige onderhoudsbudgetten (exploitatie- en investeringsbudgetten) toereikend om aan de met de raad afgesproken onderhoudsniveaus te voldoen.

6. Lokale lasten

6.1. Lokale lastendruk/Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

In 2014 waren de woonlasten (kosten van rioolheffing, afvalstoffenheffing en OZB) € 538,56 voor een gemiddelde woning. Op basis van de programmabegroting 2016 bedragen deze € 556,63. Uit de door COELO gepubliceerde ranglijst van woonlasten grote gemeenten was Tilburg in 2015 de op één na goedkoopste grote gemeente van Nederland.

De belastingcapaciteit geeft de potentiële ruimte aan die een gemeente heeft om haar structurele baten te verhogen om stijgende structurele lasten (zoals kapitaallasten) op te vangen. De woonlasten van een meerpersoonshuishouden worden vergeleken met het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar.

6.2. Onbenutte belastingcapaciteit OZB

De onbenutte belastingcapaciteit in 2014 bedroeg € 9,7 mln.. Ten opzichte van de totale exploitatie (voor mutatie reserves) is dit 1,39% en ligt daarmee ruim boven de gehanteerde norm van 0,25%. In 2016 is dit begroot op 1,74%.

6.3. Derving OZB i.v.m. leegstand niet-woningen

Leegstand kost de gemeente geld. Er bestaat een directe relatie tussen de opbrengst OZB gebruikers niet-woningen en leegstand. De inkomstenderiving 2014 is berekend op 2,27% van de OZB totale opbrengst niet-woningen. In 2016 is dit geraamd op 2,39%. Hoewel de dekking van deze opbrengstenderiving verdisconteerd wordt in het tarief, vinden wij dit toch een attentiepunt. Het geeft in deze lastige economische tijden toch ook een indicatie van andere ontwikkelingen binnen onze gemeente.

6.4. Kostendekkendheid leges

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag wettelijk maximaal 100% bedragen. Voor 2014 bedraagt het dekkingspercentage 77,8%. De legesverordening 2016 komt uit een op een dekking van 78%.

De volgende onderverdeling kan worden gegeven:

		Kostendekkendheid 2015	Kostendekkendheid 2016
A	Wettelijke tarieven	61%	54%
B	Tarieven Europese dienstenrichtlijn en vergunningen	100%	98%
C	Overige "vrij" te bepalen tarieven	61%	90%
	Totaal	78%	78%

Bij de begroting 2012 is besloten onze leges meer kostendekkend te maken met als uitgangspunt waar mogelijk 100% kostendekkendheid in 2015. In de meerjarenramingen is hiermee al rekening gehouden. Er is dus geen mogelijkheid om de leges nog verder te verhogen, waardoor we op deze indicator "kwetsbaar" scoren.

7. Meerjarig financieel evenwicht

7.1. Ombuigingen, taakstellingen

De ombuigingen en taakstellingen waartoe bij de Programmabegroting 2012 is besloten lopen op t/m 2015. Alle ombuigingen worden in 2015 gerealiseerd.

In de Programmabegroting 2016 zetten we een nieuwe taakstellende bezuiniging op de organisatie die oploopt van € 1,6 miljoen in 2016 naar € 2,3 mln. in 2019. Deze bezuiniging zullen we langs een aantal zoekrichtingen realiseren. Voor de jaarschijf 2016 werken we deze maatregelen uit in het directieplan en de afdelingsplannen.

Om een besparing op de uitkeringslasten (BUIG) te realiseren hebben wij inmiddels verschillende maatregelen getroffen dan wel zijn maatregelen in voorbereiding. Deze acties worden ondersteund door de bevindingen uit het onderzoek dat wij hebben laten uitvoeren naar kansrijke maatregelen in dit kader. Dit betekent dat we in 2016 een bedrag van € 1,0 miljoen kunnen besparen en in 2017 € 3,7 miljoen. Vanaf 2018 is de besparing becijferd op € 5,5 miljoen. Deze besparing is taakstellend in de begroting opgenomen. Wanneer de besparing niet haalbaar is, is bijsturing noodzakelijk en worden alternatieve maatregelen uitgewerkt.

7.2. Verhouding structurele/incidentele baten en lasten

De (meerjaren)begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Door dit begrip in de Gemeentewet op te nemen wordt, nadrukkelijker dan in het verleden, bedoeld dat per jaarschijf van de (meerjaren)begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. Tevens is nu duidelijker geworden dat de ramingen volledig, realistisch en haalbaar moeten zijn.

Onze toezichthouder (Provincie Noord Brabant) zal op beide aspecten toetsen.

In 2014 bedroegen de incidentele baten € 22,1 mln. en de incidentele lasten € 22,5 mln., waarmee deze vrijwel in evenwicht waren.

Ook in de programmabegroting 2016 concluderen wij dat onze structurele lasten (€ 859,0 miljoen) gedekt worden door structurele baten (€ 865,7 miljoen).

7.3. Meerjarig sluitende begroting

Een meerjarig sluitende begroting is één van de punten uit het Coalitieakkoord 2014-2018.

In de Programmabegroting 2016 zien we voor alle jaren, met uitzondering van 2017, een overschot. Het incidentele nadeel in 2017 van € 1,0 miljoen dekken we af door dit bedrag in 2016 toe te voegen aan de algemene reserve.

4.2 Grondbeleid

4.2.1 Samenvatting

De gemeente Tilburg heeft in totaal ongeveer 824 ha grond in bezit die “nog geen eindbestemming heeft bereikt”. Dit zijn gronden die we nog kunnen inzetten voor het behalen van de bestuurlijke doelen. We doen dit binnen ‘het grondbedrijf’. Van deze grond is bijna 375 ha gelegen binnen grondexploitatiegebieden. Dit zijn gebieden waar een bestemmingsplanwijziging met bouw mogelijkheden aan ten grondslag ligt. Ambtelijke projectgroepen werken binnen gestelde kaders aan de ontwikkeling van deze gebieden. Voor de overige 449 ha geldt dat de ontwikkelhorizon meer dan 10 jaar in de toekomst ligt. Die gronden zijn op de balans gerubriceerd onder de ‘Materiële Vaste Activa’. De waardering ervan is gebaseerd op de huidige - veelal agrarische - bestemming.

Bij het opstellen van de jaarrekening en begroting handelen wij volgens de spelregels van het BBV waarbij ten aanzien van de waardering van grondexploitatieprojecten wordt uitgegaan van het voorzichtigheidsprincipe. Verliezen worden volgens dit principe meegenomen; winsten mogen eerst worden ingeboekt op het moment dat deze daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Voor de verliezen wordt een voorziening voor verlieslatende plannen gevormd.

Voor elke grondexploitatie berekenen wij het individuele planresultaat door waarbij rekening wordt gehouden met de tot op heden gemaakte en in de toekomst nog te maken kosten alsook met de verwachte, nog te realiseren opbrengsten. We houden hierbij tevens rekening met de toekomstige rentekosten. Voor het te ontwikkelen programma (aantallen woningen of oppervlakte voor bedrijfsterreinen en voor overige functies), de hoogte van de rente, de stijging van de kosten en de ontwikkeling van de grondopbrengsten sluiten wij aan bij hetgeen daarover is opgenomen in de voorgaande Programmabegroting. Op basis van het advies van Deloitte Real Estate wordt aangenomen dat de grondopbrengsten met ingang van 2018 licht zullen toenemen. Een optelling van alle individuele planresultaten en de algemene grondexploitatieactiviteiten leidt volgens het voorzichtigheidsprincipe tot een noodzakelijke voorziening verlies van € 68,0 mln.

De totale waarde van de nog te verkopen grond bedraagt € 192 mln.; waarvan € 44 mln. voor woningbouw, €119 mln. voor bedrijventerreinen, € 2 mln. voor kantoren en € 27 mln. voor overige bestemmingen zoals winkels.

Naast het planresultaat spelen de vele risico's binnen de grondexploitatieprojecten een belangrijke rol. In deze programmabegroting hebben wij, evenals in voorgaand jaar, de omvang van deze risico's bepaald op basis van de Rismanmethode. Wij calculeren het totale risico van alle lopende grondexploitaties op een bedrag van € 49,8 mln. Omdat niet alle risico's zich in gelijke mate in alle exploitaties zullen voordoen, is het gangbaar hier een correctie op toe te passen. Overeenkomstig de gehanteerde methodiek in voorgaande jaren bedraagt de correctie 25%. Het aldus berekende totale risico in deze begroting bedraagt € 37,3 mln.

Voor de afboekingen en waardeverschillen op de Materiële Vaste Activa (M.V.A.) is naar verwachting een bedrag van € 1 mln. benodigd. Voor het beheer van de grondexploitatie (erfpacht, huur, nagekomen kosten etc.) wordt uitgegaan van een tekort van € 1,1 mln. over 2015.

Voor de voeding van de voorziening verlies, de risico's en de afboeking voor de M.V.A. verwachten we bij het opmaken van de Jaarrekening 2015 een bedrag van € 107,4 mln. nodig te hebben.

Tegenover deze tekorten staan de in het verleden opgebouwde reserves en voorzieningen binnen het grondbedrijf die in totaal € 130,6 mln. bedragen. En daarmee op dit moment voldoende zijn om het totale tekort en de risico's binnen lopende grondexploitaties af te dekken.

Wij komen daarom tot de conclusie dat het grondbedrijf momenteel over voldoende reserves beschikt om het actueel berekende tekort en de risico's op te kunnen vangen.

Belangrijke ontwikkelingen in het komende halfjaar vormen de invoering van de vennootschapsbelasting en de voorgenomen wijziging van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Beide wijzigingen moeten per 1 januari 2016 ingaan en kunnen gevolgen hebben voor de begroting 2016. Op dit moment zijn de financiële effecten van beide wijzigingen nog niet bekend en daarom vooralsnog als PM geraamd. Uiterlijk bij het opstellen van de jaarrekening 2015 worden de effecten zichtbaar gemaakt.

4.2.2 Inleiding

In deze paragraaf grondbeleid geven wij informatie over het grondbeleid en het totale financiële overzicht op programmaniveau. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de raad jaarlijks de herziening van de grondexploitaties vaststelt. Tegelijk met deze programmabegroting stelt de raad dan ook de grondexploitaties zoals aangeven in het financiële overzicht van alle grondexploitaties (zie bijlage 3) vast.

Bij grondexploitaties gaat het om investeringsprojecten die meerjarig lopen. Alle reeds gedane investeringen en de gedurende de komende jaren nog te maken kosten en opbrengsten genereren het uiteindelijke eindresultaat van de plannen. Om alle uitkomsten van de verschillende plannen vergelijkbaar te maken wordt alles teruggerekend naar valutatatum 1 januari 2015. Om dezelfde

valutatatum voor de jaarrekening 2015 (balans 31 december 2015) te hanteren wordt daar vervolgens één jaar rente bijgeteld.

In de bijlagen behorende bij deze paragraaf en opgenomen achteraan in deze programmabegroting wordt achtereenvolgens inzicht gegeven in:

- Bijlage 1 Algemene en specifieke uitgangspunten.
- Bijlage 2 Parameters en programma.
- Bijlage 3 Overzicht plannen onderverdeeld naar programma.
- Bijlage 4 Berekening Reserve Risico's Grondexploitatie.
- Bijlage 5 Toelichting op resultaten van de afzonderlijke plannen.
- Bijlage 6 Overige informatie grondexploitatie.

4.2.3 Het verwachte Grondexploitatie resultaat

In onderstaand overzicht zijn alle posten aangegeven die invloed hebben op het resultaat van de grondexploitatie. De uitgangspunten, het programma en de parameters voor de berekeningen zijn opgenomen in bijlage 1 en 2. Voor toelichting op de afzonderlijke posten wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken.

Op basis van de uitgangspunten, programma en parameters wordt het grondexploitatie resultaat van iedere grondexploitatie berekend. Voorts wordt er uitgegaan van het voorzichtigheidsprincipe (BBV verplichting) en moeten er bij de jaarrekening voldoende middelen worden gereserveerd om de maximaal te verwachten tekorten te dekken. Met mogelijke winsten wordt daarbij geen rekening gehouden. Alleen de winst die in de afzonderlijke grondexploitatie daadwerkelijk is gerealiseerd mag als resultaat worden meegenomen. Aangezien de verwachte jaarrekeningcijfers doorslaggevend zijn, wordt onderstaand verder ingegaan op de effecten op de komende jaarrekening.

Tabel 1. Verwacht Grondexploitatie resultaat

		<i>(X € 1 mln.)</i>
Omschrijving	Prognose Jaarrekening	Totaal
	Resultaat grondexploitatie Spoorzone	N 16,5
	Resultaat overige grondexploitatie	N 50,1
	Stelpost planvertraging	N 1,4
1	Resultaat grondexploitatie (zie 4.2.4)	N 68,0
2	Resultaat Materiële vaste Activa (MVA) (zie 4.2.5)	N 1,0
	<i>Negatief resultaat grondbedrijf</i>	N 69,0
3	Benodigde Reserve Risico's Grondexploitatie (zie 4.2.6)	N 37,3
4	Saldo beheer grondbedrijf (zie 4.2.5)	N 1,1
	Te betalen vennootschapsbelasting en wijziging BBV	P.M.
	Totaal benodigde middelen	N 107,4
5	Beschikbare reserves en voorzieningen (zie 4.2.7)	V 130,6
	Vrij besteedbaar per 31 december 2015	V 23,2

Nadat de beschikbare middelen zijn ingezet om het negatieve resultaat van de grondexploitatie op te vangen, de voorziening voor verlieslatende plannen te voeden en de verplichte afboeking van de Materiële Vaste Activa door te voeren, resteert er per 31 december 2015 nog een bedrag van € 23,2 mln.

Dit vrij besteedbare bedrag van € 23,2 mln. kent een bandbreedte van +/- € 5 mln. Deze bandbreedte is bedoeld voor de opvang van de specifieke en niet-gekwantificeerde risico's zoals aangegeven in paragraaf 4.2.6, alsmede de effecten van de aanpassing van het BBV. Het vrij besteedbare bedrag van € 23,2 mln. blijft binnen de gesloten grondexploitatie beschikbaar en behoort tot de Algemene Reserve Grond Exploitatie.

Bij de Jaarrekening 2014 is de omvang van de vrij besteedbare reserve bepaald op een bedrag van € 13,5 mln. Volgens de voorliggende programmabegroting is het vrij besteedbare deel opgelopen naar € 23,2 mln. Deze toename in het boekjaar 2015 wordt veroorzaakt door de nieuwe nota Bovenwijkse Voorzieningen waarbij de afdrachten vanuit de grondexploitatie lager zijn, de rentetoevoeging over 2015 en de hogere winstneming in het boekjaar op basis van het voorzichtigheidsprincipe.

4.2.4 Prognose Jaarrekening 2015

Waarderingsgrondslag grondexploitatie in de Jaarrekening 2015

Bij het opstellen van de jaarrekening moeten we - zoals in het BBV is voorgeschreven - bij de waardering van lopende projecten uitgaan van het voorzichtigheidsprincipe. Hierdoor mogen nog te realiseren toekomstige winsten op een project eerst worden genomen als de winst daadwerkelijk is gerealiseerd.

Het totale resultaat van de grondexploitaties (gesaldeerde positieve en negatieve grondexploitatieresultaten; zie bijlage 3 kolom B) is berekend op € 52,2 mln. negatief.

Op basis van de gecalculerde negatieve grondexploitatieresultaten bedraagt de voorziening verlies per balansdatum € 68,0 mln. De bij de Jaarrekening 2014 gerealiseerde winstneming op lopende plannen is als reserve winstneming lopende exploitaties verantwoord (zie bijlage 3 kolom D ad € 1,5 mln.). De nog niet gerealiseerde winst wordt in deze berekening niet meegenomen op basis van het voorzichtigheidsprincipe.

De commissie BBV heeft recent een voornemen tot herziening BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties bekend gemaakt. Deze voorstellen die leiden tot wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan hangen samen met de invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten. De voorgenomen wijzigingen moeten leiden tot meer transparantie, eenduidigheid en een vermindering van de administratieve lasten en zouden met ingang van 1 januari 2016 van toepassing zijn. De gevolgen voor de begroting 2016 kunnen wij op dit moment nog niet berekenen omdat er nadere duiding en toelichting moet komen. Wanneer meer bekend is over de effecten van deze aanpassing zullen wij U nader informeren.

Bij het opmaken van de Jaarrekening 2015 worden de lopende grondexploitaties op basis van het huidige BBV gewaardeerd op € 68,0 mln. negatief als volgt nader te specificeren:

Tabel 2 Prognose waardering lopende grondexploitaties Jaarrekening 2015

(X € 1 mln.)

<i>Voorziening verlies:</i>	Spoorzone	Overige grond-exploitaties	Totaal
Projecten Spoorzone	N 16,5		
Projecten Piushaven		N 3,9	
Programma bedrijven		N 25,4	
Programma wonen		N 17,0	
Programma herstructurering		N 0,9	
Programma particulieren		N 2,9	
Totaal	N 16,5	N 50,1	N 66,6
Stelpost planvertraging woningbouw			<u>N 1,4</u>
Totaal grondexploitatie inclusief planvertraging per 31 december 2015 (bijlage 3 kolom G)			N 68,0

Stelpost planvertraging

Binnen de lopende grondexploitaties is voor in totaal € 192 mln. aan gemeentelijke grondverkoop geraamd (uitgedrukt in reële waarde). Hierbij is rekening gehouden met de fasering van de afzonderlijke projecten en de totale portefeuilleomzet. Uitgegaan is van een totale productie van 10.700 woningen over de komende 10 jaar; ofwel gemiddeld 1.070 woningen per jaar inclusief Spoorzone. Wij verwachten echter een lagere woningproductie en wel een gemiddelde van 850 woningen per jaar. Deze afname is nog niet verwerkt in de resultaten van de afzonderlijke grondexploitaties. Wel is voor het vertragingseffect een stelpost van € 1,4 mln. binnen het resultaat van de grondexploitatie opgenomen.

Voor een nadere specificatie verwijzen we naar bijlage 3 (Overzicht plannen onderverdeeld naar programma, kolom G Effect op Jaarrekening 2015).

4.2.5 Resultaat Materiële Vaste Activa (MVA) en saldo beheer grondbedrijf

De gemeente Tilburg heeft circa 448 ha gronden in haar bezit die zijn gewaardeerd tegen landbouwwaarde en op de balans zijn gerubriceerd onder de Materiële Vaste Activa (MVA). Per 31 december 2014 bedraagt de waarde van deze gronden € 33,0 mln. De huidige marktwaarde van deze gronden ligt tussen de € 5 en € 8 per m² en voor de panden die niet in verkoop zijn is 70% van de WOZ-waarde aangehouden.

Voor toekomstige rentelasten is in de Jaarrekening 2012 een rentereservering gevormd die ultimo 2014 is aangevuld. Per 31 december 2014 is er € 7,6 mln. beschikbaar. De rentelasten tot en met 2020 kunnen hiermee worden opgevangen. Voor eventuele afschrijvingen en waardeverminderingen is geen reservering getroffen.

Als gevolg van de met ingang van 2012 verplichte BBV-voorschriften houden wij voor de actualisering van de grondvoorraad, verplichte afschrijvingen, daling van de WOZ-waarde van de panden en de verplichte afboeking van de variabele lasten gedurende 2016 vooralsnog een stelpost van € 1 mln. aan.

Tabel 3 Prognose waardebeoordeling Materiële Vaste Activa (MVA)

(X € 1 mln.)

		Totaal
Stelpost voor:		
- Afboeking variabele lasten		
- Verplichte afschrijvingen		
- Afname waardering panden door verkoop en afname WOZ waarde	N	1,0
Effect MVA	N	1,0

Saldo beheer grondbedrijf

Onder deze post is het saldo opgenomen van de kosten en opbrengsten die buiten de grondexploitaties om binnen het grondbedrijf gemaakt worden. Per saldo levert dit een tekort op van € 1,1 mln., daar waar het gerealiseerde tekort in de jaarrekening 2014 € 0,8 bedroeg. Deze toename met € 0,3 mln. wordt veroorzaakt doordat er minder formatie (PAK grondexploitatie algemeen) vanuit de algemene middelen wordt gedekt.

De in het saldo beheer grondbedrijf opgenomen kosten en opbrengsten betreffen:

- Nagekomen kosten en opbrengsten van in voorgaande jaren afgesloten grondexploitaties;
- Resultaat verkopen verspreide gronden/openbaar gebied:
Jaarlijks is sprake van een verkoopresultaat op de verkoop van voormalig openbaar verspreid liggende gronden en of huidig openbaar gebied.
- Renteresultaat over erfpacht en huren:
In voorgaande jaren is een positief resultaat gehaald van circa € 1,3 mln. als gevolg van een renteresultaat over de financiering van de erfpachtgronden en de ontvangen huurbedragen. Voor dit jaar wordt eenzelfde renteresultaat verwacht.
- Toerekening PAK grondexploitatie algemeen:
Jaarlijks worden er plan- en apparaatskosten gemaakt die niet direct aan projecten zijn toe te rekenen. Dit betreft o.a. kosten voor het beheren van gemeentelijke grondeigendommen en algemene werkzaamheden binnen het grondbedrijf. Met ingang van 2016 stijgen de kosten met € 0,3 mln. omdat er minder formatie vanuit de algemene middelen wordt gedekt.
- Overige kosten zoals acquisitie en bodemsanering.

4.2.6 Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties

Voor de analyse en het managen van risico's wordt op projectniveau gebruik gemaakt van de Risman-methode. Op het niveau van de afzonderlijke projecten wordt gestuurd op type samenwerking, programma, kwaliteit, tijd, en plankosten. Op portefeuilleniveau is het berekenen van samenhangende risico's (bijvoorbeeld het voorkomen van concurrentie tussen locaties), het anticiperen op mogelijke beleidswijzigingen of externe omstandigheden en de beschikking over een adequate risicoreserve van belang.

Op 18 maart 2013 heeft de raad de nota 'Bepaling weerstandsvermogen voor grondexploitaties' vastgesteld.

In deze nota is bepaald om met ingang van de Jaarrekening 2013 het weerstandsvermogen voor de grondexploitaties te onderbouwen met risicoanalyses volgens de Risman-methodiek.

De overige risico's voor de Programmabegroting 2016 komen op basis van de uitgevoerde risicoanalyses uit op een bedrag van € 49,8 mln. Omdat niet alle risico's zich in gelijke mate, in alle exploitaties, zullen voordoen, is het gangbaar een correctie toe te passen. Hiertoe hanteren wij een correctie van 25% waardoor het totale risico uitkomt op € 37,3 mln.

Tabel 4 Prognose omvang weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties

(X € 1 mln.)

	Totaal
Totaal uitgevoerde risicoanalyses Spoorzone	€ 23,5
Totaal overige uitgevoerde risicoanalyses	€ 16,3
<hr/>	
Totale risicoanalyses (deze projecten vertegenwoordigen ongeveer 80% van de totale projectkosten)	€ 39,8
<hr/>	
Extrapolatie naar 100% kosten	€ 49,8
Correctiepost 25% omdat niet alle risico's in alle projecten zich gelijktijdig zullen voordoen	€ -12,5
<hr/>	
Prognose benodigde Reserve Risico's Grondexploitaties per 31 december 2015	€ 37,3

Het bedrag van € 37,3 mln. wordt opgenomen in de Reserve Risico's Grondexploitaties. Twee keer per jaar (bij de jaarrekening en de programmabegroting) actualiseren wij de risicoanalyses; aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve verhoogd of verlaagd.

Voor een nadere specificatie van bovenstaande berekening verwijzen we naar bijlage 4 (Berekening Reserve Risico's Grondexploitatie).

Specifieke risico's

Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten (PAK)

Voor de gemeentelijke en particuliere grondexploitaties is uitgerekend welke plan- en apparaatskosten redelijkerwijs kunnen worden toegerekend. Het gaat hierbij onder meer om de kosten van stedenbouw, procedure bestemmingsplan, projectleiding, communicatie, projectadviesing (in- en extern) en onderzoekskosten. Bij gemeentelijke grondexploitaties worden deze als kostenpost opgenomen en verwerkt in de grondprijs. Bij particuliere grondexploitaties worden deze - via een exploitatieovereenkomst of dienstverleningsovereenkomst - bij de marktpartij(en) in rekening gebracht.

Als hulpmiddel voor de berekening van deze kosten is door het Rijk een (WRO-)plankostenmodel opgesteld dat wij hanteren. Dit model wordt gevuld met een veronderstelde planning, af te zetten programma en een verdeling van de (kosten van) geplande werkzaamheden tussen gemeente en marktpartij(en) zoals thans bekend.

Bij afwijkingen in planning, programma en/of verdeling van de geplande werkzaamheden tussen gemeente en marktpartij(en) ontstaat een verschil tussen daadwerkelijk te maken kosten ten opzichte van de bij aanvang (conform model) geraamde kosten en op basis daarvan gemaakte budgetafspraken. Afwijkingen in planning en programma zijn de afgelopen jaren volop aan de orde geweest. Volgens de diverse economische barometers zal daar ook in de komende jaren sprake van zijn.

Gelet op het voorgaande voorzien wij dat de daadwerkelijk te maken plan- en apparaatskosten vooralsnog blijvend hoger zullen zijn dan de bij aanvang modelmatig bepaalde budgetten, die in veel gevallen contractueel zijn vastgelegd. Kortom, hoog blijvende kosten bij afnemende budgetten. Goed sturen op de werkelijke kosten is noodzakelijk om zoveel mogelijk binnen beschikbare budgetten op te kunnen vangen. Met name richten we de aandacht op de plankosten in de eerste fase van het plan en op het in een vroegtijdig stadium bepalen van de afzetmogelijkheden. De plankosten in de eerste verkennende fases van projecten worden verrekend met marktpartijen via dienstverleningsovereenkomsten. Daarnaast is begin 2013 een start gemaakt om per grondexploitatie nog strikter budgettair te sturen op de plan- en apparaatskosten.

De strakkere sturing op de plan- en apparaatskosten en het zuiver administreren van de werkelijke kosten hebben er toe geleid dat de aan de grondexploitatie toegerekende plankosten in 2013 en 2014 zijn afgenomen. In 2013 bedroeg de toerekening van de PAK aan de grondexploitaties € 8,9 mln. (ten opzichte van de jaarrekening 2013 is dit bedrag gecorrigeerd voor de kosten van voorbereiding en toezicht bij infrastructurele projecten). In 2014 zijn wederom minder kosten gemaakt. De werkelijke PAK toegerekend aan grondexploitatieprojecten zijn afgenomen tot een bedrag van € 6,8 mln. Omdat sturing op de PAK effectief is, wordt dit de komende jaren doorgezet.

Vanwege de gewijzigde omstandigheden zijn de reeds gemaakte plan- en apparaatskostenscans in het vierde kwartaal van 2014 geactualiseerd en verwerkt in de grondexploitatieberekeningen t.b.v. de bepaling van de voorziening verlieslatende plannen in de jaarrekening 2014. Bij deze actualisering is nadrukkelijk rekening gehouden met de extra werkzaamheden die nodig zijn om de plannen daadwerkelijk (vaak inclusief aanpassingen) tot realisatie te brengen. Door deze actualisatie worden de beschikbare middelen voor de PAK met in totaal € 4,2 mln. verhoogd voor de resterende looptijd van de projecten. Dit komt neer op een jaarlijks structurele verhoging van het budget met gemiddeld circa € 0,4 mln. Daarnaast wordt in een doorkijk naar de toekomst ook rekening gehouden met de invloed van nieuwe plannen op het totale PAK-budget. Per saldo levert dit in totaal een jaarlijks PAK-budget op van circa € 5 mln. Naar verwachting is dit budget, uitgaande van een strakke sturing, voldoende om de projecten te kunnen realiseren. Met ingang van 2016 stijgen de kosten met € 0,3 mln. omdat er minder formatie vanuit de algemene middelen wordt gedekt. Hiervoor is het tekort op het beheer grondexploitatie met € 0,3 mln. verhoogd (zie 4.2.5)

In bijlage 6 Overige informatie grondexploitatie wordt dit middels een grafiek inzichtelijk gemaakt.

Vennootschapsbelasting

Nederlandse overheidsondernemingen worden vanaf 1 januari 2016 in principe belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Een van de sectoren waar deze wijziging in de vennootschapsbelasting effect zal sorteren, vormen de activiteiten op het gebied van grondexploitaties. Naar verwachting zullen de gemeenten 25% belasting moeten afdragen over de (fiscale) winst op grondexploitaties die met 'commerciële activiteiten' worden verdiend. Onder commerciële activiteiten worden in dit verband ook de verkoop van grond voor woningbouw en bedrijventerreinen verstaan, die zowel door gemeenten als door private partijen (kunnen) worden verricht. Het hoeft zelfs niet zo te zijn dat de gemeente met die activiteit het realiseren van winst nastreeft. De exacte vorm en reikwijdte van deze nieuwe wetgeving zijn op dit moment nog niet bekend. Hoewel de grondexploitatie in zijn geheel momenteel een verliesgevend activiteit vormt, is de kans aanwezig dat er op termijn toch vennootschapsbelasting zal moeten worden afgedragen. Zeker is dat er in de toekomst ook een zogenaamde fiscale administratie van de grondexploitaties aanwezig moet zijn. Op dit moment is er nog geen handreiking over de toepassing van de vennootschapsbelasting beschikbaar. Belastingdienst en de VNG zijn over een aantal discussiepunten in nauw overleg. Zodra er meer duidelijkheid is omtrent de exacte toepassing en voorwaarden komen wij hier op terug. Eerst dan is het mogelijk een eventueel te betalen bedrag aan

vennootschapsbelasting voor de komende jaren te ramen. Vandaar dat deze post vooralsnog op PM is gezet.

Grondprijsontwikkeling

In de grondexploitatieberekeningen wordt meerjarig rekening gehouden met de aanpassing van de grondprijzen overeenkomstig de parameters zoals die in bijlage 2 'Parameters en programma' zijn aangegeven. Jaarlijks worden de grondprijzen op basis van de feitelijke ontwikkelingen bij de tarievenvoorstellen (kader grondprijzen) opnieuw door de raad vastgesteld. Op basis van de feitelijke ontwikkeling van de grondprijzen zal er altijd een afwijking ontstaan tussen de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties en de werkelijke planresultaten.

4.2.7 Beschikbare reserves en voorzieningen grondbedrijf

Het grondbedrijf beschikt per 31 december 2015 over een bedrag van € 130,6 mln. aan reserves en voorzieningen, die kunnen worden ingezet om het tekort op lopende exploitaties, de risico's en de financiële effecten van de MVA af te dekken. Bij de bepaling van dit bedrag is er al rekening mee gehouden dat voor de toekomstige rentelasten over de MVA een bedrag van € 7,6 mln. is gereserveerd.

Tabel 5 Beschikbare reserves en voorzieningen

(X € 1 mln.)

		Totaal
<i>Per 1 januari 2015</i>		
Voorziening tekorten lopende exploitaties	73,2	
Reserve winstneming lopende exploitaties	1,5	
Risicovoorziening	34,5	
ARGE (inclusief rentereservering voor MVA)	19,6	
Totale reserves en voorzieningen per 1 januari 2015		128,8
Rentetoerekening (3,5%) over 2015		4,2
Toevoeging aan reserve winstneming over 2015		5,2
Rentereservering voor MVA t/m 2020		-7,6
Beschikbare reserves en voorzieningen per 31 december 2015		130,6

4.2.8 Toepassing budgetrecht grondexploitaties

In bijlage 3 is het resultaat van de afzonderlijke grondexploitaties aangegeven. Bij grondexploitaties gaat het om investeringsprojecten die meerjarig lopen. Het resultaat van de grondexploitaties wordt bepaald op basis van alle reeds gedane investeringen en de gedurende de komende jaren nog te maken kosten, opbrengsten en rente. Voor de tot en met 2015 gedane investeringen heeft de Raad reeds goedkeuring verleend bij voorafgaande programmabegrotingen. Voor de in onderstaande tabel opgegeven kosten en opbrengsten over de jaren 2016 t/m 2019 wordt in deze begroting goedkeuring gevraagd aan de raad. Het gaat hierbij om reële investeringsbedragen die per saldo de resultaten van de grondexploitaties genereren.

In onderstaand overzicht wordt rekening gehouden met de budgetten van de gedurende 2015 geopende plannen (Albionstraat en Pater van den Elsenplein). Bij deze begroting is een voorstel nieuw beleid gevoegd ten behoeve van de restlocaties. De investeringen/kosten hiervan zijn in onderstaand overzicht meegenomen (zie bijlage 2).

Tabel 6 Tabel overzicht investeringen/opbrengsten per jaar

(X € 1 mln.)

Omschrijving	Boekwaarde incl. 2015	2016	2017	2018	2019
Lasten:					
Verwervingskosten*	-266,1	-0,2	-2,1	0,3	2,1
Kosten bouwrijp maken	-30,5	-4,7	-5,1	-3,2	-1,0
Kosten woonrijp maken	-114,2	-26,7	-20,9	-3,8	-3,4
Aandeel meerwijkse voorzieningen	-37,4	-0,3	-	-	-
Plan- en apparaatskosten incl. VTU	-85,0	-10,0	-8,6	-3,9	-3,3
Reserve bovenwijkse voorzieningen	-21,1	-2,8	-3,7	-3,4	-1,0
Overige	-6,3	-3,3	-2,2	-0,6	-0,5
Rente bijschrijving	-41,1	-	-	-	-
Baten:					
Grondverkopen	138,7	54,4	23,2	7,8	9,0
Exploitatiebijdragen	62,5	9,4	6,2	8,9	9,1
Rijks- en provinciale bijdragen	92,4	6,1	7,0	2,0	-
Gemeentelijke bijdragen	69,7	8,7	6,8	0,5	3,9
Gemeentelijke bijdrage in saldo	103,8	-	-2,4	-	-
Saldo ofwel mutatie in boekwaarde plannen	** -134,6	30,6	-1,8	4,6	14,9

* Voor eventuele strategische verwervingen is in de meerjarenbegroting een jaarlijks bedrag van € 10 mln. voorzien. Omdat deze bedragen al in de begroting zijn opgenomen, zijn deze budgetten buiten bovenstaande berekening gehouden.

** Het bedrag van € -134,6 mln. bestaat uit de boekwaarde van € - 122,3 mln. per 31 december 2014 (zie bijlage 6, tabel 11) en het bijgestelde saldo ter hoogte van € - 12,3 mln. van de in 2015 voorgenomen investeringen en opbrengsten waarvoor de raad bij de programmabegroting 2015 en jaarrekening 2014 goedkeuring heeft verleend.

Bijlage 1 Algemene en specifieke uitgangspunten

De gemeente Tilburg heeft documenten vastgesteld die richting geven aan het ruimtelijk beleid en die de kaders en doelen van het grondbeleid bepalen.

Op strategisch niveau zijn dit:

- de Nota Grondbeleid, op 18 maart 2013 vastgesteld door de raad (bevat een kwalitatief beleidskader met daarin onder andere meerjarige, meetbare en evalueerbare doelen en beleidsindicatoren);
- het Coalitieakkoord 2014 - 2018;
- de Woonvisie Tilburg 2015, op 1 juni 2015 vastgesteld door de raad;
- de structuurvisies 'Tilburg stad van contrasten' (ook bekend als 'Ruimtelijke structuurvisie Tilburg 2020'), 'Noordoost 2020' en 'Zuidwest';
- de Economische Agenda Tilburg 2012 - 2020.

die de kaders en doelen van het grondbeleid bepalen.

De 'Ruimtelijke structuurvisie Tilburg 2020' is de vigerende kadernota waarin de belangrijkste ruimtelijke doelen zijn weergegeven. Deze nota actualiseren wij in 2014 en 2015 tot de 'Ruimtelijke structuurvisie Tilburg 2040' die wij medio 2015 aan de raad aanbieden. Doelen voor de ruimtelijke opgave(n) en bijbehorende streefcijfers worden daarbij ingebed en vormgegeven.

Daarnaast betreft het op tactisch niveau:

- de jaarlijkse programmabegroting inclusief bijlagen.

Op operationeel niveau komt het grondbeleid aan de orde in:

- de paragraaf grondbeleid bij begroting en jaarrekening waarin wij rapporteren over de ontwikkeling van de kosten en opbrengsten van alle lopende grondexploitaties;
- het jaarlijks door de raad vastgestelde 'Kader Grondprijzen' over de hoogte van de grondprijzen bij gronduitgifte en de methode van de grondprijzbepaling;
- de nota over het normatief residueel berekenen van grondprijzen, op 10 november 2011 vastgesteld door de raad;
- de 'Nota systematiek kostenverhaal bovenwijkse voorzieningen', op september 2015 vastgesteld door de raad.

Ons doel is om periodiek de voortgang van ruimtelijke ontwikkelingen te vergelijken met het scenario dat ten grondslag ligt aan de grondexploitatie. Genoemde strategische documenten blijven hierbij het uitgangspunt, naast actuele maatschappelijke ontwikkelingen en financiële afwegingen.

Daarnaast zijn de navolgende uitgangspunten gehanteerd:

- De afdracht voor bovenwijkse voorzieningen vindt plaats conform de door de raad vastgestelde 'Nota systematiek kostenverhaal bovenwijkse voorzieningen'. In de berekeningen van de grondexploitaties voor de begroting 2016 wordt reeds rekening gehouden met de tarieven zoals die medio mei 2015 bekend waren op basis van de concept nota bovenwijkse voorzieningen 2015. Hiermee wordt een deel van de gemeentelijke infrastructurele projecten bekostigd.
- De omvang van het portefeuillerisico is als weerstandsvermogen opgenomen in de Reserve Risico's Grondexploitatie.
- De grondprijzen worden - waar mogelijk - (genormeerd) residueel berekend. Voor enkele specifiek genoemde locaties binnen de gemeente zijn de grondopbrengsten berekend overeenkomstig de puntprijzen zoals opgenomen in het 'Kader Grondprijzen'.
- Voor nazorg op alle afgesloten plannen gedurende vier jaar is een stelpost van € 250.000,- per jaar opgenomen.
- De Plan- en Apparaatskosten (PAK) zijn berekend op basis van het plankostenmodel van VROM of de daadwerkelijk opgenomen bedragen in de afgesloten exploitatieovereenkomsten. Bij plannen die nagenoeg gereed zijn, volstaan we met een schatting van de nog te maken uren/kosten.

Bijlage 2 Parameters en programma

Voor de prognose van de resultaten van het Grondbedrijf zijn woningbouwprogramma en de uitgifte van bedrijventerreinen bepalend. We zien dat de nieuwbouw van woningen zich waarschijnlijk de komende jaren geleidelijk aan positief ontwikkelt. Bij de bedrijven zien we dat bedrijven die zich oriënteren op de Nederlandse markt het nog moeilijk hebben omdat zowel de huishoudens als de overheid minder te besteden hebben. Voor de internationaal opererende bedrijven ligt het anders omdat deze mee profiteren van de successen in de ons omliggende landen. Daarnaast zien we dat bedrijven nog steeds moeite hebben om financieringen rond te krijgen. Vaak doen zij om deze reden bij gronduitgifte een beroep op erfpacht of financieringsconstructies. De gemeente Tilburg heeft, behalve in de Spoorzone, nagenoeg geen risicodragende posities in een kantorenprogramma. De bedrijventerreinuitgifte is op gang gekomen, na vertragingen bij de totstandkoming van het bestemmingsplan Vossenbergh. De verwachte afzet van het woningbouwprogramma is sterk afhankelijk van de economische omstandigheden.

Woningbouw

Op basis van de huidige vooruitzichten en actuele marktverkenningen, zoals in de Woonvisie 2015 en Perspectiefnota 2016 is aangegeven, verwachten we op portefeuilleniveau een afzet van 850 woningen per jaar. Op projectniveau gaan we uit van een gemiddeld programma van 1.070 woningen per jaar (inclusief Spoorzone). Door middel van een generieke stelpost van € 1,4 mln. wordt op portefeuilleniveau het verschil in programma gecorrigeerd zonder daarbij specifieke projectkeuzes te maken. In een meer vraag gestuurde markt is het moeilijk om macro-effecten te vertalen naar effecten op projectniveau, mede omdat deze projecten voor een belangrijk deel in handen zijn van particuliere ontwikkelaars. Dergelijke keuzes worden door de markt gemaakt. Wij monitoren de ontwikkelingen op de markt nauwgezet. De gemeentelijke projecten kunnen in samenhang met de markt geprioriteerd worden. De stelpost voor het lagere woningaantal is lager dan in voorgaand jaar omdat het totale volume aan nog te verkopen gronden is afgenomen en er in de toekomst prijsstijgingen worden verwacht.

Bedrijventerreinen

Met de Provincie Noord-Brabant zijn regionale afspraken gemaakt over de bedrijventerreinen die we de komende jaren ontwikkelen. De gemaakte afspraken omvatten een gemiddelde maximale uitgifte van 13,5 ha per jaar. Wij hebben vanuit de economische invalshoek prognoses gemaakt op basis van ramingen van de groeicijfers voor de Nederlandse economie van het Centraal Plan Bureau. Voor Tilburg betekent dit dat we in de komende jaren uitgaan van een bedrijventerreinuitgifte van 10,5 ha per jaar. Deze verlaagde grondverkoop zijn reeds verwerkt in de grondexploitaties van de desbetreffende bedrijventerreinen omdat nagenoeg alle gronden in handen zijn van de gemeente. Hierdoor hoeft er voor deze categorie geen generieke stelpost te worden opgenomen. Indien er toch meer vraag is vanuit de markt, kan hieraan worden voldaan.

Overige uitgiften

De planning van de uitgifte van kantoren en gronden voor bijzondere doeleinden hangt af van de voortgang van de individuele plannen. Dit is verwerkt in de desbetreffende grondexploitaties; met name Spoorzone, Kempenbaan West en winkelcentrum Heyhoef.

Parameters en programma

Planspecifieke en algemene aannamen beïnvloeden de prognose van de grondexploitatie. Hieronder staan de overige gehanteerde uitgangspunten (parameters) voor de Programmabegroting 2016 op een rij. Ter vergelijking zijn de in voorgaand jaar (Programmabegroting 2015) gehanteerde parameters opgenomen. Tevens wordt verwezen naar de gehanteerde bronnen. Het advies van Deloitte Real Estate over de opbrengstenstijging is ten opzichte van voorgaand jaar gewijzigd. Deloitte Real Estate verwacht dat de grondprijzen na 2019 met 0,5% sneller zullen toenemen.

Parameter	PB 2016	PB 2015	bron
Rentepercentage	3,5%	3,5%	Perspectiefnota 2016 en Programmabegroting 2015 en 2014
Kosten verwerving, bouw- en woonrijp maken (indexering)	2,0%	2,0%	Prijsontwikkeling GWV afgelopen 10 jaar en gemiddelde CPI vanaf 1985
Opbrengstenstijging (indexering)			Advies Deloitte Real Estate, ontwikkeling netto besteedbaar huishoudinkomen
- tot en met 2017	0,0%	0,0%	
- 2018	1,0%	1,0%	
- ná 2019	1,5%	1,0%	

Gevoeligheidsanalyse van de parameters

De gevoeligheid van de gehanteerde parameters worden hieronder afzonderlijk financieel vertaald. Het gaat hierbij om de financiële effecten die optreden indien de werkelijke (plan-)ontwikkelingen afwijken van de gekozen uitgangspunten.

Algemene risico's:

- mogelijk verdere daling van de woningprijzen (VON);
- een verdere daling van het aantal afzetbare woningen;
- de moeilijke financierbaarheid van vastgoed en woningen.

Bij de woningbouw kan een en ander leiden tot lagere grondopbrengsten dan voorzien (1% daling verkoopprijs VON (vrij op naam) vertaalt zich bij hantering van de residuele grondwaarde, uitgaande van volledige vertaling van de prijsdaling in de grondwaarde, in een risico van circa € 1,2 mln. lagere grondopbrengst op portefeuilleniveau).

Ontwikkeling parameters

In onderstaande tabel zijn de financiële effecten aangegeven indien de gehanteerde parameters wijzigen. Bij de bepaling van de omvang van de verkopen gronden gaan we uit van de Netto Contante Waarde van de toekomstige grondverkopen per uitgiftecategorie.

Tabel 7 Tabel gevoeligheid parameters

Uitgiftecategorie	Geraamde inkomsten grondverkoop tot 2028 (NCW 1-1-2015)	Verandering	Nadelig effect in €
Woningbouw	€ 38 mln.	1 jaar algehele vertraging	1,2 mln.
		1% prijsdaling VON	1,6 mln.
		1% rentestijging	1,0 mln.
Bedrijven	€ 104 mln.	1 jaar algehele vertraging	3,3 mln.
		1% huurafname	6,0 mln.
		1% rentestijging	1,6 mln.
Kantoren	€ 2 mln.	1 jaar algehele vertraging	0,0 mln.
		1% huurafname	0,1 mln.
		1% rentestijging	0,0 mln.
Overig (winkels, bijzondere doeleinden, sport, etc.)	€ 25 mln.	1 jaar algehele vertraging	1,0 mln.
		1% huurafname	1,3 mln.
		1% rentestijging	0,6 mln.

In onderstaande tabel voor woningbouw zijn voor een tweetal scenario's - zowel meer woningen dan basisvariant (optimistisch scenario) als minder woningen dan basisvariant (pessimistisch scenario) - de effecten aangegeven ten opzichte van het gehanteerde uitgangspunt van 850 woningen per jaar.

Tabel 8 Tabel gevoeligheid woningbouw

Basisvariant	850 woningen per jaar	Verskil in totaal resultaat
Optimistische variant	1.070 woningen per jaar	Verbetering resultaat € 1,4 mln.
Pessimistische variant	600 woningen per jaar	Afname resultaat € 2,8 mln.

In onderstaande tabel voor de bedrijventerreinen zijn eveneens voor een tweetal scenario's - zowel meer uitgifte van grond dan basisvariant (optimistisch scenario) als minder uitgifte dan basisvariant (pessimistisch scenario) - de effecten aangegeven ten opzichte van het gehanteerde uitgangspunt van de uitgifte van 10,5 ha per jaar.

Tabel 9 Tabel gevoeligheid bedrijventerreinen

Basisvariant	10,5 ha per jaar	Verskil in totaal resultaat
Optimistische variant	13 ha per jaar	Verbetering resultaat € 6,5 mln.
Pessimistische variant	8 ha per jaar	Afname resultaat € 12 mln.

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

Bijlage 3 Overzicht plannen onderverdeeld naar programma

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Project- fiche	T.L.V.	A	B	C = B - A	D		E		F		G
				PB 2015 Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	PB 2016 Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	VERSCHIL in NCW Totaal - = Nadelig + = Voordelig	Jaarrekening 2014 Werkelijke winstneming in NCW 2015	Jaarrekening 2014 Werkelijke voorz verlies in NCW 2015	Effect op jaarrekening 2015 Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Effect op jaarrekening 2015 Geraamde voorz verlies NCW eind 2015 in jaarrekening 2015			
PROGRAMMA SPOORZONE													
SPOORZONE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)													
	Spoorzone kerngebied	Nee	GE/SP	-9.558	-16.613	-7.055							
	Spoorzone middengebied	Nee	GE/SP	-7.705	-7.701	4							
	Spoorzone infra	Nee	GE/SP	-1.055	4.158	5.213							
	Spoorzone OV-knoop	Nee	GE/SP	4.960	5.628	668							
	Spoorzone algemeen (PAK)	Nee	GE/SP	1.189	1.341	152							
	Spoorzone Van Gend en Loos terrein	Nee	GE/SP	-3.768	-2.745	1.023							
	Totaal			-15.937	-15.932	5	-	15.916	0	16.490			
	<i>Totaal programma Spoorzone</i>	<i>Ja</i>		<i>-15.937</i>	<i>-15.932</i>	<i>5</i>	<i>-</i>	<i>15.916</i>	<i>0</i>	<i>16.490</i>			
PROGRAMMA PIUSHAVEN													
PIUSHAVEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)													
	Piushaven algemene posten incl. afgesloten plannen	Nee	GE/VG	16.421	14.646	-1.775							
	Piushaven Cementbouw	Nee	GE/VG	389	389	0							
	Piushaven Fabriekskwartier N.	Nee	GE/VG	2.217	2.085	-132							
	Piushaven Fabriekskwartier OR	Nee	GE/VG	-1.488	-1.405	82							
	Piushaven Galjoenstr. Noord	Nee	GE/VG	-596	-614	-18							
	Piushaven Jeruzalem	Nee	GE/VG	87	356	268							
	Piushaven Jeruzalem OR	Nee	GE/VG	-2.919	-2.890	29							
	Piushaven Kanaalzicht	Nee	GE/VG	-4.931	-5.193	-262							
	Piushaven Kanaalzicht OR	Nee	GE/VG	-2.820	-2.784	36							
	Piushaven Lourdesplein	Nee	GE/VG	968	759	-209							
	Piushaven Lourdesplein OR	Nee	GE/VG	-713	-696	17							
	Piushaven OR Havendijk	Nee	GE/VG	-2.086	-1.885	200							
	Piushaven OR Havenparkhavenkom	Nee	GE/VG	-2.550	-2.551	-1							
	Piushaven OR Overige	Nee	GE/VG	-4.202	-3.778	424							
	Piushaven Promotiebudget	Nee	GE/VG	-326	-349	-23							
	Piushaven Schoenerstraat	Nee	GE/VG	-620	-538	83							
	Piushaven Spinaker	Nee	GE/VG	466	466	0							
	Piushaven Wolstad	Nee	GE/VG	165	165	0							
	Totaal			-2.537	-3.818	-1.281	-	3.806	0	3.952			
	<i>Totaal programma Piushaven</i>	<i>Ja</i>		<i>-2.537</i>	<i>-3.818</i>	<i>-1.281</i>	<i>-</i>	<i>3.806</i>	<i>0</i>	<i>3.952</i>			

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,=)	Project- fiche	T.L.V.	A	B	C = B - A	D		E	F		G
				PB 2015 Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	PB 2016 Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	in NCW Totaal	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz. verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz. verlies NCW eind 2015 in jaarrekening 2015		
PROGRAMMA BEDRIJVENHUISVESTING												
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (GEREED MET UITSLUITEND VERKOOP GRONDEN)												
	Kempenbaan Bastionhotel	Nee	GE/VG	50	69	19					0	0
	Kraaiven uitbreiding 2012	Nee	GE/VG	583	589	6	583	-			610	0
	Loven Noord NS werkplaats	Nee	GE/VG	-3.093	-3.046	47		3.093			0	3.153
	Tradepark 58 noord	Nee	GE/VG	-1.312	2.064	3.376		1.648			0	0
	Tradepark 58 zuid	Nee	GE/VG	3.707	3.955	249		930			1.232	0
	Vossenbergr West II	Nee	GE/VG	4.409	6.369	1.961		-			0	0
	Totaal			4.344	10.001	5.657		1.513	4.740		1.842	3.153
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)												
	Kempenbaan westzijde	Ja	GE/VG	-1.245	-1.121	125		-	1.249		0	1.160
	Magazijnkwartier	Ja	GE/VG	-3.889	-3.876	14		-	3.845		0	4.011
	Tilburg Noord Oost Zwaluwenbunders	Ja	GE/VG	-2.779	-4.922	-2.143		-	3.257		0	5.094
	Veemarktkwartier	Ja	GE/VG	-10.269	-10.888	-619		-	11.177		0	11.269
	Totaal			-18.182	-20.806	-2.623		-	19.527		0	21.534
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)												
	Centrumplan Zuid	Nee	GE/VG	-681	-707	-25		-	681		0	732
	Heyhoeft/uitbreiding winkelcentrum	Ja	GE/VG	5.746	5.290	-456		-	-		4.862	0
	Hub van Doorneweg 101	Nee	GE/VG	261	399	138		-	-		0	0
	Totaal			5.325	4.982	-343		-	681		4.862	732
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (DEFINITIEFASE)												
	Albionstraat	Nee	GE/VG	0	310	310		-	-		0	0
	Totaal			0	310	310		-	-		0	0
	<i>Totaal programma bedrijven</i>		GE/VG	<i>-8.513</i>	<i>-5.512</i>	<i>3.001</i>		<i>1.513</i>	<i>24.949</i>		<i>6.704</i>	<i>25.418</i>

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CA1	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,=)	Project- fiche	A		B		C = B - A	D		E		F		G
			Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	in NCW Totaal	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz. verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz. verlies NCW eind 2015 in jaarrekening 2015				
	(bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	T.L.V.					- = Nadelig + = Voordelig							
PROGRAMMA WONEN - GEMEENTELIJKE EXPLOITATIES														
WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)														
	Distlerstraat	Nee	GE/VG	0	-29	-29		-	-			0	30	
	Dongewijk restplan	Nee	GE/VG	-948	-663	285		-	925			0	686	
	Ringbaan West skatecentrum	Nee	GE/VG	-1.542	-1.570	-29		-	1.551			0	1.625	
	Scharwoudestraat PO	Nee	GE/VG	214	227	13		-	-			0	0	
	Somerenerf	Nee	GE/VG	-32	-3	30		-	-			0	3	
	Thomas van Aquinostraat, PO	Nee	GE/VG	-292	-37	255		-	319			0	38	
	Witbrant de Gaas	Nee	GE/VG	0	12	12		0	-			0	0	
	Totaal		GE	-2.600	-2.062	538		0	2.795			0	2.381	
WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)														
	Burgerijpad CPO	Nee	GE/VG	-1.451	-1.252	200		-	1.477			0	1.295	
	Dalem Stadsrand	Ja	GE/VG	-10.350	-9.268	1.082		-	10.551			0	9.592	
	Den bogerd pps	Ja	GE/VG	-4.344	0	4.343		-	4.348			0	0	
	Mählerstraat CPO	Nee	GE/VG	0	-430	-430		-	529			0	446	
	Meerkoldreef	Nee	GE/VG	-2.017	-1.887	130		-	1.986			0	1.953	
	Sint Annastraat voormalige brandweerkazerne	Nee	GE/VG	-710	-18	693		-	193			0	18	
	Tilburg Noord Oost Oostkamer	Ja	GE/RU	2.600	2.389	-211		-	-			0	0	
	Witbrant Oost bosrand PO	Nee	GE/RU	169	277	108		-	-			0	0	
	Totaal			-16.103	-10.188	5.915		-	19.085			0	13.305	
WONEN (DEFINITIEFASE)														
	Broekhovenseweg	Nee	GE/VG	-1.012	-1.098	-86		-	1.094			0	1.136	
	Generaal Smutslaan	Nee	GE/VG	-371	-192	179		-	179			0	199	
	Totaal			-1.383	-1.290	93		-	1.273			0	1.335	
Totaal programma wonen gemeentelijke exploitaties				-20.085	-13.540	6.545		0	23.153			0	17.021	

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,=)	Project- fiche	T.L.V.	A	B	C = B - A	D		E		F		G
				Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	VERSCHIL in NCW Totaal	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz. verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming in NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz. verlies in NCW eind 2015 in jaarrekening 2015			
PROGRAMMA WONEN - HERSTRUCTURERING													
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)													
	Goirke West herstructurering alle deelgebieden	Nee	GE/Herstr	0	-23	-23	-	-	0	23			
	Hoefstraat Groeseind herstructurering excl Rosmolen	Ja	GE/Herstr	0	0	0	-	-	0	0			
	Hoefstraat Groeseind herstructurering plandeel Rosmolen	Ja	GE/Herstr	-12	-68	-56	-	17	0	70			
	Paletplein	Ja	GE/Herstr	0	5	5	-	-	0	0			
	Pater van den Elsenplein	Ja	GE/Herstr	0	-324	-324	-	-	0	335			
	Stokhasselt herstructurering alle deelgebieden	Ja	GE/Herstr	0	0	0	-	64	0	0			
	Vogeltjesbuurt	Ja	GE/Herstr	0	0	0	-	-	0	0			
	Wagnerplein	Ja	GE/Herstr	-156	-423	-267	-	417	0	438			
	Totaal			-168	-832	-665	-	497	0	867			
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)													
	Geen projecten	Nee	GE/Herstr	0	0	0	-	-	0	0			
	Totaal			0	0	-56	-	-	0	0			
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (DEFINITIEFASE)													
	Geen projecten	Nee	GE/Herstr	0	0	0	-	-	0	0			
	Totaal			0	0	0	-	-	0	0			
	<i>Totaal programma herstructurering wonen</i>		<i>0</i>	<i>-168</i>	<i>-832</i>	<i>-720</i>	<i>0</i>	<i>497</i>	<i>0</i>	<i>867</i>			
PARTICULIERE PLANNEN													
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)													
	Vossenbergscheg (particuliere exploitatie)	Nee	GE/RU	-912	-937	-25	-	912	0	970			
	Totaal			-912	-937	-25	-	912	0	970			
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)													
	CentrZuid Koningsplein A-Z	Nee	GE/RU	-132	-130	3	-	135	0	134			
	Enschotsebaan	Ja	GE/RU	-1.522	-1.708	-186	-	1.745	0	1.768			
	Gilzerbaan	Nee	GE/RU	-12	-11	1	-	12	0	12			

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,=)	Project- fiche	A		B	C = B - A	D		E	F		G
			Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	in NCW Totaal	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz. verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz. verlies NCW eind 2015 in jaarrekening 2015			
	(bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)		T.L.V.			- = Nadelig + = Voordelig						
	Hoge Hoek	Nee	GE/RU	947	808	-139	-	-		0	0	
	Kerkstraat 16 BE	Nee	GE/RU	0	0	1	-	-		0	0	
	Koningsoord	Nee	GE/RU	3.317	2.519	-798	-	-		0	0	
	Koolhoven Oost en West	Ja	GE/RU	-1.888	13	1.901	-	-		0	0	
	Osseweide	Nee	GE/RU	-8	-4	4	-	8		0	4	
	Oude Goirleseweg/Havepterrein	Nee	GE/RU	-33	-14	20	-	18		0	14	
	Wethouderslaan Jozefzorg	Nee	GE/RU	45	45	-1	-	-		0	0	
	Totaal			712	1.518	806		0	1.918	0	1.932	
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)												
	Tennisbloem - Udenhout	Nee	GE/RU	0	0	0	-	-		0	0	
	Totaal			0	0	0				0	0	
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (DEFINITIEFASE)												
	Geen projecten	Nee	GE/RU	0	0	0	-	-		0	0	
	Totaal			0	0	0				0	0	
	<i>Totaal programma particuliere exploitaties</i>			<i>-200</i>	<i>581</i>	<i>780</i>		<i>0</i>	<i>2.830</i>	<i>0</i>	<i>2.901</i>	
ALGEMENE POSTEN GRONDEXPLOITATIE												
	Bijdragen vanuit Herstructureringsreserve (2016-2024)	Nee	GE	8.608	7.608	-1.000	-	-		0	0	
	Plankosten van plannen in initiatiefase t/m 2026 € 0,2 mln p/j	Nee	GE	-2.070	-2.000	70	-	-		0	0	
	Acquisitie Vastgoed/deelname vastgoedbeurzen € 0,07 p/j	Nee	GE	-803	-776	27	-	-		0	0	
	Bodemsanering rest. incl GEB-terrein	Nee	GE	-1.007	-1.005	2	-	-		0	0	
	Netto resultaat beheer grondbedrijf	Nee	GE	-17.214	-12.197	5.017	-	-		0	0	
	Resultaat erfpacht	Nee	GE	9.132	1.627	-7.505	-	-		0	0	
	Resultaat landbouwexploitatie	Nee	GE	4.196	2.660	-1.536	-	-		0	0	
	Nazorg en nagekomen kosten afgesloten plannen	Nee	GE	-1.013	-978	34	-	-		0	0	
	Reserve Winstneming Plannen in realisatie- en nazorgfase	Jaarrek.	GE	-11.840	-6.704	5.136	-	-		0	0	
	Restlocaties	Nee	GE	0	0	0	-	-		0	0	
	Stelpost planvertraging woningbouw (van 1120 won nr 850 won)	Nee	GE	-2.070	-1.400	670	-	2.000		0	1.400	
	Totaal			-14.083	-13.167	916		2.000		0	1.400	
GRONDEXPLOITATIES VOOR DERDEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)												
	Centaurusweg	Nee	Sport	191	300	109	-	-		0	0	

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,=)	Project- fiche	A	B	C = B - A	D		E		F	G
			Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	VERSCHIL in NCW Totaal	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz verlies in NCW 2015 in jaarrekening 2015		
	(bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)		T.L.V.		- = Nadelig + = Voordelig						
	Totaal		191	300	109	-	-			0	0

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Project- fiche T.L.V.	A	B	C = B - A	D		E		F		G
			PB 2015	PB 2016	VERSCHIL	Jaarrekening 2014		Effect op jaarrekening 2015				
			Planresultaat PB 2015 in NCW 2015	Planresultaat PB 2016 in NCW 2015	in NCW Totaal - = Nadelig + = Voordelig	Werkelijke winstneming in NCW 2015	Werkelijke voorz verlies in NCW 2015	Geraamde winstneming NCW eind 2015 in jaarrekening 2015	Geraamde voorz verlies NCW eind 2015 in jaarrekening 2015			
RESUME OVERZICHT EXPLOITATIES												
RESULTATEN INGEDEELD NAAR PROGRAMMA												
	<i>Totaal programma Spoorzone</i>		-15.937	-15.932	5	0	15.916	-	16.490			
	<i>Totaal programma Piushaven</i>		-2.537	-3.818	-1.281	0	3.806	-	3.952			
	<i>Totaal programma bedrijven</i>		-8.513	-5.512	3.001	1.513	24.949	6.704	25.418			
	<i>Totaal programma wonen gemeentelijke exploitaties</i>		-20.085	-13.540	6.545	0	23.153	-	17.021			
	<i>Totaal programma herstructurering wonen</i>		-168	-832	-720	0	497	-	867			
	<i>Totaal programma particuliere exploitaties</i>		-200	581	780	0	2.830	0	2.901			
	<i>Totaal algemene posten</i>		-14.083	-13.167	916	0	2.000	-	1.400			
	<i>Totaal alle grondexploitaties en algemene posten</i>		-61.522	-52.221	9.246	1.513	73.151	6.704	68.049			
RESULTATEN INGEDEELD NAAR FASE												
	Grondexploitaties in realisatie- en nazorgfase en verkoop											
	Programma Spoorzone			-15.932	5	0	15.916	0	16.490			
	Programma Piushaven			-3.818	-1.281	0	3.806	0	3.952			
	Programma bedrijven			-10.804	3.034	1.513	24.268	1.842	24.687			
	Programma wonen gemeentelijke exploitaties			-2.062	538	0	2.795	0	2.381			
	Programma herstructurering			-832	-665	0	497	0	867			
	Programma particuliere plannen			581	780	0	2.830	0	2.901			
	<i>Totaal realisatie en nazorgfase</i>			-32.868	2.411	1.513	50.111	1.842	51.278			
	Grondexploitaties in ontwerp- en voorbereidingsfase											
	Programma Piushaven			0	0	0	0	0	0			
	Programma bedrijven			4.982	-343	0	681	4.862	732			
	Programma wonen gemeentelijke exploitaties			-10.188	5.915	0	19.085	0	13.305			
	Programma herstructurering			0	-56	0	0	0	0			
	Programma particuliere plannen			0	0	0	0	0	0			
	<i>Totaal ontwerp- en voorbereidingsfase</i>			-5.206	5.516	0	19.766	4.862	14.036			
	Grondexploitaties in definitiefase											
	Programma Spoorzone			0	0	0	0	0	0			
	Programma Piushaven			0	0	0	0	0	0			
	Programma bedrijven			310	310	0	0	0	0			
	Programma wonen gemeentelijke exploitaties			-1.290	93	0	1.273	0	1.335			
	Programma herstructurering			0	0	0	0	0	0			
	Programma particuliere plannen			0	0	0	0	0	0			
	<i>Totaal definitiefase</i>			-980	403	0	1.273	0	1.335			
	Grondexploitaties algemeen			-13.167	916	0	2.000	0	1.400			
	<i>Totaal alle grondexploitaties en algemene posten</i>			-52.221	9.246	1.513	73.151	6.704	68.049			

Toelichting overzicht alle grondexploitaties

In het overzicht van alle grondexploitaties staan de resultaten van de Programmabegroting 2015 naast de huidige resultaten, zodat de wijzigingen per plan zichtbaar zijn. Het resultaat van de plannen is daarbij in netto contante waarde (NCW) aangegeven. De plansaldi in de Programmabegroting waren uitgedrukt in NCW van 1 januari 2014. De plansaldi van de Paragraaf Grondbeleid 2016 worden uitgedrukt in NCW per 1 januari 2015. Om de plansaldi vergelijkbaar te maken is een conversie uitgevoerd op de plansaldi van de Programmabegroting 2015. Dit is mogelijk door alle bedragen 1 jaar met het rentepercentage van 3,5% te verhogen. Om vervolgens de voorziening verlies te kunnen bepalen per 31 december 2015 zijn de plansaldi van de verliesgevende plannen met een jaar rente ofwel 3,5% verhoogd.

Onderscheid in programma

De plannen in het totaaloverzicht zijn ingedeeld naar programma. De programma's zijn:

- Spoorzone
- Piushaven
- Bedrijvenhuisvesting, waaronder ook kantoren en overige voorzieningen
- Wonen, gemeentelijke grondexploitaties
- Wonen, particuliere exploitaties
- Herstructurering

De resultaten van de afzonderlijke plannen komen ten laste (of ten gunste) van de Reserve Risico's Grondexploitatie; de plannen uit de Herstructurering komen ten laste van de Voorziening Herstructurering of de Reserve Risico's Grondexploitatie indien de bijdrage vanuit de herstructurering al is verwerkt.

Onderscheid in fasering

De status van de plannen is, in lijn met het projectmatig werken, verdeeld over zes fasen. Dit is bepalend voor de mate waarin de plannen nog te beïnvloeden zijn. De fasering ziet er als volgt uit:

Plannen in realisatie- en nazorgfase (fase 5 en 6)

In deze fase zijn plannen geheel of grotendeels gerealiseerd en nog nauwelijks te beïnvloeden.

Plannen in ontwerp- en voorbereidingsfase (fase 3 en 4)

In deze fase is er sprake van een ontwerp en wordt de realisatie voorbereid. Ondanks het feit dat de plannen nog slechts op papier bestaan, zijn deze minder goed te beïnvloeden dan in de voorliggende fase. Vaak ligt er zelfs een vastgesteld bestemmingsplan. Grote wijzigingen zijn daardoor planologisch en juridisch vaak ingrijpend en kosten veel tijd en geld. Bijsturen kan nog wel.

Plannen in definitiefase (fase 2)

In deze fase zijn de plannen nog te beïnvloeden. De uitgangspunten moeten meestal nog geformuleerd worden. Eventueel gemaakte ontwerpen kunnen nog bijgesteld worden. In dat geval zullen met name de kosten van planontwikkeling toenemen.

Winstneming en voorziening verlies

Geraamde winstneming

Winstneming op meerjarige grondexploitaties wordt bepaald door het voorzichtigheidsbeginsel. Winsten worden genomen als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Van plannen in de uitvoeringsfase nemen we het resultaat (NCW) minus nog te realiseren opbrengsten.

Geraamde voorziening verlies

Het verwerken van een afboeking of een voorziening gebeurt bij een geprognosticeerd verlies direct ter grootte van dit volledige verlies. Van alle plannen wordt het negatieve planresultaat (NCW) opgenomen in de voorziening verlies.

Bijlage 4 Berekening Reserve Risico's Grondexploitatie

(bedragen x € 1 mln.)

Omschrijving	Bedrag
Dalem Stadsrand	1,2
Den Bogerd gemeentelijke grex	1,1
Kempenbaan West	0,5
Loven Noord	0,0
Piushaven	2,7
Tradepark 58 Noord	1,8
Vossenberg West	1,9
Zwaluwenbunders (Zuidkamer)	7,1
Subtotaal excl. Spoorzone	16,3
Spoorzone	
* van Gend en Loosterrein	0,0
* Overkoepelend Spoorzone	0,5
* Infra	0,2
* Kerngebied	18,2
* Middengebied	1,3
* OV Knoop	1,7
* Tijdelijke exploitatie	1,6
Subtotaal Spoorzone	23,5
Totaal	39,8
Deze projecten (inclusief Spoorzone) vertegenwoordigen ongeveer 80% van de omzet	
Lineair doorgetrokken van 80% naar 100% geeft een totaalbedrag van	49,8
Correctie 25% omdat niet alle risico's in alle projecten zich gelijktijdig voor zullen doen	-12,5
Totaal reserve risico's grondexploitatie Programmabegroting 2016	37,3

Bijlage 5 Toelichting op resultaten van de afzonderlijke plannen

Het resultaat van het grondbedrijf wordt bepaald door het verwachte saldo (zowel winst- als verlies) van alle lopende grondexploitaties en grondexploitatie algemeen. De grondexploitatiewet verplicht de raad om bij vaststelling van het bestemmingsplan een exploitatieplan vast te stellen (indien het kostenverhaal niet is verzekerd). Voor de opstelling van een exploitatieplan maken we gebruik van een basismodel van het Ministerie van VROM dat uitgaat van de Netto Contante Waarde (NCW) berekening. Analoog aan de methodiek van de grondexploitatiewet wordt ook bij de gemeentelijke exploitatieopzetten de Netto Contante Waarde berekening gehanteerd. Het financiële resultaat bij toekomstige afronding van het project wordt hierbij uitgedrukt in euro's van het huidige boekjaar.

De gemeente Tilburg is betrokken bij circa 77 lopende grondexploitaties met een geraamd verlies van in totaal € 52,2 mln. tot einde looptijd alle projecten op basis van de gehanteerde uitgangspunten.

Tabel 10 Prognose resultaat lopende grondexploitaties*(X € 1 mln.)*

Grondexploitaties (per NCW 1 januari 2015)	Spoorzone	Overige grond-exploitaties	Totaal
Geraamd resultaat grondexploitaties Spoorzone	N 15,9		
Geraamd resultaat grondexploitaties Vastgoed		N 23,1	
Totaal geraamd resultaat grondexploitaties			N 39,0
Algemene posten grondexploitatie			N 11,8
Stelpost planvertraging woningbouw (van 1.070 naar 850 woningen per jaar, zie 4.2.4)			N 1,4
Resultaat grondexploitaties (bijlage 3, kolom B)			N 52,2

Voor een nadere specificatie verwijzen we naar bijlage 3 (Overzicht plannen onderverdeeld naar programma, kolom B Programmabegroting 2016). De volledige financiële informatie van de grootste grondexploitaties zijn opgenomen in de projectformulieren (zie de bijlagen bij deze programmabegroting).

Nieuwe plannen en afgesloten plannen

Voor de begroting 2016 zijn de navolgende nieuwe plannen in de grondexploitatieberekeningen opgenomen:

- Albionstraat
- Pater van den Elsenplein
- Restlocaties (zie voorstel nieuw beleid Programmabegroting 2016)

Naar verwachting kunnen de navolgende plannen bij de jaarrekening 2015 worden afgesloten:

- Kraaiven (uitbreiding autoboulevard)
- Vogeltjesbuurt (herstructurering)

Voor een toelichting op de voortgang van de grootste grondexploitaties wordt verwezen naar het programma Vestigingsklimaat, product Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie in deze begroting.

Bijlage 6 Overige informatie grondexploitatie

Onderstaand zijn de boekwaarden en het aantal hectare (ha) aangegeven van de gemeentelijke grondposities binnen de grondexploitatie.

Tabel 11 Kengetallen

Omschrijving	Boekwaarde of m ² per 1-1-2015
Boekwaarde MVA	€ 33,3 mln.
Boekwaarde Spoorzone	€ 12,3 mln.
Boekwaarde Vossenbergr West II + haven	€ 38,5 mln.
Boekwaarde overige grondexploitaties	€ 71,5 mln.
Totale boekwaarde gronden in exploitatie	€ 122,3 mln.
Totaal aantal Ha grond Materiele Vaste Activa	445 Ha
Totaal aantal Ha grond in voorraad M.V.A. panden	4 Ha
Totaal aantal Ha grond in grondexploitaties	375 Ha

Grondverkoppen
Geraamde gemeentelijke grondverkoppen

Binnen de lopende grondexploitaties is in totaal voor een bedrag van € 192 mln. aan gemeentelijke grondverkoppen geraamd (uitgedrukt in reële waarde). Hierbij is rekening gehouden met de fasering van de afzonderlijke projecten en de totale portefeuille-omzet. Uitgegaan is van een totale productie van maximaal 1.070 woningen per jaar (inclusief Spoorzone en op particuliere en gemeentegronden samen).

Bij de bedrijventerreinen is rekening gehouden met een gemiddelde verkoop van circa 10,5 ha per jaar (op particuliere en gemeentegronden samen). Binnen het gemiddelde van 10,5 ha per jaar concentreert zich de grondverkoop van gemeentelijke bedrijventerreinen daarbij op de eerstkomende jaren. Dit komt ondermeer omdat we als uitgiftedatum de datum van passeren van de akte hanteren. Voor een aantal grote kavels zijn reeds verkoopovereenkomsten gesloten die de komende jaren zullen passeren. Later daalt de jaarlijkse gemeentelijke grondverkoop vanwege het gebrek aan gronden. Dit kan aangevuld worden door de verkoop van gronden van private partijen dan wel het nieuw in ontwikkeling nemen van gemeente gronden. De afname van het woningbouwprogramma van 1.070 woningen naar 850 woningen is nog niet verwerkt in de resultaten van de afzonderlijke grondexploitaties. Voor het vertragingseffect is wel een stelpost van € 1,4 mln. binnen het resultaat van de grondexploitatie opgenomen.

De plannings binnen de projecten zijn opgezet volgens de meest reële verwachtingen over het te volgen tijdpad. In de praktijk blijkt dat er zowel vanwege externe als interne factoren vertragingen ontstaan. Het financiële risico van deze vertragingen kan in beperkte mate binnen de trendmatige opbrengststijgingen (overeenkomstig de parameters) en de voor het planvertragingsrisico afgezonderde bedragen worden opgevangen. Zie 4.2.6 over de bepaling van het risico.

Voor de periode 2015 t/m 2019 wordt een gemiddelde grondverkoop van circa € 23,0 mln. per jaar verwacht. Hiervan is grofweg 20% woningbouw, 60% bedrijven en kantoren en 20% overige (winkelcentrum Heyhoef en Kempenbaan).

Voor 2015 is een grondverkoop van € 32,6 mln. geraamd. Het gaat hierbij met name om de uitgifte van grote kavels in het plan Vossenbergr West II en de uitbreiding van het winkelcentrum Heyhoef. Hiervan is per 1 juli 2015 € 10,0 mln. gerealiseerd in de vorm van gronduitgiften.

Gerealiseerde gemeentelijke grondverkoppen

Gedurende 2014 is er voor een totaalbedrag van € 38,5 mln. aan bouwrijpe grond verkocht. Hiervan was € 5,0 mln. voor woningbouw (waarvan € 1,7 mln. in herstructureringsgebieden). De woningbouw in de uitleggebieden in 2014 heeft voor het grootste deel plaatsgevonden op gronden die in handen zijn van - en worden ontwikkeld door ontwikkelaars. Voorbeelden hiervan zijn de plannen Koolhoven, Enschtsebaan en Piushaven.

De gronduitgifte voor bedrijventerreinen liet in 2014 per saldo een volume zien van € 27,3 mln.

De grondverkoop voor bedrijventerreinen hebben in 2014 alleen plaatsgevonden in de plannen Vossenbergr (€ 26,2 mln.) en Bedrijventerrein T-58 (€ 1,1 mln).

Daarnaast zijn er ook gronden voor een totaal bedrag van € 6,1 mln. verkocht in de overige categorieën (in het plan Kempensbaan en de Autoboulevard Kraaiven).

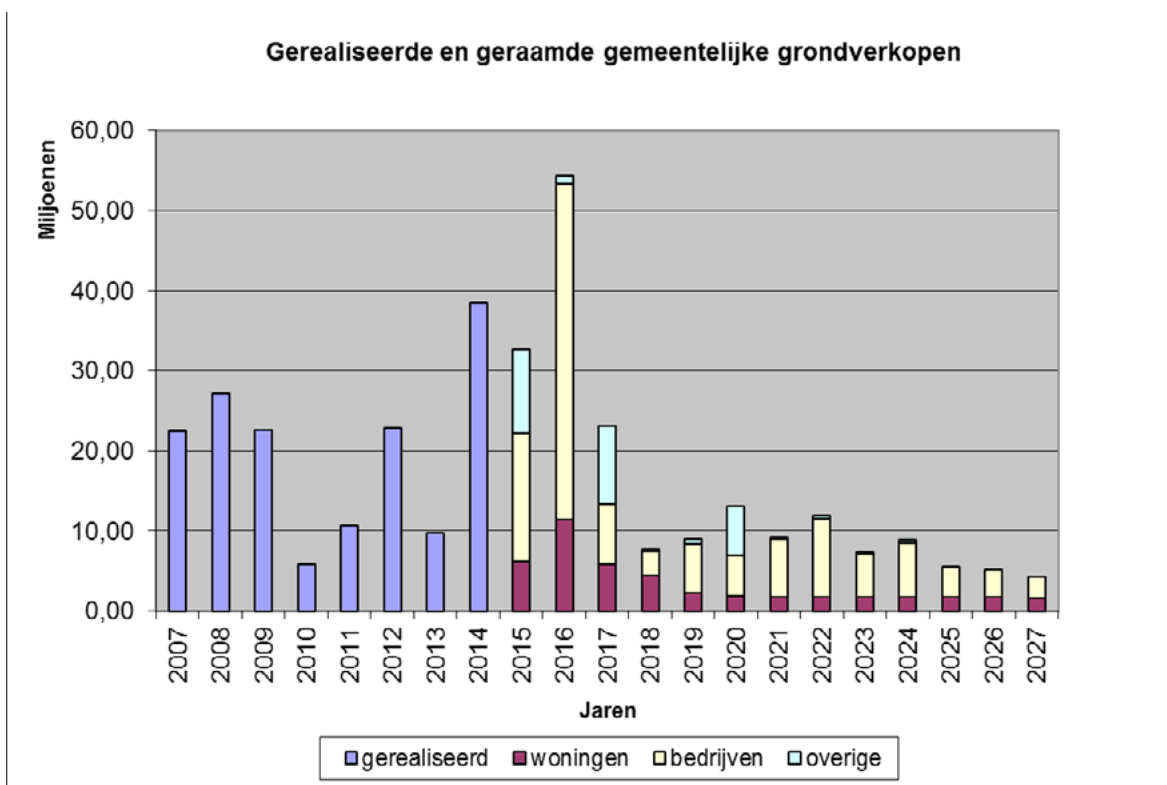
In de Spoorzone zijn in 2014 geen bouwrijpe gronden verkocht.

Er hebben in 2014 twee gronduitgiften plaatsgevonden in de vorm van erfpacht ter grootte van in totaal € 5,1 mln.

In onderstaande grafiek is de spreiding van de geraamde gemeentelijke grondverkoop over de jaren 2015 t/m 2027 aangegeven alsmede de gerealiseerde grondverkoop over de periode 2007 t/m 2014 in beeld gebracht. Voor de komende drie jaar worden nog verkopen van grote bedrijven kavels verwacht. Volgens verwachting zijn dan alle grote kavels eind 2017 verkocht. De piek van de te verwachten grondverkoop in 2016 wordt veroorzaakt doordat in dat jaar de verkoop van de samengevoegde kavel in Vossenbergr West 2 wordt verwacht. Alleen al die verkoop levert circa € 20 mln. op.

Grafiek grondverkoop

Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten (PAK's)

In onderstaande grafiek is gevisualiseerd wat de werkelijke plan- en apparaatskosten in de afgelopen vijf jaar zijn geweest. Deze kosten zijn jaarlijks ten laste van de grondexploitatie gebracht. Het gaat hierbij om zo'n € 10,7 tot € 6,8 mln. per jaar. Tevens is op basis van de lopende exploitaties (en de daarin opgenomen planning en programma's) een raming gemaakt van de plan- en apparaatskosten voor de komende jaren (2015-2023). Voor een belangrijk deel zijn hierover afspraken contractueel vastgelegd met marktpartijen en is er dus sprake van vastgestelde budgetten.

De dalende trend in de budgetten voor de komende jaren vindt in belangrijke mate zijn oorsprong in de gehanteerde plannings en in de wijze waarop het kostenmodel dit vertaalt in budgetten. Veel projecten zitten modelmatig in de overgang van de voorbereidende fases (waarin relatief veel apparaatskosten gemaakt worden) naar de realisatiefase (waarin plan- en apparaatskosten sterk afnemen). Juist daar doet zich naar verwachting een discrepantie voor tussen de modelmatige situatie en de werkelijkheid.

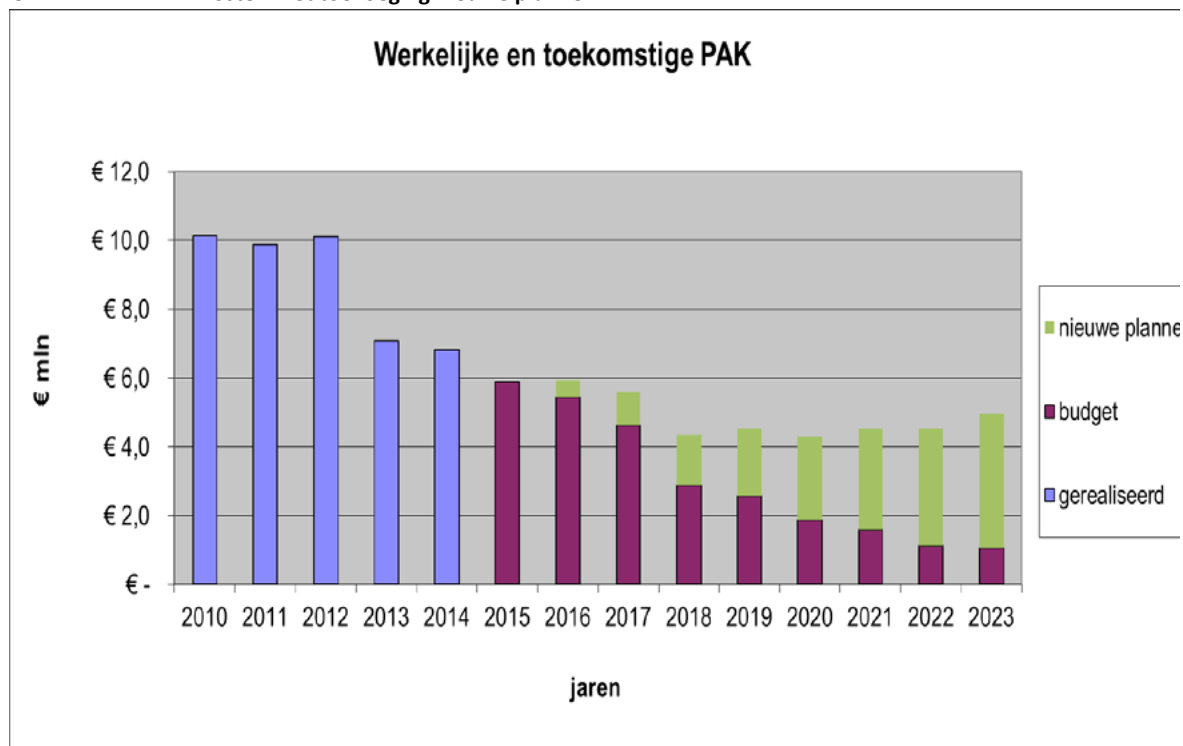
De tendens van de laatste jaren laat namelijk zien dat:

- projecten niet of slechts zeer moeizaam van de voorbereidingsfase naar de realisatiefase komen;
- projecten nog in 'de oude werkelijkheid' zijn ontworpen en geheel moeten worden herontwikkeld om kans te maken tot realisering te komen;
- door een afname van realiseerbaar omvang programma (bijv. van 1.070 woningen naar 850 woningen per jaar) krijgen projecten een aanzienlijk langere doorlooptijd.

Ten behoeve van de jaarrekening 2014 zijn alle PAK-scans aangepast aan de actualiteit. In 2014 bedroegen de werkelijke PAK € 6,8 mln. terwijl het budget voor de PAK voor het jaar 2015 € 5,9 mln. bedraagt. Teneinde het budget niet te overschrijden zal sterk gestuurd worden op de PAK zoals in 4.2.6 is aangegeven.

Afhankelijk van de toevoeging van nieuwe plannen zullen de jaarlijkse budgetten weer toenemen. In onderstaande grafiek is het mogelijke verloop van het PAK- kostenbudget aangegeven indien er ieder jaar nieuwe plannen worden opgestart zodat een structureel programma van 850 woningen en 10,5 ha bedrijventerreinen mogelijk blijft.

Grafiek PAK kosten met toevoeging nieuwe plannen.

Voor het risico ten aanzien van de PAK's verwijzen we naar 4.2.6 specifieke risico's.

4.3 Subsidies

We voeren het gemeentelijk beleid voor een deel uit via subsidieverstrekking aan organisaties in de stad. In totaal verstrekken we in 2016 voor een bedrag van ruim € 82 miljoen aan subsidies.

Ons subsidiebeleid heeft zijn basis in de Kadernota Subsidiebeleid 2012-2016. Zo zijn bijvoorbeeld onze systematiek en werkwijze inzake toekenningen en verantwoordingen van subsidies en de Algemene Subsidieverordening geënt op de uitgangspunten van deze kadernota, evenals de voorliggende subsidienota in deze programmabegroting. De evaluatie van de kadernota zal nog in 2015 worden afgerond.

De inzichten uit dit traject zullen het vertrekpunt vormen voor een geactualiseerde kadernota subsidiebeleid en waar noodzakelijk de inzet van verbeteracties. Daarnaast biedt het zaakgericht werken kansen om ook onze processen goed tegen het licht te houden. Integraal onderdeel van dit traject zal ook een reflectie op en herijking van de positie en opzet van de jaarlijkse subsidienota's in de programmabegrotingen zijn. De gemeenteraad zal hier actief bij worden betrokken. Het onderdeel subsidies van de programmabegroting 2017 e.v. zal dus zeer waarschijnlijk een andere vorm en inhoud krijgen.

Naar aanleiding van de kadernota heeft de raad op 31 oktober 2011 de Algemene subsidieverordening gemeente Tilburg (Asv) vastgesteld. Parallel hieraan evalueren we de interne procesgang van het verlenen van subsidies, inclusief de informatievoorziening. Waar nodig passen we aan.

Naast het wettelijk kader waar de subsidieverlening in Tilburg aan moet voldoen geeft de gemeenteraad vanuit zijn kaderstellende rol ook een specifiek karakter aan het subsidiebeleid in Tilburg.

Hieronder is een samenvattend overzicht opgenomen van de voornemens voor de verdeling van de subsidies in 2016.

Het subsidieprogramma is gericht op de in de programmabegroting omschreven basisvoorzieningen en aanvullende voorzieningen.

Met de gesubsidieerde instellingen maken we afspraken over hun bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen.

(bedragen x € 1.000,-)

Programma/product	Werkelijk 2014	Begroting 2015	Voorstel subsidie 2016 (excl. bezuinigingen)	Voorstel bezuinigingen 2016
Sociale stijging				
Onderwijs	7.961	16.499	8.542	
Armoedebestrijding	1.117	1.082	1.091	
Bevorderen zelfredzaamheid	35.126	44.003	38.033	-190
Werk en inkomen	507	960	632	
Maatschappelijke ondersteuning	-	32.710	773	
Jeugdhulp	-	1.014	0	
Totaal Sociale stijging	44.711	96.268	49.071	-190
Vestigingsklimaat				
Economie	2.427	1.984	1.771	
Ruimte	2.061	3.463	138	
Cultuur	22.486	22.708	20.946	
Totaal Vestigingsklimaat	26.974	28.156	22.855	0
Leefbaarheid				
Openbare orde en veiligheid	1.074	1.256	1.266	
Wijkgericht werken	8.748	8.550	8.567	
Sport	1.622	1.551	555	
Duurzaamheid, milieu en afval	572	276	178	
Beheer openbare ruimte	420	201	137	
Totaal Leefbaarheid	12.436	11.834	10.703	0
Bestuur				
Bestuur, samenwerken en netwerken	212	276	305	
Totaal Bestuur	212	276	305	0
Eindtotaal	84.333	136.534	82.934	-190

Het verschil tussen 2015 en 2016 bij Sociale stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de nieuwe taak Beschermd wonen. In 2015 hebben we binnen maatschappelijke ondersteuning ruim € 30 miljoen aan subsidie voor de nieuwe taak beschermd wonen verstrekt.

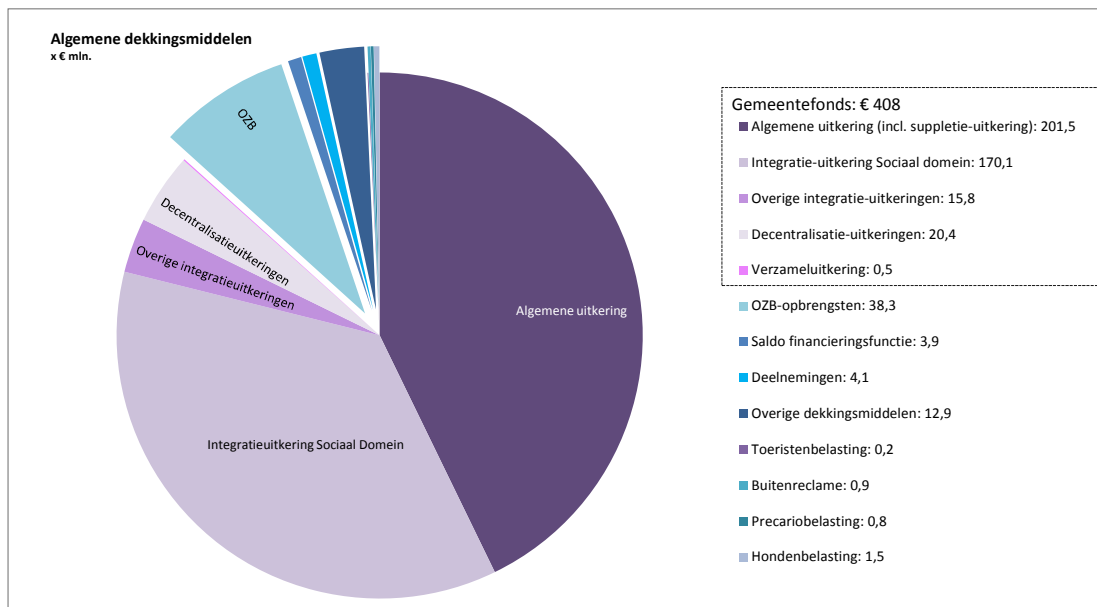

Vanaf 2016 wordt deze taak ingekocht. Het verschil op onderwijs (€ 8 miljoen) is te verklaren doordat de aanvullende OAB uitkering loopt t/m 2015. Er is nog geen toekenningsbeschikking voor de OAB middelen 2016. Daarnaast is er een verschil op Bevorderen zelfredzaamheid vanwege het doorschuiven van de eenmalige subsidie voor de nieuwbouw van Traverse (€ 5,7 miljoen). Het verschil bij het programma Vestigingsklimaat wordt veroorzaakt door de verminderde subsidies op het terrein van energie (€ 3,3 miljoen). En bij leefbaarheid wordt het verschil veroorzaakt door de eenmalige subsidie voor de nieuwbouw aan Sportvereniging WereDi (€ 1 miljoen).

De voorgestelde bezuinigingen zijn in de laatste kolom opgenomen. De bezuinigingsvoorstellen betreffen onderuitputting subsidie niet geïndiceerde dagopvang Zonnehof, Wever en De Bijsterstede (€ 0,18 miljoen) en onderuitputting toegankelijkheid gebouwen (€ 0,01 miljoen).

Paragraaf 4.4 Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel kennen. De belangrijkste daarvan zijn de opbrengst Onroerende Zaak Belasting (OZB) en de uitkering uit het Gemeentefonds. Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere opbrengsten zonder specifiek bestedingsdoel, de belangrijkste daarvan staan in onderstaand overzicht:

Uitkering Gemeentefonds

De raming voor 2016 is gebaseerd op de septembercirculaire 2015. De specificatie is als volgt:

(x € 1.000)	Jaarrekening 2014	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2016
Algemene uitkering (incl. suppletie-uitkering)	202.575	187.307	201.473
Integratie-uitkering Sociaal domein	-	170.051	170.098
Overige Integratie-uitkeringen	23.100	17.455	15.836
Decentralisatie-uitkeringen	23.961	20.790	20.442
Verzameluitkering	1.794	550	450
Totaal uitkeringsjaar	251.430*	396.153	408.299

* excl. oude jaren

De aantallen inwoners, woonruimten, bijstandsgerechtigden e.d. zijn geactualiseerd naar de stand per 1 januari 2016. Deze aantallen worden meerjarig constant verondersteld. De hiermee verband houdende meerjarige ontwikkeling van de uitkeringsbasis wordt niet verwerkt. De meerjarige accessen worden voor 50% in de ramingen verwerkt. De (onzekere) toevoeging in verband met het plafond BCF wordt meerjarig eveneens maar voor 50% geraamd. Meerjarige ontwikkelingen met betrekking tot taakmutaties, integratie- en decentralisatieuitkeringen worden wel volledig verwerkt.

De middelen die met de drie decentralisaties over komen naar het gemeentefonds zullen vanaf 2015 voor drie jaar worden verstrekt via één integratie-uitkering. Deze middelen blijven wel apart zichtbaar.

Belastingen

Belastingen maken een belangrijk onderdeel uit van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder volgt een overzicht. De toelichting hierop staat in de paragraaf lokale heffingen.

(x € 1.000)	Jaarrekening 2014	Oorspronkelijke begroting 2015	Begroting 2016
OZB-opbrengsten	36.845	37.601	38.302
Hondenbelasting	1.874	1.657	1.544
Precariobelasting	804	894	801
Buitenreclame	962	1.039	875
Toeristenbelasting	243	210	210
Totaal Belastingen	40.728	41.401	41.732

OZB-opbrengsten

Bij de berekening van de ozb-opbrengsten houden we rekening met de verwachte mutatie in het aantal woningen en niet woningen. Voor de gehanteerde uitgangspunten ten aanzien van het tarief verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen. De totale opbrengsten OZB bedragen € 38.302.000,-

Hondenbelasting

Hondenbelasting is een directe belasting voor het houden van één of meer honden binnen de gemeente. De opbrengst 2016 is geraamd op € 1.544.000,-.

Precariobelasting

Precariobelasting is de heffing voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De geraamde opbrengst voor 2016 is € 801.000,-.

Buitenreclame

Voor reclame-uitingen aan lichtmasten, abri's, mupi's e.d. (buitenreclame) verwachten we in 2016 een opbrengst van € 875.000,-.

Toeristenbelasting

We verwachten dat we in 2016 uit hoofde van heffing toeristenbelasting - die van toepassing is op hotelovernachtingen en kampeervernachtingen - een bedrag van € 210.000,- ontvangen.

Deelnemingen

De dividenduitkeringen en beheersvergoedingen van de deelnemingen voor 2016 hebben we geraamd op € 4.105.000,-. De specificatie staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Overige dekkingsmiddelen

Met de verkoop in de afgelopen jaren van aandelen in enkele deelnemingen zijn de jaarlijkse dividendopbrengsten vervallen. De bijdrage aan de algemene middelen hebben we geborgd door (een deel van) de verkoopopbrengst in enkele reserves onder te brengen en de rente hierover ten gunste van de algemene middelen te laten komen. Daarnaast ontvangen we nog rente over de bruglening Enexis Holding NV en is er nog sprake van een jaarlijkse winstuitkering die voortvloeit uit de verkoop van aandelen HNG in 1996. Er is geen rekening gehouden met rentekosten over de deelnemingen.

(x € 1.000)	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Rente Reserve verkoop Essent	9.538	9.626	9.630
Rente Reserve gaswinstuitkering	2.074	2.074	2.074
Ontvangen rente bruglening Enexis Holding NV (bruto)	1.808	1.110	1.110
Winstuitkering HNG	101	101	101
Totaal	13.521	12.911	12.915

Saldo financieringsfunctie

Het rente-omslagpercentage voor 2016 bedraagt 2,05% en betreft de werkelijk betaalde minus ontvangen rente afgezet tegen het omslagkapitaal. Indien niet specifiek bepaald, hanteren we een vaste rekenrente van 3,5%. Het verschil tussen beide percentages in 2016 begroten we op een bedrag van € 3,9 miljoen.

Paragraaf 4.5 Lokale heffingen

Lokale heffingen verdelen we onder naar heffingen met gebonden en ongebonden bestedingen.

Gebonden wil zeggen dat de uitgaven die we als gemeente doen direct zijn te relateren aan de heffing, zoals afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. Ongebonden wil zeggen dat er sprake is van een zuivere belasting zonder direct aanwijsbare tegenprestatie. Hieronder vallen onder andere de ozb, hondenbelasting en precariobelasting.

Deze paragraaf geeft inzicht in de geraamde opbrengsten lokale heffingen, het beleidskader, de gehanteerde (financiële) uitgangspunten en de (lokale) lastendruk voor de inwoners van Tilburg. Ook lichten we in het kort ons kwijtscheldingsbeleid toe.

Opbrengsten lokale heffingen

De belangrijkste opbrengsten uit hoofde van lokale heffingen zijn:

bedragen x € 1.000,-

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Onroerende zaakbelastingen	36.845	37.601	38.302
Hondenbelasting	1.874	1.657	1.544
Precariobelasting	804	894	801
Buitenreclame	962	1.039	875
Toeristenbelasting	243	210	210
Totaal ongebonden heffingen	40.728	41.401	42.732
Afvalstoffenheffing	20.996	22.825	22.890
Rioolheffing	12.927	13.362	14.183
Omgevingsvergunning (onderdeel bouw)	5.645	5.693	5.645
Totaal gebonden heffingen	39.568	41.880	42.718
Totaal lokale heffingen	80.296	83.281	84.450

a. Beleidskader

De ongebonden heffingen worden geïndexeerd op basis van BBP-index. Uitzondering hierop is de hondenbelasting.

Hoewel dit een belasting is gaan we voor het bepalen van het tarief uit van in principe 100% kostendekkendheid, rekening houdende met de overdekking die ontstaat is als gevolg van de extra verhogingen in de jaren 2012 t/m 2015.

Gebonden heffingen dienen volledig kostendekkend te zijn. Bij het bepalen van de tarieven voor 2016 is rekening gehouden met de consequenties van het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en is uitgegaan van een actuele kostentoerekening.

Waar wettelijke maximumtarieven zijn vastgesteld hanteren we die.

Hierna lichten we de begrote opbrengsten per soort heffing nader toe.

b. Begrote opbrengsten naar soort heffing

Onroerende Zaak Belastingen (OZB)

Vanaf 2008 vindt er jaarlijks een herwaardering van de onroerende zaken plaats. Voor het belastingjaar 2016 gaan we bij de waardering van onroerend goed uit van de waardepeildatum 1 januari 2015. Uitgangspunt is dat de totale opbrengst ozb voor de gemeente ook na herwaardering gelijk blijft.

Neemt de totale waarde toe dan daalt het tarief, daalt de totale waarde dan stijgt het tarief.

Wanneer een pand meer of minder in waarde stijgt dan het gemiddelde pand in Tilburg dan kan de individuele burger hier voor- of nadelen van ondervinden.

De OZB-opbrengst wordt jaarlijks geïndexeerd met de prijsindex Bruto Binnenlands Product (pBBP). Voor 2016 is de index 0,8%. Daarnaast stijgt de OZB-opbrengst als gevolg van een toename van het aantal woningen. Per saldo stijgen de inkomsten uit OZB hierdoor naar € 38.302.000,-

Met het 'voorstel tot vaststelling van de verordeningen belastingen/retributies voor het jaar 2016' stelt de raad de definitieve tarieven OZB vast.

Hondenbelasting

De begrote opbrengst hondenbelasting 2016 bedraagt € 1.544.000,-. Het tarief voor de eerste hond gaat daarmee van € 116,08 (2015) met 11,11% omlaag naar € 103,18 (2016). De overige tarieven dalen met het zelfde percentage.

Toeristenbelasting

Sinds 1 juli 2012 heffen we binnen onze gemeente toeristenbelasting. De belasting is van toepassing op hotelovernachtingen en kampeerovernachtingen. De verwachte opbrengst voor 2016 bedraagt € 210.000,- en het tarief is met 3,5 % van de overnachtingsprijs ongewijzigd ten opzichte van 2015.

Afvalstoffenheffing

De opbrengst afvalstoffenheffing 2016 begroten we op een bedrag van € 22,9 miljoen. Het tarief afvalstoffenheffing 2016 bedraagt € 247,06 en daalt met € 5,89 ten opzichte van 2015.

Om de totale woonlastenstijging te beperken wordt er € 1,9 miljoen onttrokken aan de egalisereserve afvalstoffenheffing. Omdat niet objectief is vast te stellen dat een éénpersoonshuishouden minder afval produceert dan een meerpersoonshuishouden brengen we geen differentiatie aan in de afvalstoffenheffing ten behoeve van éénpersoonshuishoudens.

Rioolheffing m.b.t. het rioolstelsel

Om de totale lasten 2016 te kunnen dekken rekenen we € 14,2 miljoen aan rioolheffing aan onze burgers en bedrijven door. Daarnaast onttrekken we € 2,2 miljoen uit de egalisereserve. Het tarief rioolheffing 2016 bedraagt € 116,97 voor woningen (rioolheffing eigenaar en rioolheffing gebruiker). Het tarief ligt hierdoor € 5,24 (4,69%) hoger dan in 2015. Voor niet-woningen wordt de heffing berekend met een staffel en stijgen de tarieven met hetzelfde percentage.

Omgevingsvergunning onderdeel bouwen (bouwleges)

Bij de bouwleges gaan we uit van 100% kostendekkendheid. Dat betekent een verlaging van de bouwleges met 0,8%. De opbrengst begroten we op € 5,6 miljoen.

Kostendekkendheid Legesverordening

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag (wettelijk) maximaal 100% bedragen. Individuele leges mogen wel een overdekking kennen maar alle leges gezamenlijk mogen maximaal 100% van de kosten dekken.

		Kosten- dekkendheid 2015	Kosten- dekkendheid 2016	Bijdrage algemene middelen in mln 2015	Bijdrage algemene middelen in mln 2016
A	Wettelijke tarieven	61%	54%	2,8	2,95
B	Tarieven Europese dienstenrichtlijn en vergunningen	100%	98%	0,0	0,13
C	Overige "vrij" te bepalen tarieven	61%	90%	0,2	0,11
	Totaal	78%	78%	3,0	3,19

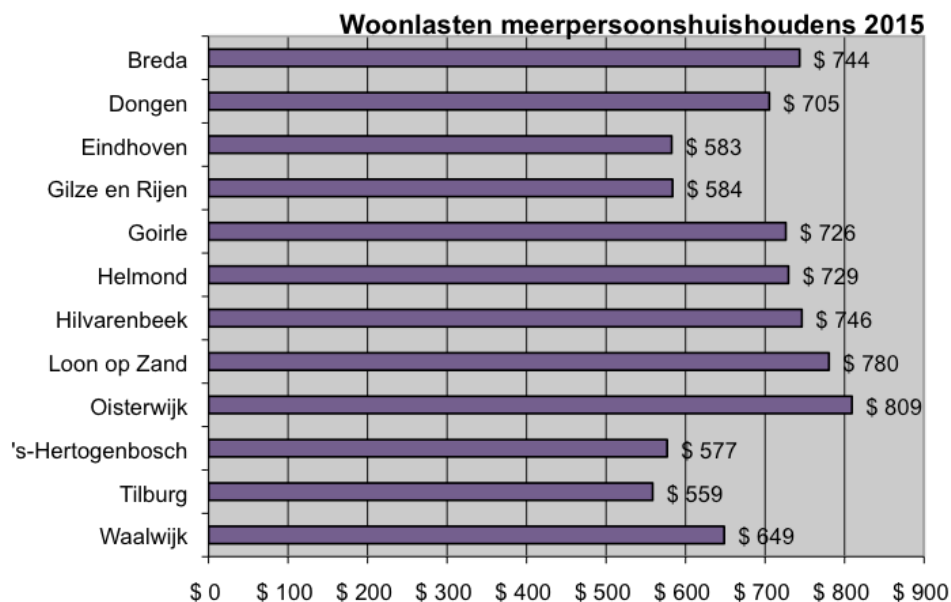
c. Lokale lastendruk

Lokale lastendruk ten opzichte van andere gemeenten (2015)

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) brengt jaarlijks een overzicht uit met de kerngegevens van de grote steden. In dit overzicht staan gemeentelijke tarieven, belastingopbrengsten, belastingdruk en woonlasten uitgaande van een huishouden met een gemiddelde gezinsomvang en een woning met gemiddelde WOZ-waarde zodat gemeenten onderling kunnen worden vergeleken. In 2015 nam Tilburg de 2e plaats in (laagste lasten voor de burger) van de 35 grootste gemeenten in ons land.

Vergelijking met B5 gemeenten en gemeenten in de regio

In vergelijking met de B5 gemeenten en de gemeenten in de regio Hart van Brabant heeft Tilburg in 2015 de laagste woonlasten.

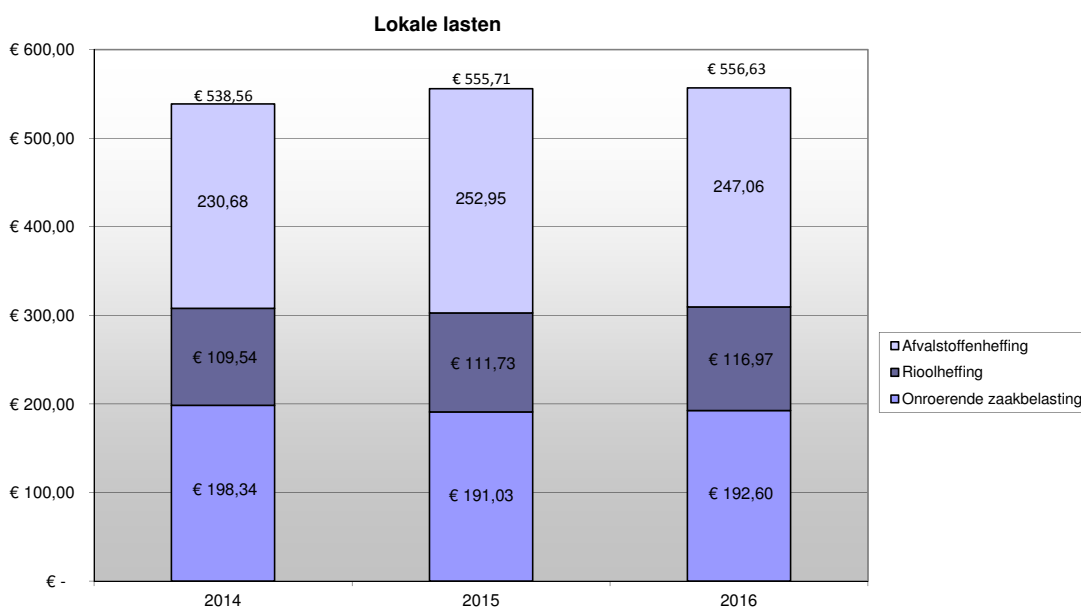
Bron: COELO

Lokale lastendruk 2016 - woonlasten

De bedragen in onderstaande tabel zijn gebaseerd op de waarde van een gemiddelde woning. De feitelijke aanslag OZB wordt, in tegenstelling tot het bedrag in onderstaande tabel, wel in hele eenheden opgelegd.

(bedragen in €)

Belasting/heffing	2014	2015	Voorlopig 2016
Onroerende zaakbelastingen			
- eigenaar	198,34	191,03	192,60
Afvalstoffenheffing	230,68	252,95	247,06
Rioolheffing			
- eigenaar	76,55	78,08	81,74
- gebruiker	32,99	33,65	35,23
Woonlasten	538,56	555,71	556,63

d. Gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid

Ons kwijtscheldingsbeleid is gebaseerd op de wettelijke regelgeving. Indien de belastingplichtige een minimuminkomen en weinig vermogen heeft verlenen wij in principe kwijtschelding. Kwijtschelding kan betrekking hebben op de volgende belastingen en heffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing, onroerende zaakbelasting (eigenaren) en hondenbelasting.

Aan het eind van elk jaar voeren we een toets uit of de klant ook in het volgende jaar nog recht heeft op kwijtschelding. Als dit zo is, wordt er automatisch kwijtschelding verleend.

In 2016 verwachten wij dat er ongeveer 9.000 burgers een aanvraag indienen tot kwijtschelding. Wij schatten in dat dit bij 76% van de aanvragen tot daadwerkelijke toekenning zal leiden. De kosten van kwijtschelding (excl. uitvoeringskosten) ramen we op € 2,19 miljoen. In het coalitieakkoord is besloten om de kwijtscheldingen te verrekenen met de woonlasten.

4.6 Paragraaf Financiering (inclusief treasury)

Algemeen

De financieringsparagraaf behandelt de verwachte uitkomsten van het voorgenomen treasurybeleid.

Renterisicobeheer

a. Rentevisie

In 2016 stellen we, zoals vastgelegd in de Uitvoeringsregels treasury 2012, viermaal een rentevisie op. De rentevisie is een belangrijk instrument bij het bepalen van consolidatiemomenten (aantrekken langlopende leningen).

b. Renterisiconorm

De renterisiconorm is gerelateerd aan het budgettaire risico en heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Deze norm beperkt zich tot de eigen treasury-activiteiten. Leningen die één op één zijn of worden doorgeleend vallen erbuiten. Er is in 2016 van één lening een renteherziening. Deze is één op één doorgeleend aan TIWOS. Contractueel zijn in 2016 geen mogelijkheden tot vervroegde aflossing.

		<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	
Renterisico vaste schuld i.r.t. renterisiconorm		2015	2016
1	Renteherzieningen	0	0
2	Aflossingen	12,3	6,1
3	Renterisico (1+2)	12,3	6,1
4	Renterisiconorm (2015 c.q. 2016)	172,3	178,5
5a	Ruimte onder renterisiconorm	160,0	172,4
5b	Overschrijding renterisiconorm	-	-
4a	Begrotingstotaal (2015 c.q. 2016)	861,4	892,5
4b	Percentage regeling	20%	20%
4	Renterisiconorm	172,3	178,5

Het maximale renterisico is lager dan de renterisiconorm. Dit betekent dat de renterisiconorm op basis van deze cijfers niet overschreden wordt.

Bij een normale rentestructuur is het beleid dat zoveel mogelijk (tot de kasgeldlimiet) met kortgeld gefinancierd wordt. Afhankelijk van de liquiditeitsprognose, de rentevisie en de renterisiconorm in meerjarig perspectief bepalen we de consolidatiemomenten.

c. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet wordt berekend als percentage (8,5%) van het begrotingstotaal per 1 januari. De limiet 2015 bedraagt € 73,2 miljoen. Op basis van het begrotingstotaal 2016 bedraagt de limiet voor 2016 € 75,9 miljoen.

Kredietrisicobeheer

Uitgezette leningen

Nagenoeg alle uitgezette leningen aan woningcorporaties zijn WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) gegarandeerd. De risico's met betrekking tot aan Stichting Kunstcluster en Cinecitta verstrekte leningen zijn voldoende afgedekt door onderpand. Het risico met betrekking tot de aan de Omgevingsdienst verstrekte lening wordt afgedekt door de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling, waarvan we overigens zelf ook deelnemer zijn. Daarnaast heeft de gemeente een lening opgenomen bij de Provincie Noord Brabant van € 1,5 mln. Deze lening is door de gemeente doorgeleend aan een corporatie. Hier is de gemeente risicodragend voor de verstrekte lening. De risico's samenhangend met de aan het Monumentenfonds en Gate 2V verstrekte leningen worden in de risico-paragraaf nader toegelicht.

Beleggingen

Belegging bouwfondsaandelen is gedaan bij een AA instelling (ING). De kredietwaardigheid van ING is in 2010 verlaagd naar A. Volgens de wet Fido kunnen bestaande beleggingen ondanks de verlaging van de kredietwaardigheid gehandhaafd blijven. Op dit moment is er geen aanleiding de kredietwaardigheid van ING in twijfel te trekken.

Garanties en deelnemingen

De gemeente Tilburg voert een zeer terughoudend beleid met betrekking tot garantieverlening. Belangrijkste uitgangspunt is dat de gemeente alleen een garantie verstrekt aan instellingen die zonder deze garantie geen geldlening kunnen afsluiten. Bovendien moet sprake zijn van activiteiten en/of investeringen met een lokaal belang en mag geen andere instantie dan de gemeente in hoofdzaak de verantwoordelijkheid dragen op het beleidsterrein waarop de aanvragende instelling werkzaam is (zie nota gemeentegaranties en geldleningen 2012).

Gemeentefinanciering

Financieringspositie gemeente

(bedragen x € 1 miljoen)

	2015	2016
Totaal rentelasten	3,899	2,522
Totaal rentebaten	1,115	994
Omslagrente	2,86%	2,05%

Kerngegevens 2016

	Opgenomen	Uitzettingen
Stand 1 januari	€ 90.636.600	€ 82.500.900
Stand 31 december	€ 84.488.300	€ 36.893.000
Aflossingen	€ 6.148.300	€ 46.909.100
Gemiddelde rente	2,28%	4,83%
Restant looptijd in jaren	6,45	6,67
Laagste rente	0%	0%
Hoogste rente	5,40%	7,20%

Beleggingen

De opbrengst uit de verkoop Bouwfondsaandelen is belegd in twee producten: vastrentende waarden en een garantieproduct met hoofdsomgarantie. De jaarlijkse opbrengst uit het vastrentende deel ligt vast (€ 1.507.820,-). Het deel dat belegd is in het garantieproduct kent een jaarlijkse opbrengst van € 226.890,-. De waarde van het deel dat belegd is in aandelen duurzaam rendementsfonds fluctueert per dag. De hoofdsom van de totale belegging is aan het einde van de looptijd gegarandeerd.

Schatkistbankieren

Eind 2013 is het schatkistbankieren ingevoerd. Dit betekent dat publiekrechtelijke lichamen geen overtollige middelen (banktegoeden) mogen aanhouden, maar verplicht zijn deze in de schatkist te storten. Ieder publiekrechtelijk lichaam berekent op basis van het begrotingstotaal een zogenaamd drempelbedrag. Het gemiddelde banktegoed mag dit drempelbedrag niet overschrijden. Voor 2015 geldt voor de gemeente Tilburg een drempelbedrag van € 4,5 mln. Op basis van het begrotingstotaal 2016 (€ 892,5 mln) bedraagt voor 2016 het drempelbedrag € 4,5 mln. Bedragen boven dit bedrag dienen in de schatkist gestort te worden. Voor Tilburg heeft dit weinig gevolgen omdat wij geen overtollige middelen hebben. Wel is een extra bankrekening geopend die gekoppeld is aan de schatkist.

Emu-saldo en wet HOF

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband is de Wet Houdbare OverheidsFinanciën (wet HOF) ingevoerd. De wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. Uiteraard levert de lagere overheid ook een bijdrage aan dat begrotingstekort. Ongeacht het feit dat regelgeving tussen beide overheden verschillend is, worden ze als één gezien.

De decentrale overheden moeten gezamenlijk binnen een norm van 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) blijven. In mei 2015 is de wet aangepast waardoor de minister van financiën de mogelijkheid heeft het EMU-saldo van decentrale overheden te beheersen via een correctiemechanisme. Dit correctiemechanisme omvat naast mogelijke maatregelen om

het EMU-saldo van decentrale overheden te verbeteren ook een nationale geldelijke sanctie. De nationale sanctie komt bovenop de mogelijkheid dat decentrale overheden meedelen in een boete uit Brussel.

Wij hebben een sluitende (meerjaren)begroting maar de manier waarop het Rijk het EMU-saldo berekent, betekent dat wij een negatief EMU-saldo hebben. De belangrijkste oorzaak is dat het Rijk investeringen aan één jaar toerekent (kasstelsel) terwijl andere overheden en het bedrijfsleven dergelijke uitgaven via afschrijvingen over meerdere jaren uitsmeren (stelsel van baten en lasten).

2016

Uit onze liquiditeitsprognose blijkt dat we verwachten in 2015 aanvullende externe financiering nodig te hebben op basis van de meerjarige investeringsprognose. De totale investeringsportefeuille is groter dan de aanwezige ruimte gezien de inkomende en uitgaande kasstromen.

De berekening van het EMU-saldo 2016 en de vergelijking met prognose 2015 en 2017 zal digitaal beschikbaar worden gesteld op www.tilburg.nl. Basis voor deze prognose is uiteraard de begroting zelf omdat daarin alle baten en lasten opgenomen zijn. Maar omdat niet alle baten inkomsten zijn en niet alle lasten uitgaven vindt er een herberekening plaats.

De inzet van reserves en voorzieningen en de kapitaallasten vormen hiervan het belangrijkste deel. Daarvoor in de plaats komen dan investeringen. Financieringsstromen zoals het aflossen van leningen en de vrijval van extern belegde gelden tellen niet mee voor het EMU-saldo, maar hebben wel een effect op de liquiditeiten. In de liquiditeitsprognose is aansluiting gezocht met het EMU-saldo. Onze financieringsstructuur is zodanig dat er nauwelijks sprake is van vreemd vermogen. Onze reserves gebruiken wij als intern financieringsmiddel. Daardoor hebben renteontwikkelingen een geringe invloed op ons resultaat; wat de interne rentevoet betreft zijn we nauwelijks afhankelijk van de 'buitenwereld'.

Sturingsopties om het EMU-saldo in positieve zin te beïnvloeden zijn het afstoten van activa en passiva die niet tot de 'core business' van een gemeente horen. Als vervolg daarop kan het noodzakelijk zijn keuzes te maken en ambities te beperken als het gaat om het investeringsprogramma. Voor vastgoedobjecten kan daarbij huur of lease een optie zijn.

Vanuit het Rijk zijn signalen gekomen dat de afzonderlijke gemeenten in eerste instantie niet op 'micro niveau' worden beoordeeld en afgerekend. De decentrale overheid wordt in zijn totaliteit beoordeeld of de norm wordt gehaald.

Dit is besloten om de investeringen van de decentrale overheden niet af te remmen.

Te verstrekken geldleningen

Artikel 189 van de Gemeentewet bepaalt dat ten laste van de gemeente slechts uitgaven kunnen worden gedaan tot de bedragen die daarvoor in de begroting zijn opgenomen. Het gaat hier om het zogenaamde budgetrecht van de gemeenteraad.

Wanneer het college zich bij de besluitvorming niet aan deze wettelijke randvoorwaarde houdt, kan de raad het college ter verantwoording roepen.

In artikel 160, lid 1 sub e, van de Gemeentewet staat dat het college bevoegd is tot privaatrechtelijke rechtshandelingen van de gemeente te besluiten. Het verstrekken van geldleningen is zo'n privaatrechtelijke rechtshandeling. Het college is dus het bevoegde orgaan om te besluiten tot het verstrekken van geldleningen.

Om recht te doen aan het budgetrecht van uw Raad nemen wij in deze paragraaf een algemene post op voor te verstrekken geldleningen. Gelet op de ervaringen in de afgelopen periode en het terughoudende beleid inzake het verstrekken van geldleningen volstaan we met een bedrag van € 300.000,-. Daarbij gaan we er van uit dat de kapitaallasten / -baten budgettair neutraal zijn.

Met het beleidskader en de vaststelling van de financiële positie en de financieringsparagraaf in de programmabegroting heeft de Raad voldoende inzicht en invloed op het verstrekken van geldleningen door de gemeente. Het college moet binnen die kaders handelen. Overigens is de gemeente bij het verstrekken van geldleningen ook gebonden aan de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido), die onder meer als eis stelt dat sprake moet zijn van een publieke taak. Dit laatste is een bevoegdheid van de raad.

Paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Weerstandscapaciteit

In de Financiële beheersverordening gemeente Tilburg 2015 (raad 9 maart 2015) is aangegeven wat wij tot onze weerstandscapaciteit rekenen. De weerstandscapaciteit bestaat uit de reservecapaciteit, zijnde de algemene reserve, de reserve duurzame investeringen, de reserve grootschalige investeringswerken (RGI), de reserve 3 Decentralisaties, algemene bedrijfsreserves, de egalisereserves binnen de gesloten exploitaties verhoogd met de onbenutte belastingcapaciteit en een eventueel begrotingsoverschot. De berekende weerstandscapaciteit bedroeg eind 2014 (jaarrekening 2014 verhoogd met onbenutte belastingcapaciteit PB 2015) ruim € 166,5 miljoen. Eind 2015 zal dit saldo naar verwachting circa € 160,2 miljoen bedragen. Op basis van de nu bekende gegevens hebben we dit als volgt berekend:

(Bedragen x € 1.000,-)

Weerstandscapaciteit per 1-1-2016	Incidenteel	Structureel	Totaal
Reserve capaciteit:			
Algemene reserve	20.050		
Reserve Grootschalige Investeringswerken	45.571		
Reserve duurzame investeringen	1.695		
Algemene bedrijfsreserve:			
Grondexploitatie	23.200		
Risico's grondexploitatie	37.338		
Betaald parkeren	3.179		
Egalisatiereserve:			
Gemeentegebouwen	455		
3Decentralisaties	14.226		
Totaal reservecapaciteit	145.714		
Begrotingsoverschot 2016	108		
Onbenutte belastingcapaciteit:			
Onroerende zaakbelastingen		14.397	
Rioolheffingen		-	
Afvalstoffenheffing		-	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit		14.397	
Totaal weerstandscapaciteit	145.822	14.397	160.219

Naast de reserves die tot de weerstandscapaciteit behoren, kennen we nog de reserve Beleggingsfonds 2000 die gevormd is uit de opbrengst erfpachtgelden. Het saldo ultimo 2015 bedraagt ruim € 68 miljoen. Binnen deze reserve is een vrij inzetbare eindwaarde aanwezig die echter afhankelijk is van toekomstige rentetoerekeningen, de vastgelegde onttrekkingen voor de herstructurering en de inzet van rendementen. Bij het instellen van het Beleggingsfonds 2000 is afgesproken dat elke 5 jaar de rente wordt herijkt op basis van het percentage voor 5 jaars fixe leningen. Het huidige rentepercentage is 2% voor de periode 2014-2018. Vanwege de verplichtingen die op deze reserve rusten en de onzekerheden rondom de eindwaarde rekenen we deze reserve niet mee in de weerstandscapaciteit.

Conclusie met betrekking tot weerstandsvermogen van de gemeente

De omvang van de per 1 januari 2016 aanwezige weerstandscapaciteit (€ 160,2 miljoen) is ten opzichte van de stand bij de jaarrekening 2014 met € 6,3 miljoen afgenomen. De grootste wijzigingen hebben zich voorgedaan bij de algemene reserve (daling van € 11,8 miljoen), de reserve Grootschalige investeringswerken (daling van € 23,6 miljoen) en de reserves (risico's) grondexploitatie (stijging van € 12,6 miljoen). Daarnaast is op basis van de financiële beheersverordening de egalisatiereserve 3D met ingang van 2015 gedefinieerd als onderdeel van de weerstandscapaciteit. Dit betekent een positieve impuls van de weerstandscapaciteit van € 14,2 miljoen. Ondanks de daling achten wij deze weerstandscapaciteit ruimschoots voldoende gelet op de aanwezige risico's en de risicomatrix.

Risico's

Hierna worden de belangrijkste risico's beschreven waarbij een inschatting is gemaakt van de kans van optreden en het bedrag dat met het risico samenhangt. Allereerst worden enkele algemene risico's beschreven en vervolgens de specifieke Tilburgse risico's.

Algemene risico's

Tot de algemene risico's behoren risico's als macro-economische ontwikkelingen en rente-, loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast zijn er onzekerheden over (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving (bijvoorbeeld fiscale wetgeving) die risico's met zich meebrengen. Door deze onzekerheden is het op dit moment vaak nog niet mogelijk de eventuele financiële omvang van deze risico's te kwantificeren. Overigens hebben alle gemeenten in ons land hier mee te maken.

I Ontwikkeling Gemeentefonds (incl. herverdeling) en aanvullende bezuinigingen (gewijzigd)

Wijzigingen in het uitgavenniveau van de Rijksoverheid, waaronder (verdere) bezuinigingen, hebben invloed op de ontwikkeling (accres) van het gemeentefonds en brengen daarom financiële risico's met zich mee (trap-op trap-af systematiek). Naast deze macro-ontwikkeling geeft ook de verdeling onzekerheid. Doordat de totale omvang van het gemeentefonds niet wijzigt, kan door aanpassing van de landelijke uitkeringsbasis een effect ontstaan (tweede-orde-effect).

Specifiek met betrekking tot het gemeentefonds kunnen onderstaande risico's worden genoemd:

- Met betrekking tot de herverdeling 2^e fase van het groot onderhoud gemeentefonds is de nieuwe verdeling voor het subcluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing van het gemeentefonds nog maar deels (33%) ingevoerd. Er wordt hiervoor een verdiepingsonderzoek gestart naar de kosten die gemeenten maken op dit gebied. Hieruit moet blijken of aanpassing van de verdeelsleutel nodig is. Eventuele financiële effecten zullen in de meicirculaire 2016 worden verwerkt.
- De totale opschalingskorting bedraagt landelijk € 975 mln. in 2025. Tot en met 2019 betreft dit een korting van € 300 mln. die in het Gemeentefonds is verwerkt en waarmee in deze begroting rekening mee is gehouden. Indien de resterende korting op dezelfde wijze wordt doorbelast betekent dit voor onze gemeente een aanvullend tekort wat oploopt tot circa € 8,5 mln.

II Drie Decentralisaties (gewijzigd)

Het Rijk geeft gemeenten steeds meer taken en verantwoordelijkheden. Met name de drie decentralisaties in het sociale domein springen hierbij in het oog: invoering van de participatiewet, overheveling taken uit de AWBZ naar de Wmo en decentralisatie jeugdzorg naar gemeenten. Bovendien gaat deze ontwikkeling gepaard met flinke bezuinigingen. Voor gemeenten brengt dit forse veranderingen met zich mee in de komende jaren en hier zijn risico's aan verbonden op zowel organisatorisch, financieel als maatschappelijk vlak.

Vanuit het coalitieakkoord is bij de Jaarrekening 2013 een egaliseringsreserve voor de drie decentralisaties ingesteld. Deze reserve kan worden ingezet om onvoorziene gevolgen van de drie transities in het sociale domein op te vangen en voor innovatie ten behoeve van de gewenste transformatie. Eind 2015 zit er naar verwachting een bedrag van € 14,2 mln. in deze reserve.

Voor de drie decentralisaties zijn risicosessies gehouden. Hieruit volgend schetsen we hierna enkele belangrijke risico's die met de decentralisaties samenhangen.

a. Decentralisatie AWBZ-Wmo (gewijzigd)

De omvang van de doelgroep en de zorgvraag is nog onzeker:

- De benodigde informatie om de omvang van de bestaande doelgroep te kunnen bepalen is vanuit de landelijke gegevensoverdracht ontvangen. Uit afstemming met zorgaanbieders blijkt dat er verschillen zijn tussen de landelijke informatie en de informatie van de zorgaanbieders.
- Met de decentralisatie gaat een bezuinigingsopgave op het macrobudget gepaard die groeit naar zeker 25%.
- In de septembercirculaire 2015 is het budget 2016 bepaald. Dit budget is bepaald op historisch gebruik maar er kan een disbalans zijn tussen budget en de feitelijke zorgconsumptie. Met de meicirculaire 2015 heeft een correctie plaatsgevonden van de reeds bij de decembercirculaire aangekondigde uitname Wlz, waartegenover ook lagere kosten worden verwacht.
- De zorgkosten 2014 die met ingang van 2015 onder de Wmo vallen, zijn lager dan geraamd. Het kabinet past hierdoor eenmalig de beginstand van het macrobudget naar beneden aan; vanaf 2016 is het effect € 260 mln. nadelig. Voor 2017 en verder zal de uitname toenemen zoals in de Voorjaarsnota 2015 van het Rijk is gemeld. Het effect van de korting bedraagt voor Tilburg € 3,3 mln. Door verzachtende maatregelen zoals het verhogen van gelden voor extramuraliseringseffecten en het toekennen van groeigelden heeft deze korting voor 2016 vrijwel geen effect op het beschikbare budget. De extramuraliseringsgelden en de groeigelden worden echter toegekend vanwege een verwachte toename van het gebruik van de Wmo als gevolg van het kabinetsbeleid om langer thuis wonen te stimuleren. Op het moment dat de verwachte toename zich ook daadwerkelijk gaat voordoen, zullen de zorgkosten oplopen en wordt het verzachtend effect van de extramuraliseringsgelden en de groeigelden (deels) teniet gedaan.

De afhankelijkheid van een goede samenwerking met andere organisaties is groot:

- De vergaande samenwerking met andere organisaties binnen de Toegang is nieuw en vraagt vanaf de start een goede monitoring. Het aantal doorverwijzingen vanuit de Toegang naar intensieve ondersteuning heeft een belangrijke invloed op de kosten van de Wmo.
- Daarnaast zijn we voor een goede invoering van de decentralisatie Wmo ook afhankelijk van andere partijen zoals de Sociale Verzekeringsbank en het CAK. Dit betekent dat we berichten over de voortgang van de implementatie bij deze organisaties goed moeten monitoren zodat, indien noodzakelijk, de gevolgen voor ons implementatieproces snel ingeschat en beheerst kunnen worden. Inmiddels is gebleken dat met name bij de Sociale Verzekeringsbank problemen zijn ontstaan met betrekking tot het verwerken van door de gemeente afgegeven beschikkingen en van door PGB houders ingediende declaraties waardoor betalingen voor geleverde zorg later of niet plaatsvinden. De ontwikkelingen op dit vlak worden op de voet gevolgd. Waar nodig en mogelijk vindt overleg met de SVB plaats om de gevolgen voor Tilburgse burgers zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast is er op dit moment onduidelijkheid over de geïnde eigen bijdrage door het CAK. De eigen bijdrage die we ontvangen is niet te herleiden naar de verschillende WMO onderdelen, hiervoor moeten we in gesprek met het CAK. De eigen bijdrage m.b.t. Beschermd wonen bij de regiogemeenten wordt naar de betreffende gemeente overgemaakt in plaats van naar centrumgemeente Tilburg. Hierover moeten we in overleg met de regio om te bepalen hoe en met name hoeveel geld er naar Tilburg moet komen. Dit is een landelijk issue.

Wmo Beschermd wonen:

1. Beschikbaar budget Beschermd wonen.
 - Het Beschermd Wonen betreft dure zorgarrangementen binnen de Wmo. Verschillen tussen aangenomen vraagvolume en daadwerkelijke behoeften hebben hierdoor grote financiële gevolgen. Dit kan komen door:
 - verschuivingen tussen Wmo, de WLz en de Forensische zorg, als ook effecten van het landelijk GGZ bestuurlijk akkoord in de versnelde afschaling van behandeling naar begeleiding (sturing op beddenreductie);
 - een ontoereikend verdeelmodel van de macrobudgetten en het ontbreken van een landelijk budgetverdeelmodel dat recht doet aan het feitelijke zorggebruik;
 - langlopende verplichtingen omdat cliënten een overgangsrecht van 5 jaar hebben;
 - verhuisbewegingen van cliënten uit andere regio's naar onze regio vanwege gemeentelijke beleidsvrijheid op het woonplaatsbeginsel en verschil in tarifiering per regio;

Het belang van een goede monitoring en (bij-)sturing hierop is in en na 2016 cruciaal.

2. Extramuralisering van zorg

Het extramuraliseringsproces kan uitsluitend plaatsvinden indien er voldoende beschikbare woningen zijn, waar deze cliënten met begeleiding op maat kunnen wonen. Dit is reeds lange tijd een aandachtspunt in de Regio Hart van Brabant. Op dit moment bestaat er een tekort aan woonvoorzieningen waardoor het extramuraliseringsproces wordt vertraagd. Er wordt gewerkt aan afspraken in regionaal verband over doorstroming naar reguliere woonruimte om dit knelpunt op te pakken.

Het Rijk heeft in de meicirculaire kenbaar gemaakt dat het budget voor 2016 op basis van een nieuw verdeelmodel verdeeld wordt over de centrumgemeenten. Voorts is afgesproken dat er een nadere onafhankelijke toets op de nieuwe verdeling plaats zal vinden. Op basis daarvan kunnen eventueel nog bijstellingen plaatsvinden.

De realiseerbaarheid van de bezuinigingen is onzeker:

- Er zijn de afgelopen jaren binnen de Wmo-verstrekkingen al een aantal bezuinigingen doorgevoerd waardoor de realisatie van de generieke efficiencykortingen mogelijk onder druk komt te staan.
- Ten aanzien van het bestaande Wmo product, Hulp aan Huis, is een korting op het beschikbare budget aangekondigd. Het tekort wordt voor 2015 en 2016 opgevangen door de inzet van de eenmalige middelen voor de huishoudelijke hulptoelage. Op basis van de huidige middelen en het huidige gebruik bestaat er vanaf 2017 een structureel tekort van € 3,0 mln.
- In de meicirculaire van 2016 wordt meer duidelijk over de financiële kaders voor Hulp bij het Huishouden vanaf 1-1-2017. In juli 2016 bepaalt het college het beleid voor de algemene voorziening Hulp aan Huis voor de periode vanaf 2017. Ook de kaders voor de nieuwe aanbesteding worden dan bepaald.

b. Jeugdzorg (gewijzigd)

Het domein Jeugdzorg gaat over een kwetsbare doelgroep waar maatschappelijk veel aandacht voor is. Dit betekent dat de invoering van Jeugdzorg door de gemeenten onder het vergrootglas ligt en dat signalen met betrekking tot knelpunten in de continuïteit van de jeugdzorg kunnen leiden tot maatschappelijke onrust.

De omvang van de doelgroep en de zorgvraag is nog onzeker:

- Met de decentralisatie gaat een bezuinigingsopgave op het macrobudget gepaard die groeit naar zeker 15% (2017).

- In de meircirculaire 2015 is het budget 2016 vastgesteld. Bij de verdeling van het macrobudget jeugd werkt men toe naar een objectief verdeelmodel. Hierbij wordt een ingroepad van 4 jaar gehanteerd. 2020 is het eerste jaar waarin gemeenten hun objectief bepaald budget ontvangen. De mogelijkheid bestaat dat gemeenten herverdeeffecten ondervinden van de invoering van het objectief verdeelmodel. Het herverdeeffect bedraagt maximaal € 15,- per inwoner per jaar.
- Voor de komende jaren is gekozen voor rust en stabiliteit (Meircirculaire 2015). Een aantal onzekere financiële posten, indexering voor prijs en volume, zijn bij de Meircirculaire 2015 vastgesteld. Met deze keuze van het kabinet weten gemeenten waar ze aan toe zijn de komende jaren. Keerzijde van deze medaille is dat er niet meer teruggekomen kan worden op de omvang van deze financiële posten. Dit betekent dat het risico bij gemeenten komt te liggen.
- In de (uitwerking van de) Jeugdwet zitten een aantal inhoudelijke en financiële risico's voor de gemeenten. Het belangrijkste risico is dat naast de gemeentelijke frontlijn ook de huisarts en de rechter toewijsbevoegdheid naar Jeugdhulp hebben. Het risico is dat met name huisartsen een te genereus verwijsgedrag vertonen naar Jeugdhulp (vooral GGZ zorg) zonder afdoende alternatieven mee te wegen (ondersteuning vanuit eigen praktijk of inzet ondersteuning maatschappelijk werk).

De afhankelijkheid van een goede samenwerking met andere organisaties is groot:

- De nieuwe frontlijn zal ook de ondersteuningsvragen voor de Jeugd behandelen. Dit betekent dat de onzekerheid over de werking van de frontlijn zoals dat bij de Wmo al is aangegeven, ook geldt voor Jeugdzorg. Het is immers een nieuwe samenwerkingsvorm die vanaf de start goed gemonitord zal worden.
- Er wordt geconstateerd dat landelijk, de administratieve inbedding van de decentralisaties op veel plekken in de keten (bij zowel decentrale overheden, de SVB als zorgaanbieders) nog onvoldoende op orde is, waardoor er geen volledig inzicht is in de toegekende rechten en daarmee in de kosten. De grote diversiteit aan gemeentelijke verordeningen en contracteisen waar zorgaanbieders mee te maken hebben spelen hierbij een grote rol. Dit levert risico's op rondom de betrouwbaarheid van informatieaanlevering door zorginstellingen en ketenpartners aan gemeenten. De problematiek rondom de verantwoording van de pgb-middelen (persoonsgebonden budget) en de niet goed functionerende gegevensuitwisseling via het gemeentelijk gegevensknooppunt (GGK), komen daar nog eens bovenop. Ontwikkelingen die ook voor onze regio en lokaal van toepassing zijn. Omdat landelijk de koppeling tussen recht op zorg en verleende zorg nog op gang moet komen is het nu nog uiterst onzeker of de getrouwheid en rechtmatigheid van baten en lasten van decentralisaties in de jaarrekening 2015 van de GR Hart van Brabant voldoende onderbouwd kan worden. Dit heeft vervolgens ook consequenties voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de eigen jaarrekening. Eind 2015 lopen er acties om in control te raken op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid.
- Als gemeente Tilburg zijn we gastheergemeente voor de regionaal ingekochte Jeugdzorg. Dit houdt in dat de gemeente Tilburg voor de aan de GR Hart van Brabant deelnemende gemeenten zorgdraagt voor de inkoop van zorg en de betaling van de geleverde zorg. Deze structuur betekent dat het risico ontstaat dat de gemeente Tilburg de betaling van de geleverde zorg moet voorfinancieren. Daarnaast bestaat het risico dat de deelnemende gemeenten op lokaal niveau onderling afwijkend beleid hebben, wat de beheersing van de zorgkosten bemoeilijkt. Tot slot betekent een rol als gastheergemeente dat een deel van de aansturing van de processen rondom Jeugdzorg in samenwerking met de regiogemeenten wordt vormgegeven en niet alleen vanuit de eigen gemeente. De risico's met betrekking tot de rol als gastheergemeente vragen om een strakke en duidelijke structuur van afstemming en verantwoording.
- In regionaal verband zijn afspraken gemaakt over solidariteit bij tekorten. Hiertoe hebben alle gemeenten 2% in een risicoreserve gestort conform het Beleidsplan 2015-2018. Voor 2016 is er een taakstelling op zorg ad € 5,2 mln. vanwege m.n. een dalend rijksbudget. Gedurende het jaar wordt gemonitord of de realisatie van de taakstelling haalbaar is en/of een ophoging van de risicoreserve noodzakelijk is.

c. Participatiewet (ongewijzigd)

De uitwerking van de gevolgen van de beleidskeuzes ten aanzien van de ondersteuning van de doelgroepen bevat nog onzekerheden. Na besluitvorming door de raad in december 2013 is in de eerste helft van 2014 veel tijd en aandacht uitgegaan naar de implementatie van het nieuwe ondersteuningsmodel arbeidsmarkt (NOMA). Per 1 juni 2014 is deze nieuwe werkwijze operationeel. De gemeente Tilburg heeft zich gelijktijdig voorbereid op de Participatiewet die immers ingrijpt op NOMA. Op 22 september 2014 heeft de raad de belangrijkste kaders vastgesteld waarbinnen de gemeente Tilburg aan de Participatiewet uitvoering geeft. Daarmee zijn we beleidsmatig voorbereid op de wetwijziging. Begin 2015 is de aanbesteding van één van de belangrijke instrumenten voor de aanpak van mensen met een beperkte loonwaarde afgerond. Dit heeft geleid tot de aanschaf van een systeem dat ondersteunt in het vaststellen van die loonwaarde. Dat was in het instrumentarium van de uitvoering nog het laatste ontbrekende element voor het kunnen maken van afspraken met en plaatsen van deze mensen bij reguliere werkgevers. In de raadsvergadering van december 2014 zijn ook de voor een rechtmatige uitvoering van de wet noodzakelijke verordeningen vastgesteld. Op dit moment is een rechtmatige en doelmatige uitvoering van de Participatiewet in Tilburg dan ook geborgd. De komende tijd vraagt dit nog wel het nodige in termen van procesoptimalisatie en de implementatie van het vastgestelde beleid.

De WSW kent ook een doelgroep beschermt met oude rechten die werkt onder andere binnen de door de Diamant-groep onderhouden infrastructuur voor beschermt werk. Door de uitstroom van WSW-werknemers (de oude WSW-regeling) zal de omvang van de doelgroep WSW binnen Diamant-groep geleidelijk (circa 6% per jaar) afnemen. Dit betekent dat de beschikbare subsidie en

andere middelen die de Diamant-groep inzet om de huidige infrastructuur voor uitvoering van hun taken t.b.v. "oud-WSW" te bekostigen, ook zal afnemen. Het beleid van Tilburg is er op gericht om voor de nieuwe doelgroepen Participatiewet (beperkte loonwaarde, arbeidsmatige dagbesteding), mits arbeidsmarktrelevant, deze infrastructuur in te zetten. Hiervoor zullen we samen met de overige GR-gemeenten een strategieplan opleveren dat inhoudelijk, organisatorisch en financieel perspectief moet bieden. De Diamant-groep ontwikkelt zich daarbij naar een organisatie die werk organiseert voor een gemengde doelgroep van "oud WSW" en nieuwe P-wet, waarbij de eerste groep steeds kleiner wordt, de tweede groep groter. De nieuwe doelgroepen zijn ook meer divers in termen van begeleidingsbehoefte, verdien capaciteit en verblijfsduur binnen de Diamant-groep.

Het strategieplan en de meerjaren-beleidsbegroting waarover het bestuur van de Diamant-groep (DG) in juni een besluit heeft genomen, zet een koers uit waarbij de Diamant-groep de tekorten op de uitvoering van de "oud-WSW" sec compenseert door de inzet van kandidaten uit de doelgroep P-wet. De Diamant-groep dient daarbij een verdienmodel te ontwikkelen waarbij ze nieuwe inkomsten genereren, zowel vanuit de begeleiding van nieuwe doelgroepen, alsook vanuit het verzilveren van verdien capaciteit van deze nieuwe doelgroepen.

Perspectief is dat de Diamant-groep de komende jaren een sluitende begroting kan overleggen mits zij de in het strategieplan uitgezette organisatieontwikkeling ook uitvoert. Hiervoor dient de Diamant-groep een reorganisatieplan te schrijven. De bekostiging van deze reorganisatie zal vanuit het weerstandsvermogen en vanuit de landelijke regeling voor de doorontwikkeling van SW-bedrijven (sectorplan) moeten komen.

De verdeling van het landelijke budget is gewijzigd.

Op 15 mei 2014 heeft staatssecretaris Klijnsma een nieuw model vastgesteld waarmee het macro-Participatiebudget wordt verdeeld over gemeenten, om vervolgens onderdeel te vormen van de integratie-uitkering sociaal domein. In de oude situatie ontving de gemeente voor de uitvoering van de WSW een aparte uitkering die door de aan de GR verbonden gemeenten vervolgens direct werd doorgezet naar de Diamant-groep. Met de komst van de Participatiewet wordt het Participatiebudget samengesteld uit drie onderdelen met ieder een eigen verdeelsystematiek: zittend bestand WSW, middelen voor de nieuwe doelgroep van de Participatiewet en de middelen voor de bestaande WWB-doelgroep. Het effect van deze herverdeling is na de specificatie van de voorlopige budgetten in september 2014 opgenomen in de ramingen voor 2015 en verder. In opdracht van de staatssecretaris is het SCP na de verdeling van de budgetten 2015 gestart met het inventariseren van verbetermogelijkheden van het verdeelmodel. Mogelijk heeft dit vanaf 2016 effect op de verdeling van de bijstandsbudgetten. Of dit effect voor de gemeente Tilburg positief, negatief of neutraal zal zijn is op dit moment niet in te schatten.

De afhankelijkheid van een goede samenwerking met andere organisaties is groot.

Een ander aspect dat aandacht vraagt in de risicobeheersing is dat de drie decentralisaties ook een beroep doen op de regionale samenwerking. De afgelopen jaren hebben de Hart van Brabant gemeenten zich ingezet om meer regionale samenhang en samenwerking op het domein van arbeidsmarkt vraagstukken te bereiken. Deze inspanningen hebben ook diverse resultaten opgeleverd. Ondanks de groeiende samenwerking kent de regio op het niveau van beleidsvorming nog steeds een lokale aanpak en invulling. Elke gemeente bereidt zich op eigen wijze voor op de nieuwe regelgeving. De regio kent 6 sociale diensten, 3 WSW-organisaties en diverse onderling afwijkende werkgeversbenaderingen. Dit bemoeilijkt het realiseren van een verdergaande regionale samenwerking en de daarin opgesloten kansen voor verbeteren van de effectiviteit en efficiency.

d. Uitvoeringskosten Wmo en Jeugd (gewijzigd)

De 3 decentralisaties (3D) gaan gepaard met een structurele uitbreiding en versterking van de ambtelijke organisatie. Een uitbreiding en versterking die enerzijds is ingegeven vanuit de transitie van rijkstaken naar gemeenten en anderzijds gerelateerd is aan de rol die Tilburg vervult als centrumgemeente op het gebied van Beschermd Wonen en gastheergemeente voor de regionale inkoop en betaling van jeugdzorg. Om in de dekking van deze uitbreiding en versterking te voorzien is in het beleidskader jeugd en Wmo overeengekomen dat 2% van de integratie uitkering gereserveerd wordt voor uitvoeringskosten.

In 2015 heeft m.n. de focus gelegen op continuïteit van zorg en de implementatie en uitvoering van de operationele processen. Desondanks constateren wij dat de administratieve inbedding van de decentralisaties op veel plekken in de keten (bij zowel decentrale overheden, de SVB als zorgaanbieders) nog onvoldoende op orde is, waardoor processen nog steeds niet optimaal verlopen. De problematiek rondom de verantwoording van de pgb-middelen (persoonsgebonden budget) en de niet goed functionerende gegevensuitwisseling via het gemeentelijk gegevensknooppunt (GGK), komen daar nog eens bovenop. Bovenstaande duidt erop dat er nog geen stabiele situatie is ontstaan in de uitvoering van de gedecentraliseerde taken. Nog steeds hebben we te maken met incidentele kosten van het repareren, inregelen en afstemmen van processen in de keten, waardoor een overschrijding van de 2% norm wordt voorzien. In 2016 naar verwachting € 1,3 mln. Vanuit GR Hart van Brabant is het voorstel dit tekort af te dekken gedeeltelijk via de inzet van de egaliseringsreserve en gedeeltelijk via een ophoging van de uitvoeringsnorm jeugd naar 3%.

III Inkomensbudget / Rijksbijdrage I-deel (gewijzigd)

Bij vaststelling van het macrobudget I-deel is het uitgangspunt dat voor alle gemeenten tezamen een toereikend budget wordt vastgesteld. Het macrobudget wordt voorlopig vastgesteld in september voorafgaand aan het uitvoeringsjaar. In september van

het uitvoeringsjaar wordt het budget definitief vastgesteld. De mogelijkheid bestaat dat het definitieve budget afwijkt (positief of negatief) van het voorlopig vastgestelde budget ten gevolge van actuele inzichten in conjunctuur en gevolgen van het kabinetsbeleid. Vanaf 2015 is er een nieuw verdeelmodel voor de BUIG, het multiniveau-model ontwikkeld door het SCP.

Het nieuwe verdeelmodel had aanvankelijk een fors negatief herverdeeleffect voor Tilburg. In 2016 zijn een aantal verbeteringen in het nieuwe verdeelmodel aangebracht ten opzichte van het model 2015 die dit negatieve herverdeeleffect dempen.

Meerjarig is het beeld met betrekking tot de BUIG negatief. Het effect na 2016 is moeilijker te voorspellen. Er zijn zowel ontwikkelingen op inkomsten als uitgavenkant. Modelontwikkelaar SCP heeft de opdracht het model verder te verbeteren.

Tenslotte is ook de vangnetregeling voor 2016 (voorheen IAU/MAU) herzien. Door deze vangnetregeling wordt het eigen risico van de gemeente afgetopt tot maximaal 5% en een vergoeding daarboven volgens een glijdende schaal. Voor 2017 en verder is het eigen risico maximaal 7,5%.

IV Gevolgen economische ontwikkelingen (ongewijzigd)

De huidige moeilijke economische situatie brengt een aantal mogelijke risico's met zich mee waarvan omvang en kans van optreden lastig zijn in te schatten.

- We zien dat afnemers van onze gemeente, waaronder commerciële partijen en sportverenigingen, steeds vaker betalingsproblemen hebben waardoor onder andere het risico op oninbaarheid van openstaande vorderingen groeit.
- Hoewel de economische crisis op zijn eind lijkt te lopen zien we dat er nog steeds minder bouwaanvragen worden ingediend waardoor we minder opbrengsten voor de bouwleges ontvangen. Als we de ontwikkeling van de landelijke cijfers zien, geldt het risico op lagere opbrengsten bouwleges ook voor 2016. Hoewel de economie aantrekt moeten we er rekening mee houden dat het nog enkele jaren kan duren voordat de opbrengsten bouwleges zich weer op het normale niveau bevinden.

V Wet HOF (gewijzigd)

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband over de staatsschuld is de Wet Houdbare Overheids Financiën (wet HOF) ingevoerd. Deze wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. In mei 2015 is de wet aangepast waardoor de minister van financiën de mogelijkheid heeft het EMU-saldo van decentrale overheden te beheersen via een correctiemechanisme. Dit correctiemechanisme omvat naast mogelijke maatregelen om het EMU-saldo van decentrale overheden te verbeteren ook een nationale geldelijke sanctie. De nationale sanctie komt bovenop de mogelijkheid dat decentrale overheden meedelen in een boete uit Brussel.

Voor Tilburg kan dit in 2016 en latere jaren mogelijk gevolgen hebben voor de ambities en bijbehorende investeringen. Recente landelijke cijfers geven vooralsnog geen aanleiding tot actie.

VI Overige wetgeving-jurisprudentie RO (ongewijzigd)

Wetgeving op het gebied van ruimtelijke ordening wordt continu gewijzigd. Dat brengt veel onduidelijkheid met zich mee over wat precies geldend is op een bepaald moment (bijvoorbeeld de wijzigingen in het kader van de Crisis- en Herstelwet). Deze wijzigingen vragen om een vertaling naar een aanpassing van de onderbouwing van de bestemmingsplannen en de plansystematiek. Dit kan leiden tot vernietiging van een bestemmingsplan waardoor procedures opnieuw moeten worden gevoerd dan wel dat projecten definitief geen doorgang kunnen vinden indien gebreken niet gerepareerd kunnen worden.

VII Vennootschapsbelasting overheidsbedrijven (ongewijzigd)

Met ingang van 2016 gaan overheidsondernemingen een belasting over de winst (vennootschapsbelasting) betalen om een gelijk speelveld met belastingplichtige marktpartijen te creëren. Op Prinsjesdag 2014 is hiervoor een wetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer dat in mei 2015 is aangenomen in de Eerste Kamer. We hebben een aanvang gemaakt met de inventarisatie van de gevolgen van de vennootschapsbelastingplicht voor de organisatie door het in kaart brengen van de bestaande activiteiten van de gemeente Tilburg. We zijn gestart met een nadere analyse van de activiteiten om de impact en de financiële gevolgen van de wet voor de gemeente concreter in beeld te krijgen. Tevens wordt gekeken naar de samenhang met de BTW en de gevolgen van de Wet Markt & Overheid.

VIII Verandering BTW wetgeving Sport (gewijzigd)

Tijdens een ambtelijk overleg op het ministerie van Financiën met de VNG en de Sportkoepels op 21 mei 2014 heeft het ministerie medegedeeld dat het kabinet van plan is om het Sportbesluit verregaand aan te passen. Wanneer gemeenten sportaccommodaties ter beschikking stellen voor sportbeoefening, valt dat nu nog onder het lage BTW-tarief (6%). Een wijziging zou kunnen betekenen dat deze terbeschikkingstelling onder de btw-sportvrijstelling komt te vallen. Gevolg is dat de betaalde BTW in verband met de exploitatie van de sportaccommodaties niet langer meer verrekend kan worden (lees: terugontvangen). Dit is nadelig voor Tilburg. Ook kan een nadelig gevolg zijn dat bij investeringen in sportaccommodaties in de afgelopen 10 jaar - op basis van de zogenaamde btw-herzieningsregels - de in het verleden in aftrek genomen btw moet worden terugbetaald.

De staatssecretaris van Financiën had aangegeven de reikwijdte van de eventuele wijzigingen bij gelegenheid van de Fiscale

Verzamelwet 2015 bekend te maken. Het wetsvoorstel is onlangs verschenen, maar hierin wordt niets opgemerkt over de btw-sportvrijstelling. Op 17 juni 2015 is een brief van de Staatssecretaris van Financiën gepubliceerd over de btw-sportvrijstelling. De staatssecretaris concludeert dat de Europese btw-richtlijn en de daarbij behorende jurisprudentie dwingen tot aanpassing van de Nederlandse btw-sportvrijstelling. Hij acht een verruiming van de btw-sportvrijstelling dan ook op termijn onvermijdelijk. Ook de terbeschikkingstelling van sportaccommodaties (door niet-winstbeogende instellingen) zal dan onder de btw-sportvrijstelling worden geschaard. Op korte termijn ziet het kabinet binnen de huidige kaders echter geen mogelijkheid om de budgettaire gevolgen hiervan in te passen. Verruiming van de btw-sportvrijstelling kan daarom nu niet aan de orde zijn, zo laat de staatssecretaris weten. Een daadwerkelijke aanpassing van de btw-wetgeving op dit punt lijkt dus nog even te worden uitgesteld. Wij verwachten dat dit punt wordt doorgeschoven naar het volgende kabinet. Het risico blijft dus bestaan.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de specifieke risico's voor Tilburg waarna deze nader worden toegelicht. Er zijn ten opzichte van de Tussenrapportage 2015 enkele nieuwe risico's opgenomen, enkele risico's zijn vervallen. Anderen zijn tekstueel aangepast naar de laatste stand van zaken.

Nr.	Risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
Sociale Stijging					
1.	Asbestproblematiek in schoolgebouwen	Laag	I	Onbekend	Ongewijzigd
Vestigingsklimaat					
2.	Vrijval garantievoorziening verkoop Essent	Onbekend	I	Onbekend	Gewijzigd
3.	TWM	Hoog	I	Onbekend	Gewijzigd
4.	Gate2 / Rotary Wing Training Center (RWTC)	Onbekend	I	Onbekend	Ongewijzigd
5.	Leges niet tijdig geactualiseerde bestemmingsplannen	Laag	S	1.000-2.500	Ongewijzigd
6.	Achtervangfuncties WSW en WEW	Laag	I	1.500	Ongewijzigd
7.	Ruimte voor Ruimte regeling	Midden	I	1.366	Ongewijzigd
8.	Specifieke risico's grondexploitaties	Midden	I	37.300	Gewijzigd
9.	Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM)	Midden	I	Onbekend	Ongewijzigd
10.	Verkoop Attero (mogelijke opbrengst escrow)	Onbekend	I	0 - 500 (positief risico)	Ongewijzigd
11.	Veemarktkwartier, subsidie OP-Zuid	Laag	I	0	Vervallen
12.	Verruiming Wilhelminakanaal	Onbekend	I	Onbekend	Gewijzigd
13.	Abdij Koningsoord (Samen Investeren)	Hoog	I	475	Gewijzigd
14.	Verhuurdersheffing huurwoningen	Midden	S	100 - 300	Ongewijzigd
15.	Damwanden Parkeergarage Pieter Vreedeplein	Midden	I	> 1.000	Ongewijzigd
Leefbaarheid					
16.	Slachtplaats Tilburg	Onbekend	I	Onbekend	Ongewijzigd
17.	Planschade overeenkomsten: tegemoetkoming in schade	Midden	S	100 - 500	Ongewijzigd
18.	Ongeval zwembad Reeshof	Hoog	I	100 - 500	Ongewijzigd
19.	Monumentenfonds Brabant	Hoog	I	340	Gewijzigd
20.	Herstelkosten atletiekbaan	Midden	I	700	Ongewijzigd
21.	BTW-regime Sport (zie onder algemene risico's)				
	Incidenteel	Laag	I	3.500 -8.000	Gewijzigd
	Structureel	Laag	S	1.000	
22.	Financiële positie OMWB (Omgevingsdienst Midden- en West Brabant)	Hoog	I	400	Nieuw
Bestuur					
23.	Rechtsgeding lichtmastreclame	Laag	I	100	Ongewijzigd
24.	Onderzoek Europese commissie Willem II	Laag	I	Onbekend	Ongewijzigd
25.	Gemeentefonds; opschalingskorting (zie onder algemene risico's)	Hoog	S	8.500	Ongewijzigd
26.	Inventarisatie regelingen (voormalig) personeel	Midden	I	Onbekend	Ongewijzigd
27.	Invoering Individueel Keuzebudget (IKB) voor personeel	Hoog	I	3.500	Vervallen

Risico zonder relatie met weerstandsvermogen vanwege doorrekening in tarieven					
28.	Contract GFT afval	Laag	I	1.500	Ongewijzigd
29.	Volumeplicht huishoudelijk afval	Hoog	I	Onbekend	Ongewijzigd
30.	Lagere opbrengsten rioolheffing niet-woningen	Midden	I	100 - 500	Ongewijzigd

Specifieke risico's

Het totaal van de specifieke risico's is in onderstaande matrix samengevat. Hierbij is uitgegaan van het hoogste bedrag uit de risicoklasse en zijn de risico's die geen relatie met het weerstandsvermogen hebben niet meegenomen.

Incidenteel/structureel:				
Risico-klasse:	Incidenteel	Structureel	Totaal	Aantal Risico's
1: > € 5 mln.	45.300	8.500	53.800	3
2: > € 1 mln. < € 5 mln.	3.866	2.500	6.366	4
3: < € 1 mln.	2.015	1.800	3.815	9
onbekend	0	0	0	9
Totaal	51.181	12.800	63.981	25

(excl. risico's in relatie tot tarieven)

Toelichting op de specifieke risico's:

Nr.	Omschrijving risico	Status:
1.	<p>Asbestproblematiek in schoolgebouwen</p> <p>Op 18 februari 2014 is de richtlijn voor de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeente en schoolbesturen in geval van de aanwezigheid van asbest in scholen vastgelegd in een collegebesluit. We volgen hiermee de landelijke richtlijnen en wetgeving. De gemeente is in een aantal gevallen verantwoordelijk voor de kosten van sanering. Bij de schoolgebouwen in het primair- en voortgezet onderwijs heeft inmiddels een asbestinventarisatie plaatsgevonden. Daaruit blijkt dat er geen acute risico's zijn. Bij onderhoud en renovatie kan asbestbeschadiging optreden. Schoolbesturen kunnen in zo'n geval voor de kosten van asbestsanering een aanvraag indienen in het kader van het huisvestingsprogramma onderwijs, dan wel de spoedprocedure onderwijshuisvesting. Hiervoor hebben we een stelpost binnen de onderwijshuisvestingsmiddelen. Het is hiermee een laag risico.</p>	Ongewijzigd
2.	<p>Vrijval garantievoorziening verkoop Essent (escrow Essent)</p> <p>Na vrijval van de eerste tranche in 2011, resteert binnen de escrow nog een totaal uit te keren bedrag van € 440 mln.. Claims konden tot 30 september 2015 worden ingediend. Vanaf deze datum kan het gedeelte van de escrow vrijvallen waarvoor geen claims zijn ingediend. Volgens de meest recente gegevens betreft deze vrijval € 327 mln., voor Tilburg € 12,19 mln. In de begroting van 2015 is voor Tilburg rekening gehouden met een ontvangst van € 11,2 mln.. Na een positieve vaststelling door de Bijzondere Algemene Vergadering van Aandeelhouders eind oktober, zal dit geld aan de aandeelhouders worden overgemaakt. De afhandeling van de ingediende claims is naar verwachting eind 2015 afgerond. Hierna wordt duidelijk of er nog een mogelijk positief saldo overblijft wat ook kan vrijvallen aan de aandeelhouders.</p>	Gewijzigd

Nr.	Omschrijving risico	Status:
3.	<p data-bbox="229 338 293 371">TWM:</p> <p data-bbox="229 371 464 398"><i>Gerechtelijke procedure</i></p> <p data-bbox="229 398 1281 775">Op 1 juni 2007 zijn de drinkwateractiviteiten van TWM juridisch overgedragen aan Brabant Water NV. TWM opteert voor wat betreft de schadeloosstelling van Brabant Water voor de zogenoemde reproductiewaarde. Deze sinds 2009 lopende procedure is voor de rechtbank Breda voortgezet. Een commissie van deskundigen adviseert de rechtbank over de hoogte van de schadeloosstelling die Brabant Water aan TWM zal moeten vergoeden. De commissie heeft vragen aan de partijen gesteld om te komen tot een advies ten aanzien van de schadeloosstelling. Met instemming van de commissie van deskundigen hebben Brabant Water en TWM geprobeerd de vragen zoveel mogelijk gezamenlijk te beantwoorden en bij verschil van mening voor te leggen aan de commissie. TWM en Brabant Water hebben begin oktober 2014 de vragen van de deskundigen van de rechtbank beantwoord. Vanwege het omvangrijke en complexe geschil willen de deskundigen zich ten aanzien van een aantal technische punten daarin laten bijstaan door externe experts. Het conceptadvies van de commissie zal aan partijen worden voorgelegd. Na hun reactie maakt de commissie zijn advies definitief en legt het voor aan de rechtbank. De uitspraak van de Rechtbank wordt medio 2016 verwacht.</p> <p data-bbox="229 808 395 835"><i>Geldlening TWM</i></p> <p data-bbox="229 835 1278 1155">Brabant Water NV heeft in 2007 een voorschot van € 35,2 miljoen op de overnamesom overgemaakt. Dit voorschot was op dat moment onvoldoende om de resterende externe financieringen en de lopende exploitatielasten binnen de TWM-groep te kunnen dekken. Om de liquiditeitsproblematiek van TWM het hoofd te kunnen bieden, heeft de raad besloten tot een leningarrangement bestaande uit twee langlopende leningen voor een maximaal totaalbedrag van € 28,5 mln. en een rekening-courantovereenkomst. Het bedrag in rekening-courant bedroeg per eind 2014 € 2,5 mln. en de hoogte van de opgenomen langlopende lening € 23,3 mln. Op 4 juni 2015 heeft Brabant Water een aanvullend voorschot van € 21,3 miljoen op de overnamesom overgemaakt. € 19,3 mln. hiervan heeft NV TWM op de uitstaande leningen van de gemeente Tilburg afgelost; de rest is nodig voor de eigen bedrijfsvoering. De uiteindelijke uitspraak over de hoogte van de schadeloosstelling zal bepalend zijn in hoeverre de resterende gemeentelijke lening en de andere uitstaande verplichtingen door TWM terugbetaald kunnen worden.</p> <p data-bbox="229 1189 376 1216"><i>TWM Gronden</i></p> <p data-bbox="229 1216 1262 1391">De gronden van TWM Gronden BV maken geen onderdeel uit van de juridische procedure en blijven voornamelijk in eigendom van deze vennootschap. Een groot deel van de gronden betreft bos en natuurterrein waar geen inkomsten maar wel beheerlasten uit voortvloeien. De gronden die binnen TWM Gronden BV worden beheerd, blijven tot na afwikkeling van de juridische claim binnen deze vennootschap. Op dat moment zal de toekomst van TWM Gronden BV worden meegenomen in de besluitvorming tot verdere afbouw van de TWM-groep.</p>	Gewijzigd

Nr.	Omschrijving risico	Status:
4.	<p>Gate2 / Rotary Wing Training Center (RWTC)</p> <p>Binnen het project Aerospace & Maintenance is door de provincie Noord-Brabant in het kader van de subsidieregeling Samen Investeren een revolverende bijdrage van € 3,4 mln. ter beschikking gesteld voor de vastgoedontwikkeling Aerospace Maintenance Park binnen Gate2. Ook wij als gemeente hebben hier een revolverende bijdrage van € 2,1 mln. aan geleverd. Beide bijdragen zijn begin 2015 door middel van een overeenkomst tussen de gemeente Tilburg en Gate2 BV omgezet in een renteloze lening. De aflossing van deze lening is gekoppeld aan de businesscase vastgoed en afhankelijk van de bezettingsgraad van het vastgoed en de verhuurmogelijkheden, oftewel van de mate van realisatie van de opbrengsten waarmee in de onderliggende businesscase rekening is gehouden. De grootste huurder van het vastgoed is RWTC BV, waarvan de gemeente (via Gate2 BV) de grootste aandeelhouder is.</p> <p>De gemeente loopt op beide renteloze leningen risico. De gemeente is ook aansprakelijk voor het provinciale gedeelte, indien de resultaten van zowel Gate2 Vastgoed BV als RWTC BV achterblijven bij de prognoses.</p> <p>De Koninklijke Luchtmacht gaat een tweetal simulatoren overplaatsen naar Gilze-Rijen en heeft hiertoe een 10-jarig huurcontract afgesloten met Gate2 Vastgoed BV. Hiervoor moeten aanpassingen gedaan worden aan het gebouw. In relatie tot de bancaire financiering van deze noodzakelijke verbouwing is besloten de renteloze leningen gedurende de eerste 5 jaar van het contract met de Koninklijke Luchtmacht achter te stellen. Door de komst van de simulatoren neemt de bezetting van het vastgoed toe, wordt de businesscase versterkt en de kans op terugbetaling van de leningen vergroot.</p>	Ongewijzigd
5.	<p>Leges niet tijdig geactualiseerde bestemmingsplannen</p> <p>Vanaf 1 juli 2013 kunnen wij geen leges meer heffen voor omgevingsvergunningen die gebaseerd zijn op bestemmingsplannen die ouder zijn dan 10 jaar. Een klein aantal bestemmingsplannen is niet tijdig geactualiseerd. Daarvoor zijn diverse redenen, bijvoorbeeld andere besluitvorming voor het plangebied Bakertand (uit te werken bestemming bedrijventerrein) waardoor de realisatie van plannen is uitgesteld. Verder zijn de plannen in de Overhoeken, Heikant, Bakertand, De Akker en Koningsoord verstraald. In genoemde plangebieden zijn globale bestemmingsplannen van kracht met uit te werken bestemmingen.</p> <p>Het plan Bakertand zal pas omstreeks 2017 geheel zijn geactualiseerd. Dit is afhankelijk van de uitkomst van gesprekken met de gemeente Goirle over een eventuele grenscorrectie voor het gebied Bakertand en van de regionale programmatische afspraken over bedrijventerreinen (RRO, december 2015). Daarbij opteren we voor een andere verdeling van de plancapaciteit waarbij we de ontwikkeling van Wijkevoort naar voren in de tijd willen halen en daarvoor bereid zijn om de hectares (uit te werken) bedrijventerrein Bakertand in te leveren dan wel als strategische reserve voor de lange termijn op te nemen. De achterliggende reden om de bedrijventerreinenbestemming voor Bakertand niet uit te werken is de economisch niet haalbare realisatie: risico tot planschade en er is geen optimale ontsluiting aan de hoofdinfrastructuur (snelweg A58).</p> <p>Voor het gebied Koningsoord is een groot aantal aanvragen voor een omgevingsvergunning ingediend. Daarvoor kunnen dus geen leges worden geheven.</p>	Ongewijzigd
6.	<p>Achtervangfuncties WSW en WEW</p> <p>Met ingang van 2014 informeert het WSW gemeenten jaarlijks over de financiële situatie van de corporaties in hun gemeente. Hierdoor krijgen gemeenten rechtstreeks inzicht in de risicokwalificaties van de in hun gemeente werkzame corporaties. Over de risico's die de gemeente als 3^e achtervang loopt, wordt de raad via de periodieke informatiebrief Wonen geïnformeerd.</p> <p>Vestia heeft, in het kader van de provinciale stimuleringsregeling woningbouw, een onderhandse renteloze lening van € 1,472 mln. van ons gekregen. Deze lening moet uiterlijk 1 juli 2016 in zijn geheel worden afgelost. Deze lening valt buiten de normale WSW-borging.</p> <p>Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)</p> <p>Het WEW borgt, met het Rijk en gemeenten als achtervang, verstrekte hypotheekleningen met nationale hypotheekgarantie. Als het WEW niet kan voldoen aan haar verplichtingen, treedt de achtervangfunctie in werking. De achtervangfunctie van de Gemeente Tilburg bedraagt 50% voor afgegeven hypotheekgaranties vóór 1 januari 2011. Vanaf 2011 vervult het Rijk de achtervangfunctie voor 100%. Op de achtervangfunctie is tot nu toe geen beroep gedaan. WEW verwacht op basis van een liquiditeitsprognose dat dit de komende jaren evenmin aan de orde zal zijn. Het gemeentelijke risico is uiterst beperkt; een nadere precisering is niet mogelijk.</p>	Ongewijzigd

Nr.	Omschrijving risico	Status:
7.	<p>Ruimte voor Ruimte regeling</p> <p>De intentieovereenkomst 'Ruimte voor Ruimte' tussen de gemeente en de provincie is gericht op realisering van ruime woonkavels rond kernen c.q. aan stadsranden ter dekking van de provinciale regeling met betrekking tot de sloop van stallen. Het project Oostkamer (ten noordoosten van Tilburg) is gericht op het realiseren van ongeveer 200 'Ruimte voor Ruimte' woningen. Inmiddels is er een exploitatieovereenkomst gesloten voor de realisatie van 209 'Ruimte voor Ruimte' kavels. De bestemmingsplanprocedure wordt doorlopen. Aangezien de inkomsten uit de verkoop van de eerste woningen pas in 2017 (gefaseerde uitgifte tot minimaal 2027) zijn voorzien, is er sprake van voorfinanciering. Indien de kavels niet verkocht worden, is er geen dekking voor de voorgefinancierde uitgaven die € 1,366 mln. bedragen.</p>	Ongewijzigd
8.	<p>Specifieke risico's grondexploitaties</p> <p>Binnen de grondexploitatie spelen veel risico's. De omvang hiervan wordt bepaald met behulp van de Rismanmethode. Wij berekenen het totale risico over alle grondexploitaties op een bedrag van € 37,3 mln.. Dit bedrag is gestort in de Reserve Risico's Grondexploitaties.</p> <p>Bij deze risicobepaling is rekening gehouden met voorziene risico's als afzetvertraging en prijsdaling. Twee keer per jaar (bij jaarrekening en begroting) actualiseren wij de risicoanalyses en aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve verhoogd of verlaagd. Deze reserve maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen.</p> <p>Als de economische situatie verder verslechtert of langdurig aanhoudt bestaat het risico dat in de toekomst extra middelen beschikbaar moeten worden gesteld om een nieuw tekort af te dekken.</p> <p>Het eerder genoemde risico ten aanzien van de mogelijke ontoereikendheid van de plan- en apparaatskosten is door het verhogen van de in de grondexploitatie opgenomen budgetten vervallen.</p>	Gewijzigd
9.	<p>Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM)</p> <p>De gemeente Tilburg en de woningcorporaties Tiwos, Wonen Breburg en TBV Wonen hebben samen de Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM) opgericht met als centrale doelstelling om verpaupering en verloedering in de binnenstad tegen te gaan. Dat gebeurt door panden in de binnenstad aan te kopen, deze panden ofwel op te knappen en te verkopen, ofwel de locaties te herontwikkelen. Het gaat hierbij om panden die niet opgepakt worden door de markt. Door de teruglopende markt hebben de herontwikkelingen en renovaties niet het beoogde resultaat opgeleverd. De gemeente Tilburg heeft voor haar aandeel in SOM een voorziening getroffen van € 0,8 mln. en een bedrag van € 0,27 mln. gereserveerd voor het verwachte verlies. Indien de panden niet tijdig verkocht kunnen worden of minder opbrengen, kan dit verlies nog verder oplopen.</p>	Ongewijzigd
10.	<p>Verkoop Attero (mogelijke opbrengst escrow)</p> <p>Bij de verkoop aandelen Attero is in totaal € 13,5 mln. in een escrow gestort ter dekking van eventuele financiële gevolgen die bij de verkoop niet zijn voorzien. In 2015 wordt € 9,5 mln. teruggegeven aan de aandeelhouders. Het restant volgt in 2019. Voor Tilburg betekent dit: € 355.000 in 2015 en € 149.000 in 2019. Het daadwerkelijk te ontvangen bedrag is echter afhankelijk van ingediende en toegekende claims en is daarmee onzeker. Hiervan kan nu nog geen inschatting worden gemaakt.</p>	Ongewijzigd
11.	<p>Veemarktkwartier, subsidie OP-Zuid</p> <p>Met Stimulus Programmamanagement zijn wij in gesprek geweest over de wijze van het declareren van de kosten in het kader van het Veemarktkwartier. Dit als gevolg van de afspraken bij het uitbrengen van de beschikking en de uitvoering van het project door de concessiehouder. Door Stimulus Programmamanagement is met dagtekening 31 augustus 2015 een nieuwe subsidiebeschikking afgegeven waarin zowel het subsidiepercentage als de totale subsidiabele kosten waarover de subsidie wordt uitgekeerd opnieuw zijn vastgesteld. Dit betekent dat door de gemeente het volledige bedrag van € 8,5 mln. subsidie wordt ontvangen. Het risico kan daarmee vervallen.</p>	Vervallen

Nr.	Omschrijving risico	Status:
12.	<p>Verruiming Wilhelminakanaal Momenteel wordt er hard gewerkt aan de verbreding en verdieping van het Wilhelminakanaal tussen de uitmonding van de Donge en de Dongenseweg, de zgn. fase 1. In de afgelopen maanden kwam er vanuit de projectorganisatie voor de verbreding van het Wilhelminakanaal het signaal dat het effect van het verlagen van het kanaalpeil tussen de Reeshof en Vossenbergh, ten gevolge van de sloop van sluis II, op de daling van de grondwaterstand in het gebied rondom het Wilhelminakanaal, groter zal zijn dan uit de onderzoeken rondom de MER van 2011 valt af te leiden en dus nader onderzoek vergt. Inmiddels beginnen de contouren van een oplossing duidelijk te worden en is door de drie projectpartners, het Rijk, de provincie Noord Brabant en de gemeente Tilburg, toegezegd aanvullende middelen vrij te maken om de gevonden oplossing te financieren. De aanvullende middelen zijn gebaseerd op de berekende maximale variant van € 48 mln. Het risico blijft aanwezig dat de kosten hoger uit kunnen gaan vallen.</p>	Gewijzigd
13.	<p>Abdij Koningsoord (Samen Investeren) Binnen het Provinciaal project Samen Investeren in BrabantStad is voor de restauratie van het Rijksmonument Abdij Koningsoord in 2010 € 1.450.000,- subsidie verleend. De restauratie van het Poortgebouw is in 2011 afgerond waarna door omstandigheden het restauratieproject is stilgevallen. Momenteel heeft de huidige eigenaar Vastgoed Brabant de intentie het complex te verkopen. Voor de restauratie van het Poortgebouw is de subsidie vastgesteld op € 105.146,-. Als gevolg van het verleende voorschot van € 580.000,- resteert een terugbetalingsverplichting van € 474.854,- die nog niet geëffectueerd is. De beoogde nieuwe eigenaar van het kloostercomplex heeft een nieuw plan ingediend voor de restauratie waarvoor de nadere vergunningaanvraag loopt en de start voorzien is in najaar 2015. Uitgangspunt is besteding van de resterende subsidie-middelen binnen de kaders van de subsidieregeling.</p>	Gewijzigd
14.	<p>Verhuurdersheffing huurwoningen Sinds 2013 bestaat een nieuwe belastingheffing voor verhuurders die meer dan 10 woningen verhuren onder de huurtoeslaggrens ((kale) huurprijs is niet hoger dan € 681,02 voor het jaar 2013 en € 699,48 voor het jaar 2014). De hoogte van het tarief voor deze heffing loopt tot 2017 op. Ook de gemeente wordt sinds 1 januari 2013 met deze belastingheffing geconfronteerd. Voor het jaar 2013 worden bij de gemeente circa 119 huurwoningen en voor het jaar 2014 circa 113 huurwoningen in heffingsgrondslag betrokken. De gemeente heeft o.a. vanwege de opname van de anti-kraakpanden en de woningen onder de Leegstandswet in de heffingsgrondslag bezwaar aangetekend tegen de bedragen die de gemeente over deze twee jaren aan de Belastingdienst heeft voldaan. Het bezwaar ten aanzien van het belastingjaar 2013 is door de Belastingdienst afgewezen. Tegen deze beslissing is beroep bij de rechtbank ingesteld. Gezien de lopende gerechtelijke procedure voor het jaar 2013 wordt het bezwaarschrift voor het jaar 2014 vooralsnog door de Belastingdienst aangehouden. Indien de rechtbank ons beroep gegrond verklaart, betekent dit dat er minder woningen in de heffingsgrondslag vallen. Afhankelijk van de uitkomst hiervan schatten wij de structurele lasten in op € 100.000,- olopend naar € 300.000,- per jaar (i.v.m. ingroeimodel van de heffing). De woningen staan op de gemeentelijke verkooplijst van panden, waardoor het risico in de loop van de jaren weer zal afnemen. In 2016 wordt de verhuurdersheffing door het kabinet geëvalueerd, wat mogelijk een verlaging van het tarief van de heffing per 2017 of eventueel zelfs een afschaffing van de verhuurdersheffing tot gevolg kan hebben.</p>	Ongewijzigd
15.	<p>Damwanden Parkeergarage Pieter Vreedeplein In de parkeergarage Pieter Vreedeplein ondervinden de gemeente Tilburg en de particuliere eigenaren van de bovengelegen appartementen (als gezamenlijk eigenaar van de parkeergarage) regelmatig waterschade door binnentredend grondwater. Er is sprake van lekkages bij de aansluitingen tussen de vloer en de damwanden c.q. de aansluitingen tussen de onderlinge damwanddelen. De damwanden maken deel uit van de constructie van het complex en zijn daardoor eigendom van de VvE Hoofdsplitsing complex Pieter Vreedeplein, waarin de gemeente als één der eigenaren participeert. De VvE heeft voor deze problematiek een deskundige ingeschakeld die in 2015 met voorstellen voor een oplossing komt. De VvE zal in eerste instantie de aannemer aansprakelijk stellen; mogelijk daarna ook de opdrachtgever (Pieter Vreedeplein Ontwikkeling C.V., participatie gemeente 50%).</p>	Ongewijzigd
16.	<p>Slachtplaats Tilburg In 1985 is de gemeentelijke slachtplaats aan Slachtplaats Tilburg BV verkocht. In 1994 heeft de raad vervolgens ingestemd met een aanpassing van het in 1985 overeengekomen leningarrangement. De problematiek van de bodemverontreiniging werd daarbij losgekoppeld van de onderhandelingen. Het risico ten aanzien van verontreiniging van de bodem onder het slachtplaatsterrein is nog steeds aanwezig. Er is geen sprake van nieuwe ontwikkelingen op dit punt.</p>	Ongewijzigd

Nr.	Omschrijving risico	Status:
17.	<p>Planschade overeenkomsten: tegemoetkoming in schade</p> <p>Planschadevergoedingen die niet verhaald kunnen worden op initiatiefnemers, komen ten laste van de algemene middelen. In nieuwe exploitatieplannen wordt dit risico ondervangen doordat de planschadekosten goed worden afgedekt via planschadeovereenkomsten of als onderdeel in het exploitatieplan worden opgenomen. Bij projecten die door de gemeente zelf worden gedaan, kunnen planschadeclaims nog binnen komen nadat het projectbudget is afgesloten. Bij de actualisatie van de bestemmingsplannen voor Heikant en Akker is er een planschaderisico omdat de bestemmingen grotendeels van een uit te werken woon- naar een agrarische bestemming worden afgewaardeerd.</p>	Ongewijzigd
18.	<p>Ongeval zwembad Reeshof</p> <p>In november 2011 zijn twee bezoekers van zwembad De Reeshof gewond geraakt door het naar beneden vallen van enkele geluidsboxen die in het zwembad aan het plafond waren bevestigd. Een van de twee bezoekers is ten gevolge van haar verwondingen overleden. De zaak is afgewikkeld met de ouders van het slachtoffer. Deze kunnen nog binnen een periode van vier jaar op de getroffen schikking terugkomen als zich nieuwe feiten voordoen. Daarnaast wordt de gemeente strafrechtelijk vervolgd wat een mogelijk financieel risico met zich mee kan brengen. De mogelijke claims en kosten voor ondersteuning zijn in dit risico opgenomen.</p>	Ongewijzigd
19.	<p>Monumentenfonds Brabant</p> <p>Het belang van Tilburg in NV Monumenten Fonds Brabant (MFB) bestaat uit 4 gewone aandelen van € 1.000,- nominaal en een 5% achtergestelde converteerbare lening van € 396.000,-. MFB heeft zeer sombere berichten over de toekomst. In de aandeelhoudersvergadering van 28 januari 2015 is een consolidatiescenario voorgesteld waarmee continuïteit van MFB kan worden gerealiseerd. Vanwege het belang van unanimiteit van besluitvorming binnen de aandeelhoudersvergadering van MFB heeft tijdens een bestuurlijk overleg op 13 februari 2015 MFB ingestemd met verlenging van de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst tussen MFB en Tilburg met acht jaren tot en met 30 juni 2025. Hierdoor is aan de bezwaren van Tilburg tegen aandelenconversie tegemoet gekomen. Dit betrof het voorstel om de rentebetaling over 2011 en 2014 en de toekomstig te ontvangen rente over de jaren 2015 en 2016, totaal € 67.000,-, om te zetten in aandelenkapitaal. Momenteel werkt het MFB deze besluitvorming uit. Van het totale risico ad. € 467.000,- is in 2014 in totaal € 127.000,- voorzien voor de lening (gedeeltelijk) en rentevorderingen over 2011 en 2014.</p>	Gewijzigd
20.	<p>Herstelkosten atletiekbaan</p> <p>De juridische strijd met Mondo over de atletiekbaan sleept zich nog steeds voort. Het is onduidelijk hoe dit afloopt. Het college heeft inmiddels besloten om over te gaan tot een procedure bij de Raad van Arbitrage. Ondertussen vinden er gesprekken plaats met Mondo om tot een oplossing te komen.</p>	Ongewijzigd
21.	<p>BTW-regime Sport (zie onder algemene risico's)</p>	Ongewijzigd
22.	<p>Financiële positie Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)</p> <p>De OMWB zal naar verwachting het boekjaar 2015 afsluiten met een negatief resultaat van circa € 2,6 mln. Verwacht wordt dat er sprake zal moeten zijn van een extra aanvullende bijdrage van alle deelnemers om het negatieve vermogen van de OMWB aan te zuiveren. Een bijdrage voor de gemeente Tilburg zal naar schatting uitkomen op € 400.000.</p> <p>Het Dagelijks bestuur heeft inmiddels een plan 'Huis op orde' opgesteld om daarmee de structurele problemen, inclusief de negatieve resultaten, aan te pakken. De aan het bestuur voorgelegde concept-begroting 2016 is momenteel nog niet goedgekeurd. Dit betekent dat de OMWB waarschijnlijk onder financieel toezicht van het Rijk komt te staan. Wat hiervan de gevolgen zijn voor het functioneren van de OMWB en de uitvoering van het plan 'Huis op orde' wordt onderzocht.</p>	Nieuw

Nr.	Omschrijving risico	Status:
23.	<p>Rechtsgeding lichtmastreclame</p> <p>Eind 2010 heeft de exploitant van lichtmastreclame de gemeente gedagvaard. De exploitant claimt een bedrag van ongeveer € 100.000,- (inclusief rente). De exploitant is van mening dat ze aan de gemeente teveel pacht heeft betaald (periode 1996-2002). De Rechtbank heeft in een tussenvonnissen de exploitant opdracht gegeven middels een onderzoek door een deskundige te bewijzen dat hij te veel pacht heeft betaald. De exploitant heeft lopende dit onderzoek tussentijds de gemeente een schikkingsvoorstel gedaan dat in overleg met de stadsadvocaat zorgvuldig is beoordeeld en is afgewezen. Later heeft de exploitant een ander schikkingsvoorstel gedaan. Over dat voorstel is in overleg met de stadsadvocaat onderhandeld. Dat heeft er toe geleid dat partijen de overeenkomst over de exploitatie van lichtmastreclame hebben verlengd. De procedure over teveel betaalde pacht wordt echter voortgezet. Tot die tijd blijft het risico gehandhaafd.</p>	Ongewijzigd
24.	<p>Onderzoek Europese commissie Willem II</p> <p>De Europese Commissie (EC) is een onderzoek gestart naar vermeende staatssteun door de Gemeente Tilburg aan de BVO Willem II in verband met de afgesproken huurverlaging in 2010. Alle informatie is inmiddels met de commissie gedeeld. Begin 2014 is er nog een werkbezoek aan Brussel geweest om de zaak nader toe te lichten. Het laatste nieuws begin 2015 is dat de commissie op korte termijn met uitsluitel komt. Inmiddels heeft de zaak Willem II wel een eigen zaaknummer waardoor de EC een besluit kan nemen los van de overige lopende onderzoeken in Nederland (o.a. PSV, NEC en Den Bosch).</p>	Ongewijzigd
25.	<p>Gemeentefonds; opschalingskorting (zie onder algemene risico's, I)</p>	Ongewijzigd
26.	<p>Inventarisatie regelingen (voormalig) personeel</p> <p>Momenteel zijn we bezig met het uitvoeren van een aanvullende inventarisatie van regelingen die binnen de gemeente Tilburg met (voormalig) personeel zijn overeengekomen. Tevens worden de kosten en de dekking van beëindigingsovereenkomsten met medewerkers gecontroleerd.</p> <p>Een belangrijk punt hierbij zijn ook recent ingegane WW verplichtingen en voorzienbare WW verplichtingen in de loop van dit en volgend jaar. Het uitgangspunt wat hierbij wordt gehanteerd is dat voor goed bemiddelbare medewerkers geen toekomstige WW verplichting geraamd zal worden; voor minder bemiddelbare medewerkers zal de WW verplichting wel worden geraamd. Het eerste beeld laat zien dat de voorziening voormalig personeel niet toereikend zal zijn om alle kosten uit de getroffen regelingen op te vangen. Hierdoor is een incidentele bijstorting noodzakelijk die niet (volledig) uit bestaande bedrijfsvoeringsbudgetten gedekt kan worden. Afronding hiervan zal plaatsvinden bij de jaarrekening.</p>	Ongewijzigd
27.	<p>Invoering Individueel Keuzebudget (IKB) voor personeel</p> <p>In het CAO-akkoord 2013-2015 is afgesproken om per 1 januari 2016 het individueel keuzebudget (IKB) in te voeren. Dit is een verdere stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden van de gemeentelijke sector. Bij de voorbereiding blijkt dat het opnemen van het vakantiegeld als bron voor het IKB (mogelijk) financiële gevolgen met zich meebrengt. De kern van de problematiek ligt er in dat de vakantietoelage in de huidige situatie niet binnen het kalenderjaar wordt opgebouwd en uitbetaald, maar een betalingsritme heeft van juni tot en met mei. Omzetting van het betalingsritme van de vakantietoelage, in het kader van de invoering van het IKB, leidt ertoe dat gemeenten in het eerste jaar van het IKB 19 maanden in plaats van 12 maanden vakantietoelage moeten uitbetalen. Voor Tilburg zou dit tot een eenmalige last van maximaal € 3,5 mln. kunnen leiden. Momenteel wordt landelijk gekeken naar mogelijke alternatieven om het vakantiegeld in het IKB onder te brengen waarbij ook overleg met de Belastingdienst plaatsvindt. Afspraak is nu dat invoering van het IKB naar 2017 wordt doorgeschoven. Het risico op de eenmalige last blijft echter bestaan.</p> <p>Dit lasten van € 3,5 mln. die hieruit voortvloeien zijn opgenomen voor het jaar 2016 in deze begroting onder het product algemene baten en lasten (programma Bestuur) waardoor dit risico kan vervallen.</p>	Vervallen

Nr.	Omschrijving risico	Status:
28.	<p>Contract GFT afval</p> <p>In juli 2010 is het contract met Attero inzake de verwerking van GFT-afval verlengd. De contractverlenging is door vele Brabantse gemeenten ondertekend, waaronder ook de gemeente Tilburg. Begin september 2010 heeft een andere afvalverwerker bezwaar aangetekend tegen deze verlenging omdat deze van mening is dat hiervoor een Europese aanbesteding had moeten plaatsvinden. Tot nu toe is de eis van eiser in alle rechtszaken afgewezen. Daarom blijft er tot de uitspraak van het hoger beroep een beperkt risico bestaan met betrekking tot de contractverlenging met Attero wat een negatief effect op de overeengekomen contractprijzen zou kunnen hebben. Voor de periode 2010 t/m 2015 bedraagt dit risicobedrag ca. € 1,5 mln. Ook structureel zou dit een nadelig effect op de tarieven kunnen hebben. Het is nog niet duidelijk wanneer de uitspraak van het hoger beroep volgt. Eventuele financiële effecten tot en met 2015 kunnen uit de egalisatiereserve afvalstoffenheffing worden opgevangen. De egalisatiereserve is daarvoor toereikend. Mogelijk structurele effecten zullen in het toekomstig tarief moeten worden verdisconteerd.</p>	Ongewijzigd
29.	<p>Volumeplicht huishoudelijk afval</p> <p>De volumeplicht van huishoudelijk restafval kan vanwege het niet meer voldoen aan de minimale omvang van 510 kton (Brabant-breed) leiden tot een naheffing bij de Brabantse gemeenten respectievelijk gewesten. Medio 2014 heeft Attero de regio Hart van Brabant hiervoor een naheffing van € 114.000,- voor de jaren t/m 2013 voor de hele regio opgelegd. Onder uitdrukkelijk protest is in 2014 dit bedrag voldaan. In februari 2015 is een naheffing over 2014 ter grootte van € 375.000,- voor de regio ontvangen. Met Attero vindt hierover discussie plaats. Er wordt vanuit gegaan dat terugbetaling volgt indien blijkt dat de naheffing (deels) niet verschuldigd was. Er vindt ook nog veel overleg tussen de gemeenten plaats over de verdeling van de opgelegde naheffing. Ook het verrekeningsscenario tussen de gewesten staat nog ter discussie waardoor het risico van een eventueel hogere naheffing voor de gemeente Tilburg nog substantieel kan oplopen. Hoewel Tilburg nu nog aan de aanleverplicht voldoet, kan dit veranderen doordat er meer afval gescheiden wordt. Naar verwachting zal, indien de naheffing terecht is opgelegd, deze de komende jaren (tot 1 februari 2017 loopt het huidige contract) toenemen als gevolg van een steeds betere scheiding van het restafval. Op 18 februari 2015 is conform contract tussen Attero en de gewesten een arbitrage-aanvraag ingediend bij het Nederlands Arbitrage Instituut (NAI). Op advies van de advocaat is besloten de naheffing over het jaar 2014 hangende de arbitrageprocedure niet te betalen. Indien de gemeente Tilburg veroordeeld wordt tot het betalen van een deel van de naheffing dan zal deze ten laste moeten worden gebracht van de afvalstoffenheffing. In de egalisatiereserve zit voldoende geld (ca. € 5,5 mln.) om dit te financieren, waardoor er geen tariefsverhoging nodig is.</p>	Ongewijzigd
30.	<p>Lagere opbrengsten rioolheffing niet-woningen</p> <p>De opbrengst rioolheffing vanuit bedrijven is afhankelijk van de hoogte van het waterverbruik van deze bedrijven. Door lagere productievolumes zien we een afname in het waterverbruik, wat mogelijk leidt tot minder inkomsten uit deze heffing.</p> <p>Daarnaast wordt door een aantal ondernemingen het initiatief ontwikkeld om het zuiveren van afvalwater in eigen beheer te nemen. Deze ondernemingen ontvangen vervolgens voor deze heffing geen aanslag meer. De datum van ingebruikname van deze zuivering lijkt eind 2015 te gaan worden.</p>	Ongewijzigd

Paragraaf 4.8 Verbonden partijen

1. Inleiding

De Gemeente Tilburg neemt deel in diverse rechtsvormen, zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente én een *bestuurlijk* belang én een *financieel* belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om bepaalde publieke taken uit te voeren die niet op een andere manier tot stand kunnen worden gebracht en dient bij te dragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee, zowel politiek/bestuurlijk als financieel. In deze paragraaf geven we een overzicht van alle verbonden partijen van onze gemeente waarbij we ingaan op ontwikkelingen en risico's. Per verbonden partij nemen we tevens enkele financiële kerncijfers op.

2. Beleid

Het gemeentelijk beleid met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in de nota verbonden partijen 2009, de financiële beheersverordening 2015 en de uitvoeringsregels Verbonden partijen 2012. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Het publiek belang vormt altijd het uitgangspunt bij deelname in een verbonden partij. Bij het aangaan van een samenwerking via een verbonden partij stelt de raad bij haar besluitvorming de publieke taak expliciet aan de orde op grond van de visie en doelstelling van deze partij.

Risico's en governance verbonden partijen

In de loop van 2014 is aan Deloitte de opdracht verstrekt om een 'risico-inventarisatie verbonden partijen' uit te voeren (zgn. nulmeting) en onderzoek te verrichten naar de governancestructuur van de verbonden partijen met als doel een advies uit te brengen over de verbetermogelijkheden ten aanzien van de sturing en positionering op verbonden partijen binnen onze organisatie. Daarnaast is gevraagd te inventariseren welke verschillende samenwerkingsverbanden aanwezig zijn die niet expliciet als verbonden partij in beeld zijn maar waar we als organisatie wel risico's kunnen lopen (bijvoorbeeld door het in dienst nemen van personeel).

De rapportage Verbonden partijen van de gemeente Tilburg, risico-inventarisatie en beoordeling governancestructuur, is medio 2015 afgerond. De in de rapportage gesignaleerde verbetermogelijkheden van de governancestructuur en de wijze van toezicht houden zijn vertaald in een vijftal generieke en een aantal specifieke aanbevelingen per verbonden partij / samenwerkingsverband met een verhoogd risicoprofiel.

De generieke aanbevelingen betreffen:

1. Een (bestuurlijke) verzwaring bij verbonden partijen met een hoog risicoprofiel. Hierbij wordt geadviseerd een duidelijke scheiding aan te brengen tussen personen met een uitvoerende / beleidsrol enerzijds en de personen die een toezichhoudende rol hebben anderzijds;
2. Het verstevigen van de ambtelijke ondersteuning bij (complexe) financiële vraagstukken en bij risico's, voortkomende uit mogelijke beleidswijzigingen;
3. Het verbeteren van de tijdigheid en betrouwbaarheid van de informatievoorziening en deze te koppelen aan de Tilburgse P&C-cyclus;
4. De uitvoerende rol van alle samenwerkingsovereenkomsten onder te brengen bij een wethouder die ondersteund wordt door de afdeling P&C. De rol van voorzitter kan door de burgemeester of een andere portefeuillehouder worden ingevuld. Daarnaast wordt geadviseerd om per samenwerkingsovereenkomst een afzonderlijke administratie aan te maken binnen de gemeentelijke financiële administratie met evt. afzonderlijke bankrekeningen;
5. De beheersmatige sturing van de aandeelhoudersrol voor de optimale beheersing van de risicovolle verbonden partijen en samenwerkingsovereenkomsten bij de afdeling Planning & Control beleggen. Deze afdeling kan vervolgens namens de gemeente Tilburg primair de rol van contactpersoon met de (ambtelijke) organisaties van de verbonden partijen en samenwerkingsovereenkomsten vervullen, hetgeen zowel de betrouwbaarheid als de tijdigheid van de informatievoorziening bevordert.

De generieke en specifieke aanbevelingen per verbonden partij / samenwerkingsverband met een verhoogd risicoprofiel worden door een (multidisciplinaire) werkgroep nader uitgewerkt.

3. Ontwikkelingen rond verbonden partijen

Algemene ontwikkelingen

a. Commandiet Tilburg Den Bogerd B.V.

De raad heeft op 21 september besloten een krediet ter grootte van € 1,5 mln. beschikbaar te stellen ten behoeve van het te storten aandelenkapitaal in Commandiet Tilburg Den Bogerd B.V.

b. Diamant-groep

Door het verdwijnen van de Wet Sociale Werkvoorziening en de komst van de Participatiewet per 1-1-2015 is de opdracht van de Diamant-groep aan het veranderen. De Diamant-groep kiest er hierbij voor om zich te ontwikkelen tot een begeleidings- en bemiddelingsorganisatie, die zich toelegt op de afbouw van de WSW en het begeleiden van de (nieuwe) doelgroepen uit de P-wet richting de reguliere arbeidsmarkt.

In de meerjarenbegroting is de koers zoals deze is uitgezet in het Strategieplan vertaald. Daarbij is uitwerking gegeven aan de ontwikkeling van de bemiddelings- en begeleidingsorganisatie.

De Diamant-groep heeft een begroting uitgewerkt die voor meerdere jaren sluitend is. Dit kan door inzet van een nieuw dienstverleningsmodel. Daarnaast houdt de Diamant-groep rekening met de effecten van een uit te voeren reorganisatie waarbij naar verwachting 30 fte bezuinigd wordt. De kosten van deze reorganisatie worden gedekt door het creëren van een bestemmingsreserve vanuit het weerstandsvermogen voor de reorganisatie. Daarnaast is er vanuit het weerstandsvermogen een reserve infrastructuur getroffen voor de effecten van exploitatie- en sloopkosten en boekverlies van de locatie Insulindestraat.

c. Gate2 BV

Gate2 BV, een joint venture van de gemeente Tilburg en Gilze en Rijen, is opgezet om een bijdrage te leveren in Midden-Brabant aan de ontwikkeling van de kennis- en businessontwikkeling op het gebied van Aerospace & Maintenance en daarmee verband houdende technische innovaties.

Onderdeel van Gate2 is het Rotary Wing Training Center waar onderhoudsmonteurs voor helikopters worden geschoold. Om de ontwikkeling van RWTC te versterken, heeft Gate2 BV een partner gezocht die wil participeren in RWTC en die de commerciële activiteiten ter hand gaat nemen om zodoende een groei te bewerkstelligen in de resultaten van RWTC. Deze partner is de Daedalus Aviation Group, van oorsprong een Tilburgs bedrijf dat inmiddels gevestigd is in Gilze-Rijen.

Met de participatie door Daedalus in RWTC BV wordt het aandeel van Gate2 BV en Daedalus in RWTC BV even groot. RWTC BV heeft 18.000 aandelen A. Er worden 18.000 aandelen B uitgegeven die Daedalus koopt. Verder wordt Daedalus in de gelegenheid gesteld om het aandelenpakket van Gate2 BV te kopen gedurende een termijn van 10 jaar, mogelijk te verlengen met 5 jaar. De koopsom bedraagt € 3,2 mln. die in gedeelten kan worden voldaan en waar een evt. eerdere dividenduitkering op in mindering wordt gebracht. Is de gehele koopsom betaald dan is Gate2 BV geen aandeelhouder meer van RWTC BV en blijft Daedalus alleen aandeelhouder.

d. NV Monumentenfonds Brabant (MFB)

Doel van het Monumentenfonds is het verwerven, restaureren, herbestemmen en beheren van monumenten zodat het cultureel erfgoed in Brabant niet verloren gaat. Het belang van Tilburg in NV MFB bestaat uit 4 gewone aandelen van € 1.000,- nominaal en een achtergestelde lening van € 396.000,- die uiterlijk 1 januari 2040 moet worden afgelost. Ter voorkoming van surseance van betaling / faillissement van MFB zijn steunmaatregelen noodzakelijk. Vanwege het belang van unanimiteit van besluitvorming binnen de aandeelhoudersvergadering van MFB heeft tijdens een bestuurlijk overleg op 13 februari 2015 MFB ingestemd met verlenging van de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst tussen MFB en Tilburg met acht jaren tot en met 30 juni 2025, waardoor alsnog aan de bezwaren van Tilburg tegen conversie tegemoet is gekomen. Na ontvangst van de notariële akten, die nodig zijn voor de nadere uitwerking van het consolidatiescenario, worden op basis van de wettelijke voorschriften de waardering van de lening en de aandelen MFB, naar verwachting in de Jaarrekening 2015, verwerkt. De effecten van verleende steunmaatregelen en het zogenoemde consolidatiescenario worden gedekt uit de Reserve Stimuleringsfonds hergebruik historische panden.

e. Omgevingsdienst Midden- en West Brabant

Volgens de jaarrekening 2014 OMWB is het resultaat 2014 na bestemming € 1,317 mln. negatief. Begroot was € 1,184 mln. negatief. Eind 2014 bedraagt het negatief eigen vermogen van het OMWB circa € 1 mln. (na eliminatie van de reserve huisvesting). Over het boekjaar 2015 is een resultaat begroot van € 0,1 mln. positief. Volgens de meest actuele informatie zal het boekjaar 2015 echter met een verlies van circa € 2,6 mln. worden afgesloten. Verwacht wordt dat er sprake zal moeten zijn van een extra aanvullende bijdrage van alle deelnemers om het negatieve vermogen van de OMWB aan te zuiveren.

Het Dagelijks bestuur heeft inmiddels een plan 'Huis op orde' opgesteld om daarmee de structurele problemen, inclusief de negatieve resultaten, aan te pakken. De aan het bestuur voorgelegde concept-begroting 2016 is momenteel nog niet goedgekeurd. Dit betekent dat de OMWB waarschijnlijk onder financieel toezicht van het Rijk komt te staan. Wat hiervan de gevolgen zijn voor het functioneren van de OMWB en de uitvoering van het plan 'Huis op orde' wordt onderzocht.

f. Stichting Marketing Tilburg

In 2015 is de stichting Marketing Tilburg opgericht om de stad Tilburg, in nauwe samenwerking met de partners in Tilburg, te vermarkten en promoten, met als doel om de aantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat van onze stad en daarmee ook de stedelijke economie te vergroten en versterken.

Bij de citymarketing stellen wij vier doelgroepen centraal, in marketingtermen ook wel de 4 B's genoemd: bewoners, bedrijven, bezoekers en bollebozen (studenten). Dit is in lijn met de in november 2014 door de gemeenteraad vastgestelde meerjarenprioriteiten voor citymarketing. Het beoogd effect is dat de vier doelgroepen:

1. een helder beeld van Tilburg hebben, passend bij de door ons gekozen merkwaarden en positionering;
2. meer dan nu het geval is overwegen om Tilburg te bezoeken en/of zich te vestigen dan wel in Tilburg te blijven.

Het financiële risico beperkt zich voor de gemeente Tilburg tot jaarlijks € 1.170.000,-, voor de jaren 2015 t/m 2018, conform de door de gemeenteraad bij de programmabegroting beschikbaar gestelde middelen en onder voorbehoud van vaststelling van de betreffende begrotingsjaren.

g. TWM

De drinkwatervoorziening in Tilburg en Goirle, destijds onderdeel van NV TWM is in 2007 van rechtswege overgegaan naar Brabant Water. De NV TWM wordt in stand gehouden in verband met de juridische procedure over de schadeloosstelling die aan NV TWM betaald moet worden. Brabant Water NV heeft in 2007 een voorschot van € 35,2 mln. op de overnamesom overgemaakt. Dit voorschot was onvoldoende om de resterende externe financieringen en de lopende exploitatielasten binnen de TWM-groep te kunnen dekken. Om liquiditeitsproblemen te voorkomen heeft de raad van Tilburg een leningarrangement beschikbaar gesteld van maximaal € 28,5 mln.

Begin juni 2015 heeft Brabant Water een aanvullend voorschot van € 21,3 mln. aan NV TWM betaald. € 19,3 mln. hiervan heeft NV TWM op de uitstaande leningen bij de gemeente Tilburg afgelost; de rest is nodig voor de eigen bedrijfsvoering. De uiteindelijke uitspraak over de hoogte van de schadeloosstelling zal bepalend zijn in hoeverre de gemeentelijke leningen tezamen met andere uitstaande verplichtingen afgelost kunnen worden. Op dit moment is niet te zeggen of het uiteindelijke liquidatiesaldo van de TWM-groep als geheel negatief of positief zal uitvallen.

h. Voormalig Essent

CBL Vennootschap B.V.

Het vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009 \$ 275 mln. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd, waarna momenteel een bedrag van afgerond \$ 20 mln. resteert. Naar verwachting zal in 2015 nog een gering bedrag nodig zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. Dit betekent dat een groot deel van het restantbedrag van \$ 20 mln. uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden. Er loopt evenwel nog een discussie tussen CBL Vennootschap en RWE over verrekening van eventuele belastingvoordelen. Planning is om in de 2^e helft van 2015 deze discussie af te ronden. De vennootschap zal daarmee eind 2015 c.q. begin 2016 kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders, voor Tilburg 3,73%.

Verkoop Vennootschap B.V.

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims, die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 konden worden ingediend, worden afgewikkeld.

Vanaf 30 september 2015 kan zodoende het gedeelte van het General Escrow Fonds vrijvallen waarvoor RWE geen claims heeft ingediend. Volgens de meest recente gegevens betreft dit € 327 mln., voor Tilburg € 12,19 mln. Na een positieve vaststelling door de Bijzondere Algemene Vergadering van Aandeelhouders eind oktober, zal dit geld aan de aandeelhouders worden overgemaakt.

Gelet op de afhandeling van lopende claims (€ 113 mln.) kan over de omvang van een eventuele vrijval hierop nog geen uitspraak worden gedaan. Planning is om in de 2^e helft van 2015 de discussies met RWE over de ingediende claims af te ronden. De vennootschap zal daarmee eind 2015 c.q. begin 2016 kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders, voor Tilburg 3,73%. In de begroting van 2015 is voor Tilburg rekening gehouden met een ontvangst van € 11,2 mln. (zie ook paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE)

Essent had een belang van 50% in de kerncentrale in Borssele (EPZ). Delta, met ook een belang van 50%, heeft de verkoop van EPZ vooralsnog via een juridische procedure tegengehouden. Daarop is het belang door de verkopende aandeelhouders van Essent in een aparte vennootschap ondergebracht, Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV. De aandelen in deze vennootschap zijn per 30 september 2011 verkocht aan RWE. Aandeelhouders hebben hiervoor een interim-dividend uitgekeerd gekregen van € 864,5 mln. PBE zal de resterende rechten en plichten afwikkelen die uit de verkoop voortkomen.

Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009, die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemeoid.

Binnen PBE is vanaf medio 2012 nog een bedrag tussen de € 1,5 en € 2,0 mln. (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.

Planning is om in de 2^e helft van 2015 de discussie met het ministerie van Economische Zaken te voeren omtrent de overdracht van de rol van PBE in het hiervoor genoemde convenant. Afhankelijk van de uitkomst van deze gesprekken zou PBE evenals de Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.

Wettelijke ontwikkelingen

Vennootschapsbelasting overheidsbedrijven

De invoering per 2016 van vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven (zoals beschreven in de paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing) heeft mogelijk ook invloed op sommige verbonden partijen. Wij inventariseren momenteel de gevolgen en mogelijke financiële consequenties die dit voor onze gemeente met zich meebrengt.

4. Dividenden, winstuitkeringen en beheersvergoedingen.

Vanuit diverse verbonden partijen ontvangen we als gemeente jaarlijkse dividenden. De gemeente ontvangt verder jaarlijks een beheersvergoeding vanuit TWM, 't Laar BV en Bemij BV. Onderstaande posten hebben wij in de begroting verwerkt.

Opbrengsten uit verbonden partijen (Bedragen x € 1.000,-)	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Dividend Enexis	4.459	4.273	3.700	3.700	3.700	3.700
Dividend BAT Bedrijven NV	300	300	300	300	300	300
Dividend NV BNG	91	85	40	40	40	40
Dividend 't Laar	7	6	7	7	7	7
Totaal dividendopbrengsten	4.857	4.664	4.047	4.047	4.047	4.047
Beheersvergoeding 't Laar BV	5	0	5	5	5	5
Beheersvergoeding Bemij BV	10	10	10	10	10	10
Beheersvergoeding TWM	43	40	43	43	43	43
Totaal opbrengsten verbonden partijen	4.915	4.714	4.105	4.105	4.105	4.105

5. Overzicht Verbonden partijen

Hierna volgt een overzicht en beschrijving van alle verbonden partijen. Daarbij zijn enkele financiële kerngegevens (resultaat, eigen- en vreemd vermogen) opgenomen uit de Jaarrekening 2014 van de verbonden partij. Voor zover wij beschikken over financiële prognoses over het boekjaar 2016, die het gewijzigde BBV voorschrijft, worden deze in de tekst vermeld. Alle bedragen in de tabellen zijn x € 1000,-, met uitzondering van de bedragen in de kolom deelname.

A: Gemeenschappelijke Regelingen

Diamant-groep

Tilburg vormt met de gemeenten Goirle, Alphen-Chaam, Hilvarenbeek, Gilze en Rijen en Dongen de Diamant-groep. In opdracht van het bestuur van de GR voeren zij voor de deelnemende gemeenten de Sociale Werkvoorziening (SW) uit. Het percentage in de deelneming voor Tilburg is 76,3%. Bij een eventueel faillissement raken de gemeenten de middelen die ter beschikking zijn gesteld kwijt. Ook een exploitatietekort moet door de deelnemende gemeenten worden gedragen.

Maandelijks overleggen wij met de Diamant-groep waarbij financiële en sociale kengetallen aan bod komen maar ook beleidsmatige ontwikkelingen. Ook aan de hand van de jaarstukken en de begroting vindt monitoring plaats, waarbij jaarlijks in de begrotingscyclus de afweging gemaakt wordt of de te onderhouden infrastructuur nog passend is ten opzichte van de opdracht van de Diamant-groep. De Diamant-groep heeft een meerjarenbegroting uitgewerkt die voor meerdere jaren sluitend is.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	76,3%	3.258	13.438	3.240	14.100	-5

GGD Hart voor Brabant

De GGD Hart voor Brabant is een gemeenschappelijke regeling van 27 Brabantse gemeenten (per 2015) met als doel een bijdrage te leveren aan de openbare gezondheidszorg zoals voorgeschreven door de Wet collectieve preventie volksgezondheid. Het financiële risico is beperkt. De bijdrage in 2016 aan de GGD bedraagt vanuit de Gemeente Tilburg € 6,0 mln. Voor 2016 presenteert de GGD een sluitende begroting en verwacht ultimo 2016 een eigen vermogen van € 8,4 mln. en een vreemd vermogen van € 8,5 mln. ten opzichte van resp. € 9,9 mln. en € 8,5 mln. als beginbalans 2016.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	19,98%	9.978	7.487	9.848	9.449	144

Regionale Ambulance Voorziening Brabant Midden-West-Noord

De Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV Brabant Midden-West-Noord) is een gemeenschappelijke regeling van 47 Brabantse gemeenten met als doel het verlenen van ambulancezorg. Vanaf 2012 leveren de deelnemende gemeenten geen financiële bijdrage meer. Daarnaast heeft de invoering van de Tijdelijke Wet Ambulancezorg er toe geleid dat de zeggenschap over de ambulancezorg exclusief de bevoegdheid is van de minister van VWS. Daarmee is de ambulancezorg als gemeentelijke taak vervallen.

De gemeente Tilburg heeft daarom als uitgangspunt dat voortzetting van de rechtsvorm gemeenschappelijke regeling RAV Brabant Midden-West-Noord niet voor de hand ligt en heeft de RAV Brabant Midden-West-Noord verzocht om in samenwerking met de gemeenten een standpunt te bepalen ten aanzien van de toekomstige rechtsvorm, waarbij de belangen van beide partijen gewogen worden.

De RAV Brabant Midden-West-Noord heeft voor 2016 een sluitende begroting gepresenteerd en verwacht ultimo 2016 een eigen vermogen van € 9,8 mln. en een vreemd vermogen van € 32,3 mln. te hebben.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	12%	9.350	18.431	10.022	23.194	672

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) is een samenwerkingsverband tussen 26 gemeenten en hulpdiensten. Om de veiligheid in de regio Midden- en West-Brabant te vergroten en beter voorbereid te zijn op rampen en crises, bundelen de gemeenten, GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen), brandweer en politie hun krachten. De verschillende diensten en besturen werken binnen de VRMWB intensief samen op het gebied van crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.

De totale financiële bijdrage vanuit Tilburg voor de Veiligheidsregio in 2016 bedraagt € 13,5 mln. De veiligheidsregio heeft voor 2016 een sluitende begroting gepresenteerd. De prognose ultimo 2016 voor het eigen vermogen bedraagt € 16,1 mln. en voor het vreemd vermogen € 53,7 mln.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	19,1% (o.b.v. inwoneraantal)	21.428	44.350	22.269	41.015	3.175

Regio Hart van Brabant

De Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband van 9 gemeenten met als doel om vanuit het beginsel van autonomie van het lokale bestuur:

- een overlegstructuur in te stellen en in stand te houden die dient om de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten vorm te geven;
- samen te werken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en uit te voeren;
- rechtens verantwoording af te kunnen leggen over de besteding van (subsidie)gelden die door andere overheden, instellingen en/of bedrijven met het oog op die samenwerking worden toegekend.

De bijdrage aan de GR Regio Hart van Brabant (excl. Midpoint) bedraagt ruim € 0,6 mln. in 2016 vanuit Tilburg op basis van een bedrag van € 3,00 per inwoner.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	53,1%	696	206	601	276	467

Omgevingsdienst Midden- en West Brabant

Per 1 januari 2013 is de Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) formeel opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling waarin 26 gemeenten uit Midden- en West Brabant en de provincie deelnemen. De OMWB voert ten behoeve van de deelnemers taken uit op het gebied van omgevingsrecht. En als verlengstuk van lokaal en provinciaal bestuur levert de OMWB een bijdrage aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving in de regio Midden- en West Brabant. Tilburg heeft aan de OMWB in 2013 een rentedragende lening van € 1,1 miljoen verstrekt (4,25%) om investeringen te kunnen financieren. De OMWB betaalt deze lening in vijf jaarlijkse termijnen terug. Tilburg draagt in 2016 € 2.590.000,- bij aan de OMWB.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	11,1% (obv afname)	444	13.318	-647	18.620	-1.317

B: Samenwerkingsverbanden met private organisaties

Breedband Tilburg BV

Tilburg is in 2004, gesteund door de provincie en onder leiding van de stichting Town, gestart met de exploitatie van glasvezelnetwerken. Vanuit de inkoopstichting is in 2007 Breedband Tilburg BV opgericht. 12 non-profit instellingen in Tilburg, waaronder de gemeente, zijn mede-eigenaar.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	25,1% / € 5K	-94	4.273	-69	3.693	25

Pieter Vreedeplein Beheer BV

Deze deelneming is behorend vennoot voor de Pieter Vreedeplein Ontwikkeling CV (zie hieronder).

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Den Haag	50% / € 10K	89	5	89	2	1

Pieter Vreedeplein Ontwikkeling CV

Deze CV is samen met MAB Development Nederland B.V. ten behoeve van de gebiedsontwikkeling Pieter Vreedeplein opgericht. Het project is inmiddels afgerond. Wat resteert is het risico voor de CV wat betreft de afwikkeling van de onteigening Pieter Vreedeplein 5 (definitieve schadeloosstelling) en enkele opleveringspunten. Hiervoor zijn in de CV voorzieningen getroffen. De cijfers 2014 betreffen conceptcijfers.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Den Haag	49,5%	679	53	672	6	-6

Stadsontwikkelingsmaatschappij Tilburg BV (SOM)

De gemeente Tilburg en de woningcorporaties Tiwos, Wonen Breburg en TBV Wonen hebben samen de Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM) opgericht. Doelstelling van de SOM is het centrum van Tilburg leefbaarder maken en houden door aanpak van verloedering, leegstand en verpaupering.

De revolverende werking van de SOM, waarbij gelden die in panden gestoken worden weer terug moeten vloeien, kan uiteindelijk niet worden waargemaakt. In 2011 is een verlies van € 3,2 mln. genomen. De gemeente Tilburg heeft voor haar aandeel in de SOM een voorziening getroffen van € 0,8 mln. alsmede een bedrag van € 0,27 mln. gereserveerd voor het verwachte verlies.

Evenals de andere aandeelhouders heeft de gemeente Tilburg eind 2013 een voorschot van € 0,17 mln. aan de SOM verstrekt als werkkapitaal ten behoeve van de onderhanden projecten. In 2015 is een aanvullend voorschot verstrekt van € 0,175 mln. De panden die nog in bezit zijn van de SOM worden zo snel als mogelijk opgeknapt en verkocht. Er worden geen nieuwe panden meer aangekocht.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	25% / € 800K	-766	1.235	-1.065	1.267	-299

BV ontwikkelmaatschappij De:Werkplaats

Samen met Volker Wessels hebben we eind 2013 “BV Ontwikkelingsmaatschappij De:Werkplaats” opgericht.

Het doel van de vennootschap is het bevorderen van de herontwikkeling van het binnenstedelijk gebied aangeduid als De:Werkplaats ten noorden van het Centraal Station (Sporzone) door het voeren van de grondexploitatie van dit gebied dat dient te leiden tot de productie en uitgifte van bouwplannen.

Beide aandeelhouders hebben elk € 250.000,- gestort als aandelenkapitaal en voorzien door een lening van € 1,5 mln. in het benodigde startkapitaal. Deze € 1,5 mln. aan lening is nog niet geheel nodig. Inmiddels is in 2015 aan beide aandeelhouders gevraagd ieder € 450.000,- aan lening te verstrekken en is de eerste tranche, ter grootte van € 50.000,- hiervan opgevraagd. De verwachte opbrengsten van de te verkopen percelen in het gebied moeten er voor zorgen dat deze bedragen uiteindelijk kunnen worden terugbetaald aan de deelnemers.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	50% / € 250K	500	-	500	84	0

Stichting Brabants Investeringsfonds nieuwbouwwoningen project Havenmeester

Tilburg neemt voor 25% deel in de stichting Brabants Investeringsfonds Havenmeester, naast Wonen Breburg (25%) en de provincie Noord Brabant (50%). Tilburg heeft begin 2014 € 1,1 mln. in het fonds gestort en hiervoor participaties gekregen. Met het fonds kan Wonen Breburg de bij oplevering niet verkochte woningen in het bouwproject Havenmeester financieren. Bij verkoop vloeien de middelen weer terug naar het investeringsfonds. Mocht dit niet lukken of tegen ongunstige verkoopprijzen dan kan het zijn dat de middelen niet of niet geheel terugvloeien naar het fonds. Hier zit voor de deelnemers een risico, waarvoor een voorziening van € 0,65 mln. is getroffen. Partijen richten hun inspanningen erop om zoveel mogelijk huurwoningen te verkopen voor maart 2019 omdat de dan niet verkochte woningen tegen 85% van de dan geldende marktwaarde zullen worden verkocht aan Wonen Breburg. Jaarlijks wordt, op basis van de gerealiseerde verkopen en de inzichten van de fondspartners, de omvang van de voorziening opnieuw bepaald.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	25% / € 1,1 mln.	-31	259	4.204	6	-283

Commandiet Tilburg Den Bogerd BV

Tilburg neemt voor 100% deel in de De Commandiet Tilburg Den Bogerd BV. De vennootschap financiert, beheert en treedt op als aandeelhouder/vennoot van de Grondexploitatiemaatschappij Den Bogerd CV.

De gemeente stort € 1,5 mln. aandelenkapitaal. Gezien de relatief lange doorlooptijd (10 jaar) is er een kans op vertraging en/of een tegenvallend resultaat, mede als gevolg van veranderende marktomstandigheden. In het geval van tegenvallende resultaten over de volledige exploitatieperiode (van de gemeenschappelijke grondexploitatie), zal Commandiet Tilburg Den Bogerd BV mogelijk niet in staat zijn het volledig verstrekte aandelenkapitaal terug te storten. De vennootschap is in 2015 opgericht.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	100% / € 1,5 mln.	0	0	0	0	0

Den Bogerd Beheer BV

Het belangrijkste doel van de BV is het optreden als beherend vennoot voor de Grondexploitatiemaatschappij den Bogerd CV. De vennootschap is in 2015 opgericht.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	33,3%	0	0	0	0	0

Stichting Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid (MOED)

De stichting is op 11 december 2013 opgericht en heeft als doelstelling het faciliteren van initiatieven en ideeën op het terrein van energietransitie (energie efficiencyverbetering en duurzame energie) bij professionele organisaties in de regio Midden-Brabant. De eerste jaarrekening loopt vanaf de oprichtingsdatum t/m 2014. Het risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de subsidieverstrekking.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	N.v.t.	0	0	0	83	0

Stichting Tilburgs ondernemingsfonds (TOF)

De stichting heeft als doelstelling het financieel ondersteunen van activiteiten door Verenigingen Vitaal op bedrijventerreinen in Tilburg, het stimuleren van de oprichting van Verenigingen Vitaal op bedrijventerreinen die tot doel hebben de vitaliteit van deze bedrijventerreinen te optimaliseren, het stimuleren van kennisdeling en het beheren en verantwoorden van ontvangen subsidies. Het risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de subsidieverstrekking, jaarlijks € 350.000,- voor de jaren 2015 en 2016 alsook de opbrengst van de reclamebelasting conform de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde middelen en onder voorbehoud van vaststelling van de betreffende begrotingsjaren. Evaluatie van het fonds vindt plaats in 2016.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	N.v.t.	51	24	92	793	41

Stichting Midpoint Brabant

De stichting heeft ten doel het bevorderen en stimuleren van de regionale economische ontwikkeling in de regio Midden-Brabant. De stichting verzorgt o.a. het programmabeheer van het subsidieprogramma REAP Midden-Brabant 2012-2015. Het risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de jaarlijkse bijdrage per inwoner van € 3,-, voor 2016 € 0,6 mln.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	N.v.t.	778	3.683	423	1.249	-355

Stichting Marketing Tilburg:

In 2015 is de stichting Marketing Tilburg opgericht om de stad Tilburg, in nauwe samenwerking met de partners in Tilburg, te vermarkten en promoten, met als doel om de aantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat van onze stad en daarmee ook de stedelijke economie te vergroten en versterken.

Het financiële risico beperkt zich voor de gemeente Tilburg tot de subsidieverstrekking, jaarlijks € 1.170.000,- voor de jaren 2015 t/m 2018, conform de door de gemeenteraad bij de programmabegroting beschikbaar gestelde middelen en onder voorbehoud van vaststelling van de betreffende begrotingsjaren.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	N.v.t.	0	0	0	0	0

C: Deelnemingen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.

Het door BNG Bank uitgegeven schuld papier heeft een credit rating AA+ van Standard & Poor's (S&P), Aaa van Moody's en AAA van Fitch. De BNG Bank behoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.

De BNG Bank heeft over 2014 een nettowinst behaald van € 126 mln. (2013: € 283 mln.). Aan de aandeelhouders is 25% van de winst na belasting (€ 32 mln.) als dividend uitgekeerd.

De lagere nettowinst komt met name door een verminderde vraag naar nieuwe leningen, een lager renteresultaat van € 444 mln. vanwege de aanhoudende daling van de marktrente (€ 530 mln. in 2013) en door ongerealiseerde negatieve marktwaardeveranderingen in het resultaat financiële transacties.

Het renteresultaat over 2015 zal naar verwachting lager uitkomen dan over 2014. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor de politieke en economische ontwikkelingen binnen de Europese Unie. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2015.

Het risico voor de gemeente is feitelijk beperkt tot de in de gemeentebegroting geraamde dividenduitkering van € 40.000,- en het in de aandelen geïnvesteerde vermogen.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Den Haag	0,13%/€ 165K	3.430.000	127.753.000	3.582.000	149.923.000	126.000

TWM Holding BV

Tilburg bezit 90,9% van de aandelen TWM Holding BV. De resterende 9,1% is in handen van de gemeente Goirle.

De holding kent twee werkmaatschappijen, te weten: TWM Gronden BV en NV TWM. Ruim 550 ha gronden, destijds aangekocht ter bescherming van de bronnen, zijn ondergebracht in TWM Gronden BV tegen actuele waarde. Het resultaat van TWM Gronden BV zal bij ongewijzigde omstandigheden de komende jaren naar verwachting positief zijn.

De drinkwatervoorziening in Tilburg en Goirle, destijds onderdeel van NV TWM, is in 2007 van rechtswege overgegaan naar Brabant Water. De NV TWM wordt in stand gehouden in verband met de juridische procedure over de schadeloosstelling die aan NV TWM betaald moet worden (zie bij 3. Ontwikkelingen rond verbonden partijen). De uiteindelijke uitspraak over de hoogte van de schadeloosstelling zal bepalend zijn in hoeverre de gemeentelijke leningen samen met andere uitstaande verplichtingen afgelost kunnen worden. Op dit moment is niet te zeggen of het uiteindelijke liquidatiesaldo van de TWM-groep als geheel negatief of positief zal uitvallen.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	90,9% / € 2,04 mln.	14.395	60.068	12.710	61.768	-1.684

Brabant Water NV

Brabant Water streeft continu naar de beste kwaliteit drink- en industriewater en een klantgerichte dienstverlening. Vanuit dit uitgangspunt wordt er voor gezorgd dat 2,4 miljoen mensen en de bedrijven in Noord-Brabant altijd en overall kunnen rekenen op uitstekend drinkwater. Daarnaast levert het bedrijf water op maat en water gerelateerde producten en diensten in de gebonden en vrije markt.

Brabant Water besteedt maximale aandacht aan de bescherming van bronnen en grondwater. Zij volgt dan ook kritisch de ontwikkelingen rond onder andere opslag van kernafval en de winning van schaliegas. Als eerste drinkwaterbedrijf in Nederland heeft Brabant Water het internationaal gestandaardiseerde certificaat 'Klimaat neutrale onderneming' behaald. Dit betekent dat de bedrijfsactiviteiten uitgevoerd worden zonder schadelijke bijdrage aan ons klimaat.

De schadeloosstelling aan NV TWM (zie onder TWM Holding BV) vormt voor Brabant Water een financieel risico. Brabant Water keert geen dividend uit.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	0,60% / € 1K	476.267	384.487	483.813	415.793	30.071

Intergas Holding BV

Intergas beheert gasnetten. Op 16 juni 2011 heeft de aandeelhoudersvergadering van Intergas B.V. ingestemd met het overnamebod van Enexis en het voorstel tot verkoop van de aandelen Intergas B.V. Er resteert nog een belang in verband met de Escrow die per 31 december 2018 wordt opgeheven. Op die datum wordt de vennootschap opgeheven en het liquidatiesaldo uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Oosterhout	5,0% / € 93K	10.222	203	10.162	189	-60

Gate2 B.V.

Doel van Gate2 BV is beheer, exploitatie en eigendom van het vastgoed van het Aerospace & Maintenance Park in Gilze en Rijen. De BV heeft uitsluitend een faciliterende functie en is alleen opgericht om het Aerospace & Maintenance initiatief te realiseren. Gelet op de impuls voor de ontwikkeling van de regionale economie worden de activiteiten van de BV als behartiging van een publieke taak aangemerkt. Gemeente Tilburg en gemeente Gilze en Rijen zijn samen aandeelhouders in Gate2 BV. Tilburg heeft een klein meerderheidsbelang in de BV omdat zij de agiostorting van € 4 mln. door Gate2 op de aandelen RWTC BV (Rotary Wing Training Center) heeft gefinancierd. Gate2 BV heeft met ingang van 1 januari 2013 alle aandelen RWTC in handen gekregen. Alleen Tilburg heeft winstrechten uit de deelneming in Gate2. De gemeente en de provincie hebben een revolverende bijdrage verstrekt t.b.v. de vastgoedontwikkeling Aerospace & Maintenance Park welke is omgezet in een tweetal renteloze leningsovereenkomsten. De aflossing van deze leningen is gekoppeld aan de businesscase vastgoed en afhankelijk van de bezettingsgraad van het vastgoed en de verhuurmogelijkheden, oftewel van de mate van realisatie van de opbrengsten waarmee in de onderliggende businesscase rekening is gehouden. De gemeente loopt risico op beide (voor vijf jaar achtergestelde) leningen (zie ook paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing). Van Gate2 B.V. is nog geen jaarrekening over 2014 ontvangen.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'13	VV 1-1-'13	EV 31-12-'13	VV 31-12-'13	Resultaat '13
Gilze-Rijen	50,6% / € 9	18	561	251	2.362	126

Enexis Holding NV

Het gas- en elektriciteitsnetwerk van Essent is ondergebracht in Enexis Holding NV en is in 2009 niet betrokken in de verkoop aan RWE, omdat de aandelen in handen moeten blijven van overheidslichamen. Het toezicht van de Energiekamer is zeer strikt. Zo moet de solvabiliteitsratio 40% zijn. Het risico is daarom zeer klein.

Enexis keert jaarlijks dividend uit. In verband met een nieuwe tariefperiode vanaf 2015, waarbij in verband met de lagere rentestand ook lagere tarieven worden gehanteerd, is de dividenduitkering structureel met € 473.000,- verlaagd naar € 3.700.000,-. Enexis Holding NV prognosticeert voor 01-01-2016 een eigen vermogen van € 3,616 mln. en per 31-12-2016 € 3,716 mln. met een financieel resultaat voor 2016 van € 200 mln. Van het vreemd vermogen kan geen reële inschatting worden gegeven.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Rosmalen	3,7% / € 3,46 mln.	3.370.100	2.894.800	3.516.700	2.900.300	265.500

Vordering op Enexis BV

De aandeelhouders van Enexis Holding NV hebben in 2009 aan Enexis Holding NV een bruglening verstrekt van in totaal € 1,8 miljard. De verbonden partij 'Vordering op Enexis BV' is in het leven geroepen om deze bruglening te beheren. Begin 2012 is hier € 450 mln. op afgelost. Een tranche van € 500 mln. met vervaldatum september 2014, is in september 2013 vervroegd afgelost. De laatste twee tranches van de bruglening van € 500 mln. en € 350 mln. worden uitgekeerd in respectievelijk 2016 (voor Tilburg € 18,7 mln.) en 2019 (voor Tilburg € 13,1 mln.). Er wordt geen dividend uitgekeerd. Enexis Holding NV is een overheid gedomineerde vennootschap waardoor het risicoprofiel laag is. Vordering op Enexis BV prognosticeert voor 1 januari 2016 een eigen vermogen van € 45.000,- en een vreemd vermogen van € 860 mln. met een financieel resultaat voor 2016 van -€ 20.000,-; eind 2016 is dit € 25.000,- resp. € 355 mln.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	3,7% / € 1K	82	862.177	66	862.131	-17

CBL Vennootschap BV

Sinds 2009 vertegenwoordigt CBL Vennootschap BV de verkopende aandeelhouders van Essent, naast RWE, Enexis en Essent in de afwikkeling van de zgn. Cross Border Leases (fiscale) aangelegenheden. De vennootschap keert geen rente en geen dividend uit. Het gemeentelijk risico is beperkt tot de nominale waarde van de participatie. CBL Vennootschap BV prognosticeert voor 01-01-2016 een eigen vermogen van € 9 mln. en een vreemd vermogen van € 100.000,- met een financieel resultaat voor 2016 van -€ 0; eind 2016 is dit na opheffing van de vennootschap nihil.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	3,7% / € 1K	\$9.878	\$104	\$9.811	\$107	-\$67

Verkoop Vennootschap BV

Deze vennootschap is in 2009 opgericht voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de verkopende aandeelhouders van Essent. Eén van de taken van de vennootschap is het beheer van de General Escrow Fonds van € 800 mln. In 2011 is het eerste deel minus gemelde claims door RWE, uitgekeerd. Het resterende deel, € 440 mln. wordt afgewikkeld op 30 september 2015, ook weer onder voorbehoud van claims. Volgens de meest recente gegevens betreft dit, na aftrek van claims, € 327 mln., voor Tilburg € 12,19 mln. Gelet op de afhandeling van lopende claims (€ 113 mln.) kan over de omvang van een eventuele vrijval hierop nog geen uitspraak worden gedaan. De vennootschap keert geen dividend uit. Verkoop Vennootschap BV prognosticeert voor 01-01-2016 een eigen vermogen van € 70 mln. en een vreemd vermogen van € 65 mln. met een financieel resultaat voor 2016 van -€ 100K; eind 2016 is dit na opheffing van de vennootschap nihil.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	3,7% / € 1K	347.337	98.128	363.305	79.968	17.290

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Essent had een belang van 50% in de kerncentrale in Borssele (EPZ). Delta, met ook een belang van 50%, heeft de verkoop van EPZ vooralsnog via een juridische procedure tegengehouden. Daarop is het belang door de verkopende aandeelhouders van Essent in een aparte vennootschap ondergebracht.

De aandelen in deze vennootschap zijn per 30 september 2011 verkocht aan RWE. Aandeelhouders hebben hiervoor een interim-dividend uitgekeerd gekregen van € 864,5 mln. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV zal als tijdelijke vennootschap de resterende rechten en plichten afwikkelen. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. prognosticeert voor 01-01-2016 een eigen vermogen van € 1,6 mln. en een vreemd vermogen van € 100.000,- met een financieel resultaat voor 2016 van -€ 20.000,-; eind 2016 is dit na opheffing van de vennootschap nihil.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	3,7% / € 0,001K	1.617	111	1.598	108	-19

CSV Amsterdam BV

Op 9 mei 2014 is de naam Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam BV.

De vennootschap voert namens de oude aandeelhouders van Essent een schadevergoedingsprocedure (op grond van invoering Wet Onafhankelijk Netbeheer 'Splitsingswet') tegen de Staat der Nederlanden. Daarnaast is de BV houder van (het merendeel) van garanties en vrijwaringen die in het kader van de verkoop van Attero aan Waterland zijn gegeven. Ter verzekering van de betaling van evt. schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst op een escrow-rekening wordt aangehouden. Eventuele claims kunnen tot en met mei 2019 worden ingediend. De CSV Amsterdam BV kent voor onze gemeente een beperkt financieel risico van € 746,31. CSV Amsterdam BV prognosticeert voor 01-01-2016 een eigen vermogen van € 40.000,- en een vreemd vermogen van € 80.000,- met een financieel resultaat voor 2016 van -€ 50.000,-; eind 2016 is dit resp. € 90.000,- en € 130.000,-.

Vestigingsplaats	deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
's-Hertogenbosch	3,7% / € 1K	52	12	9	36	-44

Bemij BV

Deze vennootschap wordt gebruikt als financier van stedelijk economische initiatieven. Belangrijkste activiteit is het exploiteren van bedrijfsverzamelgebouwen voor startende ondernemers in Tilburg. Bemij keert geen dividend uit. Het risico is in principe beperkt tot het aandelenkapitaal.

Bemij BV is in liquiditeitsproblemen gekomen. Deze problemen zijn in 2013 opgelost door afstempeling van de aandelen van 't Laar BV, waarin Bemij BV een 40% belang heeft. Hierdoor heeft Bemij aanvullende liquide middelen verkregen. Op basis van de laatste ontwikkelingen worden momenteel geen liquiditeitsproblemen bij Bemij verwacht.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	100% / € 454K	500	91	520	71	20

BAT Bedrijven NV

De wettelijk verplichte taak met betrekking tot inzameling van huisvuil is ondergebracht in de afdeling BAT van de gemeente Tilburg. BAT Bedrijven NV is opgericht voor het uitvoeren van commerciële activiteiten op het gebied van inzameling en reiniging en BAT Huishoudens NV ten behoeve van de uitvoering van wettelijk verplichte taken voor regiogemeenten. De dividenduitkering is structureel begroot op € 300.000,-.

De voorgenomen vennootschapsbelastingplicht voor overheidsbedrijven kan het resultaat van BAT Bedrijven NV en BAT Huishoudens NV nadelig beïnvloeden.

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	100% / € 45K	2.018	4.784	2.034	2.798	316

BAT Huishoudens NV

Zie bij Bat Bedrijven NV

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	100% / € 52K	286	324	317	561	32

NV Monumenten Fonds Brabant (MFB)

Doel van het Monumentenfonds is het verwerven, restaureren, herbestemmen en beheren van monumenten zodat het cultureel erfgoed in Brabant niet verloren gaat. Het belang van Tilburg in NV MFB bestaat uit 4 gewone aandelen van € 1.000,- nominaal en een achtergestelde lening van € 396.000,- die uiterlijk 1 januari 2040 moet worden afgelost. Ten aanzien van het aandelenkapitaal en een gedeelte van de lening van € 89.786,- zijn voorzieningen getroffen. Ter voorkoming van surseance van betaling / faillissement NV MFB zijn steunmaatregelen noodzakelijk (zie bij 3. Ontwikkelingen rond verbonden partijen). De effecten van verleende steunmaatregelen worden gedekt uit de Reserve Stimuleringsfonds hergebruik historische panden (zie ook paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
s'-Hertogenbosch	0,3% / € 4K	-769	11.180	-1.552	10.972	-782

't Laar BV

Met de formele liquidatie van RWI Indutil en RBC (Regionale Bedrijven Centra BV) heeft Tilburg rechtstreeks aandelen in 't Laar BV verkregen. 't Laar BV heeft als doel het ontwikkelen, beheren en exploiteren van verzamelgebouwen. Tilburg heeft een belang van 11,4% in deze BV. De waarde van de Tilburgse aandelen bedraagt € 95.142,-. De andere aandeelhouders zijn BOM Capital BV (45,7%), Bemij BV (40%) en ABN Jonge bedrijvenfonds BV (2,9%).

Vestigingsplaats	Deelname	EV 1-1-'14	VV 1-1-'14	EV 31-12-'14	VV 31-12-'14	Resultaat '14
Tilburg	11,4% / € 95K	917	976	907	935	50

Paragraaf 4.9 Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de gemeente is een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen als wegen, openbare verlichting, rio-lering, groen en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van belang voor het functioneren van de gemeente op het terrein van vervoer, recreatie, huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen. Het totale bestand aan kapitaalgoederen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, duiden we aan met de term 'areaal'. Het onderhoud baseren we op door de raad gemaakte keuze(s) over het onderhouds- en kwaliteitsniveau.

Deze paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen' gaat in op de staat van onderhoud en de onderhoudslasten. Per soort kapitaalgoed is beschreven:

- het beleidskader waarop het onderhoud van de kapitaalgoederen is gebaseerd;
- het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau van onderhoud;
- de actuele staat van onderhoud;
- de in de begroting opgenomen onderhoudsbudgetten.

Doelstelling:

Het beheren en onderhouden van de kapitaalgoederen volgens het vastgestelde beleidskader. Dit doen we binnen de beschikbare budgetten en op het kwaliteitsniveau dat de raad heeft vastgesteld.

Wegen

Beleidskader

De gemeenteraad heeft op 16 maart 2009 het beheerbeleidsplan 'Tilburg op weg' voor wegverhardingen en civiele kunstwerken vastgesteld. In 2016 wordt een nieuw beleidsplan vastgesteld. Bij het opstellen van het nieuwe beleidsplan worden de door de provincie gestelde minimum normen voor onderhoud betrokken.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Bij de vaststelling van het beheerbeleidsplan 'Tilburg op weg' is gekozen voor de outputgerichte kwaliteitsdoelstellingen van het scenario 'Veilig voor de zwakkere weggebruiker'.

Bij de programmabegroting 2012 heeft de raad besloten tot een bezuiniging. Dit heeft in het beheerbeleidsplan geleid tot een terugschakeling naar een lager kwaliteitsniveau.

Verantwoord beheer bij een lagere kwaliteitsambitie vraagt om een aangepaste onderhoudsstrategie: minder groot onderhoud en meer klein onderhoud. Het comfort en het aanzien van de wegverharding wordt minder. De kans op aansprakelijkstelling kan mogelijk toenemen.

Actuele staat van onderhoud

In het najaar van 2013 is er een globale wegininspectie uitgevoerd. Daaruit bleek dat, uitgaande van het lagere kwaliteitsniveau, 3% van de wegen een onvoldoende, 16% een matige en 81% een voldoende kwaliteit heeft. De kwaliteitsdoelstelling is toen behaald. In het derde kwartaal van 2015 zijn de uitkomsten van een nieuwe inspectie bekend.

De resultaten uit deze inspectie betrekken we bij het nieuw op te stellen beleidsplan.

Een belangrijk onderdeel hiervan, dat gezien de levensduur en de staat van onderhoud extra aandacht verdient, is het geluid reducerend asfalt. In de afgelopen jaren is het areaal aan geluid reducerend asfalt binnen de gemeente Tilburg sterk toegenomen. Op dit moment is ca. 250.000 m² aanwezig op het hoofdwegennet (de ringbanen, Burgemeester Letschertweg/Bechtweg etc.). De levensduur van een geluid reducerende asfaltdeklaag is aanzienlijk korter dan die van een standaard deklaag. Hierdoor moeten we frequenter groot onderhoud uitvoeren. Dit leidt tot hogere kosten die worden meegenomen in het nieuwe beheerbeleidsplan.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	6.988	4.892	4.899	5.610	5.002	4.982
Investerings	10.787	14.662	10.960	8.959	10.687	5.993
Totaal	17.775	19.554	15.859	14.569	15.689	10.975

Civiele kunstwerken (bruggen, viaducten etc.)

Beleidskader

De gemeenteraad heeft op 16 maart 2009 het beheerbeleidsplan 'Tilburg op weg' voor wegverhardingen en civiele kunstwerken vastgesteld. In 2016 wordt een nieuw beleidsplan vastgesteld.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Op basis van het beheerbeleidsplan 'Tilburg op weg' heeft de raad een keuze gemaakt ten aanzien van de kwaliteitsambities voor civiele kunstwerken conform het scenario 'veilig en duurzaam'. In dit scenario voldoen de civiele kunstwerken, voor zowel constructieve als toonbaarheidsaspecten, aan het niveau 'basis'.

Actuele staat van onderhoud

In 2013 hebben we een groot deel van de civiele kunstwerken op het onderhoudspeil 'basis' gebracht en dit onderhoudsniveau wordt gecontinueerd.

In het beheerbeleidsplan 'Tilburg op weg' voor wegverhardingen en civiele kunstwerken is geen budget gereserveerd om de civiele kunstwerken te vervangen aan het einde van de levensduur. Als vervanging aan de orde is, brengen we via de reguliere budgetcyclus een voorstel tot vervanging in.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	1.064	1.592	1.758	1.913	1.613	1.613

Wegmeubilair

Beleidskader

Er is geen vastgesteld beleidskader voor wegmeubilair.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Voor bebording en belijning is geen kwaliteitsniveau vastgesteld. Het onderhoudsniveau voor belijning wordt op basisniveau gehouden. In verband met de verkeersveiligheid kan dit niveau niet omlaag.

Voor bebording wordt het onderhoudsniveau 'basis' gehandhaafd.

Het onderhoud voor het overig wegmeubilair is grotendeels gebaseerd op correctief onderhoud, schade en molest. De huidige onderhoudsbudgetten zijn daarvoor voldoende.

Actuele staat van onderhoud

De afgelopen jaren is de belijning op het kwaliteitsniveau 'basis' gebracht en dit onderhoudsniveau wordt gecontinueerd.

Er is in 2013 gebiedsgewijs een inventarisatie uitgevoerd op basis van het kwaliteitsniveau 'basis' en de BABW (Besluit Administratieve Bepalingen Wegverkeer). Dit zijn voorschriften inzake de toepassing plaatsing en uitvoering van verkeersborden. Op basis van deze inventarisatie wordt een onderhouds- en vervangingsprogramma uitgevoerd en overbodige borden worden verwijderd. Dit wordt in 2016 afgerond.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	788	1.003	878	884	884	884

Openbare verlichting

Beleidskader/Vastgesteld kwaliteitsniveau

Er is op dit moment geen vastgesteld beheer- of beleidsplan openbare verlichting. Het doel is om een bijdrage te leveren aan de verkeers- en sociale veiligheid in de openbare ruimte, dit in combinatie met het comfort en de beleving van de openbare ruimte door de burgers.

Sinds 2000 - 2001 staat daarnaast in de openbare verlichting - zowel bij vervanging als bij nieuwe projecten - energie-efficiëntie en onderhoudsefficiëntie centraal. Daarmee wordt positief bijgedragen aan de gemeentelijke milieudoelstellingen (o.a. duurzaamheid). Sinds 2008 worden innovatieve ontwikkelingen toegepast zoals de inzet van LED als lichtbron.

Actuele staat van onderhoud

Er is op dit moment geen vastgesteld kwaliteitsniveau. Regelmatig vinden met name op basis van levensduur en het aantal meldingen inspecties plaats. Er wordt dan op diverse punten gecontroleerd. De belangrijkste daarvan zijn veiligheid, verlichtingsniveau en duurzaamheid.

Binnen de kaders van het gemeentelijk klimaatbeleid en duurzaam inkopen hebben we bestekmatig vastgelegd dat lichtmasten in Tilburg uitsluitend aantoonbaar Cradle to Cradle (C2C) worden geleverd en geplaatst. Dit betekent dat elke, bij renovatie vrijkomende oude aluminium lichtmast, voor recycling terug gaat naar de leverancier.

Op deze manier wordt afval grondstof, als onderdeel van de circulaire economie.

Projecten worden uitgevoerd met nieuwe, innovatieve ontwikkelingen. Een voorbeeld hiervan is dynamische openbare verlichting. Hiermee zijn we in 2012 kleinschalig begonnen; nu wordt dit gemeentebreed uitgerold. Op deze manier kunnen we in de toekomst de verlichting dimmen op basis van de verkeersintensiteit, het weer en de tijd. Ook kunnen we in geval van een calamiteit de verlichting (door hulpdiensten) opschakelen. Naast de energiereductie door de toepassing van LED, reduceren we op deze wijze het energieverbruik nog verder en kunnen we het verlichtingsregime aanpassen aan de wensen van de burger. Daarnaast zijn deze data beschikbaar en kan het straks bijdragen aan een aantal smart city concepten.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	3.234	3.661	2.460	2.529	2.493	2.501
Investerings	853	0	0	0	0	0
Totaal	4.087	3.661	2.460	2.529	2.493	2.501

Verkeersregelinstallaties

Beleidskader

Bij de vaststelling van de Nota Verkeerslichten 2006 is als te hanteren kwaliteitsniveau 'Voldoende' vastgesteld. In 2010 heeft de raad het te hanteren kwaliteitsniveau bijgesteld naar 'Sober'.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

In 2010 heeft de raad het beoogde kwaliteitsniveau van de verkeersregelinstallaties bijgesteld van 'Voldoende' (= CROW-model: basiskwaliteit) naar 'Sober'.

Dit betekent dat de renovatiefrequentie van verkeersregelinstallaties nu ligt op 18 in plaats van 15 jaar.

Door deze versobering neemt de kans op storingen in de toekomst toe.

Actuele staat van onderhoud

Het kwaliteitsniveau van het areaal verkeersregelinstallaties is op dit moment naar CROW-model nog 'voldoende' (basiskwaliteit). Daarmee is nog sprake van een voorsprong op het beoogde kwaliteitsniveau 'sober'.

Het percentage verkeersregelinstallaties dat is uitgerust met LED verlichtingsunits in de verkeerslichtarmaturen bedroeg eind 2012 80%. Eind 2014 was dit percentage toegenomen tot bijna 100%.

Dynamisch Verkeers Management

De omgeving van de Spoorzone voorzien we de komende jaren meteen van netwerkregelingen. Op dit moment worden de mogelijkheden voor netwerkregelingen op de Bredaseweg en de Noord West Tangent onderzocht.

Op de Bredaseweg draait er een pilot met DAS (Dynamische Aanduiding Snelheden). De resultaten van de pilot worden nog onderzocht. Verwacht wordt dat deze maatregelen positief bijdragen aan de milieudoelstellingen. Voor Dynamisch Verkeers Management hebben we specifieke projectbudgetten.

Kwaliteitsverbetering verkeersafwikkeling

Om kwaliteitsverbeteringen te kunnen doorvoeren zijn we door middel van de nieuwe beheercentrale steeds beter in staat om alle informatie en data te monitoren. Op deze manier kunnen evaluaties efficiënter worden benut.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	796	929	809	809	809	825
Investerings	1.783	910	918	1.105	871	554
Totaal	2.579	1.840	1.727	1.914	1.680	1.379

Riolering en waterhuishoudingBeleidskader

Het beheer en onderhoud van de riolering is beschreven in de Structuurvisie Water en Riolering (SWR). In de SWR is het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (2010-2015) opgenomen. In 2015 is het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2016-2019 vastgesteld.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Alle te hanteren kwaliteitsniveaus binnen het watersysteem zijn in de vGRP vastgelegd in doelen. Zo ook het kwaliteitniveau voor het bestaande rioolstelsel. Deze doelen zijn geconcretiseerd via functionele eisen, maatstaven en meetmethoden. Concreet houdt dit in dat we de riolering op onderstaande wijze toetsen.

De kwaliteit van de riolering wordt op basis van een landelijk kwalificatiesysteem in beeld gebracht. Een cijfer (1 tot 5) drukt de ernst van een 'schadebeeld' uit. Per 'schadebeeld' is in de SWR bepaald bij welk cijfer (ingrijpmaatstaf) er ingegrepen moet worden. Als geconstateerde schadebeelden de ingrijpmaatstaf overschrijden, nemen we maatregelen. Via deze methoden toetsen we jaarlijks een deel van het rioolstelsel ($\pm 3,5\%$).

Actuele staat van onderhoud

Op basis van levensduurberekeningen en resultaten vanuit inspecties worden de benodigde vervangingsinvesteringen geprognosticeerd. Deze staan in de nieuwe vGRP (2016-2019).

Uit de jaarlijkse inspectie van ca. 40 km hoofdriolering wordt de daadwerkelijke onderhoudstoestand en kwaliteit bepaald. Riolering die niet aan het kwaliteitsniveau voldoet, wordt afhankelijk van de urgentie in het Meerjarenprogramma (MJP) geprogrammeerd. Hierin maken we onderscheid in reparatie, renovatie of vervanging.

In 2015 heeft er een herprogrammering plaatsgevonden over het programma 2015-2019. Hierin zijn een aantal projecten naar achteren geschoven om zo een realistisch en uitvoerbaar werkpakket te realiseren. Eind 2018 hebben we deze achterstand weggewerkt en is de staat van het onderhoud van de riolering op het vastgestelde kwaliteitsniveau.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	1.942	1.847	2.279	1.690	1.901	1.753
Investerings	10.428	14.377	22.611	18.635	10.584	10.432
Totaal	12.370	16.224	24.890	20.325	12.485	12.185

Openbaar groenBeleidskader

De kwaliteit van het openbaar groen ten aanzien van het dagelijks onderhoud is vastgelegd in de Kwaliteitskaart Openbaar Gebied (KOG).

Het beheer van het openbaar groen is te onderscheiden in een drietal onderhoudstypen, te weten:

- dagelijks onderhoud (hoog cyclisch jaaronderhoud);
- kortcyclisch onderhoud (cyclisch (meer)jarenonderhoud);
- langcyclisch onderhoud.

In de programmabegroting 2015 is een intensivering van het groenonderhoud vastgelegd tot en met 2018.

Op dit moment wordt gewerkt aan de definitieve invulling daarvan door het opstellen van het beheerbeleidsplan Groen.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

In de KOG wordt - afhankelijk van de functie, de ligging en de beeldkwaliteit - het kwaliteitsniveau per locatie aangegeven. Deze kwaliteitsniveaus zijn vertaald in kwaliteitsbeelden die de gewenste onderhoudstoestand van het groen weergeven.

Op dit moment wordt er voor het ambitieniveau van het openbaar groen uitgegaan van 3 onderhoudsniveaus:

- Intensief (A-niveau);
- Standaard (B-niveau);
- Extensief (C-niveau);

Bij de programmabegroting 2012 is het kwaliteitsniveau van de gebieden woonwijken en bedrijventerreinen bijgesteld naar het laagste kwaliteitsniveau C. De kwaliteitsniveaus van de overige openbare gebieden zijn onveranderd gebleven. Dit houdt in hoofdlijnen in dat het centrumgebied en de winkelgebieden op A niveau worden onderhouden. Voor de overige gebieden wordt in principe kwaliteitsniveau C gehanteerd.

In 2015 wordt een nieuw beheer-beleidsplan vastgesteld waarin de keuze van kwaliteitsniveaus zou kunnen wijzigen.

Actuele staat van onderhoud

Dagelijks onderhoud

Het dagelijks onderhoud draagt bij aan de beleving van een schonere en veiligere stad. Het openbaar groen wordt onderhouden op het vastgestelde kwaliteitsniveau en voldoet daarmee aan de kwaliteitsnorm.

Kortcyclisch onderhoud

Het kortcyclisch onderhoud verlengt de levensduur van de groenelementen en speelvoorzieningen.

Met inspecties brengen we de veiligheid en onderhoudsbehoefte van bomen en speelvoorzieningen in beeld.

De uitkomsten toetsen we aan onze kwaliteitsnormen. Met betrekking tot het kortcyclisch onderhoud voldoet het areaal aan de zorgplicht. Conform de programmabegroting 2015 zijn we gestart met het bosbeheer en het verbeteren van de kwaliteit van de beplanting naar het minimale kwaliteitsniveau.

De raad heeft vooruitlopend op het Beheerbeleidsplan Groen € 700.000,- ter beschikking gesteld voor het kortcyclisch onderhoud van openbaar groen en bossen. In 2015 zijn we gestart met de inspectie fysieke kwaliteit (technische staat) van de beplanting (excl. bossen) en starten we met het kleinschalig verbeteren van de kwaliteit van de beplanting naar het minimale kwaliteitsniveau.

In het najaar van 2015 zijn we gestart met het bosbeheer, waarbij het beheer enerzijds gericht is op de borging van de veiligheid van de bossen, zodat ze recreatief gebruikt kunnen worden, en anderzijds op het verhogen van de natuurwaarden en de ecologische waarden. Voor de bossen zelf is geen kwaliteitsniveau vastgesteld.

Langcyclisch onderhoud

Er is momenteel (nog) geen beleid om het openbaar groen langcyclisch te onderhouden. Een beheerplan hiervoor wordt eind 2015 afgerond. Op basis van informatie uit het dagelijks en kortcyclisch onderhoud bepalen we hoe we de kwaliteit van het openbaar groen kunnen verbeteren. Bij de uitvoering van het Meerjarenprogramma (MJP) erkennen we het belang van openbaar groen.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	5.383	5.885	5.790	5.873	5.873	5.873

Sportaccommodaties

Beleidskader/Vastgesteld kwaliteitsniveau

Voor het onderhoud van sportaccommodaties en -terreinen is geen beleidskader vastgesteld.

Bij het onderhoud van sportaccommodaties onderscheiden we:

- gebruikersonderhoud aan de accommodatie;
- onderhoud dat een specifieke relatie met de activiteiten van de accommodatie heeft;
- onderhoud van het aanwezige sport- en spelmateriaal;

- onderhoud van de sportvelden.

Het eigenaarsonderhoud aan de accommodaties zelf (het gebouw) en bijbehorende budgetten zijn ondergebracht in de gebouwenexploitatie.

Actuele staat van onderhoud

Het onderhoud is goed, hoewel sommige zalen (met name gymnastiekzalen) aan modernisering toe zijn.

Ook ten aanzien van de veldsporten, de watersporten en overige sporten is de gebruiker tevreden.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	809	652	628	628	628	628
Investerings	1.213	6.679	841	1.437	1.437	1.437
Totaal	2.022	7.331	1.469	2.065	2.065	2.065

De budgetten zijn voldoende om het reguliere gebruikersonderhoud uit te kunnen voeren.

Gebouwen

Beleidskader

De gebouwenportefeuille omvat 177 gebouwen, waarvan 168 in gemeentelijk eigendom (peildatum 1 juni 2015).

Vanuit de verantwoordelijkheid als eigenaar verzorgt de gemeente het technisch, administratief en juridisch beheer van de in eigendom zijnde gebouwen.

Op 16 september 2014 is door het college besloten de methodiek van Conditie Afhankelijk Onderhoud (NEN 2767) v oor de permanente gemeentelijke gebouwen in de gebouwenexploitatie te hanteren. Hierbij is tevens het minimaal onderhoudsniveau vastgesteld op conditie 3 'redelijk'.

Het operationeel beleid betreffende het technisch beheer is vastgelegd in het document "Spelregels voor het beheer van gebouwen in de gebouwenexploitatie" van 19 maart 2015.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Het vastgestelde conditieniveau 3 'redelijk' is als volgt gedefinieerd:

- Het verouderingsproces over de gehele linie is duidelijk op gang gekomen.
- Functionele gebreken in de vorm van duidelijke tochtoverlast kunnen zich incidenteel tot plaatselijk onder normale omstandigheden voordoen. Functionele gebreken die vochtoverlast, onbruikbaarheid e.d. veroorzaken, mogen niet voorkomen.
- Plaatselijk kunnen zich ernstige gebreken aan materialen en/of constructies voordoen zonder dat deze resulteren in functionele gebreken. Tamelijk ernstige gebreken zoals een duidelijke verwerking kan plaatselijk tot regelmatig voorkomen. In totaliteit kan het element een zeer duidelijke vuilaanslag vertonen.
- Het werk is als matig te typeren door de toepassing van kwalitatief matige materialen en/of duidelijke onvolkomenheden in ontwerp, detaillering, uitvoering e.d. Goed uitgevoerde en duurzame reparaties kunnen regelmatig voorkomen. Ook kunnen plaatselijk reparaties worden aangetroffen die slecht zijn uitgevoerd en/of zijn uitgevoerd met minder geschikte middelen.

Actuele staat van onderhoud

De actuele staat van onderhoud voor de permanente gemeentelijke gebouwen in de gebouwenexploitatie is conform het uitgangspunt conditieniveau 3 'redelijk'. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Overzicht onderhoudsbudgetten

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Exploitatie	3.728	4.048	3.232	3.562	3.463	4.754
Investerings	2.599	4.204	3.834	1.435	3.171	8.721
Totaal	6.327	8.252	7.066	4.997	6.634	13.475

Bijlage 1. Begrotingsvoorstellen

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen		Herijkingen			
		(bedragen x € 1.000,-)			
Product					
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel		2016	2017	2018	2019
Onderwijs					
1. Nominale bijstelling leerlingenvervoer		-3	-3	-3	-3
Totaal Onderwijs		-3	-3	-3	-3
Armoedebestrijding					
3. Nominale bijstelling Bijzondere Bijstand		22	22	22	22
4. Nominale bijstelling Individuele Inkomensvoet		10	10	10	10
5. Bijstelling kwijtschelding gemeentelijke belastingen		292	292	292	292
6. Nominale bijstelling Meedoenregeling		12	12	12	12
Totaal Armoedebestrijding		336	336	336	336
Bevorderen zelfredzaamheid					
8. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :					
- Maatschappelijke opvang		243	474	474	474
- Vrouwenopvang		-28	143	11	11
- WMO		35	76	76	76
Totaal Bevorderen zelfredzaamheid		250	693	561	561
Werk & Inkomen					
12. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering:					
- Re-integratiebudget		101	-56	-214	60

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen		Herijkingen			
		(bedragen x € 1.000,-)			
Product					
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel		2016	2017	2018	2019
- WSW		110	110	185	-1.686
- DU Jeugdwerkloosheid		100	0	0	0
- Uitvoeringskosten wet Taaleis WWB/ Participatiewet		43	86	86	86
- Uitvoeringskosten Lijfrenteopbouw		124	156	188	219
13. Ontwikkeling BUIG		-2.255	1.584	4.319	4.319
14. Administratieve bijstellingen		455	455	455	455
Totaal Werk & Inkomen		-1.322	2.335	5.019	3.453
Maatschappelijke ondersteuning					
19. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :					
- WMO nieuwe taken		43	842	-65	-364
- WMO beschermd wonen		3.026	6.246	7.825	8.948
- IU WMO		453	982	982	982
20. Nominale bijstelling WMO onderdeel rolstoelen		45	45	45	45
21. Nominale bijstelling WMO vervoersvoorzieningen		-6	-5	-5	-5
22. Nominale bijstelling WMO woonvoorzieningen		-70	-70	-70	-70
Totaal Maatschappelijke ondersteuning		3.491	8.040	8.712	9.536
Jeugdhulp					
23. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :					
- Jeugd		-2.682	-2.004	-1.727	-1.640
Totaal Jeugdhulp		-2.682	-2.004	-1.727	-1.640

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Herijkingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Economie				
24. Dividend Enexis	473	473	473	473
25. Administratieve bijstellingen	0	-786	-787	-789
26. Rente lening NV TWM	1.044	0	0	0
Totaal Economie	1.517	-313	-314	-316
Ruimte				
31. Administratieve bijstellingen	0	0	0	0
32. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)	460	430	430	430
Totaal Ruimte	460	430	430	430
Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie				
48. Bijstelling grondexploitatie	17.132	13.456	5.299	-2.078
	-17.132	-13.456	-5.299	2.078
49. Inrichting exploitatie niet GES	5.057	5.022	5.020	5.020
	-5.057	-5.022	-5.020	-5.020
Totaal Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	-	-	-	-
Cultuur				
53. Administratieve bijstellingen	0	0	0	0
Totaal Cultuur	-	-	-	-
Gebouwenexploitatie				

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Herijkingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
54. Herijking gebouwenexploitatie	683	703	821	738
55. Implementatie conditie-afhankelijk onderhoud gemeentegebouwen	-857	-1.347	-1.438	-1.444
56. Bijstelling taakstelling verkoopopbrengst	174	644	617	706
Totaal Gebouwenexploitatie	-	-	-	-
Openbare orde en veiligheid				
58. Intensivering controle kamerverhuur op brandveiligheid	175	58	58	58
59. Inwonerbijdrage Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	166	192	205	208
Totaal Openbare orde en veiligheid	341	250	263	266
Wijkgericht werken				
64. Administratieve bijstellingen	0	0	0	0
Totaal Wijkgericht werken	-	-	-	-
Sport				
67. Toekomst amateurvoetbal: herontwikkeling complex Spoordijk en situatie Longa:				
Enmalige kosten	730			
- T.I.v. reserve Natuurontwikkeling	-45			
- T.I.v. project Stappegoor	-500			
- T.I.v. RGI	-185			
Herontwikkeling voetbalcomplex Spoordijk	206	206	206	206
Saneren voetbalcomplex Moerenburgseweg	-111	-111	-111	-111
Totaal Sport	95	95	95	95

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Herijkingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product				
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel	2016	2017	2018	2019
Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval				
69. Administratieve bijstellingen	-545	-545	-545	-545
70. Autonome bijstelling inzameling huishoudelijk afval	143	143	143	143
71. Verplaatsen activiteiten KGA-depot naar milieustraat	-123	-123	-123	-123
72. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :				
- Bodemsanering	1.121	1.121	1.121	1.121
73. Duurzaamheidsleningen	-130	20	20	20
74. Correctie Natuur en Milieueducatie	0	0	-35	-35
Totaal Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval	466	616	581	581
Beheer openbare ruimte & parkeerexploitatie				
77. Bijstelling budgetten a.g.v. aanpassing rijksuitkering :				
- Bodemsanering	241	241	241	241
- BRZO-inrichtingen	-126	-113	-113	-113
78. Administratieve bijstellingen	-1.272	-552	-548	-778
79. Autonome groei verkeersregelinstallaties (vri's)	26	26	26	26
80. Geactualiseerd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)	1.051	343	811	1.107
81. Extra kosten onderhoud groen en recreatie	213	213	213	213
86. Bijstelling parkeerexploitatie	0	0	0	0
Totaal Beheer openbare ruimte & parkeerexploitatie	133	158	630	696
Bestuur, samenwerken en netwerken				

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Herijkingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product				
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel	2016	2017	2018	2019
87. Contributie VNG	12	13	14	16
88. Nominale bijstelling budget Skybox	4	4	4	4
Totaal Bestuur, samenwerken en netwerken	16	17	18	20
Publieke dienstverlening				
90. Formatiecalculatiemodel KCC	146	146	146	-56
91. Opbrengst bouwleges	48	48	48	48
92. Leges producten KCC meerjarig	0	0	0	721
93. Verkiezingen; jaarschijf 2019	0	0	0	263
Totaal Publieke dienstverlening	194	194	194	976
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
94. Uitkering gemeentefonds	-9.492	-7.456	-8.488	-8.889
95. Integratie-uitkering Sociaal Domein	-598	-5.138	-6.003	-5.317
96. Nominale bijstelling opbrengst OZB	-304	-307	-310	-312
97. Autonome bijstelling opbrengst OZB	0	0	0	-355
98. Bijstelling opbrengst OZB	-5	-5	-5	-5
99. Autonome bijstelling bestemmingsheffingen	-85	-85	-85	-322
100. Opbrengst afvalstoffenheffing	1.507	-353	-203	-39
101. Onttrekking egaliseringsreserve afvalstoffenheffing	-1.860	-	-	-
102. Opbrengst rioolheffing	193	311	-366	-1.734
103. Onttrekking egaliseringsreserve rioolheffing	-2.200	-1.500	-1.400	-500
104. Opbrengst hondenbelasting	113	113	113	113

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Herijkingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel	2016	2017	2018	2019
105. Administratieve bijstellingen	1.788	1.883	1.880	2.112
Totaal Financiering en algemene dekkingsmiddelen	-10.943	-12.537	-14.867	-15.248
Algemene baten en lasten				
108. Nominale bijstellingen	1.004	1.004	1.004	1.004
109. Invoering Individueel Keuzebudget (IKB)	3.500			
110. Administratieve bijstellingen	-426	-455	-455	-455
111. Rentederiving Algemene Reserve	134	134	134	134
Totaal Algemene baten en lasten	4.212	683	683	683
Algeheel totaal herijkingen	-3.439	-1.010	611	426

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Bezuinigingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel	2016	2017	2018	2019
Armoedebestrijding				
7. Onderuitputting/Vrijval restantbudget na keuze voor scenario C voor het armoedebeleid	-277	-289	-289	-289
Totaal Armoedebestrijding	-277	-289	-289	-289
Bevorderen zelfredzaamheid				
9. Onderuitputting op zorg- en ouderenbeleid algemeen	-156	-156	-156	-156
10. Onderuitputting algemene voorzieningen niet- geïndiceerde dagopvang	-181	-181	-181	-181
11. Onderuitputting stelpost toegankelijkheid gebouwen	-9	-9	-9	-9
Totaal Bevorderen zelfredzaamheid	-346	-346	-346	-346
Werk & Inkomen				
15. Onderuitputting budget kinderopvang	-300	-300	-300	-300
16. Taakstelling BUIG	-999	-3.688	-5.451	-5.451
Totaal Werk & Inkomen	-1.299	-3.988	-5.751	-5.751
Economie				
27. Onderuitputting activiteitenbudget stedenband Minamiashigara	-6	-6	-6	-6
28. Onderuitputting budget eigen Tilburgs magazine	-48	-48	-48	-48
29. Onderuitputting budget voor regionale fiets- en wandelroutes	-10	-10	-10	-10
Totaal Economie	-64	-64	-64	-64

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Bezuinigingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Ruimte				
33. Andere bekostiging procesmanager MJP	-92	-92	-92	-92
34. Beleidscapaciteit parkeren t.l.v. parkeertarieven	-55	-55	-55	-55
35. Bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker t.l.v. voorziening herstructurering	-23	-23	-23	-23
36. Onderuitputting budget verkeerslessen allochtone vrouwen	-7	-7	-7	-7
37. Bekostiging 0,5 fte communicatieadvies ruimtelijke projecten t.l.v. betreffende projectbudgetten	-39	-39	-39	-39
Totaal Ruimte	-216	-216	-216	-216
Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie				
50. 1,5 fte grondbeleid t.l.v. grondexploitatie	-112	-112	-112	-112
Totaal Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	-112	-112	-112	-112
Openbare orde en veiligheid				
60. Onderuitputting facilitair budget rampenbestrijding	-38	-38	-38	-38
61. Stoppen met Emergofonds	0	0	0	0
Totaal Openbare orde en veiligheid	-38	-38	-38	-38
Wijkgericht werken				
65. Opheffen budgetreserve woonomgevingsverbetering wijken	-11	-11	-11	-11
66. Vervallen budget nominale ontwikkelingen wijkgericht werken	-11	-11	-11	-11
Totaal Wijkgericht werken	-22	-22	-22	-22

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Bezuinigingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Ruimte				
33. Andere bekostiging procesmanager MJP	-92	-92	-92	-92
34. Beleidscapaciteit parkeren t.l.v. parkeertarieven	-55	-55	-55	-55
35. Bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker t.l.v. voorziening herstructurering	-23	-23	-23	-23
36. Onderuitputting budget verkeerslessen allochtone vrouwen	-7	-7	-7	-7
37. Bekostiging 0,5 fte communicatieadvies ruimtelijke projecten t.l.v. betreffende projectbudgetten	-39	-39	-39	-39
Totaal Ruimte	-216	-216	-216	-216
Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie				
50. 1,5 fte grondbeleid t.l.v. grondexploitatie	-112	-112	-112	-112
Totaal Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	-112	-112	-112	-112
Openbare orde en veiligheid				
60. Onderuitputting facilitair budget rampenbestrijding	-38	-38	-38	-38
61. Stoppen met Emergofonds	0	0	0	0
Totaal Openbare orde en veiligheid	-38	-38	-38	-38
Wijkgericht werken				
65. Opheffen budgetreserve woonomgevingsverbetering wijken	-11	-11	-11	-11
66. Vervallen budget nominale ontwikkelingen wijkgericht werken	-11	-11	-11	-11
Totaal Wijkgericht werken	-22	-22	-22	-22

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Bezuinigingen

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval				
75. Onderuitputting budget Platform duurzaam Tilburg	-5	-5	-5	-5
Totaal Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval	-5	-5	-5	-5
Beheer openbare ruimte & parkeereexploitatie				
82. Onderuitputting budget Groot onderhoud 'algemeen nog te verdelen'	-1	-1	-1	-1
Totaal Beheer openbare ruimte & parkeereexploitatie	-1	-1	-1	-1
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
106. Andere bekostiging 0,25 fte beleidsmedewerker (circulaire economie)	-23	-23	-23	-23
Totaal Financiering en algemene dekkingsmiddelen	-23	-23	-23	-23
Algemene baten en lasten				
112. Niet doorvoeren prijscompensatie programmabudgetten	-432	-432	-432	-432
113. Taakstelling organisatiekosten	-1.582	-1.829	-2.076	-2.323
114. Vrijval diverse reserves	-2.181	0	0	0
Storting in algemene reserve	2.181			
Totaal Algemene baten en lasten	-2.014	-2.261	-2.508	-2.755
Algeheel totaal Bezuinigingen	-4.417	-7.365	-9.375	-9.622

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Nieuw beleid

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Onderwijs				
2. Cobbenhagen Summit	-8	-8	-8	-8
Totaal Onderwijs	-8	-8	-8	-8
Werk & Inkomen				
17. Werkbudget coachingstrajecten	135	135	135	135
18. Capaciteit ondernemersadvies	203	203	203	203
Totaal Werk & Inkomen	338	338	338	338
Economie				
30. Uitbreiding formatie Economie & Arbeidsmarkt	100	100	100	100
Totaal Economie	100	100	100	100
Ruimte				
38. Ambities groen en landschap van RGI naar reserve Natuurontwikkeling	1.500	1.500	1.500	-
	-1.500	-1.500	-1.500	
39. Betaalbare sociale huurwoningen/convenant wonen	2.000	2.000	-	-
	-2.000	-2.000		
40. Voeding voorziening herstructurering bijbetalingen omzetting erfpacht	528	1.228	-	-
41. Binnenstedelijke herstructurering	1.000	-	-	-
	-1.000			

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Nieuw beleid

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
42. Grootchalige transformatieplannen (Spoorzone verdergaande verdunning/programma-aanpassing)	-	850 -850	750 -750	750 -750
43. Wagnerplein	438 -438	-	-	-
44. Maatregelen tgv nieuwe woon- en omgevingsvisie	1.000 -1.000	1.000 -1.000	1.000 -1.000	1.000 -1.000
45. Projectleiding invoering nieuwe omgevingswet	100	100	-	-
46. Piushaven: Spinaker en restant Galjoenstraat	-	900 -900	-	-
47. Professionalisering en versterking opdrachtgeverschap vastgoedprojecten	139 -139	139 -139	139 -139	139 -139
Totaal Ruimte	628	1.328	0	0
Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie				
51. Spoorzone, behoud en herbestemming cultuurhistorische gebouwen in het kerngebied van de Spoorzone	-2.700 2.700	2.000 -2.000	700 -700	-
52. Opening grondexploitaties Exploitatieplan restlocaties	0	0	0	0
Totaal Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	0	0	0	0
Gebouwenexploitatie				
57. Inbedding gebouwen op orde t.l.v. egaliseringsreserve gebouwenexploitatie	133 -133	161 -161	161 -161	-
Totaal Gebouwenexploitatie	0	0	0	0

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Nieuw beleid

(bedragen x € 1.000,-)

Product	2016	2017	2018	2019
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel				
Openbare orde en veiligheid				
62. Verlenging looptijd reserve Veiligheidsbeleid	-	99 -99	99 -99	-
63. Handhaving hondenoverlast	192	192	192	192
Totaal Openbare orde en veiligheid	192	192	192	192
Sport				
68. Terugdringen hybride eigendomssituaties	313	-38	-38	-38
Totaal Sport	313	-38	-38	-38
Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval				
76. Middelen bodemsanering via reserve bodem, lucht en geluid	0	0	0	0
Totaal Duurzaamheid (energie en klimaat), milieu en afval	0	0	0	0
Beheer openbare ruimte & parkeerexploitatie				
83. Aanpak verwilderde zwervkatten door dierenbescherming Midden Brabant(tnr-methode)	30	30	30	30
84. Verlaging opbrengst precario	100	100	100	100
85. Onderhoud siervijvers	132	132	132	132
Totaal Beheer openbare ruimte & parkeerexploitatie	262	262	262	262
Bestuur, samenwerken en netwerken				
89. Cobbenhagen Summit	8	8	8	8

Bijlage 1 Begrotingsvoorstellen

Nieuw beleid

(bedragen x € 1.000,-)

Product				
Nr. Omschrijving begrotingsvoorstel	2016	2017	2018	2019
Totaal Bestuur, samenwerken en netwerken	8	8	8	8
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
107. Bijbetalingen omzetting erfpacht	-528	-1.228	0	0
Totaal Financiering en algemene dekkingsmiddelen	-528	-1.228	0	0
Algemene baten en lasten				
115. Bestedingen ROI	1.200			
t.l.v. Reserve Ontwikkelingen Informatisering	-1.200	-	-	-
116. Privacy adviseur	91	91	91	91
117. Organisatiekosten en strategisch HRM	5.593	5.713	5.875	5.723
118. Toevoeging/onttrekking Algemene reserve i.v.m. incidenteel nadeel in 2017	967	-967		
Totaal Algemene baten en lasten	6.651	4.837	5.966	5.814
Algeheel totaal Nieuw beleid	7.956	5.791	6.820	6.668

Bijlage 2a. Budgetoverzichten-Producten

bedragen x € 1.000,-

Programma / Product		Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
1 - Sociale stijging					
1.10 - Onderwijs	L	33.058	33.155	33.433	33.150
1.10 - Onderwijs	B	-7.734	-7.925	-8.194	-8.184
Total 1.10 - Onderwijs		25.324	25.230	25.239	24.966
1.20 - Armoedebestrijding	L	21.156	20.753	20.753	20.753
1.20 - Armoedebestrijding	B	-335	-130	-130	-130
Total 1.20 - Armoedebestrijding		20.821	20.623	20.623	20.623
1.30 - Bevorderen zelfredzaamheid	L	48.061	47.791	46.274	46.274
1.30 - Bevorderen zelfredzaamheid	B	-1.401	-1.178	-1.178	-1.178
Total 1.30 - Bevorderen zelfredzaamheid		46.660	46.613	45.096	45.096
1.40 - Werk en inkomen	L	168.742	162.409	161.083	161.446
1.40 - Werk en inkomen	B	-99.297	-94.543	-94.322	-96.251
Total 1.40 - Werk en inkomen		69.445	67.866	66.761	65.195
1.50 - Maatschappelijke ondersteuning	L	98.186	96.664	97.036	97.860
1.50 - Maatschappelijke ondersteuning	B	-4.629	-4.516	-4.505	-4.505
Total 1.50 - Maatschappelijke ondersteuning		93.557	92.148	92.531	93.355
1.60 - Jeugdzorg	L	50.982	50.108	50.385	50.472
1.60 - Jeugdzorg	B	0	0	0	0
Total 1.60 - Jeugdzorg		50.982	50.108	50.385	50.472
Totaal lasten		420.185	410.880	408.964	409.955
Totaal baten		-113.396	-108.292	-108.329	-110.248
Totaal 1 - Sociale stijging		306.789	302.588	300.635	299.707
2 - Vestigingsklimaat					
2.10 - Economie	L	33.689	12.597	11.896	24.601
2.10 - Economie	B	-44.773	-23.896	-23.588	-36.284
Total 2.10 - Economie		-11.084	-11.299	-11.692	-11.683
2.20 - Ruimte	L	34.980	32.246	22.561	18.411
2.20 - Ruimte	B	-18.292	-14.633	-6.074	-1.829
Total 2.20 - Ruimte		16.688	17.613	16.487	16.582
2.30 - Stedelijke ontwikk. & grondexp	L	79.710	62.619	33.880	26.503
2.30 - Stedelijke ontwikk. & grondexp	B	-77.669	-61.211	-32.472	-25.095
Total 2.30 - Stedelijke ontwikk. & grondexp		2.041	1.408	1.408	1.408
2.40 - Cultuur	L	32.911	24.875	23.904	23.876
2.40 - Cultuur	B	-9.187	-1.079	-129	-101
Total 2.40 - Cultuur		23.724	23.796	23.775	23.775
2.90 - Gebouwenexploitatie	L	34.622	36.505	36.421	36.121
2.90 - Gebouwenexploitatie	B	-35.772	-36.875	-36.777	-36.477
Total 2.90 - Gebouwenexploitatie		-1.150	-370	-356	-356
Totaal lasten		215.912	168.842	128.662	129.512
Totaal baten		-185.693	-137.694	-99.040	-99.786
Totaal 2 - Vestigingsklimaat		30.219	31.148	29.622	29.726

Programma / Product		Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
3 - Leefbaarheid					
3.10 - Openbare orde en veiligheid	L	34.749	34.075	33.243	33.162
3.10 - Openbare orde en veiligheid	B	-2.250	-2.135	-1.878	-1.779
Total 3.10 - Openbare orde en veiligheid		32.499	31.940	31.365	31.383
3.20 - Wijkgericht werken	L	12.490	12.396	12.382	12.000
3.20 - Wijkgericht werken	B	-632	-553	-553	-171
Total 3.20 - Wijkgericht werken		11.858	11.843	11.829	11.829
3.30 - Sport	L	32.240	30.620	30.435	30.435
3.30 - Sport	B	-10.952	-10.025	-10.475	-10.475
Total 3.30 - Sport		21.288	20.595	19.960	19.960
3.40 - Duurzaamheid, milieu & afval	L	26.369	25.798	25.595	24.742
3.40 - Duurzaamheid, milieu & afval	B	-4.688	-3.977	-3.810	-2.957
Total 3.40 - Duurzaamheid, milieu & afval		21.681	21.821	21.785	21.785
3.50 - Beheer openbare ruimte	L	55.804	57.741	57.748	57.124
3.50 - Beheer openbare ruimte	B	-3.857	-3.856	-3.855	-3.855
Total 3.50 - Beheer openbare ruimte		51.947	53.885	53.893	53.269
3.90 - Parkeerexploitatie	L	11.265	11.168	11.131	14.222
3.90 - Parkeerexploitatie	B	-11.265	-11.168	-11.131	-14.222
Total 3.90 - Parkeerexploitatie		0	0	0	0
Totaal lasten		172.917	171.798	170.534	171.685
Totaal baten		-33.644	-31.714	-31.702	-33.459
Totaal 3 - Leefbaarheid		139.273	140.084	138.832	138.226
4 - Bestuur					
4.10 - Bestuur, samen- & netwerken	L	7.103	7.101	7.279	7.096
4.10 - Bestuur, samen- & netwerken	B	-79	-55	-55	-55
Total 4.10 - Bestuur, samen- & netwerken		7.024	7.046	7.224	7.041
4.20 - Publieke dienstverlening	L	13.588	14.036	13.962	13.019
4.20 - Publieke dienstverlening	B	-9.779	-10.396	-10.182	-8.457
Total 4.20 - Publieke dienstverlening		3.809	3.640	3.780	4.562
4.70 - Diensten aan andere overheden	L	18.260	18.181	18.181	18.181
4.70 - Diensten aan andere overheden	B	-17.449	-17.370	-17.370	-17.370
Total 4.70 - Diensten aan andere overheden		811	811	811	811
4.80 - Financ. en alg dekkingsmidd.	L	28.283	27.783	27.210	29.798
4.80 - Financ. en alg dekkingsmidd.	B	-526.565	-519.069	-516.259	-519.228
Total 4.80 - Financ. en alg dekkingsmidd.		-498.282	-491.286	-489.049	-489.430
4.90 - Algemene baten en lasten	L	16.237	9.351	9.274	8.875
4.90 - Algemene baten en lasten	B	-5.988	-3.382	-2.415	-2.415
Total 4.90 - Algemene baten en lasten		10.249	5.969	6.859	6.460
Totaal lasten		83.471	76.452	75.906	76.969
Totaal baten		-559.860	-550.272	-546.281	-547.525
Totaal 4 - Bestuur		-476.389	-473.820	-470.375	-470.556
Algeheel totaal lasten		892.485	827.972	784.066	788.121
Algeheel totaal baten		-892.593	-827.972	-785.352	-791.018
Saldo Programmabegroting		-108	0	-1.286	-2.897

Bijlage 2b. Budgetoverzichten-Functies

Bijlage 2 Overzicht hoofdfunctie/functie

Functie	L/B	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
H0 - Algemeen bestuur					
001 - Bestuursorganen	L	2.280	2.277	2.345	2.250
001 - Bestuursorganen	B	-3	0	0	0
Total 001 - Bestuursorganen		2.277	2.277	2.345	2.250
002 - Bestuursondersteuning college	L	1.901	1.901	1.901	1.901
002 - Bestuursondersteuning college	B	-71	-71	-71	-71
Total 002 - Bestuursondersteuning college		1.831	1.831	1.831	1.831
003 - Burgerzaken	L	7.663	7.926	7.926	7.988
003 - Burgerzaken	B	-221	-221	-221	-221
Total 003 - Burgerzaken		7.442	7.705	7.705	7.767
004 - Baten en lasten secretarielege	L	1.239	1.423	1.344	340
004 - Baten en lasten secretarielege	B	-3.507	-4.124	-3.910	-2.185
Total 004 - Baten en lasten secretarielege		-2.268	-2.700	-2.565	-1.844
005 - Bestuurlijke samenwerking	L	1.205	1.211	1.221	1.233
Total 005 - Bestuurlijke samenwerking		1.205	1.211	1.221	1.233
006 - Bestuursondersteuning raad en	L	1.387	1.387	1.487	1.387
Total 006 - Bestuursondersteuning raad en		1.387	1.387	1.487	1.387
Total H0 - Algemeen bestuur		11.874	11.710	12.023	12.622
H1 - Openbare orde en veiligheid					
120 - Brandweer en rampenbestrijding	L	14.936	14.660	14.824	14.828
120 - Brandweer en rampenbestrijding	B	-145	-145	-145	-145
Total 120 - Brandweer en rampenbestrijding		14.791	14.515	14.679	14.683
140 - Openbare orde en veiligheid	L	19.299	18.901	17.904	17.820
140 - Openbare orde en veiligheid	B	-2.105	-1.990	-1.733	-1.634
Total 140 - Openbare orde en veiligheid		17.194	16.911	16.171	16.186
Total H1 - Openbare orde en veiligheid		31.985	31.426	30.851	30.869
H2 - Verkeer, Vervoer en Waterstaat					
210 - Wegen, straten, pleinen en ver	L	53.398	52.008	38.884	37.594
210 - Wegen, straten, pleinen en ver	B	-17.722	-15.998	-4.742	-1.542
Total 210 - Wegen, straten, pleinen en ver		35.676	36.010	34.142	36.052
212 - Openbaar vervoer	L	75	75	75	75
Total 212 - Openbaar vervoer		75	75	75	75
214 - Parkeren	L	11.364	11.266	11.230	14.321
214 - Parkeren	B	-814	-811	-831	-3.922
Total 214 - Parkeren		10.550	10.456	10.399	10.399
215 - Baten parkeerbelasting	B	-10.533	-10.439	-10.382	-10.382
Total 215 - Baten parkeerbelasting		-10.533	-10.439	-10.382	-10.382
221 - Binnenhavens en waterwegen	L	400	400	400	400
221 - Binnenhavens en waterwegen	B	-67	-67	-67	-67
Total 221 - Binnenhavens en waterwegen		333	333	333	333
Total H2 - Verkeer, Vervoer en Waterstaat		36.101	36.435	34.567	36.477

Functie	L/B	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
H3 - Economische zaken					
310 - Handel, ambacht en industrie	L	9.028	7.239	6.535	6.025
310 - Handel, ambacht en industrie	B	-3.319	-1.545	-834	-315
Total 310 - Handel, ambacht en industrie		5.709	5.694	5.701	5.710
311 - Baten Marktgeden	B	-330	-330	-330	-330
Total 311 - Baten Marktgeden		-330	-330	-330	-330
330 - Nutsbedrijven	L	19.959	653	653	13.865
330 - Nutsbedrijven	B	-36.916	-17.610	-17.610	-30.822
Total 330 - Nutsbedrijven		-16.957	-16.957	-16.957	-16.957
Total H3 - Economische zaken		-11.578	-11.593	-11.586	-11.577
H4 - Onderwijs					
420 - Basisonderwijs, exclusief onde	L	1.415	1.415	1.415	1.415
420 - Basisonderwijs, exclusief onde	B	-477	-477	-477	-477
Total 420 - Basisonderwijs, exclusief onde		938	938	938	938
421 - Basisonderwijs, onderwijshuisv	L	8.204	8.090	7.989	7.812
421 - Basisonderwijs, onderwijshuisv	B	-270	-270	-269	-269
Total 421 - Basisonderwijs, onderwijshuisv		7.934	7.820	7.720	7.543
430 - Speciaal (voortgezet) onderwij	L	223	223	223	223
Total 430 - Speciaal (voortgezet) onderwij		223	223	223	223
431 - Speciaal (Voortgezet) onderwij	L	2.497	2.443	2.385	2.323
431 - Speciaal (Voortgezet) onderwij	B	-27	-26	-26	-25
Total 431 - Speciaal (Voortgezet) onderwij		2.471	2.417	2.359	2.297
441 - Voortgezet onderwijs, onderwij	L	3.970	4.352	4.786	4.723
441 - Voortgezet onderwijs, onderwij	B	-65	-378	-647	-638
Total 441 - Voortgezet onderwijs, onderwij		3.905	3.974	4.139	4.085
480 - Gemeenschappelijke baten en la	L	14.139	13.897	13.904	13.928
480 - Gemeenschappelijke baten en la	B	-5.830	-5.580	-5.580	-5.580
Total 480 - Gemeenschappelijke baten en la		8.309	8.317	8.324	8.347
482 - Volwasseneneducatie	L	1.107	1.237	1.237	1.237
482 - Volwasseneneducatie	B	-1.065	-1.195	-1.195	-1.195
Total 482 - Volwasseneneducatie		42	42	42	42
Total H4 - Onderwijs		23.822	23.732	23.745	23.476
H5 - Cultuur en recreatie					
510 - Openbaar bibliotheekwerk	L	14.858	6.890	5.918	5.918
510 - Openbaar bibliotheekwerk	B	-8.900	-950	0	0
Total 510 - Openbaar bibliotheekwerk		5.958	5.940	5.918	5.918
511 - Vormings- en ontwikkelingswerk	L	4.033	3.945	3.927	3.908
511 - Vormings- en ontwikkelingswerk	B	-547	-510	-492	-473
Total 511 - Vormings- en ontwikkelingswerk		3.486	3.435	3.435	3.435
530 - Sport	L	27.068	26.562	26.377	26.377
530 - Sport	B	-9.114	-9.116	-9.566	-9.566
Total 530 - Sport		17.954	17.445	16.810	16.810
531 - Groene sportvelden en terreine	L	5.572	4.458	4.458	4.458
531 - Groene sportvelden en terreine	B	-1.839	-909	-909	-909
Total 531 - Groene sportvelden en terreine		3.734	3.549	3.549	3.549
540 - Kunst	L	8.033	8.028	8.019	7.991
540 - Kunst	B	-215	-58	-58	-30
Total 540 - Kunst		7.818	7.970	7.961	7.961
541 - Musea	L	6.905	6.905	6.905	6.905
541 - Musea	B	-61	-61	-61	-61
Total 541 - Musea		6.844	6.844	6.844	6.844

Functie	L/B	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
550 - Natuurbescherming	L	408	408	408	408
550 - Natuurbescherming	B	-85	-85	-85	-85
Total 550 - Natuurbescherming		323	323	323	323
560 - Openbaar groen en openluchtrecreatie	L	20.038	18.301	16.790	13.248
560 - Openbaar groen en openluchtrecreatie	B	-8.924	-7.281	-6.702	-3.702
Total 560 - Openbaar groen en openluchtrecreatie		11.114	11.019	10.088	9.546
580 - Overige recreatieve voorzieningen	L	746	750	754	754
Total 580 - Overige recreatieve voorzieningen		746	750	754	754
Total H5 - Cultuur en recreatie		57.976	57.277	55.684	55.142
H6 - Soc vrz / maatschappelijke dvl					
610 - Bijstandsverlening en inkomens	L	115.399	114.250	114.863	116.823
610 - Bijstandsverlening en inkomens	B	-95.130	-92.203	-91.639	-93.568
Total 610 - Bijstandsverlening en inkomens		20.269	22.047	23.225	23.256
611 - Sociale werkvoorziening	L	33.927	31.193	28.654	26.783
Total 611 - Sociale werkvoorziening		33.927	31.193	28.654	26.783
614 - Gemeentelijk armoede- en schulden	L	21.156	20.753	20.753	20.753
614 - Gemeentelijk armoede- en schulden	B	-335	-130	-130	-130
Total 614 - Gemeentelijk armoede- en schulden		20.822	20.623	20.623	20.623
621 - Vreemdelingen	L	1.517	1.517	1.517	1.517
Total 621 - Vreemdelingen		1.517	1.517	1.517	1.517
623 - Re-integratie- en participatie	L	19.172	16.722	17.321	17.595
623 - Re-integratie- en participatie	B	-4.168	-2.340	-2.684	-2.684
Total 623 - Re-integratie- en participatie		15.005	14.382	14.637	14.911
650 - Kinderdagopvang	L	1.709	1.706	1.703	1.701
Total 650 - Kinderdagopvang		1.709	1.706	1.703	1.701
661 - Maatwerkvoorzieningen Natura m	L	8.154	8.055	7.955	7.955
Total 661 - Maatwerkvoorzieningen Natura m		8.154	8.055	7.955	7.955
662 - Maatwerkvoorzieningen Natura i	L	30.772	27.616	26.645	26.346
Total 662 - Maatwerkvoorzieningen Natura i		30.772	27.616	26.645	26.346
663 - Opvang en beschermd wonen Wmo	L	55.128	57.298	57.590	58.713
663 - Opvang en beschermd wonen Wmo	B	-618	-619	-619	-619
Total 663 - Opvang en beschermd wonen Wmo		54.509	56.680	56.971	58.094
667 - Eigen bijdragen maatwerkvoorziening	B	-4.629	-4.516	-4.505	-4.505
Total 667 - Eigen bijdragen maatwerkvoorziening		-4.629	-4.516	-4.505	-4.505
670 - Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	L	35.607	35.376	35.356	34.974
670 - Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	B	-1.326	-1.102	-1.102	-721
Total 670 - Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		34.281	34.273	34.253	34.253
671 - Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	L	6.852	6.643	6.626	6.626
Total 671 - Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd		6.852	6.643	6.626	6.626
672 - PGB Wmo en Jeugd	L	26.161	25.446	25.404	25.404
Total 672 - PGB Wmo en Jeugd		26.161	25.446	25.404	25.404
682 - Individuele voorzieningen Natuur	L	32.399	31.932	32.208	32.296
Total 682 - Individuele voorzieningen Natuur		32.399	31.932	32.208	32.296
683 - Veiligheid, jeugdreclassering	L	5.826	5.826	5.826	5.826
Total 683 - Veiligheid, jeugdreclassering		5.826	5.826	5.826	5.826
687 - Ouderbijdragen individuele voorziening	L	-372	-361	-361	-361
Total 687 - Ouderbijdragen individuele voorziening		-372	-361	-361	-361
Total H6 - Soc vrz / maatschappelijke dvl		287.200	283.061	281.382	280.724

Functie	L/B	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
H7 - Volksgezondheid en milieu					
714 - Openbare gezondheidszorg	L	3.907	3.936	3.650	3.650
Total 714 - Openbare gezondheidszorg		3.907	3.936	3.650	3.650
715 - Centra voor jeugd en gezin (je	L	2.892	2.892	2.892	2.892
Total 715 - Centra voor jeugd en gezin (je		2.892	2.892	2.892	2.892
721 - Afvalverwijdering en -verwerki	L	20.806	20.821	20.821	20.821
721 - Afvalverwijdering en -verwerki	B	-1.578	-1.603	-1.603	-1.603
Total 721 - Afvalverwijdering en -verwerki		19.229	19.218	19.218	19.218
722 - Riolering	L	13.762	14.250	15.134	15.199
722 - Riolering	B	-548	-548	-547	-547
Total 722 - Riolering		13.214	13.702	14.588	14.653
723 - Milieubeheer	L	9.517	7.789	7.593	6.740
723 - Milieubeheer	B	-4.346	-2.415	-2.207	-1.354
Total 723 - Milieubeheer		5.171	5.375	5.386	5.386
724 - Lijkbezorging	L	317	314	313	313
Total 724 - Lijkbezorging		317	314	313	313
725 - Baten reinigingsrechten en afv	B	-24.750	-24.762	-24.655	-24.655
Total 725 - Baten reinigingsrechten en afv		-24.750	-24.762	-24.655	-24.655
726 - Baten rioolheffing	B	-16.383	-16.813	-17.807	-18.118
Total 726 - Baten rioolheffing		-16.383	-16.813	-17.807	-18.118
732 - Baten begraafplaatsrechten	B	-322	-322	-322	-322
Total 732 - Baten begraafplaatsrechten		-322	-322	-322	-322
Total H7 - Volksgezondheid en milieu		3.274	3.540	3.263	3.018
H8 - RO en volkshuisvesting					
810 - Ruimtelijke ordening	L	12.885	6.001	4.901	4.901
810 - Ruimtelijke ordening	B	-8.015	-1.765	-765	-765
Total 810 - Ruimtelijke ordening		4.870	4.237	4.137	4.137
820 - Woningexploitatie / woningbouw	L	1.209	1.075	1.014	974
820 - Woningexploitatie / woningbouw	B	-751	-587	-546	-505
Total 820 - Woningexploitatie / woningbouw		458	489	469	469
821 - Stads- en dorpsvernieuwing	L	365	285	284	284
821 - Stads- en dorpsvernieuwing	B	-90	-11	-11	-11
Total 821 - Stads- en dorpsvernieuwing		275	274	273	273
822 - Overige volkshuisvesting	L	10.886	11.217	9.993	9.988
822 - Overige volkshuisvesting	B	-742	-372	-372	-367
Total 822 - Overige volkshuisvesting		10.144	10.845	9.622	9.622
823 - Bouwvergunningen (Omgevingsver	B	-5.645	-5.645	-5.645	-5.645
Total 823 - Bouwvergunningen (Omgevingsver		-5.645	-5.645	-5.645	-5.645
830 - Bouwgrondexploitatie	L	61.349	53.917	31.624	24.284
830 - Bouwgrondexploitatie	B	-62.215	-53.644	-29.661	-24.284
Total 830 - Bouwgrondexploitatie		-866	272	1.963	0
Total H8 - RO en volkshuisvesting		9.237	10.472	10.817	8.855

Functie	L/B	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019
H9 - Financiering / alg dekkingsmid					
911 - Geldleningen en uitzettingen k	L	306	306	306	306
911 - Geldleningen en uitzettingen k	B	-180	-175	-170	-164
Total 911 - Geldleningen en uitzettingen k		126	131	137	142
913 - Overige financiële middelen	L	227	230	233	237
913 - Overige financiële middelen	B	-1.598	-1.601	-1.604	-1.608
Total 913 - Overige financiële middelen		-1.371	-1.371	-1.371	-1.371
914 - Geldleningen en uitzettingen l	L	25.526	25.216	24.662	27.268
914 - Geldleningen en uitzettingen l	B	-35.818	-35.901	-34.124	-36.736
Total 914 - Geldleningen en uitzettingen l		-10.292	-10.685	-9.463	-9.468
921 - Uitkeringen gemeentefonds	B	-238.200	-231.598	-230.880	-231.281
Total 921 - Uitkeringen gemeentefonds		-238.200	-231.598	-230.880	-231.281
922 - Algemene baten en lasten	L	16.849	9.962	9.885	9.486
922 - Algemene baten en lasten	B	-6.599	-3.993	-3.026	-3.026
Total 922 - Algemene baten en lasten		10.250	5.969	6.860	6.461
923 - Integratie uitk sociaal domein	B	-170.098	-168.338	-166.803	-166.117
Total 923 - Integratie uitk sociaal domein		-170.098	-168.338	-166.803	-166.117
930 - Uitvoering Wet WOZ	L	1.057	891	891	891
Total 930 - Uitvoering Wet WOZ		1.057	891	891	891
931 - Baten onroerende-zaakbelasting	B	-8.431	-8.530	-8.634	-8.739
Total 931 - Baten onroerende-zaakbelasting		-8.431	-8.530	-8.634	-8.739
932 - Baten onroerende-zaakbelasting	B	-29.871	-30.135	-30.388	-30.640
Total 932 - Baten onroerende-zaakbelasting		-29.871	-30.135	-30.388	-30.640
934 - Baten baatbelasting	B	-7	-7	-7	-7
Total 934 - Baten baatbelasting		-7	-7	-7	-7
936 - Baten toeristenbelasting	B	-210	-210	-210	-210
Total 936 - Baten toeristenbelasting		-210	-210	-210	-210
937 - Baten hondenbelasting	B	-1.544	-1.544	-1.544	-1.544
Total 937 - Baten hondenbelasting		-1.544	-1.544	-1.544	-1.544
938 - Baten reclamebelasting	B	-875	-875	-875	-875
Total 938 - Baten reclamebelasting		-875	-875	-875	-875
939 - Baten precariobelasting	B	-831	-831	-831	-831
Total 939 - Baten precariobelasting		-831	-831	-831	-831
940 - Baten en lasten heffing en inv	L	988	980	980	980
940 - Baten en lasten heffing en inv	B	-349	-349	-349	-349
Total 940 - Baten en lasten heffing en inv		639	631	631	631
Total H9 - Financiering / alg dekkingsmid		-449.658	-446.501	-442.487	-442.957
K0 - Kostenplaatsen					
K02 - Overige kostenplaatsen	L	52.882	54.686	54.602	54.302
K02 - Overige kostenplaatsen	B	-53.222	-54.245	-54.147	-53.847
Total K02 - Overige kostenplaatsen		-339	441	455	455
Total K0 - Kostenplaatsen		-339	441	455	455
Algeheel totaal		-106	-1	-1.286	-2.897

Bijlage 3. Reserves & Voorzieningen

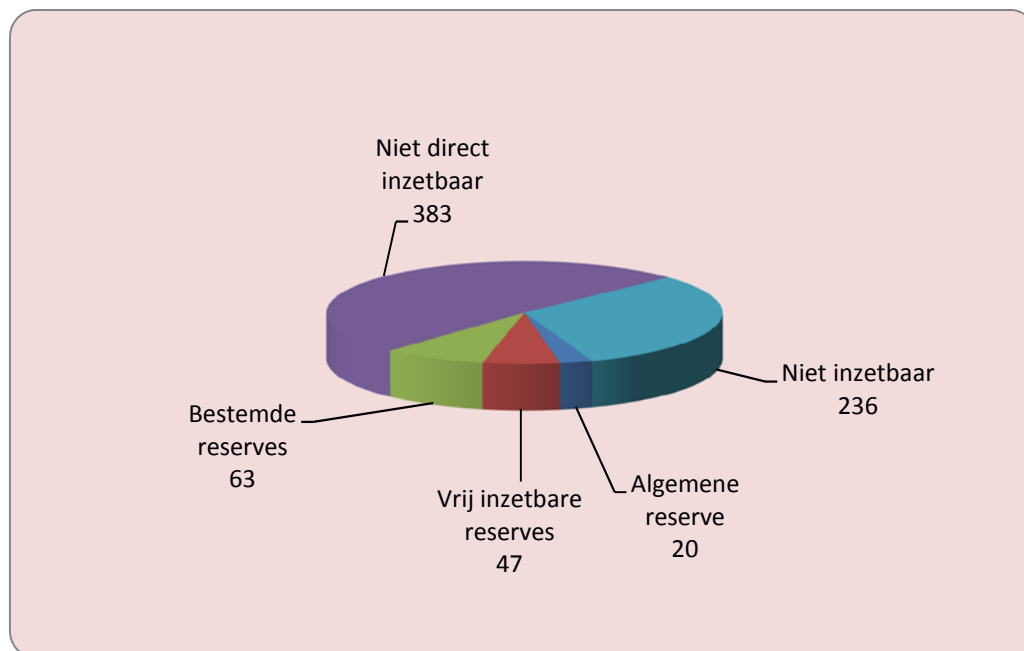
Reserves en voorzieningen

Het totaal van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2016 bedraagt € 778 miljoen waarvan € 749 miljoen reserves en € 29 miljoen voorzieningen.

Voorzieningen zijn ingesteld op grond van een (wettelijke) verplichting.

Bestemmingsreserves zijn door de raad voor een bepaald doel geormerkte gelden. Zodra de doelstelling waartoe de reserve is ingesteld komt te vervallen, valt de bestemmingsreserve vrij en kan er vervolgens een nieuwe bestemming aan worden toegekend door de raad.

De algemene reserve daarentegen is een vrije reserve die noodzakelijk is om te kunnen beschikken over een financiële buffer. De reserves zijn gecategoriseerd naar aard en mate waarin deze vrij inzetbaar zijn.

	2015	2016
Totaal reserves	€ 801 miljoen	€ 749 Miljoen
Algemene reserve	€ 23 miljoen	€ 20 Miljoen
Vrij inzetbare reserves	€ 75 miljoen	€ 47 Miljoen
Bestemde reserves	€ 77 miljoen	€ 63 Miljoen
<i>Niet direct inzetbaar</i>		
Effect op exploitatie	€ 294 miljoen	€ 294 Miljoen
Gebonden winstbestemming	€ 85 miljoen	€ 89 Miljoen
<i>Niet inzetbaar</i>		
Constructie/gekoppeld	€ 142 miljoen	€ 135 Miljoen
Dekking kapitaallasten	€ 101 miljoen	€ 100 Miljoen
Effect op algemene middelen/exploitatie	€ 4 miljoen	€ 1 Miljoen

Algemene reserve (A.001)

De Algemene Reserve is genormeerd op 8% van de uitkering gemeentefonds (excl. integratie-uitkering Sociaal domein) en de inkomsten uit de onroerende zaakbelasting met een bandbreedte van 1%.

In 2016 komt de norm uit op € 22,2 miljoen. De ondergrens van de bandbreedte is berekend op € 19,4 miljoen en de bovengrens op € 24,9 miljoen.

De algemene reserve ultimo 31 december 2016 bedraagt € 23,2 miljoen en voldoet hiermee aan de hierboven genoemde normeringseisen.

Reserve Grootschalige Investeringswerken (B.001)

Het saldo per 1 januari 2016 bedraagt € 45,6 miljoen. In onderstaande tabel zijn de geplande investeringen opgenomen met een eenmalige bijdrage vanuit de RGI. De projecten zijn geprognosticeerd over de jaren 2016 tot en met 2019. Op basis hiervan resteert een vrije ruimte in de RGI per ultimo 2019 van € 4,3 miljoen.

Geplande investeringen (bedragen x €1.000,-)	Indicatie bijdragen 2016 t/m 2019
Onttrekkingen	
Bibliotheek van de Toekomst/ Stadscampus fase 1/ transitiekosten	9.850
Groenambities spoorzone	2.250
Glasvezel Next generation network	400
Vakcollege	9.575
Wilhelminakanaal	4.350
Kennis Plus profiel Spoorzone	2.000
Spoorzone (Stadscampus)	4.000
Ambities groen en landschap (naar reserve Natuurontwikkeling)	4.500
Impuls klimaat	2.000
Impuls economisch domein	3.223
Fietsparkeren Spoorzone	1.500
Totaal onttrekkingen	43.648

RESERVES EN VOORZIENINGEN

INCLUSIEF voorstellen nieuw beleid en bezuinigingen

bedragen x € 1.000,-

Nr.	Naam reserve / voorziening	SALDO 01-01-15	MUTATIES 2015	SALDO 01-01-16	MUTATIES 2016	SALDO 01-01-17	MUTATIES 2017	SALDO 01-01-18	MUTATIES 2018	SALDO 01-01-19	MUTATIES 2019	SALDO 01-01-20
RESERVES												
A.001	Algemene reserve	23.256	-3.206	20.050	3.148	23.198	-967	22.231	0	22.231	0	22.231
	Totaal: Algemene reserve	23.256	-3.206	20.050	3.148	23.198	-967	22.231	0	22.231	0	22.231
B.001	Reserve Grootchalige investeringswerken (RGI)	71.863	-26.292	45.571	-34.268	11.303	-4.057	7.246	-3.046	4.200	147	4.347
B.002	Reserve Duurzame investeringen	2.562	-867	1.695	-1.347	348	-53	295	-15	280	-15	265
	Totaal: Vrij inzetbare reserves	74.425	-27.159	47.266	-35.615	11.651	-4.110	7.541	-3.061	4.480	132	4.612
C.001	Reserve Ontwikkeling Informatisering (ROI)	2.752	-1.593	1.159	-1.159	0	0	0	0	0	0	0
C.003	Reserve Veiligheidsbeleid	583	-194	389	-201	188	-92	96	-95	1	0	1
C.004	Reserve Beeldende kunst	332	-83	249	-86	163	-52	111	-54	57	-27	30
C.005	Reserve Internationale Samenwerking	51	0	51	-51	0	0	0	0	0	0	0
C.006	Reserve Openbaar vervoer	2.086	73	2.159	-2.159	0	0	0	0	0	0	0
C.008	Reserve Volkshuisvesting	2.033	-694	1.339	-594	745	-242	503	-250	253	-253	0
C.012	Reserve Culturele vernieuwing	232	-112	120	-120	0	0	0	0	0	0	0
C.013	Reserve Bodem- en geluidsanering	2.879	-188	2.691	-478	2.213	-300	1.913	-220	1.693	-225	1.468
C.015	Reserve Essent	591	-421	170	-170	0	0	0	0	0	0	0
C.020	Reserve Natuurontwikkeling	1.448	-384	1.064	-685	379	-50	329	12	341	-341	0
C.021	Reserve Verloedering bestaande stad	862	-365	497	-239	258	-248	10	0	10	0	10
C.022	Reserve Bomen	921	-333	588	-179	409	-94	315	-29	286	-25	261
C.025	Bestemmingsreserve Betaald parkeren	2.354	825	3.179	380	3.559	244	3.803	109	3.912	-2.977	935
C.035	Reserve Revolverend fonds gem. gebouwen en inst.	1.532	-196	1.336	91	1.427	94	1.521	97	1.618	102	1.720
C.036	Reserve Flankerend Beleid (RFB)	2.988	-2.988	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C.039	Reserve Tilburg Akkoord	1.590	-270	1.320	-699	621	-305	316	-315	1	0	1
C.040	Reserve Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT)	4.943	-1.958	2.985	-1.601	1.384	17	1.401	18	1.419	991	2.410
C.042	Bestemmingsreserve dec. uitkeringen ISV/ IPSV	1.922	-1.404	518	-517	1	0	1	0	1	0	1
C.044	Reserve EMERGO	1.548	-76	1.472	-1.472	0	0	0	0	0	0	0
C.045	Reserve Verduurzaming woningbouw	1.035	36	1.071	-321	750	0	750	0	750	0	750
C.046	Reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer	1.606	-155	1.451	-44	1.407	-9	1.398	-11	1.387	41	1.428
C.047	Reserve Stimulering innovatie regionale arbeidsmarkt	894	-452	442	-207	235	0	235	0	235	0	235
C.048	Reserve Risico's grondexploitatie	34.457	2.881	37.338	0	37.338	0	37.338	0	37.338	0	37.338
C.049	Reserve Detailhandelsfonds	2.421	-1.395	1.026	-513	513	-513	0	0	0	0	0
C.050	Reserve Economisch investeringsfonds tbv cofinanciering	4.952	-4.952	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Nr.	Naam reserve / voorziening	SALDO 01-01-15	MUTATIES 2015	SALDO 01-01-16	MUTATIES 2016	SALDO 01-01-17	MUTATIES 2017	SALDO 01-01-18	MUTATIES 2018	SALDO 01-01-19	MUTATIES 2019	SALDO 01-01-20
C.051	Reserve Parkmanagement	0	350	350	-350	0	0	0	0	0	0	0
C.052	Aanjaagfonds burgerparticipatie	40	-40	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal: Bestemde reserves, inzetbaar na wijziging voorgenomen bestemming/bestedingsplan	77.052	-14.088	62.964	-11.374	51.590	-1.550	50.040	-738	49.302	-2.714	46.588
D.001	Bestemmingsreserve Gaswinstuitkering	46.092	0	46.092	0	46.092	0	46.092	0	46.092	0	46.092
D.002	Reserve Compensatie BCF verschillen	6.889	0	6.889	0	6.889	0	6.889	0	6.889	0	6.889
D.003	Bestemmingsreserve verkoop Essent	240.877	355	241.232	18.658	259.890	0	259.890	0	259.890	13.212	273.102
	Totaal: Niet direct inzetbaar jaarlijks effect op algemene middelen/exploitatie (rente/vervalen dividend etc.)	293.858	355	294.213	18.658	312.871	0	312.871	0	312.871	13.212	326.083
E.001	Bestemmingsreserve Winstuitkering HNG	547	-83	464	-86	378	-89	289	-92	197	-96	101
E.002	Reserve Onderhoud onderwijsgebouwen	537	-537	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E.003	Reserve Stim.fonds hergebruik hist. panden	648	-260	388	-7	381	-8	373	-8	365	-7	358
E.004	Reserve Startersleningen	1.354	-128	1.226	-127	1.099	-72	1.027	-64	963	-56	907
E.006	Reserve Aanl.verl./onr.top nieuwe parkeer garages	11.282	-1.431	9.851	-137	9.714	-139	9.575	-142	9.433	-146	9.287
E.008	Beleggingsreserve Bouwfonds	22.984	0	22.984	0	22.984	0	22.984	0	22.984	0	22.984
E.009	Reserve Beleggingsfonds 2000	72.426	-4.309	68.117	-2.888	65.229	-3.646	61.583	-2.490	59.093	-2.539	56.554
E.010	Reserve Ex-Essent	31.721	0	31.721	-18.658	13.063	0	13.063	0	13.063	-13.063	0
	Totaal: Niet inzetbaar, bijvoorbeeld gekoppeld aan een financieringsconstructie, een actief of onderhoudsplan	141.499	-6.748	134.751	-21.903	112.848	-3.954	108.894	-2.796	106.098	-15.907	90.191
F.001	Reserve kapitaallasten (vm BO, Onderwijsgebouwen)	1.658	1.778	3.436	9.575	13.011	22	13.033	-245	12.788	-243	12.545
F.002	Reserve kapitaallasten (vm GO)	99.265	-3.088	96.177	-3.234	92.943	-3.170	89.773	-3.170	86.603	-3.166	83.437
	Totaal: Niet inzetbaar, is ter dekking van kapitaallasten gedurende resterende afschrijvingstermijn (wettelijke verplichting)	100.923	-1.310	99.613	6.341	105.954	-3.148	102.806	-3.415	99.391	-3.409	95.982
G.001	Overhevelingsreserve	1.884	-1.679	205	-205	0	0	0	0	0	0	0
G.011	Reserve Meerjarenprogramma openbare ruimte	2.602	-1.402	1.200	0	1.200	0	1.200	0	1.200	0	1.200
	Totaal: Niet inzetbaar, is een administratieve reserve (overheveling)	4.486	-3.081	1.405	-205	1.200	0	1.200	0	1.200	0	1.200
H.001	Egalisatiereserve Gebouwenexploitatie	455	0	455	-133	322	-166	156	-156	0	0	0
H.003	Reserve CIST	220	8	228	8	236	8	244	9	253	9	262
H.004	Algemene bedrijfsreserve grondexploitatie	21.149	6.108	27.257	299	27.556	311	27.867	324	28.191	339	28.530
H.005	Reserve Bovenwijkse voorzieningen	34.355	-2.149	32.206	-3.519	28.687	-7.317	21.370	1.278	22.648	1.306	23.954

Nr.	Naam reserve / voorziening	SALDO 01-01-15	MUTATIES 2015	SALDO 01-01-16	MUTATIES 2016	SALDO 01-01-17	MUTATIES 2017	SALDO 01-01-18	MUTATIES 2018	SALDO 01-01-19	MUTATIES 2019	SALDO 01-01-20
H.006	Egalisatiereserve Rioolheffingen	8.298	-1.076	7.222	-1.947	5.275	-1.315	3.960	-1.261	2.699	-406	2.293
H.007	Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	8.071	-934	7.137	-1.611	5.526	193	5.719	200	5.919	207	6.126
H.008	Egalisatiereserve 3D	12.938	1.288	14.226	718	14.944	56	15.000	0	15.000	0	15.000
	Totaal: Niet direct inzetbaar, is een vooraf gebonden winstbestemming (bedrijfs- en/of egalisatiereserve)	85.486	3.245	88.731	-6.185	82.546	-8.230	74.316	394	74.710	1.455	76.165
	SUBTOTAAL RESERVES	800.985	-51.992	748.993	-47.135	701.858	-21.959	679.899	-9.616	670.283	-7.231	663.052
	VOORZIENINGEN											
V.001	Voorziening voormalig personeel	3.465	-1.487	1.978	-640	1.338	-391	947	-273	674	-212	462
V.002	Voorziening voormalig bestuur	7.315	-319	6.996	-251	6.745	-117	6.628	4	6.632	4	6.636
V.007	Voorziening Terra Nova	1	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.009	Voorziening aankoop Piusplein 1	593	-9	584	-11	573	-11	562	-12	550	-13	537
V.010	Voorziening aankoop kunstcluster	255	-1	254	-1	253	-1	252	-2	250	-2	248
V.012	Voorziening onderhoud gemeentegebouwen	923	-364	559	570	1.129	245	1.374	346	1.720	-1.048	672
V.015	Voorziening Afwikkeling Beekse Bergen	527	0	527	0	527	0	527	0	527	0	527
V.018	Voorziening voormalig personeel BR (FLO)	15	-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.024	Voorziening verkoop Vennootschap BV	16.471	-16.471	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.028	Voorziening afwikkeling SOM	266	0	266	0	266	0	266	0	266	0	266
V.031	Voorziening afwikkeling Quirijnboulevard	488	-488	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.032	Voorziening groot onderhoud condensvorming	428	-152	276	0	276	0	276	0	276	0	276
V.033	Voorziening maatschappelijke ontwikkeling	106	-106	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.034	Voorziening verduurzaming woningbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.035	Voorziening verkoop MIDI	384	-384	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.036	Voorziening herstructurering erfpachtomzettingen	21.681	-5.505	16.176	-6.380	9.796	-5.065	4.731	-3.122	1.609	-1.291	318
V.037	Voorziening Waterzuivering Samen Stromen	40	0	40	0	40	0	40	0	40	0	40
V.038	Voorziening RWS onderhoud VRI's Kempenbaan	88	-6	82	-6	76	-6	70	-6	64	-6	58
V.042	Voorziening Afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.043	Voorziening Rioolheffing	0	1.433	1.433	0	1.433	0	1.433	0	1.433	0	1.433
V.044	Voorziening Verkoopverlies Havenmeester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	SUBTOTAAL VOORZIENINGEN	53.046	-23.875	29.171	-6.719	22.452	-5.346	17.106	-3.065	14.041	-2.568	11.473
	TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	854.031	-75.867	778.164	-53.854	724.310	-27.305	697.005	-12.681	684.324	-9.799	674.525

Specifieke toelichtingen

De overzichten van de bestedingsplannen van de individuele reserves en voorzieningen zijn niet in dit boekwerk opgenomen maar digitaal beschikbaar.

(Aanpassingen) instellingsbesluiten

Voorgesteld wordt van onderstaande reserves de aangegeven onderdelen van de bijbehorende instellingsbesluiten aan te passen en als volgt vast te stellen:

C.003 Reserve Veiligheidsbeleid**Looptijd**

Tot en met 31 december 2018.

De looptijd van deze reserve is gekoppeld aan de looptijd van de Kadernota Veiligheid 2015-2018, zodat de doelstellingen uit de kadernota gerealiseerd kunnen worden.

C.005 Reserve Internationale Samenwerking**Looptijd**

Onbepaald. In 2015 stelt de raad een nieuwe beleidskader mondiale bewustwording vast. Hierbij wordt voorgesteld de reserve internationale samenwerking per 1 januari 2016 op te heffen.

C.008 Reserve volkshuisvesting**Doel**

Verlenen van bijdragen aan projecten die passen binnen de werkzaamheden van artikel 11 en 12 van het Besluit Beheer Sociale Huursector. Bijdragen worden met name ingezet voor noodzakelijke, niet reguliere en onrendabele investeringen in de Tilburgse volkshuisvesting.

In het Convenant Wonen 2015-2020 is afgesproken om de middelen in te zetten voor het ondersteunen van daarin vermelde ambities.

C.013 Reserve Bodem, Lucht en Geluid**Doel**

- Dekking van de kosten van bodemonderzoek en -sanering zoals beschreven in de ISV- Bodemsaneringsprogramma's en convenanten met het Rijk;
- Aanpak knelpunten bodemonderzoek en - sanering;
- Sanering A-lijst geluid;
- Uitvoeren luchtkwaliteitsmaatregelen.

Criteria toevoegingen

Eenmalige storting vanuit de voorziening bodemsanering van restant gemeentelijke middelen die niet benodigd waren voor ISV-1, middelen geluidssanering cf. Eindejaarsbericht 2009, eenmalige storting budget bodem- en luchtkwaliteitsprojecten vanuit reserve GSB, middelen Nationaal SamenwerkingsProgramma Luchtkwaliteit en de middelen bodemsanering 2010-2020.

Toelichting

Vanuit ISV is een aantal langlopende saneringen gestart. Deze saneringen moeten nog afgerond worden overeenkomstig vastgestelde saneringsplannen door het bevoegd gezag. Het gaat hier bijvoorbeeld om de saneringen Bosscheweg 242, Dijksterhuisstraat 1-3, Bosscheweg 4a, Noorderbos, Berglandweg en Kempenbaan.

Ook voor 2015 t/m 2020 worden door het rijk middelen verstrekt om spoedeisende bodemsaneringslocaties aan te pakken.

C.020 Reserve natuurontwikkeling**Doel**

Realisatie van zowel natuurversterking-, als compensatieprojecten in stadsregionale parken en ecologische verbindingzones om de stad.

Bandbreedte

Niet van toepassing.

Criteria onttrekkingen

Onttrekkingen houden verband met:

- Afwikkeling van de kadernota Groene Mal
- Projecten natuurcompensatie
- Beleidscapaciteit Ecologie
- Ontwikkeling van Stadsregionale Parken en Ecologische verbindingzones

Criteria toevoegingen

Toevoegingen houden verband met:

- Middelen ambities Groen en Landschap (NB Programmabegroting 2015/53)
- Compensatiegelden

Toelichting

De reserve natuurontwikkeling is ingesteld ten behoeve van de realisatie van zowel natuurversterkingsprojecten als groencompensatieplannen. De dekking van de natuurversterkingsprojecten vindt plaats via de middelen uit het Groen structuurplan+ (GSP+) en de Groene Mal. De dekking van de groencompensatieplannen vindt plaats via een bijdrage van € 6,80 per m². In 2015 is besloten deze reserve in te zetten voor de ontwikkelingen voor de stadsregionale parken en ecologische verbindingzones om de stad.

C.021 Reserve Verloedering bestaande stad**Criteria onttrekkingen**

De kosten hebben betrekking op de aanpak van verloedering, leegstand en verpaupering.

Deze reserve met het doel om de aanpak van verloedering, leegstand en verpaupering mogelijk te maken, zal de komende jaren worden ingezet voor de financiering van

- het bestrijden / schoonmaken van graffiti;
- het financieren van middelgrote projecten, die voortkomen uit de wijkschouwen.

C.022 Reserve Bomen**Criteria toevoegingen**

1. Leges kapvergunningen onder aftrek van personeelskosten
2. Ontvangen compensatiegelden.

C.036 Reserve Flankerend Beleid (RFB)**Looptijd**

Tot en met 2015 te verlengen met 2 jaar tot en met 2017 voor bovengenoemd doel.

C.040 Reserve Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT)**Looptijd**

Tot en met 31 december 2025 (toelichting: participaties worden regelmatig aangegaan voor de duur van 5 jaren; het fonds loopt in principe tot en met 2020, zodoende is de looptijd van de reserve verlengd).

Criteria onttrekkingen

Onttrekkingen voor participaties in herstructureringsprojecten, voor projecten door Partijen of overige uitgaven conform afspraken vanuit de samenwerkings- en participatieovereenkomst (en allonges) en voor zover noodzakelijk na voordracht van de stuurgroep en goedkeurende besluitvorming door Partijen. In december 2014 hebben de BOM en de gemeente besloten om het LHFT voor alle bedrijventerreinen binnen de gemeente beschikbaar te stellen.

Toelichting

Besluitvorming over bestedingen vanuit deze reserve is door de raad gemandateerd aan het College met ondermandaat. Zonder deze mandatering zal elke besteding vanuit deze reserve LHFT apart aan de raad voorgelegd moeten worden, omdat op dit moment geen bestedingsplan kan worden voorgelegd. De mogelijke bestedingen zijn immers afhankelijk van de daadwerkelijke private initiatieven die zich gedurende de looptijd van het contract met BOM en BHB zullen voordoen (tot en met 2020). Deze mandatering zorgt voor de gewenste handelingsnelheid op het moment dat de Stuurgroep Herstructurering akkoord is met de herstructureringsplannen zoals aangedragen door private partijen en de deelname vanuit het LHFT daarin.

C.045 Reserve verduurzaming woningbouw**Vergoeding rente**

Met ingang van 2016 wordt de toevoeging van de omslagrente stopgezet.

C.046 Reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer**Criteria onttrekkingen**

Middelen uit deze reserve kunnen worden aangewend voor:

- De aanleg en het onderhouden van het meetnetwerk;
- Het uitvoeren van meetrondes om de kwaliteit van het grondwater te bepalen;
- Het treffen van maatregelen als een gevoelig object door de verontreiniging wordt bedreigd;
- Informatiebeheer, zoals het herijken van het grondwatermodel en de verantwoording van het Ggb;
- Uitvoeren maatregelen Uitvoeringsagenda gebiedsgericht beheer.

C.052 Aanjaagfonds Burgerparticipatie**Instellingsgrondslag**

Begroting 2014

Doel

Innovatiefonds voor burgerinitiatieven.

Looptijd

Tot en met 2015.

Bandbreedte

Niet van toepassing.

Criteria toevoegingen

De reserve wordt in 2014 en 2015 gevoed met € 250.000,-.

Criteria onttrekkingen

Onttrekkingen vinden plaats op grond van in mandaat genomen besluiten over burgerinitiatieven op grond van door het college vastgestelde criteria.

Een burgerinitiatief moet in ieder geval aan de volgende inhoudelijke criteria voldoen:

- a) Het initiatief moet voor het publiek belang in plaats van voor een individu zijn.
- b) Het initiatief richt zich op inwoners van de gemeente Tilburg
- c) Het initiatief heeft geen winstoogmerk.

Een burgerinitiatief komt in aanmerking voor maximaal een éénmalige subsidie van € 25.000,-.

Vergoeding rente

Niet van toepassing

Toelichting

Niet van toepassing

E.002 Reserve onderhoud gebouwen onderwijs**Toelichting**

Met ingang van 1 januari 2015 is het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs doorgedecentraliseerd. In 2015 worden alle toegekende onderhoudsvoorzieningen afgewikkeld. Ultimo 2015 wordt de reserve opgeheven. Een eventueel saldo ultimo 2015 valt vrij.

H.005 Reserve bovenwijkse voorzieningen**Algemeen**

Op dit moment wordt gewerkt aan de actualisering en vereenvoudiging van de nota "Systematiek Kostenverhaal Bovenwijkse Voorzieningen". In deze nota wordt de methode beschreven die in Tilburg op basis van de bestaande wet- en regelgeving is ontwikkeld om een beperkt deel van de kosten van bovenwijkse voorzieningen te verhalen op initiatiefnemers van bouwplannen.

Bij gemeentelijke grondexploitaties loopt deze afdracht via de gemeentelijke grondexploitatie en is de bijdrage verwerkt in de grondprijs. Bij particuliere grondexploitaties wordt de afdracht meestal gelijktijdig met de bijdrage aan de plan- en apparaatskosten en een eventuele bijdrage voor de inrichting van het openbaar gebied in rekening gebracht.

Bij de actualisering van de nota zal/zullen:

- de lijst voorzieningen die een bijdrage ontvangen uit de reserve worden geactualiseerd en waar nodig aangevuld met nieuwe voorzieningen;
- voorzieningen die niet meer worden gerealiseerd uit de lijst worden verwijderd;
- voorzieningen die gereed zijn blijven deel uit maken van de lijst omdat door het nog te realiseren bouwprogramma nog aan deze voorzieningen zal worden bijdragen;
- kostenramingen van bovenwijkse voorzieningen worden geactualiseerd;
- het stedelijk bouwprogramma worden geactualiseerd;
- de methode van afdrachtberekening worden vereenvoudigd.

Het is de verwachting dat actualisering van de nota "Systematiek Kostenverhaal Bovenwijkse Voorzieningen" in september 2015 aan de raad kan worden voorgelegd.

Criteria onttrekkingen

Vanuit de reserve bovenwijkse voorzieningen kan alleen een bijdrage aan voorzieningen worden gegeven, die zijn opgenomen in de "Nota Bovenwijkse Voorzieningen". Dat zijn immers de voorzieningen waarvoor, via fondsvorming, initiatiefnemers vanuit hun bouwprogramma een bijdrage leveren.

V.001 Voorziening voormalig personeel**Doel**

De voorziening voormalig personeel is ingesteld om aan de verplichtingen (pensioenrechten en wachtgeldverplichtingen) die verband houden met voormalig personeel te kunnen voldoen.

Toelichting

In de voorziening voormalig personeel zijn opgenomen de te verwachten kosten als gevolg van kosten van bovenformatief, boventallig en voormalig personeel.

V.002 Voorziening voormalig bestuur**Doel**

In deze voorziening worden de te verwachten kosten van de wachtgeldregeling voormalige wethouders alsmede de pensioenopbouw van huidige en voormalige wethouders gepresenteerd.

Toelichting

Jaarlijks worden berekeningen gemaakt voor de pensioenverplichtingen aan voormalige en huidige wethouders op actuariële waardebasis uitgaande van de contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen.

De omvang van de wachtgeldverplichting voor voormalige wethouders waarbij rekening wordt gehouden met de maximale uitkeringsduur, wordt tegen contante waarde berekend. In de berekening van de verplichting worden neveninkomsten op het huidige niveau meegenomen; met eventueel nieuwe neveninkomsten wordt geen rekening gehouden.

De wachtgeldregeling voor raadsleden is per 1 april 2015 (wettelijk) komen te vervallen.

V.007 Voorziening Terra Nova**Looptijd**

Tot en met 2015.

Criteria onttrekkingen

Dekking van wachtgeldverplichting (incl. uitvoering) voor nog één medewerker van Terra Nova.

V.028 Voorziening SOM**Doel**

Deze voorziening is getroffen als correctie op de waardering van de deelneming in de SOM en het aandeel van de gemeente Tilburg in het exploitatietekort.; totaal € 992.000,-. Hiervan is € 800.000 overgeboekt naar Voorziening aandelen SOM Tilburg BV.

In 2014 (concept jaarrekening) heeft de SOM een tekort van € 1.064.884,-. Het aandeel van Tilburg hierin is 25% (€ 266.000 afgerond).

Toelichting

De gemeente Tilburg en de woningcorporaties Tiwos, Wonen Breburg en TBV Wonen hebben samen de Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM) opgericht. Gezamenlijk zagen wij de SOM als een belangrijk instrument

voor de verbetering van het woon- en leefklimaat in het centrum van Tilburg. Doelstelling van de SOM is dan ook het leefbaarder maken en houden door aanpak van verloedering, leegstand en verpaupering in het centrum van de stad.

De revolverende werking van de SOM, waarbij gelden die in panden gestoken worden weer terug moeten vloeien, kan uiteindelijk niet worden waargemaakt. Het verlies over 2011 bedroeg € 3,2 miljoen. In de jaarrekening 2012 heeft de gemeente voor haar aandeel in de SOM een voorziening getroffen van € 0,8 miljoen alsmede een bedrag van € 0,17 miljoen gereserveerd voor het verwachte verlies. Bij de jaarrekening 2013 is de voorziening voor verliezen opgehoogd tot € 0,192 miljoen. Bij jaarrekening 2014 is de voorziening opgehoogd tot € 0,266 mln. Evenals de andere aandeelhouders heeft de gemeente Tilburg in 2013 een voorschot van € 0,17 miljoen aan de SOM verstrekt als werkkapitaal ten behoeve van de onderhanden projecten. In 2015 is het voorschot verhoogd naar € 345.000,-.

De panden die nog in bezit zijn van de SOM worden zo snel als mogelijk opgeknapt en verkocht. Er worden geen nieuwe panden meer aangekocht. Na verkoop van de laatste panden wordt de som in principe geliquideerd.

V.036 Voorziening herstructurering erfpachtomzettingen

Instellingsgrondslag

Bij raadsbesluit van 13 maart 2000 is ingestemd met de erfpachtomzetting naar eigendom van de ondergrond van de sociale huurwoningen van de Tilburgse woningcorporaties. Daarbij is tevens bepaald om de opbrengst van deze transactie te bestemmen ten behoeve van de herstructurering en revitalisering van de bestaande stad, in het bijzonder de sociale woningbouw betreffende. Ook is overeengekomen dat de woningcorporaties bij verkoop van hun sociale huurwoningen het verschil tussen de actuele grondwaarde van een sociale huurwoning en een koopwoning aan de gemeente moeten voldoen.

Op 10 april 2000 heeft de gemeenteraad de reserve herstructurering ingesteld en het Beleggingsfonds 2000. De uit de omzetting van de erfpacht vrijkomende middelen zijn gestort in het Beleggingsfonds. Uit het beleggingsfonds wordt jaarlijks (gedurende minimaal 30 jaar) een bedrag van € 3,17 miljoen in de reserve herstructurering gestort (1^e geldstroom). Ook de middelen uit de bijbetalingen ten gevolge verkoop huurwoningen worden in het beleggingsfonds gestort. Als de benodigde middelen conform het bestedingsplan daarom vragen (dus bij gebleken noodzaak), kan de raad jaarlijks besluiten om deze middelen ook in de reserve herstructurering te storten (2^e geldstroom).

Bij raadsbesluit van 14 januari 2002 (gewijzigd bij raadsbesluit van 31 oktober 2011) heeft de gemeenteraad de (inhoudelijke en financiële) spelregels omtrent de besteding van de middelen herstructurering vastgesteld. Jaarlijks stelt het college van B en W een bestedingsplan herstructurering vast dat opgenomen wordt in de programmabegroting die door de raad vastgesteld wordt. Dit bestedingsplan mag geen negatieve stand vertonen.

Het college kan binnen de kaders van het bestedingsplan en de spelregels van de raad concrete toekenningen doen aan projecten/activiteiten.

Op grond van de regels voor jaarverslaggeving is de reserve in de jaarrekening 2013 omgezet naar een voorziening.

Criteria toevoegingen

- Jaarlijks € 3,17 miljoen uit Beleggingsfonds (min. 30 jaar)
- Jaarlijks (bij gebleken noodzaak) de bijbetalingen tgv verkoop sociale huurwoningen.

Toelichting

Wat onder herstructurering verstaan wordt, is vastgelegd in de door de raad in 2011 vastgestelde gewijzigde Spelregels reserve Herstructurering. Samengevat gelden de navolgende samenhangende uitgangspunten voor een beroep op de Reserve Herstructurering:

- Het moet gaan om herstructurering, revitalisering en vernieuwing van de bestaande stad;
- Het moet gaan om verbetering van de woon- en leefsituatie van in het bijzonder de doelgroep van de

sociale woningbouw (direct of indirect) en daarmee bijdragend aan een "stad in balans" en sociale stijging van de doelgroep;

- Het moet gaan om fysieke investeringen in woningen, gebouwen of woonomgeving. Ook buurtgerichte ondersteunende maatregelen (zowel voorzieningen als openbaar gebied) als onderdeel/ aanvulling van verbeteringsmaatregelen corporaties aan hun bezit, vallen hier onder;
- Het moet gaan om incidentele bijdragen in grondexploitatie (met voorrang) en of bouwexploitatie, geen bijdragen in regulier onderhoud of exploitatie of ter dekking van regulier gemeentelijke beleid;
- De afweging over de inzet van middelen vindt door het college op projectniveau en op basis van concrete maatregelen plaats waarbij steeds wordt gerelateerd aan de doelstellingen/ spelregels van de reserve.

Bijlage 4. Investerings

Investeringsniveau 2016

Voor 2016 zijn de volgende investeringsbedragen opgenomen:

- programma-investeringen	€	61,2	miljoen
- algemene bedrijfsmiddelen	€	3,8	miljoen
- specifieke bedrijfsmiddelen	€	<u>1,5</u>	<u>miljoen</u>
Totaal	€	66,5	miljoen

De investeringen worden gedekt uit:

- algemene middelen (via budget voor kapitaallasten in de productramingen) voor € 21,4 miljoen;
- tariefopbrengsten riolen, betaald parkeren, afvalstoffenheffing en huuropbrengsten gemeentebouwen voor € 28 miljoen;
- eenmalige bijdragen derden en Rijk, voor € 6,4 miljoen;
- reserves en voorzieningen € 10,1 miljoen;
- bijdragen intern / exploitatie € 0,6 miljoen;

Voor investeringen gelden de volgende uitgangspunten:

- kapitaallasten van programma-investeringen en investeringen in specifieke bedrijfsmiddelen zijn volledig in de begrotingsramingen opgenomen;
- kapitaallasten van investeringen in algemene bedrijfsmiddelen worden gedekt uit jaarlijkse afschrijvingen en/of herschikkingen binnen de bedrijfsvoering.

Programma-investeringen

In de begroting 2016 is voor € 61,2 miljoen aan programma-investeringen opgenomen voor de volgende programma's:

Sociale stijging:

1.10 Onderwijs € 9,8 miljoen

Vestigingsklimaat:

2.20 Ruimte € 11,4 miljoen

2.90 Gebouwenexploitatie € 4,4 miljoen

Leefbaarheid:

3.30 Sport € 0,8 miljoen

3.50 Beheer openbare ruimte € 34,6 miljoen

3.90 Parkeerexploitatie € 0,2 miljoen

Investerings in algemene en specifieke bedrijfsmiddelen

Voor investeringen in bedrijfsmiddelen is een totale investering opgenomen van € 5,3 miljoen. Dit bedrag bestaat voor € 3,8 miljoen uit algemene bedrijfsmiddelen en voor € 1,5 miljoen uit specifieke bedrijfsmiddelen.

Investerings in het kader van nieuw beleid

In deze programmabegroting wordt binnen het programma Leefbaarheid, Product 3.50 openbare ruimte, in het kader van de aanbesteding van de buitenreclame een krediet aangevraagd voor de aanschaf van abri's.

Investerings van economisch c.q. van maatschappelijk nut

Vanaf de begroting 2004 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van toepassing. Bij de investeringen wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Bij investeringen met een economisch nut worden bijdragen uit reserves niet in mindering gebracht op de te activeren investering. De investering wordt zonder bijdrage uit reserves geactiveerd en de bijdrage uit reserves wordt meerjarig ten gunste van het programma gebracht. Bij investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden bijdragen uit reserves wél in mindering gebracht op de investering.

Het investeringsbedrag voor 2016 is als volgt verdeeld:

- Economisch nut	€	43,2	miljoen
- Maatschappelijk nut	€	<u>23,3</u>	<u>miljoen</u>
Totaal	€	66,5	miljoen

De volgende tabel geeft een meerjarig overzicht van de investeringen. Door het vaststellen van de programmabegroting worden ook de kredieten met betrekking tot jaarschijf 2016 gevoteerd.

Overzicht investeringen

Programmabegroting 2016, exclusief voorstellen nieuw beleid

(Bedragen x € 1.000,-)

Programma-investeringen	2016	2017	2018	2019
Programma				
Sociale stijging				
1.10 Onderwijs	9.825	250	250	250
Vestigingsklimaat				
2.20 Ruimte	11.421	8.032	3.787	6.700
2.90 Gebouwen exploitatie	4.384	2.385	3.171	8.721
Leefbaarheid				
3.30 Sport	841	1.437	1.437	1.437
3.50 Beheer openbare ruimte	34.489	29.383	22.449	17.480
3.90 Parkeerexploitatie	176	176	176	176
Totaal programma-investeringen	61.136	41.663	31.270	34.764
Investeringen in bedrijfsmiddelen				
Bedrijfsmiddelen algemeen	3.799	4.075	3.790	3.790
Bedrijfsmiddelen specifiek	1.525	1.800	1.125	2.496
Totaal investeringen in bedrijfsmiddelen	5.324	5.875	4.915	6.286
Totaal investeringen	66.460	47.538	36.185	41.050
Waarvan:				
- met economisch nut	43.161	28.758	20.533	27.303
- met maatschappelijk nut	23.299	18.780	15.652	13.747
Waarvan dekking t.l.v.:				
- Tarieven	27.996	21.896	14.906	21.676
- Reserves en voorzieningen	10.125	950	0	0
- Eénmalige bijdragen (andere overheden of derden)	6.378	1.608	628	761
- Bijdragen intern / exploitatie	616	393	655	655
Resteert t.l.v. Algemene middelen	21.345	22.691	19.996	17.958

Investerings nieuw beleid**Programmabegroting 2016**

(Bedragen x € 1.000,-)

Voorstel investering nieuw beleid		Cat.	2016	2017	2018	2019
<i>Programma</i>	<i>Omschrijving investering</i>					
Leefbaarheid	Abri's buitenreclame	P	1.760			
Totaal voorstel investering nieuw beleid						
Waarvan:						
- met economisch nut			1.760			
- met maatschappelijk nut						
Waarvan dekking t.l.v.:						
- Tarieven			1.760			
- Reserves en voorzieningen						
- Eénmalige bijdragen (andere overheden of derden)						
- Bijdrage intern / exploitatie						
Resteert t.l.v. Algemene middelen						

Legenda

Cat.	Categorie
P	Programma investeringen
A	Bedrijfsmiddelen algemeen
S	Bedrijfsmiddelen specifiek

Abri's buitenreclame

De concessie op reclame-uitingen bij abri's loopt eind 2015 af. Middels een nieuwe aanbesteding wordt een marktpartij gezocht die invulling kan geven aan het gestelde beleidsdoel om de opbrengst te maximaliseren. Uit de marktconsultatie is gebleken dat aanbesteding in de huidige vorm (de reclame-exploitant schaft Abri's aan, onderhoudt deze, voert reclame-uitingen en draagt aan Tilburg het afgesproken bedrag af) waarschijnlijk leidt tot een zeer beperkt aantal inschrijvingen en een lage(re) opbrengst. Dit komt omdat de inschrijvers een flinke kapitaalbuffer moeten hebben voor de aanschaf en het beheer van de abri's. We verwachten dat het opsplitsen van de aanbesteding in 3 delen (aanschaf, beheer en onderhoud en tenslotte reclamevoering) leidt tot een hogere reclameopbrengst. Dit is ook gebleken bij andere gemeenten. Hierbij gaan we in tegenstelling tot de huidige situatie de abri's zelf aanschaffen. Daarvoor is een investeringskrediet nodig van € 1.760.000,-.

Uit de marktconsultatie blijkt dat een afschrijvingstermijn van 15 jaar voor abri's gebruikelijk is. Daarom stellen we bij deze begroting ook voor om de afschrijvingstermijn van de abri's te verlengen van 5 jaar naar 15 jaar.

Bijlage 5. Incidentele Lasten & Baten

bedragen x € 1.000,-

Programma Omschrijving incidentele lasten/baten	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Sociale stijging								
Stimuleringsmiddelen voor ondernemers	364	0	0	0	-364	0	0	0
Totaal Sociale stijging	364	0	0	0	-364	0	0	0
Vestigingsklimaat								
Knelpunten wonen	370	0	0	0	-370	0	0	0
Huisvesting BKKC	157	0	0	0	-157	0	0	0
Groene mal/ ecologie projecten cf meerjarenpr.	286	0	0	0	-286	0	0	0
Ondersteuning ecologie	63	63	0	0	-63	-63	0	0
Projecten in het kader van natuurcompensatie	373	0	0	353	-373	0	0	-353
Stadsregionale Parken	1.125	1.125	1.125	0	-1.125	-1.125	-1.125	0
Gratis parkeren wijkwinkelcentra	0	0	0	3.000	0	0	0	-3.000
Subsidies detailhandelsfonds	500	500	0	0	-500	-500	0	0
Projectondersteuning	13	13	0	0	-13	-13	0	0
Projectleiding invoering nieuwe omgevingswet	100	100						
Totaal Vestigingsklimaat	2.987	1.801	1.125	3.353	-2.887	-1.701	-1.125	-3.353
Leefbaarheid								
NB 2011/32 en 2011/Act Verduurzaming woningen	961	40	0	0	-961	-40	0	0
NB 2011/Act DZH impuls 2: Omvorming naar duurzame energie	520	0	0	0	-520	0	0	0
Duurzaamheidsleningen	25	25	25	25	-175	-25	-25	-25
NB 2010/28 Werkbudget Veiligheid	215	0	0	0	-215	0	0	0
Verlenging looptijd reserve Veiligheidsbeleid	0	99	99	0	0	-99	-99	0
Opheffen stagnatie sanering Regenboog-terrein	0	0	0	0	0	0	0	0
Wegwerken werkvoorraad landsdekkend beeld	0	0	0	0	0	0	0	0
Digitaliseren bodemarchief	130	0	0	0	-130	0	0	0
Extra projecten werkvoorraad ISV-2	0	0	0	0	0	0	0	0
2005-2009 (college A18, 9-11-2004)	162	121	77	69	-162	-121	-77	-69
Sanering A-lijst	59	59	59	59	-59	-59	-59	-59
Landelijk gebied, Noorderbos	10	8	10	8	-10	-8	-10	-8
Landelijk gebied, ernstige/spoedeisende lokaties	15	0	0	0	-15	0	0	0
Luchtkwaliteitsmaatregelen uit reserve GSB	75	65	20	20	-75	-65	-20	-20
Duurzaamheidsimpuls - publieksactie	40	0	0	0	-40	0	0	0
Kosten van de aanpak van verloedering, leegstand en verpauperin	256	257	0	0	-256	-257	0	0
Bodem en geluid	142	0	0	0	-142	0	0	0
Verbeteren woonomgeving	375	0	0	0	-375	0	0	0
Aanleg, beheer en monitoring GGGW gebiedsgericht beheer	40	8	35	8	-40	-8	-35	-8
gebiedsgericht beheer	0	0	25	0	0	0	-25	0
Ondermijnende criminaliteit	525	525						
intensivering controle kamerverhuur	117							
Terugdringen hybride eigendomssituaties	313							
Totaal Leefbaarheid	3.980	1.207	350	189	-3.175	-682	-350	-189
Bestuur								
PB 2016 Bestedingsplan ROI 2016	1.200	0	0	0	-1.200	0	0	0
Verkoop PBE (NB EJB 2011)	0	0	0	0	0	0	0	0
Naar reserve Verkoop Essent	18.658	0	0	13.063	-18.658	0	0	-13.063
Inbedding Gebouwen op Orde aangepast B&W 141118-7	133	161	161	0	-133	-161	-161	0
Jeugd en WMO	70	0	0	0	-70	0	0	0
Regelvrij participatiebudget	105	0	0	0	-105	0	0	0
Rentederving TWM	307	0	0	0	-307	0	0	0
1.044								
Verkiezingen		261	261	263				
Adressen op orde	170							
Begrotingsaldo 2017	967					-967		
Totaal Bestuur	26.154	422	422	13.326	-20.473	-1.128	-161	-13.063
Algeheel totaal	33.485	3.430	1.897	16.868	-26.899	-3.511	-1.636	-16.605
Saldo Incidentele lasten - baten	6.586	-81	261	263				

Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

bedragen x € 1.000,-

Programma Reserve	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Sociale stijging								
Reserve kapitaallasten onderwijsgebouwen	0	0	0	0	-120	-433	-701	-691
Totaal Sociale stijging	0	0	0	0	-120	-433	-701	-691
Vestigingsklimaat								
Reserve compensatie BCF verschillen	0	0	0	0	-310	-310	-310	-310
Reserve beeldende kunst	0	0	0	0	-58	-58	-58	-29
Reserve volkshuisvesting	0	0	0	0	-266	-266	-266	-261
Algemene bedrijfsreserve grondexploitatie	0	0	0	0	-2.170	-2.168	-2.166	-2.164
Reserve Natuurontwikkeling	0	0	0	0	-1.125	-1.125	-1.125	0
Reserve stimuleringsfonds hergebruik	20	20	20	20	-41	-41	-41	-41
Reserve aanl.verl./onr.top nieuwe	71	71	71	71	-651	-647	-644	-643
Reserve Startersleningen	125	130	140	125	-300	-250	-225	-200
Totaal Vestigingsklimaat	216	221	231	216	-4.921	-4.865	-4.835	-3.648
Leefbaarheid								
Reserve Bomen	55	55	55	60	0	0	0	0
Reserve Essent	0	0	0	0	-63	0	0	0
Totaal Leefbaarheid	55	55	55	60	-63	0	0	0
Bestuur								
Egalisatiereserve gebouwenexploitatie					-1.129	-448	-434	-434
Reserve Tilburg Akkoord	56	56	56	56	-382	-382	-382	0
Bestemmingsreserve winstuitkering HNG	0	0	0	0	-86	-89	-92	-96
Reserve Beleggingsfonds 2000	1.360	1.360	1.360	1.360	-5.082	-5.082	-5.082	-5.081
Reserve kapitaallasten	0	0	0	0	-3.234	-3.170	-3.170	-3.166
Bestemmingsreserve Gaswinstuitkering					-2.074	-2.074	-2.074	-2.074
Bestemmingsreserve verkoop Essent					-9.649	-10.396	-10.396	-10.396
Reserve Ex-Essent	0	0	0	0	-1.110	-457	-457	-457
Egalisatiereserve 3 Decentralisaties	3.913	1.200	1.478	1.693	0	0	0	0
Totaal Bestuur	5.329	2.616	2.894	3.109	-22.746	-22.098	-22.087	-21.704
Totaal	5.600	2.892	3.180	3.385	-27.850	-27.396	-27.623	-26.043

Bijlage 7. Projectformulieren Grondexploitatie

Klik hier voor de link naar de [projectformulieren grondexploitatie](#)

Bijlage 8. Servicenormen

Een van de projecten uit de Visie Dienstverlening 2012-2015 betrof het opnieuw inventariseren en herijken van de gemeentelijke servicenormen. Als gevolg van deze actie zijn vanaf de Programmabegroting 2015 servicenormen opgenomen die eerder nog niet gemeten werden. Van deze servicenormen zijn daarom geen realisatiecijfers over 2012 en 2013 beschikbaar.

Rubriek	Product/dienst	Servicenorm	Afdeling	Streefwaarde	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	
Organisatie	E-mails (adressen gekoppeld aan Respons)	% behandeling binnen 2 werkdagen	DVL	85%	89%	89%	92,2%	
	Telefonie	% oproepen afgedaan door callcenter	DVL	80%	82%	80%	87,6%	
	Telefonie	% uitval	DVL	5%	6%	5%	3,7%	
	Post Dienstverlening (niet geregistreerd door DIS)	% afhandeling binnen 56 dagen	DVL	100%	88%	89%	92%	
	Bezoekers	% behandeling klanten met afspraak binnen 10 minuten	DVL	100%	85%	97%	97%	
	Meldingen Centraal Meldpunt	% terugkoppeling binnen max. 2 weken	DVL	80%	87%	87,6%	88,1%	
	Vraag aan Loket Z	% afhandeling binnen 2 werkdagen	DVL	100%	-	-	-	
	Vragen via social media	Antwoord binnen 24 uur (kantoortijden)	COM	95%	-	-	-	
	Terugbelnotitie ondernemer	% Afhandeling binnen 1 werkdag	ECA	100%	-	-	-	
	Briefafhandeling	% centraal geregistreerde brieven dat binnen 8 weken is afgehandeld	INF	95%	88%	89%	92%	
	Kinderdagverblijven/peuterspeelzalen	% aanmeldingen dat binnen de wettelijke norm van 56 dagen wordt afgehandeld	SOC	100%	-	98%	100%	
	Inkomensondersteuning	Bijzondere Bijstand	% aanvragen (digitaal en per post) dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	DVL	90%	92%	94%	93%
		Langdurigheidstoelage	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	DVL	95%	98%	98%	99%
		Collectieve Zorgverzekering Minima	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	DVL	95%	100%	93%	99%
		Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	% aanvragen dat binnen 26 weken na ontvangstbevestiging wordt afgehandeld	DVL	100%	-	-	-
Meedoenregeling		% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	DVL	95%	99%	98%	98%	
Participatiewet		% aanvragen dat binnen 56 dagen wordt afgehandeld	WIN	95%	97%	92%	89% ¹	
Bijzondere Bijstand		% aanvragen (via WIN) dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	WIN	95%	92%	94%	93%	
IOAW		% aanvragen dat binnen 56 dagen wordt afgehandeld	WIN	95%	95%	88%	96%	
Kinderopvang, vergoeding eigen bijdrage		% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	WIN	95%	-	91%	69% ²	
Schuldhulpverlening, wachttijd		Aantal dagen wachttijd voor gegevensverzameling en intake	WIN	< 28 dagen	-	24 dagen gemiddeld	28 dagen gemiddeld	
Schuldhulpverlening, informatie/advies		% antwoord aan einde afspraak	WIN	100%	-	-	-	
WMO		WMO Hulp aan huis	Besluit aan einde afspraak	DVL	100%	-	-	-
	Gehandicapten-parkeerkaart met medische keuring	% afhandeling aanvraag binnen 56 dagen	DVL	100%	-	-	-	
	Gehandicapten-parkeerkaart zonder medische keuring	% afhandeling aanvraag binnen 14 dagen	DVL	100%	-	-	-	
	Aanleg invalidenparkeervak	% afhandeling binnen 56 dagen na betaling	RUV	100%	100%	100%	100%	
	WMO voorziening met bouwkundig rapport	% afhandeling aanvraag binnen 112 dagen	DVL	100%	-	-	-	
	WMO voorziening zonder bouwkundig rapport	% afhandeling aanvraag binnen 56 dagen	DVL	100%	-	-	-	
Vervoer	Leerlingenvervoer; ontvangen na start schooljaar	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	DVL	95%	99%	100%	100%	
	Leerlingenvervoer; ontvangen vóór 1 juni	% aanvragen dat voor start van nieuwe schooljaar wordt afgehandeld	DVL	100%	-	-	-	
Burgerzaken	Reisdocumenten	Binnen 5 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%	
	Rijbewijzen	Binnen 5 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%	
	Uittreksels (excl. burgerlijke stand)	Balie: Klaar terwijl u wacht	DVL	100%	100%	100%	100%	
		Digitaal: Vóór 14.00uur binnen dezelfde dag per post	DVL	100%	100%	100%	100%	

¹ Per 1 juli 2014 is, als gevolg van NOMA, het nieuwe aanvraagproces geïmplementeerd. Vanaf dat moment is sprake van een inspanningsverplichting van 4 weken voor nieuwe klanten. Per 1 juli is daarmee de interne servicenorm van 30 dagen niet meer van toepassing.

² Bij de inrichting van de nieuwe afdeling W&I is geconstateerd dat piekmomenten meer bezetting vragen. Hier is vanaf eind 2014 rekening mee gehouden waardoor de laatste maanden sprake is van een stijgende trend.

Rubriek	Product/dienst	Servicenorm	Afdeling	Streef-waarde	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014
		verzenden					
		Post: Verzenden binnen 5 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%
	Verhuizingen	Balie: Klaar terwijl u wacht	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: Bevestiging binnen 5 werkdagen na verhuisdatum	DVL	100%	100%	100%	100%
	Akten burgerlijke Stand	Balie: Klaar terwijl u wacht	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: Binnen 5 werkdagen per post	DVL	100%	100%	100%	100%
	Naturalisatieverzoeken	Binnen wettelijke termijn	DVL	100%	100%	100%	100%
	Akten of uittreksels advocaten, notarissen, gerechtsdeurwaarders	% afhandeling binnen 5 werkdagen per post	DVL	100%	100%	100%	100%
	WOZ-waarde toesturen	% afhandeling binnen 3 werkdagen per e-mail	DVL	100%	100%	100%	100%
Vergunningen	Omgevingsvergunning (% als volledige aanvraag is ontvangen)	Label 1: % dat binnen 10 werkdagen wordt afgehandeld	DVL	80%	-	-	³
		Label 2: % dat binnen 20 werkdagen wordt afgehandeld	DVL	90%	-	-	⁶
		Label 3: % dat binnen 8 resp. 26 weken wordt afgehandeld	DVL	90%	99,9% (1 fatale vergunning)	100%	⁶
	Terrasvergunningen	% afhandeling binnen 56 dagen	DVL	100%	100%	97%	
	Drank- en horecavergunningen	% afhandeling binnen 56 dagen	DVL	100%	100%	96%	
	Kabel- en leidingwerkzaamheden	% afhandeling aanvragen binnen 42 dagen	RUV	100%	95%	95%	100%
Parkeren	Verkeersontheffing Taxibedrijven (busbaan/-strook)	% afhandeling binnen 3 werkdagen per post	DVL	100%	95%	95%	95%
	Verkeersontheffing	% binnen 14 dagen bericht wel/geen ontheffing	DVL	100%	100%	100%	100%
	Abonnement parkeergarage	Balie: Klaar terwijl u wacht of wachtlijst	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: Ontvangstbevestiging per omgaande,	DVL	100%	100%	100%	100%

³ Vanwege de complexiteit van het juridisch proces (op welk moment is de volledige aanvraag ontvangen) is deze meting nog niet mogelijk.

Rubriek	Product/dienst	Servicenorm	Afdeling	Streef-waarde	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014
		productafhandeling via backoffice ⁴					
		Post: Ontvangstbevestiging binnen max. 2 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%
	Meerdaagse parkeerkaart	Balie: Klaar terwijl u wacht	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: % afhandeling binnen 3 werkdagen per post	DVL	100%	100%	100%	100%
		Post: % afhandeling binnen 3 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%
	Terreinvergunning (parkeren)	Balie: Klaar terwijl u wacht of wachtlijst	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: Ontvangstbevestiging per omgaande, productafhandeling via backoffice ⁷	DVL	100%	100%	100%	100%
		Post: Ontvangstbevestiging binnen 2 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%
	Parkeervergunning	Balie: Klaar terwijl u wacht of wachtlijst	DVL	100%	100%	100%	100%
		Digitaal: Ontvangstbevestiging per omgaande, productafhandeling via backoffice ⁷	DVL	100%	100%	100%	100%
		Post: Ontvangstbevestiging binnen max. 2 werkdagen	DVL	100%	100%	100%	100%
Overig	Afvalinzameling	Aantal klachten over niet geleedigde containers als % van het aantal ledigingen	BAT	≤ 0,075%	0,042%	0,052%	0,070%
	Asbestmelding	Via formulier: per omgaande	DVL	100%			
	Bestemmingsplan vooroverleg	Binnen 21 dagen	DVL	100%	-	-	
	Aansprakelijk stellen GMT (schade melden)	% afhandeling binnen 42 tot 56 dagen	JUR	100%	75%	75%	JUR?
	Wijzigen automatische incasso	% afhandeling binnen max. 1 maand	INF	100%	-	-	
	Debiteurenvorderingen Tilburg	% afhandeling binnen 56 dagen	INF	100%	-	-	
	Grafrechtenverlengingen	% afhandeling binnen 56 dagen	INF	100%	-	-	

⁴ Productafhandeling nu nog via balie wellicht in 2016 via de backoffice indien alles meer gedigitaliseerd is.

Bijlage 9. Onderzoeksplan doelmatigheid en doeltreffendheid

Op 19 maart 2012 is de verordening "Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid" door de raad vastgesteld. Deze verordening bepaalt dat wij jaarlijks in de programmabegroting een overzicht geven van de voorgenomen evaluaties van kadernota's en themagerichte onderzoeken naar doeltreffendheid en/of doelmatigheid.

Doelmatigheid: de mate waarin de gewenste prestaties en beoogde doelen worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen, of de mate waarin met de beschikbare middelen zo veel mogelijk resultaat wordt bereikt.

Doeltreffendheid: de mate waarin de gemeente erin slaagt met de geleverde prestaties de gestelde doelen te bereiken.

In het onderstaande overzicht hebben we voor de vigerende kadernota's aangegeven of we deze willen aanpassen en of we daarbij voorafgaand een evaluatie uitvoeren. Ons uitgangspunt is dat deze evaluaties worden uitgevoerd binnen de bestaande werkbudgetten die beschikbaar zijn voor beleidsvoorbereiding. Voorafgaand aan aanpassing van een kader en of de evaluatie leggen we een startnotitie aan de raad voor om over de gekozen werkwijze en de betrokkenheid van de raad en stad met elkaar van gedachten te wisselen.

Programma	Product	Vigerende kadernota	Afd.	Evaluaties en onderzoeken in 2016	Voorstel met betrekking tot kadernota in 2016
Sociale Stijging	Onderwijs	Lokale Educatieve Agenda (LEA) 2015-2018	SOC	In overleg met het onderwijs komt er een voorstel op welke wijze we tussentijds de voortgang monitoren.	Handhaven
	Armoedebestrijding	Beleidskader aanpak Armoede 2013-2017	SOC	n.v.t.	Handhaven
	Bevorderen zelfredzaamheid	Frontlijn en lichte ondersteuning	SOC	n.v.t.	Nieuwe nota publieke gezondheid 2016-2019, dit wordt een regionale nota.
	Werk en inkomen	Uitvoering participatiewet (incl. NOMA)	WIN	n.v.t.	Op basis van de evaluatie eind 2015 voeren we in de eerste helft van 2016 wijzigingen door.
	Maatschappelijke ondersteuning	'Vitaliteit en veerkracht' 2011-2015	SOC	n.v.t.	Tilburg kiest ervoor geen nieuw beleidskader Wmo op te stellen.
	Jeugdhulp	Regionaal Beleidskader Jeugdhulp 2015-2018	SOC	n.v.t.	Handhaven
Vestigingsklimaat	Economie	Economische agenda 2012-2020 Stimuleringsagenda Economie & Arbeidsmarkt 2015-2018	ECA	Tussenevaluatie Economische agenda 2012-2020. (Eind 2016 gereed)	
		Visie Binnenstad 2011-2020	ECA	Actualisering van de Binnenstadvisie maakt integraal onderdeel uit van de uitwerking van de visie Binnenstad van de 21 ^e eeuw.	

Programma	Product	Vigerende kadernota	Afd.	Evaluaties en onderzoeken in 2016	Voorstel met betrekking tot kadernota in 2016
		Evenementenbeleid (randvoorwaarden en spelregels hebben we op orde)	ECA	Evenementenbeleid in bredere zin herijken. Ook samenhang met cultuur en sport, alsmede bijbehorende subsidieregeling.	
		Kantorenbeleid 2001-2015 (nieuwbouwprogrammering)	ECA	N.v.t. Beleidskader loopt eind 2015 af.	
		Horecabeleid 2009-2015	ECA	Beleid wordt nog in 2015 vernieuwd.	
		Detailhandelsbeleid	ECA	In 2015 leveren we een Retailagenda op, waarin we het huidige detailhandelsbeleid actualiseren.	
		Ruimte voor bedrijven 1998-2015	ECA	N.v.t. Beleidskader loopt eind 2015 af.	
	Ruimte	Omgevingsvisie Tilburg 2040	RUI	N.v.t.	
		Woonvisie Tilburg 2015 Convenant Wonen 2015-2020	RUI	N.v.t.	
		Tilburgs Verkeers- en VervoersPlan (TVVP) 2005-2015	RUI	N.v.t.	Vaststellen Visie Sustainable Urban Mobility Program (SUMP). Uitvoeringsprogramma voor de komende jaren gereed in 2016.
	Stedelijke ontwikkeling en grondexploitatie	-	RUI	-	
	Cultuur	Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 (Impulsagenda Cultuur 2015-2016)	SOC	Evaluatie Cultuuragenda Tilburg 2011-2016 (incl. de Museumnota 2005-2015)	Opstellen Cultuuragenda 2017-2020
	Gebouwenexploitatie	-	VGB	-	
Leefbaarheid	Openbare orde en veiligheid	Kadernota Veiligheid 2015-2018	VEW	N.v.t.	Handhaven
	Wijkgericht werken	Tilburg Akkoord	SOC	N.v.t.	N.v.t.
	Sport	Sport 'Samenspel' 2011-2016	SOC	N.v.t.	N.v.t.
	Duurzaamheid, milieu en afval	Klimaat Werk Plan 2016-2018	RUI	N.v.t.	Ontwikkeling van de Strategische Lange Termijn Klimaatvisie
		Afvalbeleid 2015-2020	RUI	N.v.t.	Vaststelling Roadmap Circulaire economie inclusief actieplan.
	Beheer openbare ruimte & parkeexploitatie	Beheerbeleidsplan Groen in de Stad / Groen beheer plan		N.v.t. Plan wordt eind 2015 ter	

Programma	Product	Vigerende kadernota	Afd.	Evaluaties en onderzoeken in 2016	Voorstel met betrekking tot kadernota in 2016
				vaststelling aangeboden.	
		Structuurvisie Water en Riolerings 2010-2015	RUI	N.v.t. vGRP 2016-2019 in november 2015 in de raad.	
		Parkeerbeleid 2015	RUI	-	
Bestuur	Bestuur, samenwerken en netwerken	"Een wereld te winnen" 2016-2020	SEC	-	
	Publieke dienstverlening	Visie op dienstverlening 2016-2020	DVL	-	N.v.t.
	Diensten aan andere overheden	-		-	
	Financiering en algemene dekkingsmiddelen	Visie op P&C cyclus	PEC	N.v.t.	
	Algemene baten en lasten	-	-	-	
Overige	Subsidies / subsidieverordening	Subsidiebeleid 2012-2016	SOC		
	Lokale heffingen	-	INF	-	
	Bedrijfsvoering	Kadernota bedrijfsvoering	SEC	Actualiseren, en hiermee formuleren nieuwe resultaten en mijlpalen.	

BENCHMARKS

Naar aanleiding van de Rapportage Audit Benchmark wordt met ingang van de Programmabegroting 2016 een overzicht van de benchmarks opgenomen die in het komende jaar zullen worden uitgevoerd. Terugkoppeling van de resultaten verloopt via de jaarstukken.

Benchmark	Periode	Organisatie	Afd.	Opmerkingen
Algemeen				
Benchmark burgerparticipatie	Jaarlijks	Quint result en Partner + Pröpper	V&W en INF	
Vensters voor Bedrijfsvoering	Jaarlijks	KING	INF	
Vensters voor Dienstverlening	Jaarlijks	KING	INF	
Medewerker Tevredenheidsonderzoek (MTO)	4 jaarlijks	ICTU	POI	Cijfers komen ook in Vensters. Vergelijking met 600 publiekrechtelijke organisaties
Benchmarks Bedrijfsvoering				
Benchmark ICT	Jaarlijks	M&I partners	POI	
Personeelsmonitor	Jaarlijks	A&O fonds	POI	
Benchmarks bedrijfsmatige afdelingen				
Divosa Benchmark Werk en Inkomen	Per kwartaal	Divosa i.s.m. Stimulanz/SGBO/BMC	POI	Is breder georiënteerd dan Benchmark WWB. Stimulanz doet ook mee aan deze benchmark
Benchmark digitale dienstverlening	Jaarlijks	Ernst & Young	PPI	
Minder regels meer service	Jaarlijks	Deloitte	PPI	Bestuurlijke doelen/Vensters
Benchmark huishoudelijk afval	Jaarlijks	NRVD/Agentschap NL	BAT	Benchmark afvalinzameling en benchmark afvalscheiding samengevoegd tot benchmark huishoudelijk afval
Wettelijke verplichting/ Bestuurlijke verantwoording				
Benchmark Waar staat je gemeente	Jaarlijks	KING	INF	Met modules Onderwijs, Kinderopvang, Wabo en WRO
Artikel 9 WMO (tevredenheidsonderzoek WMO)	Jaarlijks	SGBO	SOC	www.artikel9wmo.nl
Atlas Nederlandse gemeenten	Jaarlijks	Atlas Nederlandse Gemeenten	SEC	
Evenementenmonitor	Jaarlijks	Respons	ECA	
AD misdaadmeter	Jaarlijks	Algemeen Dagblad	INF	
Vergelijking positie woonlasten	Jaarlijks	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)	INF	
WOZ benchmark	Jaarlijks	Waarderingskamer	INF	
Gemeentelijke monitor sociaal domein via "Waar Staat je Gemeente?"	2 x per jaar	KING/CBS	INF	
Overige benchmarks (wel deelname; niet opgenomen in kadernota Bedrijfsvoering)				
Benchmark gladheidsbestrijding	jaarlijks		BAT	Tevens kenniskring

Bijlage 10. Afkortingenlijst

3D	3 Decentralisaties	DAS	Dynamische Aanduiding Snelheden
AOW	Algemene Ouderdomswet	DG	Diamant-Groep
AR	Algemene Reserve	DU	Decentralisatie-uitkering
ARGE	Algemene Reserve Grondexploitatie	DVL	Dienstverlening
ASH	Afvalstoffenheffing	EMU	Europese en Monetaire Unie
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten	EU	Europese Unie
BABW	Besluit Administratieve Bepalingen Wegverkeer	FIDO	Financiering decentrale overheden
BAT	Brabants Afval Team	FLO	Functioneel Leeftijds Ontslag
BBP	Bruto Binnenlands Product	FTE	Full Time Equivalent
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten	GES	Grondexploitatie Systeem
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen	GFT	Groente, Fruit en Tuinafval
BCF	BTW compensatiefonds	GGB	Gebiedsgericht Grondwaterbeheer
BHB	Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen B.V.	GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
BIRK	Budget Investerings in Ruimtelijke Kwaliteit	GGK	Gemeentelijk gegevensknooppunt
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
BOM	Brabantse OntwikkelingsMaatschappij	GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen
BRP	BasisRegistratie Personen	GOA	Gemeentelijk Onderwijsachterstandsbeleid
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen	GR	Gemeenschappelijke Regeling
BSP	Bruto Stedelijk Product	GREX	Grondexploitatie
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde	GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten	Ha.	Hectare
BV	Besloten Vennootschap	HB	Hondenbelasting
BVO	Betaald Voetbal Organisatie	HBH	Hulp Bij Huishouden
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	HNG	Hypotheekfonds Noordbrabantse Gemeenten
C2C	Cradle to Cradle	HNW	Het Nieuwe Werken
CAK	Centraal Administratie Kantoor	HOF	Wet Houdbare Onderhoudsfinanciën
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst	HRM	Human Resource Management
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	HvB	Hart van Brabant
CER	Compensatie verplicht eigen risico	IAU/MAU	Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU)/Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU)
CIO	Chief Information Officer	ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
CiST	Cultuur in Scholen Tilburg	I-deel	Inkomensdeel
CMP	Centraal meldpunt	IHP	Integraal Huisvestings Plan
Coelo	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden	IKB	Individueel Keuzebudget
CPB	Centraal Planbureau	IMW	Instituut voor Maatschappelijk Werk
CPI	Consumentenprijsindex	IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemers
CV	Commanditaire Vennootschap		
CZM	Collectieve zorgverzekering minima		
		IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
		IPO	Interprovinciaal Overleg
		IPSV	Innovatieprojecten Stedelijke Vernieuwing

ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing	PO	Primair Onderwijs
IU	Integratie-uitkering	POI	Personeel, Organisatie en Informatisering
JGZ	Jeugdgezondheidszorg	PPI	Programma-, Project- en Interimmanagement
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht	PvE	Programma van Eisen
KCC	Klant Contactcentrum	Q1 enz.	Kwartaal 1 enz.
KGA	Klein gevaarlijk afval	RAV	Regionale Ambulancevoorziening
KING	Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten	RFB	Reserve Flankerend Beleid
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	RGI	Reserve Grootschalige Investeringswerken
KOG	Kwaliteitskaart Openbaar Gebied	RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum
KOV	Kinderopvang	RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
LEA	Lokaal Educatieve Agenda	RO	Ruimtelijke Ordening
LED	Light Emitting Diode	ROI	Reserve Ontwikkeling Informatisering
LHFT	Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg	RRO	Regionaal Ruimtelijk Overleg
LKC	Landelijk Kenniscentrum	RUV	Ruimtelijke Uitvoering
LVM	Landelijke veiligheidsmonitor	RWTC	Rotary Wing Training Center
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs	SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
MER	Milieu Effect Rapportage	SDE	Subsidieregeling Duurzame Energieproductie
MFA	Multifunctionele Accommodatie	SMI	Sociaal Medische Indicatie
MFB	Monumentenfonds Brabant	SNV	Stichting Nieuwkomers en Vluchtelingenwerk
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport	SOM	Stadsontwikkelingsmaatschappij
MJP	Meerjarenprogramma Openbare Ruimte	SUMP	Sustainable Urban Mobility Plan
MOED	Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid	SVB	Sociale Verzekerings Bank
MTO	Medewerker Tevredenheidsonderzoek	SW	Sociale Werkvoorziening
MVA	Materiële Vaste Activa	SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats
MWB	Midden en West Brabant	SWR	Structuurvisie Water en Riolering
NAI	Nederland Arbitrage Instituut	SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
NCW	Netto Contante Waarde	TCC	Team Complexe Casuïstiek
NOMA	Nieuw Model Ondersteuning Arbeidsmarkt	TIU	Tilburg University
NV	Naamloze vennootschap	TIWOS	Tilburgse Woningstichting
OAB	Onderwijs Achterstanden Beleid	TOF	Tilburgs ondernemingsfonds
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	TOP	Tilburg Orientation Program
OMWB	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	TTC	Tilburg Trade Center
OV	Openbaar Vervoer	TVVP	Tilburgs Verkeers- en Vervoersplan
OZB	Onroerend Zaak Belastingen	TWM	Tilburgse Waterleidingmaatschappij
P&C	Planning en Control	TWV	Tilburgse Watersport Vereniging
PAK	Plan- en ApparaatsKosten	UVT	Universiteit Tilburg
PB	Programmabegroting	UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
PBE	Publiek Belang Electriciteitsproductie	V&W	Veiligheid & Wijken
PGB	Persoons Gebonden Budget	VGB	Vastgoedbedrijf
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie, Huisvesting	vGRP	Verbreed gemeentelijk rioleringsplan
		VMBO	Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs

VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten	Wlz	Wet langdurige zorg
VO	Voortgezet onderwijs	Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
VRI	Verkeersregelinstantie	WOZ	Wet Onroerende Zaken
VRMWB	Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	WRO	Wet Ruimtelijke Ordening
VROM	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening & Milieubeleid	WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
VSV	Vroegtijdig Schoolverlaten	WSW	Waarborgfonds Sociale woningbouw
VvE	Vereniging van Eigenaren	Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
VVE	Voor- en Voerschoolse Educatie	WVR	Woon- Vervoer en Rolstoelvoorzieningen
VVV	Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer	WW	Werkloosheidswet
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	WWB	Wet Werk en Bijstand
W&I	Werk en Inkomen	XL	Extra Large
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht	ZVH	Zorg - en Veiligheidshuis
WAJONG	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten	ZZP	Zelfstandigen Zonder Personeel
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen	ZZP	Zorgzwaartepakketten
WIN	Werk en Inkomen		